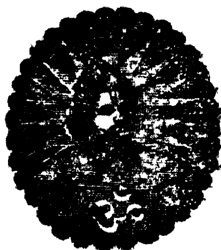
శివపురాణము

(ఏడవ సంపుటము.)

మూర్తిత్రయ ప్రణీతము.

నడకుదుటి వీరరాజు పంతులు

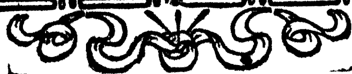
సంపాదకుఁడు.

పి ఠా పు ర ము

శ్రీ విద్వజ్జన మనోరంజనీ ముద్రాక్షరశాల

౧౯౩౦

విషయసూచిక

శ్రీరస్తు

శివపురాణము

ధర్మసంహిత

దానప్రశంస

సత్పాత్రులకుఁ ప్రశస్తంబు లగుమహాదానములం గావించు వారు తరింపఁగలరు గోభూహిరణ్యదానములు పవిత్రము లైనవి. వాని నిచ్చువారు నరకోన్నవారినిగూడఁ దరింపఁగలరు. శ్రేష్ఠంబు లగు దానము లన్నియును పాపనాశకములు. ప్రసిద్ధంబులగుగోభూవిద్యాదానంబులు మూఁడును తుల్యము లైనవే కాని యందు విద్యాదాన మధికఫలప్రద మైనది. వృషభములను, గోవులను, వస్త్రములను, పాదరక్షలను నిత్యమును దానము చేయవచ్చును. అర్థించువారి కన్నపానముల నొసంగవలయును. దారిద్ర్యముచేఁ బీడితుం డగు నర్థికి దానము చేయువాఁడు సర్వసౌభాగ్యవంతుఁ డగును. అసూయారహితుండై శ్రద్ధాపూర్వకంబుగ దానము చేయుట సకలయజ్ఞంబులకంటెను శ్రేష్ఠయజ్ఞం బగుచున్నది. బుద్ధిమంతుం డగువాఁ డెప్పుడు నీయజ్ఞమును జేయుచుండవలయును.

ఎట్టిదానంబులఁ బ్రతిగ్రహించుటవలన బ్రాహ్మణ్యము నశించునో వానిఁగూర్చి చెప్పెదను. అట్టి ఘోరదానముల ననివార్యంబు

లగునాపత్సమయములందుఁగాని పరిగ్రహింపరాదు. మృతశయ్యాదానము, కృష్ణాజినదానము, పుణ్యమును గైకొనుటకై చేయు పాపదానము, చండాలదానము, పతితదానము, మ్లేచ్ఛదానము, ఉభయతోముఖగోదానము, తులారోహణదానము, కురుక్షేత్రంబునఁ గావించు దానము, కృష్ణతిలదానము ననునీపదియును ఘోరదానంబులుగావునఁ బరిగ్రహింపఁదగవు. బుద్ధిహీనుండగు బ్రాహ్మణుఁడు లోభవశంబున నీ పదింటిలో దేనిని బరిగ్రహించినను నరకపతితుఁడగును. ఇట్టి ఘోరదానంబులు చేయువారు పరదేశగమనముల శరీరకష్టముల బట్టియుంచుకొన్న తమపాపంబుల నన్నిటిని దానము బరిగ్రహించినవానికిచ్చి తాము సత్తమలోకగతులగుదురు. మహాఘోరంబులగు నిట్టిదానములను బరిగ్రహించువారు సద్బ్రాహ్మణులైనచో నట్టి ద్రవ్యము నంతయు దానము చేసివేయవలయును. అట్లుచేయుట కశక్తులైనచో నట్టి ద్రవ్యంబునం దర్ధభాగంబునైనను సత్కార్యంబులకొఱకు వినియోగింపవలయును. ఇట్లు చేసినవాఁడును శాపముక్తుఁడై పవిత్రగతులగుదురు.

కాంచనదానము, శ్వేతతిలదానము, గజదానము, దాసీదానము, గృహదానము, రథదానము, అశ్వదానము, భూదానము, కన్యాదానము, గోదానము ననునీపదియును మహాదానములు. ఈదానములను బ్రతిగ్రహించువాఁడు దాతనుద్ధరించుటయే కాక తానును దరింపఁగలఁడు. దానములలో సువర్ణము ప్రధానమైనది. దక్షిణలందుఁగూడ నదియే ప్రశస్తమైనది. స్వర్ణదానముకంటెఁ బవిత్రంబగునదియు, శ్రేయోదాయకంబగునదియు మఱియొకటిలేదు. నూఱుపాపంబులు చేసినవాఁడైనను సత్పాత్రునకు స్వర్ణదానంబు చేసినచోఁ దనకు [illegible], [illegible] గూడ దనపుణ్యఫలవ

[illegible] స్వర్ణ[illegible]

సకలదేవతలును సకలసౌభాగ్యములను బ్రసాదింతురు. సువర్ణదానము
చేయుట సకలదేవతలను దానసత్కృతులఁ గావించిన ఫలము [illegible]
సర్వదేవతాస్వరూపుఁడు. కావున నగ్నిస్వరూపము [illegible]
తాశనాధారసముద్యమునందు వేదప్రమాణ[illegible] కాంచ
నమును స్థాపించి కర్మఫలం దీర్చుచుందురు. స్వర్ణసువర్ణంబులగుట
నపవిత్రంబులగు వస్తువులని యును విశుద్ధంబులగుచున్నవి. సువర్ణము
చేనపితృగణంబులును మానవులును గూడ సర్వదా ప్రియమైనది. స
కలపదార్థములను బరిశుద్ధంబులుగఁ జేయు జలముగాడ బంగారము
చేఁ పవిత్రంబగుచున్నది. కావున నగ్నిసంభవం బగు హేమము సకలజ
నువులకంటెను బవిత్రమైనది. ప్రాతఃకాలంబునఁ బ్రజ్వలితానలంబున
హోమంబు గావించి ప్రతిదినంబును స్వర్ణదానము చేయువానికి
సకలాభీష్టంబులును సిద్ధించును. సకలదానఫలంబులును స్వర్ణదానము
చే లభించును గావున స్వర్ణమే సకలస్వర్గసుఖభోగసంధాయకమైనది.
స్వర్ణదాతయగువాఁడు [illegible] ప్రభాకరతుల్యంబై ప్రభావంతం
బును, నప్సరోగణపరివేష్టితంబును, గంధర్వగానసమంచితంబును, హం
సవాహనయుతంబును, మనోవేగసంపన్నంబు నగుదివ్యవిమానము నధి
రోహించి దివ్యమాల్యానులేపనాదినానాభోగంబు లనుభవించుచు స్వ
ర్గలోకంబున యథేచ్ఛావిహారంబు సేయుచుండును. కావున మానవు
లు శక్తి కొలఁదిగ స్వర్ణదానము చేయవలెను. ఇంతకంటెఁ బాపమో
చనంబున కెట్టియుపాయమును లేదు. పవిత్రహృదయములతో సువర్ణ
దానము చేయువారు బహుసహస్రవర్షంబులు స్వర్గభోగము లనుభవిం
చఁగలరు.

అని సనత్కుమారుండు చెప్పుటయు వ్యాసుండు మునుల నిట్లు

ప్రశ్నించెను. దేవశ్రేష్ఠుడా! నీవు లోకమంగళకరంబులును, బ్రశస్తంబులు నగువివిధధర్మంబులంగూర్చి కీర్తించియుంటివి. మఱియు భూదానంబునుగూర్చి యించుక తెలుపవలయును. ఏదానము స్వల్పంబుగం జేసినను మండలాధిపత్యమును, వివిధభోగంబులును, ఇహపరసుఖంబులును లభించునో మానవు లేదానంబువలన సంపల్లాభముం గాంతురో యాదానముంగూర్చి ప్రశంసింపవలయును.

పృథుచక్రవర్తి పూర్వచరితము

సనత్కుమారుం డిట్లు చెప్పందొడంగెను. మునివరేణ్యా! పుణ్యసమయములందు సుపాత్రులయందు నివేదితంబులగు సకలదానములును మహాఫలదాయకంబులే యగును. అందు క్షేత్రదానంబునుగూర్చి పురాతనేతిహాసము దెలిపెద నాకర్ణింపుము. పూర్వకాలంబునం జిత్రరథుం డనునొకరాజు గలండు. ఆతండు సప్తద్వీపములకు నధీశ్వరుండై సకలభోగంబుల ననుభవించుచుండెను.

ఒకప్పు డమ్మహారాజు దివ్యరథారూఢుండై ససైన్యంబుగ నాకపురంబునకుం బోయి తన బాహుబలంబుచే సకలదేవతాసహితంబుగ శచీపతిని నిర్జించి స్వర్గంబునందుంగూడం దనశాసనము వ్యాపింపం జేసెను. ఆతం డిట్లు సదాచరుండై త్రైలోక్యమును పాలించుచుండ నారాజ్యమును, దనయైశ్వర్యమును గాంచి తానే విస్మితుం డగుచుండెను. ఆతని కొన్నివేలమంది తనయు లుండిరి. ఆతనికోశాగారమున ధనం బక్షయమై యుండెను. ప్రజలందఱు నారాజునెడల ననురక్తులై యుండిరి. ఆతని కనేకంబులగు నుత్తమవాహనంబులును జనపదంబులు నుండెను. రాజ్యమునందంతటను నిత్యప్రజాభివృద్ధియేకాని యకాలమరణములెచటను లేకుండెను. అన్నృపాలునిరాణి సౌభాగ్యవతియు సౌంద

శ్వవతియునై యుండెను. ఈ వైభవమంతయుం జూచికొని యాతండు
" పూర్వజన్మంబున నేను గావించిన ధర్మకార్యముల బలమువలననే
నాకిట్టిమైశ్వర్యము లభించినది. ఇప్పు డిట్టి ధర్మాచరణంబు గావించి
నేనో నుత్తరజన్మంబునం గూడ మరల నిట్టిసంపద లభించునో మహాత్ము
లవలనం దెలిసికొని యట్టిధర్మకర్మంబు లాచరించెదను." అని నిశ్చ
యించుకొని వసిష్ఠమునీంద్రుని సందర్శించి " మహాత్మా ! నాకీభూ
మండలంబున నవ్యాహతం బగునధికారమును, అప్రతిమం బగురూ
పమును, సుందరీమణియగు దేవియు, శరీరమునం దారోగ్యమును,
ఐశ్వర్యమును, అసాధారణశక్తియు, అన్నపానాదులయందు సామర్థ్య
మును సమస్తమును లభించియున్నవి. ఎందును నాకెట్టిలోపంబును లేదు.
గజసహస్రబలుండనై సకలశత్రువినాశనము గావించితిని. నాకు
సత్సంతానము లభించినది. భృత్యులెల్లరును నాయెడల విధేయులై,
ప్రజలాదరు ననురక్తులై యున్నారు. నాయందు భూపరిపాలనశక్తి
సంపూర్ణమై యున్నది. నేను తలంచుకొన్నచో నెట్టికార్యమునైనను
గావింపంగలను. నేనెట్టిధర్మలోపంబును జేయుట లేదు నాపూర్వజ
న్మసుకృతమువలననే యివియన్నియు లభించినవని భావించుచున్నా
ను. పూర్వమున నేనెట్టిధర్మకార్యములం గావించితినో యానతీయవల
యును " అని ప్రార్థించెను.

ఆరాజేంద్రునివచనంబులకును, ధర్మాసక్తికిని వసిష్ఠమునీంద్రుం
డు సంతుష్టాంతరంగుడై యిట్లు చెప్పందొడంగెను. మహారాజా ! భూలోకం
బున మధ్యదేశంబునం దవంతినామకంబగునగరంబు గలదు. పూర్వ
మాపట్టణమును ధర్మశాసకుం డగుధర్మపాలుండను రాజు పరిపాలిం
చుచుండెను. అప్పుడు నీవు నికృష్టంబగు నొకకులంబున జన్మించి యా
పురంబున వసించుచుంటివి. ఇట్లుండ నారాజ్యంబున బహువర్షంబుల

వఱకు ననావృష్టి యగుటచే దుర్భిక్షంబు తటస్థించుటయు నితరజనం
బులతోఁగూడ నీవాపురంబును బరిత్యజించి వనంబునఁ బ్రవేశించి
భార్యాసహితంబుగ నందు జీవించుచుంటివి. క్రమముగా భూమండల
మంతయు నెండ్లఁ బైపోయెను. వనంబులును మూలఫలశూన్యంబు
లైపోయెను. ఇట్టియవస్థలో నీవును నీభార్యయును క్షుద్బాధకు సహిం
పఁజాలక కట్టెల నమ్ముకొనువృత్తిచే నెట్లో పొట్టపోసికొనుచుంటిరి.

ఒకనాఁడు మీరిరువురును కట్టెలమోపుల నెత్తుకొని నగరం
బును జేరి వానిని విక్రయించుటకై యింటింటికిని దిరిగితిరి. కాని కొను
వా రెవ్వరును లేకపోయిరి. ఆకలిబాధచేఁ జాలఁజాలకుండియు మీ
రట్లే సాయంకాలమువఱకు నగరమంతటను బరిభ్రమించుచునే యుం
టిరి. క్రమముగా మీరొకవర్తకునిమందిరముకడకుం బోయితిరి. అచ్చ
టఁ గొందఱుబ్రాహ్మణులు మంత్రపఠనముచేయుచు హోమాదులు
చేయుచుండిరి. అది యంతయుం జూచుచుఁ జలి యగుచుండుటచేఁ
గొన్నికట్టెలను మంటవైచుకొని చలిబాధఁ దీర్చుకొనుచు మీరిరు
వురు నాసమీపమునఁ గూర్చుండి యుంటిరి. ఆనాఁడు మాఘపూ
ర్ణిమ. చంద్రగ్రహణముగూడ నైయుండెను.

అప్పు డావణిగ్వరుం డుపవాసంబుచేసి భక్తిశ్రద్ధలతో విష్ణుదే
వుని బూజించి నూఱుపలంబులస్వర్ణమయం బగుభూమి నాపుణ్యసమ
యంబునఁ బుణ్యపురుషుం డగుసత్పాత్రునకు దానము గావించెను.
ఓరాజా! పూర్వజన్మంబునఁ జండాలుఁడవై యున్ననీవును నీసతియును
గూడ నత్యుత్తమం బగుస్వర్ణభూదానముచేయుచున్న వర్తకునిం గాంచి
సంతప్తహృదయంబులతో "అయ్యో! నిరుపేదల మగుమన మట్టిపు
ణ్యకార్యమును జేయఁజాలకుంటిమిగదా! పూర్వజన్మమునందిట్టిధర్మ
మును గావింపకుంటిమిచేతనే మనకిట్టిగతి పట్టినది. ఉత్తరజన్మమునఁ

గూడ మనకింతే కాఁబోవును." అని విచారించిరి. అధర్మప్రతిగ్రహఫలం
బువలననే మీకీజన్మమునం దీయుస్వదయము లభించినది. కావున
నీవీజన్మమునం దుత్తమదానంబులం గావింపుము. అందువలన నీకు
దేవదుర్లభంబు లగునక్షయఫలంబులు సిద్ధింపఁగలవు. నీపూర్వచరిత్ర
మును వినిపించితినిగదా! నీవును సర్వకామదంబగుభూదానమును
జేయుము. భూదాతల కెన్నఁటికిని స్వర్గచ్యుతి గలుగదు. స్వర్ణగోదా
నము చేయుచుండ నాసక్తిలేక చూచుచుండువారుగూడఁ బాపవిముక్తులై
యుత్తమగతుల నందుదురు. రాజేంద్రా! నీకు శుభ మగుఁగాక!
పర్వతద్వీపమయంబగుభూమిని దానము చేయుచుండఁగాఁ గాంచి
తామును దానము చేయవలయు నని సంకల్పించుకొనువారు గూడ
నట్లు చేయఁజాలకున్నను దానఫలంబు నందుదురు.

పూర్వకాలంబున మహాబలసంపన్నుండగు పృథుసార్వభౌముం
డు దేవమానవదానవసహితం బగుభూమండలం బంతయును బరిపాలిం
చుచుండెను. ఆచక్రవర్తిని భూమండలమున మహర్షులును, స్వర్గం
బున దేవగంధర్వాదులును బాతాళంబున దానవోరగాదులును గీర్తిం
చుచుండిరి. ఆతఁడు దయతోఁ గొసంగినదానివలననే తక్కినరాజు
లందఱును జీవించుచుండిరి. సూర్యోదయము మొదలుగ నస్తమయం
బువఱకునుగల త్రిభువనంబులయందు నాతనిరాజ్యము వ్యాపించి
యుండెను. సర్వరత్నమయంబును, సప్తద్వీపసమాచితము నగుభూమం
డలము నాతఁడు ధర్మయుక్తముగఁ బరిపాలించుచుండెను. ఆతనిరాజ్య
మునం దెందును నధర్మమనునది లేకుండెను. ప్రజలలో నన్యాయప
రులు, తస్కరులు మొదలగుదుష్టులు లేకయుండిరి. ఆతని ధర్మ
పాలనమువలన రాజ్యమంతయు నీతిబాధావిరహితమై యుండెను. ఆస
చ్చరిత్రుఁడు తనప్రజల నెల్లఁ దనసంతానము వలెం బుత్రసమంబుగ నాదరించెను.

ఆయుదారచరితుని బలోత్సాహరూపగుణాదులం గాంచి యా తపస్విని విస్మయావిష్టహృదయయై "స్వామీ! పూర్వజన్మంబున మన ము గావించిన సత్కర్మంబులవలననే మనకిట్టిమైశ్వర్యము లభించి నది. ఇఁక నుత్తరజన్మంబునఁగూడ నిల్వుసిద్ధించుటకుఁ దగినయుపాయ మాలోచింపవలయును. అని ప్రార్థించెను. పృథుచక్రవర్తి యామా ట లాలించి యానందించి యందుల కేమి చేయవలయునో నిశ్చయిం పఁజాలక యొకనాఁడు వేదవిదులగు బ్రాహ్మణులను బిలిపించి వారికిఁ బ్రణామాదిసత్కారంబులం గావించి సభాసీనులం జేసి వినయమధుర స్వరంబుతో "మునిపుంగవులారా! మీరు నాయెడల ననుగ్ర హంబు గలదేని నాయడిగినప్రశ్నంబునకు సమత్తరంబు నీయవల యును. మీరు సుప్రసన్నులై యున్నారు. కావున నాప్రార్థనము ను చెల్లింపవలయును.

అని ప్రార్థించుటయు మునులు పరమానందభరితులై మహా రాజా! నీమనంబునఁ గలిగిన సంశయం బేదియో తెల్పుము. మేము దానికిఁ దగినప్రత్యుత్తరం బీయఁగలము. నీధర్మపరిపాలనంబునకు మేము సంతుష్టులమైతిమి. సంతుష్టుండగు బ్రాహ్మణుఁడు సంశయవిచ్ఛే దంబును, హితోపదేశంబును, అహితనివారణంబును గావించి కాని భుజింపఁడు. అని యానతిచ్చుటయు పృథుసార్వభౌముండు "ముని వరులారా! నేనును, నాయిల్లాలును బూర్వజన్మంబునం దెట్టిసుకృ తంబు గావించుటచే మాకీసులభంబగు వైభవము లభించినది? త్రిభు వనంబులయందు నప్రతిహతు లగుసకలభూపాలురును నాకు వశీభూతు లైయున్నారు. అనంతం బగుకోశంబును, అసమానం బగుబలంబును, అసాధారణం బగునారోగ్యంబును నాకు లభించియున్నవి. నా తేజము దేవతలకుఁగూడ దుర్నిరీక్ష్యమైయున్నది. నాగృహిణియు రూపగుణం

యులచే త్రిలోకసుందరీమణులను మించి యున్నది. ఇప్పుడేను నాపూర్వచరితమును వినఁగోరుచున్నాను. ఏ సత్కర్మంబుచే మాకిట్టి యుత్తమ జీవితము లభించినదో దయయుంచి సెలవీయవలయును.

అని ప్రార్థించుటయు మునులందఱు నాలోచించి యాసార్వభౌమునిప్రశ్నకుఁ బ్రత్యుత్తరం బిచ్చుటకై మరీచిని నియోగించిరి. ప్రజాపతినందనుండును, ధర్మజ్ఞుండును నగుమరీచి కాల సీపటిమనెఱుకు యోగదృష్టినిమగ్నుండై యుండి సర్వంబును గ్రహించి మహారాజుం గాంచి మృదుమధురస్వరముతో "ఓసార్వభౌమా! నీవు పూర్వజన్మంబున శూద్రకులంబున జన్మించి పరమపాపరాయణుఁడవై కాలము గడపుచుంటివి. నీభార్య యగునీమె పతివ్రతాశిరోమణియై నిత్యమును నీయిచ్చవచ్చినరీతిని మెలంగుచు నీకు శుశ్రూషఁగావించుచుండెను. క్రమముగా నీవు నిర్ధనుండవై పశులయింటఁ గూలిపనులు చేసికొనుచు జీవించుచుంటివి. అన్నవస్త్రముల నొసంగఁజాలక నీవెంత త్రోసివైచుచున్నను, నీసగిమాత్రము నిన్నుఁ ద్యజింపక నీసేవ సేయుచునే యుండెను.

ఇట్లుండ నొకప్పు డొకవృషలుం డయోధ్యానగరంబున విష్ణుమందిరంబున స్వర్ణభూదానముం గావింప సంకల్పించి యాస్వర్ణభూమిని నీచేమోయించి యటకుఁ దీసికొనిపోయెను. అప్పుడు నీవును నీ భార్యయుఁగూడ నవ్విష్ణుమందిరంబును సమ్మార్జనాదిక్రియలచే విశుద్ధంబు గావించితిరి. ధర్మపరుండగునట్టిదాతకుఁ బరిచర్యలం గావించుటచేతనే నీపాపములన్నియును నశించినవి. ఆదాత స్వర్ణభూదానము చేయుచుండ నాసక్తితోఁ దిలకించుటవలన నీకీజన్మమునం దింతటి మహత్త్వము లభించినది. ఇట్టిదో నంతటిమహాదానముం గావించిన దాత శ్రేష్ఠఫలంబు లభించునో యెవ్వరు చెప్పఁగలరు? అట్టిమహాదాత తన

వంశంబునఁ బూర్వులను నూర్వురను, బరులనునూర్వురనుగూడ నుద్ధ
రింపఁగలఁడు. ఆపుణ్యపురుషుఁడు సూర్యచంద్రు లున్నంతవఱకును
స్వర్గసుఖంబుల ననుభవించుచుండును. ధర్మార్థకామమోక్షము లాతని
కిఁ గరతలామలకములై యుండును. మహీపాలచంద్రా! భూదానము
నం కింతటిమహిమ యున్నది. భూదానము చేయవలయు నని మనః
పూర్వకముగఁ గుతూహలపడినవాఁడుగూడ స్వర్గంబు నందఁగలఁడు.
భూదానప్రాశస్త్యముం గూర్చి శ్రద్ధతో నాలకించువాఁడును, బఠించు
వాఁడునుగూడ సర్వపాపవిముక్తులై స్వర్గసుఖంబుల నందఁగలుగుదురు.

మహీదానవిధి.

ఉత్తమమధ్యమాల్పస్థితులు గలమానవులు తమశక్తికిఁ దగినట్లు
భూదానముం గావించియు సంపూర్ణఫలంబునే కాంచఁగలుగుదురు.
లక్షసువర్ణములచేఁగాని, వేయింటిచేఁగాని, నూఱింటిచేఁగాని, యంత
కును శక్తి చాలనివా రేఁబదింటిచేఁగాని యేకహస్తపరిమితంబైనను,
ద్విహస్తపరిమితంబైనను, త్రిహస్తపరిమితంబైనను భూప్రతిమను జే
యింపవలయును. కేవల మశక్తులగువారు తామ్రముచేఁ జేయింపవ
చ్చును. ఆభూమియందుఁ బర్వతస్థానంబులయందు రత్నంబుల నిలుపఁ
జాలనివారు హేమరజంబును నిక్షేపింపవలయును. ఆభూమికి మధ్యస్థా
నంబున మేరువును, పూర్వభాగంబున మందరమును, దక్షిణంబున
గంధమాదనంబును, పశ్చిమంబున నీలపర్వతంబును, ఉత్తరంబున విపు
లశైలంబును నిర్మింపవలయును. మేరువునకుఁ బూర్వభాగంబున వైడూ
ర్యమందిరంబున బహురత్నంబుల నుంపవలయును. దక్షిణంబున విద్రు
మంబును, పశ్చిమంబున మహానీలమును, ఉత్తరంబునఁ బద్మరాగమును
నిలుపవలయును. రత్నాభావంబునఁ గాంచనరజంబైనను, దదభావం

బున మాహాత్మ్యాదికంబైనను నిక్షేపింపవలయును. అనంతరము నలుదెస
లను వరుసగా కడిమి, నేరేడు, రావి, మారేడుచిగుళ్లను నిలుపవల
యును. అవి దొరకనిచో దర్భలపాతులైన నుంపవలయును. మేరు
మందరాదిపర్వతంబులకు వెలుపల లవణసముద్రమును గల్పించి యా
స్థానమును బవిత్రమగులవణముచే నింపవలయును. దానికి వెలుపల
ప్లక్షద్వీపమును రచించి యందిక్షుసముద్రస్థానమును చెఱకురసముచే
నిండింపవలయును. దాని వెనుక శాల్మలిద్వీపమును నేతితో సర్పిసము
ద్రమును, దానితరువాతఁ గుశద్వీపమును పెరుగుతో దధిసముద్ర
మును, దాని వెలుపల క్రౌంచద్వీపమును పాలతో దుగ్ధసముద్రమును,
దానికి బాహ్యమున శాకద్వీపమును తేనెతో మధుసముద్రమును,
దత్పరంబునఁ బుష్కరద్వీపమునునిర్మింపవలయును. ఆపుష్కరద్వీప
మును జలజయుతంబగువిమలసలిలంబులచేఁ బూరింపవలయును. ఇట్లు
సర్వలక్షణసమన్వితంబుగ నిర్మింపఁబడిన భూప్రతిమను వేదియందు
స్థాపింపవలయును. ఈదానమును గూర్చి పదివేలసంవత్సరములు చెప్పి
నను సంపూర్తిగఁ జెప్పఁజాలము. కావున సంక్షేపముగఁ జెప్పితిని.

పిమ్మట నేకహస్త పరిమితంబగు కుండమును నిర్మించి యం
దగ్నిప్రతిష్ఠాపనంబు చేసి మహావ్యాహృతులను బఠించుచు శ్వేతసర్ష
పసహితంబులగుతిలలచే హోమము చేయవలయును. మఱియుఁ దత్త
న్మంత్రములతో విష్ణుహోమమును, వసుహోమమును గ్రహాదిక్పా
లకహోమంబులను గావించి పృథ్వీహోమంబు చేసి “భూమికిని
బర్వతంబులకు నాధారస్వరూపా! నీవు బలవంతులలో శ్రేష్ఠుఁడవు.
సకలంబునకు నాశ్రయుఁడవు. అనంతుఁడవు. పురుషోత్తముఁడవు.
మఱియు దేవతాగణంబులచేఁ బూజితుండవు. అట్టి నిన్ను నేను పూ

జించుచుంటిని నాయభీష్టప్రదానముం గావింపుము. నీవీభూమండల మును సృజించి వరాహరూపంబున ధరించియుంటివి. నీవు భూదాత వును ప్రతిగ్రహీతవునై యుంటివి. నేను నీకీహేమభూదానంబు చేయు చుంటినిగావున దీనిని బ్రతిగ్రహించి నాయభిమతంబుల సిద్ధింపఁజే యుము " అను నీమంత్రముతో యథాశాస్త్రింబుగ వస్త్రాభరణాబు లతోఁ బూజించి " ధరణీధరుండు ప్రీతుం డగుఁగాక " యని బ్రాహ్మ ణునకు దానము చేయవలయును. అట్లు దానము చేయువాఁడు తన వంశమునం దతీతుల నిరువదితరంబులవారి నుద్ధరించి పదునలుగురిం ద్రములు పరిపాలించునంతవరకు తమును స్వర్గంబున నుండి సకలభోగం బుల ననుభవించుచు నన తరము భూమండలమునం దేకచ్ఛత్రాధిప తిగ్గా జనింపఁగలఁడు. ఆవెఁడట్లు మరల జన్మించియు ధర్మకార్యతత్ప రుండై దానప్రభావంబునఁ గ్రమంబుగ ముక్తిం గాంచఁగలుగును.

కాంతారత్రాణోపాయము

సనత్కుమారుండు మఱియు నిట్లు చెప్పందొడంగెను. పాప కర్ముం డగుమానవుఁడు తపంబుచే శరీరంబును బరిశుద్ధంబు గావించు కొని క్రమఁబుగఁ బాపవిముక్తుండు కాఁగలఁడని యిదివఱకే చెప్పి యుంటిని. మానవుని దేహమధ్యంబుననుండు ప్రాణమంతర్జీవము. గృహమధ్యంబునం గలధనమే బాహ్యజీవము. ఇందు తపంబుచే నంత ర్జీవమును, దానముచే బాహ్యజీవమును శాసించుటవలననే మానవు నకు ముక్తిలాభంబు గలుగును. అని చెప్పుటయు వ్యాసమునీంద్రుండు మహాత్మా! ఈకలియుగంబున మానవులు సదాచారవిహీనులును, పాపనిరతులును, మూఢులు నై యుందురు. పాపకర్మంబులవలన వారు నిరంతరము ను నరకయాతనలనే యనుభవింపవలసినవా రగు

డురు. అట్టినరకంబులయందు దుస్తరంబగు గభీరకాంతారము గలదు. ఆదుర్గమకాంతారమునాతన యేతపంబువలన, నేదానమువలన వినష్టంబు గాఁగలదో యానతీయవలయును. అని ప్రార్థించెను.

సనత్కుమారుం డిట్లనియెను. కార్తికమాసంబునఁ గృష్ణచతుర్దశియందు సమాహితచిత్తుండై గంధపుష్పంబులచేతను,ఉత్తమంబులగు భక్ష్యాదుల నివేదనంబు చేతను భగవానుం డగుదామోదరు నారాధింపవలయును. ప్రస్థపరిమితంబు లగునల్లనువ్వులచే సర్వలక్షణసంపన్నం బగుగజమూర్తిని, సువర్ణంబుచే సవత్సంబగుధేనువును నిర్మించి వానికి నలుదెసలను దీపదానంబు గావింపవలయును. అందు గజప్రతిమకు ముక్తాఫలంబులచే నేత్రంబులను, విద్రుమచ్ఛదం బగు రౌప్యంబుచే దంతములను, సువర్ణంబుచేఁ దిలకంబును, చామరంబులచేఁ గర్ణంబులను, కాంస్యంబుచే ఘంటాద్వయంబును, దుకూలంబుచేఁ గక్షను నిర్మించి కుంభస్థలంబులయందు మౌక్తికంబులను, మస్తకంబున సిందూరంబు నుంచి విచిత్రవసనంబులచే నాచ్ఛాదించి ముక్తామాలికలచే సర్వాంగముల నలంకరింపవలయును. దానితోఁగూడఁ గాష్ఠపాదుకలు; చర్మపాదుకలు, ఛత్రము, ఉదకకుంభము, పీఠము, దర్పణమును జేయింపవలయును. శక్తిగలవాఁ డీవస్తువుల నన్నిటిని బంగారముతోఁ జేయింపవలయును. ఈదానవిషయంబున విత్తశాఠ్యము చేయంజనదు. ఆగజంబున కగ్రభాగంబున నష్టదళపద్మంబును లిఖించి కుంకుమచే నాపద్మమును బూరించి యందు కర్ణికాస్థానంబున విష్ణుదేవుని, శంకరుని, బ్రహ్మదేవుని బూజించి పూర్వదళంబునుండి క్రమంబుగ "పర్జన్యుం డను, మదుత్పాంతుం డగుదేవేంద్రునకు నమస్కారము" అను మంత్రముతో నింద్రుని "జాతవేదుం డగు హవ్యవాహనుం డగువహ్నికి నమస్కారము" అనుమంత్రముతో నగ్నిని "పితృ

పతియు నానందదాయకుండు నగుయమునకు నమస్కారము" అను మంత్రిముతో యముని, "నిరయాత్మకుండును,ధర్ముండు నగు నిర్పతి నాథునకు నమస్కారము"అని నైరృతిని, "భవభీతార్తిహరుండ ను,జల పతియు నగువరుణునకు నమస్కారము" అనుమంత్రిముతో వరుణుని, "హరిణవాహనుండును, జగత్ప్రాణుండు నగువాయువునకు నమస్కారము" అనుమంత్రముతో వాయువును, "స్మేరస్మయమదయుతుండగు ధననాథునకు నమస్కారము" అనుమంత్రముతోఁ గుబేరుని, "పశుపతియు, సర్వేశ్వరుండు నగుశివునకు నమస్కారము" అను మంత్రిముతో మహాదేవుని బూజింపవలయును. "రక్షకుండును, త్రిమూర్త్యాత్మకుండును, విశ్వరూపుండును, దేవుండు నగు కాంతార పతికి నమస్కారము" అనుమంత్రిముతోఁ గాంతారపతిని, కల్పోక్త విధానంబునఁ గాంతారదేవతలను బూజించి మరల విశ్వనాథుండును, దేవదేవుండు నగువిష్ణుదేవు సన్నుతించి కృతాంజలిపుటుండై "ఓప్రభూ! కేశవా! నేనీగజంబు నారోహించి దుర్గమం బగుకాంతారమును సుఖంబుగఁ దరించునట్లనుగ్రహింపుము. ఈగజరాజము నాకు భద్ర ఘటంబును, కామధేనువును, గల్పవృక్షమును, జింతామణియు నగుం గాక" అనుమంత్రిముచు బఠించుచు మణిహేమాభరణశోభితంబగు నాహస్తిని బ్రాహ్మణునకు దానము చేయవలయును. అనంతరము దీపదానంబు చేసి రాత్రి భుజింపవలయును.

ఈదానము కార్తికపూర్ణిమయందును జేయవచ్చును. శక్త్యనుసారంబుగ విధివిధానంబున నీదానముం గావించువానికి యమపురమార్గంబున భయంబును, నరకదర్శనంబును గలుగవు. ఆతఁడు పాపముక్తుండై సుహృద్బంధుజనంబులతోఁ గూడఁ బనునలుగురింద్రులు పాలించునంతపర్యంతము స్వర్గంబున విహరించుచుండును. జ్యేష్ఠపుష్కరంబున

నూఱుకపిలలను దానము చేసినఫల మొక్క-కాంతారగజదానంబు
వలన సిద్ధించును. ఉభయముఖశతగోదానఫలంబును, దివాకరుండు
రాహుగ్రస్తుండైయున్న పుణ్యసమయంబునఁ గావించిన భూదానఫలం
బును దీనితోఁ సమానంబులు గాఁజాలవు. నూఱుసారులు కృష్ణాజినదా
నంబు చేసినఫలము దీనివలన లభించును. గజాశ్వగోదానఫలంబులు
దీనివలన సిద్ధింపఁగలవు. తిలజలధేనుదానంబులఫలముకంటె శతగుణా
ధికఫలము తద్వస్తునిర్మితంబగునిగజదానంబువలనఁ జేకూరును. కాం
తారగజదానం బిట్లు ప్రశస్తంబైనదని యెఱింగి గజశ్రేష్ఠమును విధ్యు
క్తముగఁ బూజించి "ఓయష్టదిగ్గజేశ్వరా! కాంతారహస్తిస్వరూప
మహాదేవా! నీకు నమస్కారము. ఈదానఫలంబువలనఁ గాంతార
కారి యగునారాయణుండు ప్రీతుండగుఁగాక" అనుమంత్రము
నుచ్చరించుచు బహుకుటుంబసంపన్నుండగుసద్బ్రాహ్మణునకు దానము
చేయవలయును. ఇందువలన సకలపాపహరంబును, పుణ్యవృద్ధియు,
స్వర్గలాభంబును గలుగును. ఈప్రకరణమును బఠించువారును, ఆలకిం
చువారును దానఫలంబును గాంచఁగలరు. ఈదానము చేయవలయు
నని మనఃపూర్వకముగఁ గుతూహలపడువారికిఁగూడ స్వర్గావాసంబు
సిద్ధింపఁగలదు.

— చతుర్దశీవ్రతవిధానము —

పూర్వయుగంబున జంబూద్వీపమునందు నూఱక్షౌహిణులసై
న్యమున కధీశ్వరుండును, ధార్మికుండు నగునొకరాజుండెను. ఆతఁ
డస్త్రవిదులయం దగ్రేసరుండును, వేదశాస్త్రార్థపారగుండును, ధర్మి
ష్ఠుండును, సత్యవాదియు, బలశాలియు, దాతయు, భోగక్షముండును,
అతిథిప్రియుండునునై కీర్తింపఁబడుచుండెను. ప్రతిదినంబు నాతఁడు నేమ

బ్రాహ్మణులకు హేమశస్త్రాదిదాన బులఁ గావించుచు, నర్థులకును దీనులకును వారివారికోరికలం దీర్చుచు శ్రద్ధాపూర్వకంబుగ దానం బులఁ గావించుచుండెను. అట్లు శతానీకుండనుమహారాజు చిరకాలంబువఱకును మంగళమయంబుగ రాజ్యమును బరిపాలించి సహస్రానీకుం డనునొకకుమారుంగాంచి యనంతరము కాలవశంబున మృతుం డయ్యెను.

అంతట సహస్రానీకుండు కులక్రమాగతం బగురాజ్యంబున కధీశ్వరుండై న్యాయయుతంబుగను, ధర్మసహితంబుగను, పృథ్వీశాసనంబు గావించుచుండెను. ఆతఁడు రూపంబునఁ జంద్రుని, ప్రతాపంబున సూర్యునిం బోలి శత్రువునైనను బరిపాలించుటయందు లోపము చేయక సర్వజనరంజకుండై యుండెను. కాని యాతఁడు తనతండ్రిచేసినట్లు బ్రాహ్మణులకుమాత్రము దానములు చేయుట లేదు. ఇట్లు చాలకాలంబు గడచుటయు ప్రతిగ్రహాలోపవశంబున నెట్టియాధారమును లేకుండుటచే బ్రాహ్మణు లందఱును మహారాజును దర్శింప వచ్చిరి. సహస్రానీకుండును శ్రద్ధాభక్తులతో బ్రాహ్మణులందఱను యథావిధిగఁ బూజితులం గావించుటయు వారు ప్రహృష్టహృదయులై యందఱు నేకవాక్యంబుగ నానరపాలునుద్దేశించి మహారాజా! మేము మనవిచేయఁబోవువిషయము నేకాగ్రచిత్తంబున సమాహితంబుగ నాకర్ణింపవలయును. మీతండ్రి నిత్యదానంబులచే బ్రాహ్మణుల మగు మమ్ముఁ దనియించుచుండుటచే మేమెల్లరమును నభీష్టవస్తుసంపన్నంబులగుమాగృహంబులయందు యథాసుఖంబుగఁ గాలక్షేపము చేసికొనుచుంటిమి. ఇప్పుడు మీపరిపాలనమునం దట్లు బ్రాహ్మణసత్కారంబు జరగుట లేదు. అందుచే నిలువఁజాలక కొందఱుభూసురు లీనగరమును విడిచి పోయియున్నారు. కేవలము మేముమాత్రమే సపరివారంబుగఁ

గష్టముల ననుభవించుచు నిందు నివసించి యుంటిమి. శ్రీనృపాలశే
ఖరా! నిత్యమును దారిద్ర్యమ్మునచేఁ బీడితుల మగుచున్నమాకును
నేఁడో రేపో నగరమును విడువవలసివచ్చునని తోఁచుచున్నది.

అని భూసురులు మనవి చేయుటయు నమ్మహీంద్రుఁడు నవ్వుచు
నో విప్రవరులారా! న్యాయానుసారంబుగ బ్రాహ్మణులకు దానము
చేయుటవలనఁ బరలోకంబున మహాఫలంబు గలుగునను మాట సత్య
మే. కాని యందులకుఁ గారణమేమో యించుక వినఁగోరుచున్నాను.
దానమువలన స్వర్గప్రాప్తియు, మరల సుఖసౌభాగ్యమయం బగుజన్మ
మును గలుగునందురు. నాతండ్రి యిప్పుడు స్వర్గంబునం దెట్టిభోగం
బుల ననుభవించుచున్నాఁడో తెలిసికొని యథార్థముగఁ దెలుపఁ
గోరెదను. అనుటయు బ్రాహ్మణులిక మాఱుమాట చెప్పఁజాలక
మహారాజుకడ సెలవు గైకొని యట్లే తెలిసికొని చెప్పెద మని మనవి
చేసి దీనమానసంబులతో గృహంబులకుం బోయిరి. తరువాత వారం
దఱు నొక్కచోఁ జేరుకొని మృతుఁడైనయమ్మహారా జెచ్చట నెట్లుం
డెనో గ్రహించుట కుపాయము నాలోచింపందొడంగిరి. కాని వారి
కేమార్గమును గోచరించుట లేదు. రాజావమానశంకచే వారు చాల
దినంబులవఱకు నాయాలోచనలోనే నిమగ్నులై పోయిరి.

అప్పుడు వారిహోమాదినిత్యకర్మంబు లన్నియు విలుప్తంబు
లైపోయెను. అందుచే నాదిత్యుండు వ్యాకులితుండయ్యెను. రాజులు
ధర్మయుక్తముగఁ బరిపాలించుచున్నను దేశంబున ననావృష్టి గలిగెను.
అగ్నియందు బ్రాహ్మణులు నివేదించునాహుతులు సూర్యునకుఁ జెం
దును. ఆతనియనుగ్రహంబున వృష్టియు, దానిమూలంబున నన్నం
బును, దానివలన సకలజీవులకును దృప్తియుఁ గలుగుచుండును. వీని
కన్నిటికిని మూలకారణం బగునాహుతిప్రదానము లేకుండుటచేఁ

గ్రమముగా నివి యన్నియును లోపించిపోయెను.

ఇది యంతయుం గాంచి జగన్మిత్రుండగుసూర్యభగవానుండు మిగుల విచారించి బ్రాహ్మణరూపధరుండై భూసురులచెంతకుం బోయి "ఓభూసురవరులారా! మీరు నిత్యకర్మంబులను బరిత్యజించి యేల యిట్లు విషణ్ణులై యున్నారు? మీకుఁ బ్రధానంబులగుపంచయజ్ఞములే యనంతఫలదాయకములు. నిత్యకర్మంబులం దీర్చుచు నన్యఫలాకాంక్షులై నానిని బరిత్యజించువారి కెట్టిసుప్రశస్తదానాదిసత్కర్మంబులును సఫలంబులు గానేరవు. సకలఫలదాయకంబు లగుపుణ్యతీర్థంబులుగూడ నిత్యకర్మపరిత్యక్తులయభిమతంబునుం దీర్చుటకు సమర్థంబులు గానేరవు. చతురాశ్రమవాసులకును నిత్యకర్మంబులగుపంచయజ్ఞములు భుక్తిముక్తిదాయకములై యుండును. కావున వానినెన్నండును ద్యజింపరాదు. నిత్యకర్మంబుల విడువకుండఁగనే నైమిత్తికంబుల నాచరింపవలయును. నిత్యకర్మంబుల కవిరుద్ధంబు లగునైమిత్తికకర్మంబులు శతగుణాధికఫలదంబు లగుచున్నవి. ఎన్నఁడు నెట్టిప్రతిగ్రహంబును జేయనివాఁడును, నిత్యజపపరాయణుండు నగుబ్రాహ్మణుఁడే మరణించినయాన్నపునిస్థితిగతులంగూర్చి తెలుపఁగలఁడు."

అని బోధించుటయు బ్రాహ్మణులాభాస్కరునకుఁ బ్రణామంబులు గావించి పరమానందముతో నాభూసురోత్తమునికొఱకుఁ బురంబునలుదెసల నన్వేషింపనారంభించిరి. ఆపట్టణంబున నట్టివిప్రసత్తముం డొందును వారి కగపడలేదు. వారట్లు తిరుగుచుండఁగా నొక్కచో నూర్ధ్వబాహుండును, నిరాలంబుండును, ఏకపాదస్థితుండును, తపోరతుండును, ద్విజోత్తముండు నగుభార్గవుని సందర్శించి ప్రణామంబులు గావించి యందఱు నాతనిఁ బరివేష్టించి యాతనిజపావసానసమయమును నిరీక్షించుచుండిరి. సూర్యదేవుండు పశ్చిమంబునకు వాలిన

పిమ్మట నాభాగుడేవశ్రేష్ఠుండు జపంబును ముగించి దేవపితృతర్పణాం
బులను, మఱియు నితరంబులగు సత్కర్మంబులను దీర్చికొని తన్నుఁ
బరివేష్టించియున్న బ్రాహ్మణుల నందఱం గాంచి కృతాంజలియై యర్ఘ్య
పాద్యాదివిధులచే వారి నర్చించి ఫలమూలాదినివేదనంబున వారిని
బరితృప్తులం గావించి యాగమనకారణముంగూర్చి ప్రశ్నించెను. అప్పు
డవ్విప్రులు తమవచ్చినకార్యము నాతనికెఱింగించుటయు భార్గవుండు
తనలో "ఇప్పు డేమిచేయవలయును? వీరికోరికను నిరాకరించి నే
నెప్పటియట్లు నాతపంబు చేసికొనుట మంచిదా? కాక దీనులై వచ్చి
యాచించుచున్న వీరికష్టములను దొలఁగించుటకై ప్రయత్నించుట మం
చిదా? ఆపన్నమగ్నులగు జీవుల కభయదానంబు గావించుట తపంబు
కంటెను నధికధర్మం బగుచున్నది. సకలజీవులకును దానముచేయుట
కంటె నొక్కజీవియందైనను దయచూపుటయే యుత్తమధర్మం బని
పెద్దలు చెప్పుదురు." అని వితర్కించుకొని భార్గవుండు బ్రాహ్మణ
సహితుండై యమపురంబునకు బయలుదేఱెను.

ఆతనిం గాంచి సూర్యదేవుండును దక్షిణాభిముఖంబుగఁ బ్ర
యాణము సాగించెను. భార్గవుండును దపోబలంబున శీఘ్రగామి యగు
భాస్కరుని ననుసరించి యశ్రమంబుగఁ బోవుచుండెను. ఇట్లాయిరు
వురును గ్రమంబుగ నెనుబదియెనిమిదివేలయోజనముల యమమా
ర్గము నతిక్రమించి పోవుచుండిరి. అచ్చట జలము లేదు. తినుటకన్నము
లేదు. నిలుచుటకుఁ జెట్లనీడయైనను లేకుండెను. కేవలము దేవదాన
వులకుఁగూడ దుస్సహం బగుచలిమాత్ర మంతటను వేధించుచుం
డెను. ఆప్రదేశమంతయు నంధకారబంధురమై యుండెను. ఆ వెనుక
నిరువదియెనిమిదికోట్ల దుస్సహనరకంబులు గానవచ్చుచుండెను. ఎవ్వ
రో శత్రువులు వెంబడికొట్టుచున్నట్లు కడుపుమండుకొని పోవుచుండఁ

పాపకర్ములగు జీవులు నరకంబులయందలి యాతనల ననుభవింపఁజా లక నాపింపుచుండు నార్తనాదంబు లాతనికి వినవచ్చుచుండెను. వారు పడుచున్న బాధలన్నియు నాతని కగపడుచుండెను.

అట్లాతఁడు పోవుచుండ మార్గమధ్యంబున దండపాణి యగు బ్రాహ్మణుఁడొకఁ డాతని నడ్డగించి "నీవు నాకు దానము నీయకుండ నెచ్చటికిఁ బోయెదవు? పూర్వము నీవు నాకేమి యిచ్చెద నని వాగ్దానము చేసియుంటివో జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చుకొనుము" అని గద్దించుటయు భార్గవుండు మనసున చింతించి "ఔను. నేను నీకొకపురాణము నిచ్చెద నని చెప్పి యుంటిని. అదియేనా నీవిప్పు డడుగుచున్నది? నే నింటికిఁ బోయి తీసికొనివచ్చి యిచ్చెదను. ఇప్పటికి నన్నుఁ బోనిమ్ము!" అనియెను. బ్రాహ్మణుం డామాట విని "తరువాత నిచ్చెదను" అను మాట యీభూలోకమునందే గాని యిచ్చటఁ జెల్లనేరదు. ఇప్పుడే నాకీయవలసినది యిచ్చి పోవలయును." అని నిర్బంధించెను. అప్పుడు భార్గవుండు నేనేమియును దీసికొని రాలేదనియెను. బ్రాహ్మణుఁ డామాటలు విని దానికిఁ బ్రతిగ నీసుకృతఫలమునం దర్ధభాగము నాకీయవలయు నని కోరెను. దానికి భార్గవుం డంగీకరింపకుండుటయు సూర్యదేవుండు భార్గవునకు బోధించి యాతనిపుణ్యమునందు షష్ఠాంశము నాబ్రాహ్మణుని కిప్పించి యాతని బంపివైచెను. తరువాతఁ గొంతదూరము చనునప్పటి కొకగొల్లవాఁడు భార్గవు నడ్డగించి నీ గోవును గాచినందులకు నాకీయవలసినవేతనము నాలుగుమినుపగింజలయెత్తుబంగారువాణెము (కాకిణి) ను దెమ్మని యడిగెను. ఆకాలమున నది స్వల్పమగుటచే గొల్లవాఁ డాతని నడుగలేదు. భార్గవుండును మఱచిపోయెను. ఇప్పుడు దానికి బదులుగా భార్గవుఁ డాగోపాలునకుఁ దనసుకృతమునందు షష్ఠభాగము నీయవలసివచ్చెను. ఇట్లు

మార్గమధ్యమునందు చాకలి, ధర్మకారుఁడు, వస్త్రకారుఁడు, తీర్థయాత్రల సేవింపఁజేయువాఁడును నాతని దనుకీయవలసినధనముం గూర్చి పీడించిరి. వారికిఁ గూడ సుకృతమునందు షష్ఠభాగము నీయవలసివచ్చుటచే బ్రాహ్మణోత్తముఁ డగుభార్గవుఁడు నిస్తేజుండై పోయెను. ఇఁక నాతఁ డొక్కయడుగైనను ముందటికి వేయఁజాలక పోయెను.

అప్పుడు దివాకరుఁ డాతని బట్టుకొని శతానీకమహారాజను భవించుచున్న నిరయముకడకుఁ దీసికొనిపోయెను. ఒకకుంభమధ్యమునఁ బచనము చేయఁబడుచున్న యన్నరపాలుం గాంచి భార్గవుఁడు విస్మితుండై పోయెను. అతఁడు కొంతసేపట్లు యుండి రాజును సమీపించి "మహారాజా! నీవు పూర్వము బ్రాహ్మణులకు షోడశమహాదానంబులను గావించితి. రత్నములు, వస్త్రములు, గ్రామములు, నగరములు మొదలగువానిని సమర్పించి భూసురులను దనియించితివి. తపంబువలనను భక్తితోఁ గావించినదానంబువలనను స్వర్గప్రాప్తి యగునని మునులు చెప్పుదురు. అట్టిచో నీవిప్పుడు యమకింకరులచే నిర్బంధితుండవై నరకయాతనల ననుభవించుచుంటివి. దీనికిఁ గారణం బేమియో తెలుపవలయును." అనియడుగుటయు శతానీకుండు భూసురోత్తమా! ఈవిషయంబున సత్యమును వచించుచున్నాను. వినుము. నేనజ్ఞానవశంబునఁ బరులకడ సంపాదించినధనంబుచే బ్రాహ్మణుల కనేకదానంబులఁ గావించితిని. ఆద్రవ్యమును సేకరించుపట్టున నామూలమునఁ బ్రజలు పీడితులైరి. ప్రజాసంతాపమున బయలువెడలిన యనలజ్వాలలమూలముననే ప్రేతమూర్తి నగు నేనిప్పుడీనరకమునందు రేయుంబవలు దహింపఁబడుచున్నాను. మహాత్మా! నీవు నన్నిదుఃఖమునుండి విముక్తుం గావింప నెంతువేని శీఘ్రంబుగ భూలోకంబునకుఁ బోయి సాఘుసంగంబు గావింపుమని నాకుమారునకు బోధింపుము.

సాధుసంగంబు కంటె నన్నుద్ధరించుట కితరోపాయం బేదియును లేదు. అని ప్రార్థించెను.

ఆమాట లాలించి భార్గవుండు తన ప్రభువునకును, సకలమానవగణంబులకును హితంబు గోరి యాదిత్యుంగూర్చి యిట్లు ప్రార్థించెను. ఓ సూర్యదేవా ! సాధువులు తీర్థస్వరూపులు గావున వారిదర్శనము పుణ్యప్రదాయకమైనది. తీర్థసేవనము కాలక్రమంబున ఫలించును గాని సాధుసంగము సద్యఃఫలము నొసంగుటకు సమర్థమై యుండును. పుణ్యకర్మవిహీనులకు దేవతలయందును, ఉత్తములగు బ్రాహ్మణుల యందును, తపస్వులయందును భక్తి గలుగదు. పాపక్షయసమయంబుననే మానవులకు దానధ్యానంబులయందు బుద్ధి ప్రసరించును. నీదర్శనమాత్రంబుననే నరకవాసు లెల్లరును సుఖానుభవముం గాంచుచుండుటచే నీవు దేవతాశ్రేష్ఠుండ వని నిస్సంశయంబుగ గ్రహింపఁ గలిగితిని. కాని ధర్మహీనుండ నగు నేను నీసమ్ముఖంబున దేవతుల్యంబగునవస్థయందుండియు నించుకంతయు సుఖము నందఁజాలకున్నాను. కావున మానవులకుఁ బాపవిమోచకంబును, స్వర్గసుఖదాయకంబు నగు నుత్తమధర్మం బేదియైననున్నచో లోకమంగళంబుకొఱకు నాధర్మముంగూర్చి యానతీయవలయును. సంసారులగుమానవులు క్షేత్ర దారగృహాదులకొఱకు కెన్నికష్టముల ననుభవించి ప్రయత్నింతురో యావిధముగా ధర్మముకొఱకుఁగూడ శ్రమపడకున్నచో స్వర్గమోక్షాదిఫలంబులఁ బడయఁజాలరా యేమి ? ఈవిషయంబునుగూర్చి విస్పష్టంబుగ నానతీయవలయును.

అని భార్గవుండు ప్రార్థించుటయు భాస్కరుండు విప్రోత్తమా! లోకహితంబుకొఱకు నీకీవిషయంబున సత్యము నెఱింగించుచున్నాను. సర్వసంపత్సమృద్ధికిఁ గారణంబును, సంకీర్తనంబువలనను, నదీస్నానం

బువలననుగూడ ఫలదాయకంబు నగుధర్మముంగూర్చి నీవు నన్నుం బ్రశ్నించితివి. దీనిం గూర్చి చెప్పుటవలన జిహ్వా పవిత్రం బగుటయే కాక శ్రేయోభివృద్ధికూడం గాంగలదు. కావున సకలపాపహరంబగు నట్టిధర్మముం గూర్చి చెప్పెదను వినుము. చైత్రమాసము వత్సరంబున కాదియు, శివాదిసకలదేవతలకును బ్రియకరంబునై యున్నది. ఆమాస మునం దేవతలందఱును స్వర్గమునుండి భూమండలంబునకుం గ్రీడార్థులై యరుదెంచి ప్రతివత్సరమును సుఖవిహారంబు గావించి సంప్రీతులై నిజలోకంబులకు విచ్చేయుచుందురు. శంకరుండును బాలకరూపముం దాల్చి కన్యామూర్తులగు ప్రమథులతోడను, భగవతియగు గౌరితోడను గలసి చైత్రమాసంబున భూలోకమునవిహరించుచుండును. కార్తికమాసంబున దీపదానము చేయునట్లు చైత్రమాసంబునంగూడ మహాదేవు నకును, నితరదేవతలకును బ్రీతికరంబుగా దీపారాధనాదిమహోత్స వంబులం గావించువారు పాపాత్ములైనను దేవలోకగాము లగుదురు. కావునం గృష్ణచతుర్దశియందుగాని, శుక్లచతుర్దశియందుగాని యుపవ సించి మహాదేవునుద్దేశించి బ్రాహ్మణునకు గోదానంబు చేయువారు పాపవిముక్తులై స్వర్గసుఖంబు లందంగలరు.

అని యోగ్లాదిత్యభగవానుం డానతిచ్చుటయు భార్గవుండు పర మానందభరితుండై మరల భూలోకంబునకు వచ్చి మంత్రిపురోహిత సామంతద్విజమండలపరివేష్టితుండై కొలువున్న సహస్రానీకునింజేర్చించి యెల్లవిషయంబులను సవిస్తరంబుగ వినిపించెను. అంత సహస్రానీ కుండు ప్రహృష్టమానసుండై తానువచ్చువఱకును భార్గవుని రాజ ధానియందే యుండ నియోగించి న్యాయపూర్వకంబుగ ధర్మము నార్జించుటకై విదేశంబునకుం బోయెను. అందొకచో నొకపుణ్యాంగని త్రివ్వంబడు చుండెను. సహస్రానీకుం డాకూలివారితోం గలసి తానును

గతుండును, బుద్ధిగతుండును, అహంకారరూపుండు నగురుద్రుండు నాపాపంబుల హరింపుఁగాక” అనుమంత్రములతో శివపూజ గావించి యాపాత్ర నుత్తమబ్రాహ్మణునకు దానము చేయవలయును. అట్లు చేయువారు మహాఫలసిద్ధునును, సురూపసౌభాగ్యభోగైశ్వర్యవంతులు నగుదురు. నాలుగుమాసంబు లుభయచతుర్దశులయందు నిమ్మహావ్రతంబు నిర్వర్తించుపుణ్యులు సహస్రానీకునివలెఁ దమకులంబున సహస్రపురుషుల నుద్ధరించి పాపశూన్యులై దేవతలకుఁగూడఁ బూజనీయులై శివలోకంబున సుఖోపవిష్టులై యుండఁగలరు. రాత్రులను, పగళ్లను, మధ్యాహ్నంబులను, అపరాహ్ణంబులను, సంధ్యాకాలంబులను వారు మనోవాక్కాయంబులచేఁ గావించినదురితంబు లన్నియును నశింపఁగలవు. భక్తిపూర్వకంబుగ నేకభుక్తంబును, అయాచితాహారంబును, నక్తభోజనంబును, నిరాహారంబును గావించి యీవ్రతంబును విధ్యుక్తముగ నాచరించువాని కపారంబగు పుణ్యములభింపఁగలదు. ఇట్లు చతుర్దశియందు భక్తిశ్రద్ధలతో శివపూజ చేసి నియమవ్రతుండును, శుచియు, నేకాగ్రచిత్తుండునై శివసహస్రనామంబులఁ గీర్తింపవలయును. అసమర్థుండగువాఁడు మహాదేవునిదివ్యనామంబుల నాకర్ణింపవలయును. అట్టివానికి సకలపాపవిముక్తియు, శివలోకావాసంబును సిద్ధింపఁగలవు.

సహస్రనామసంకీర్తనము.

సనత్కుమారుం డిట్లనియెను. వ్యాసమునీంద్రా! శ్రీవణమాత్రంబున సకలపాపౌఘవినాశకంబును, ముక్తికారణంబునగు శివసహస్రనామావళిఁగూర్చి చెప్పుచున్నాను. ఈస్తవంబునుగూర్చి చెప్పుటకు నేను సమర్థుండను గాను. అమ్మహాదేవుని యనుగ్రహంబుచే

నాకాదివ్యనామంబు లన్నియును స్మృతిపథంబునం దోంచుచున్నవి. ముందుగ నేనద్దేవుని సన్నుతించి యాతనిచే నన్నుతుండనై యనంత నిధనుండును, సర్వయోనియు, మహాత్ముండును, అవ్యక్తుండు నగు శివుని నామసమూహము నించుక వర్ణించెదను. వరక్షుండును, వరేణ్యుండును, విశ్వమూర్తియు జ్ఞానమయుండును, మహాదేవుండు నగు చతురాననుండు వీనికిం గర్త. దధిని మథించి నవనీతమును గల్పించి నట్లుగా బ్రహ్మదేవుండు విశేషపర్యాలోచనంబు చేసి మహాదేవుని యయుతనామమధ్యనుండి యీనామసహస్రము నుద్ధరించియున్నాండు. పర్వతంబులలో హిమవంతంబునుం బోలి శర్వుని సర్వనామంబుల యందు నీనామావళి సారభూతమైనది. సర్వపాపహరంబును, చతుర్వేదపారతుల్యంబును, మహాఫలదాయకంబు నగు నీనామసహస్రమును సంయతచిత్తంబునం బ్రయత్నపూర్వకంబుగం బఠించి ధ్యానము చేయవలయును. ఈస్తోత్ర ముత్పాతశాంతికరంబును, పుష్టికరంబును, రక్షోఘ్నంబును, పావనంబునైనది. దీనింగూర్చి భక్తిశ్రద్ధలు గలవారికే బోధింపవలయును. శ్రద్ధావిహీనులును, నాస్తికులు నీనామంబులను వినందగినవారు గారు. సర్వభూతాత్మకుండును, పినాకపాణియు నగు మహాదేవుని ద్వేషించువారు పితృపితామహాదులతోంగూడ నరకపతితు లగుదురు. అట్టిపాపాత్ములుగూడ సంధ్యాకాలంబున ధ్యానయోగస్వరూపంబును, ఉత్తమధ్యేయంబు నగునీనామావళి నాలకించినచో బరమపదప్రాప్తు లగుదురు. ఈస్తోత్రము పవిత్రంబును, మంగళమయంబును బుణ్యాకలితంబును, గళ్యాణప్రదంబు నైనది. సర్వలోకపితామహుండగు జలజాసనుండు తొల్లి యీస్తవముం గూర్చి దీనికి సకలస్తవరాజం బని పేరిడియెను. అది మొదలుగా నిట దేవతలచేంగూడం బూజితంబై స్తవరాజం బని ప్రశస్తిం గాంచెను. ఈనామసహస్ర

మప్పుడే బ్రహ్మలోకమునుండి యవతరించి సకలలోకంబులనువ్యా పించెను. శ్రేష్ఠులకు శ్రేష్ఠుండును, శాంతులకు శాంతుండును, ద్యుతులకు ద్యుతియు, యోగులకు యోగియు, కారణంబులకుఁ గారణుండును నగుదేవుం డెవ్వఁడో, ఎవ్వనినుండి సకలలోకంబులును సంభవంబులగుచుండునో, ఎవ్వనివలనమరల భవంబు లేకుండునో యట్టిసర్వభూతాత్మభూతుండును, అమితతేజస్వియునగు మహాదేవుని సహస్రనామంబులంగూర్చి యాకర్ణింపుము. ఈనామశ్రవణమంత్రంబున నఖిలాభీష్ట సిద్ధి యగును.

స్థిరుఁడు, స్థాణువు, ప్రభువు, భానుఁడు, ప్రవరుఁడు, వరదుఁడు వరుఁడు, సర్వాత్ముఁడు, సర్వవిఖ్యాతుఁడు, శర్వుఁడు, సర్వకరుఁడు, ఉద్భవుఁడు, జటి, వర్మి, శిఖి, ఖడ్గి, సర్వాంగుఁడు, సర్వభానుఁడు, హరుఁడు, హిరణ్యాక్షుఁడు, సర్వభూతహరుఁడు, ప్రవృత్తి, నివృత్తి, నియతుఁడు, శాశ్వతుఁడు, ధ్రువుఁడు, శ్మశానచారి, భగవానుఁడు, ఖేచరుఁడు, ఖేచరోద్భవుఁడు, అభివంద్యుఁడు, మహాకర్మ, తపస్వి, భూతభానుఁడు, ఉన్మత్తవేషుఁడు, ప్రచ్ఛన్నుఁడు, సర్వలోకప్రజాపతి మహీరూపుఁడు, మహాకాయుఁడు, సర్వరూపుఁడు, మహాశనుఁడు, విశ్వరూపుఁడు, విరూపుఁడు, విశ్వభోజి, వామనుఁడు, మనువు,లోకపాలాంతర్హితాత్మ, ప్రసాదుఁడు, హయగర్దభి, పవిత్రుఁడు, మహత్తు, నియమము, నియమాశ్రయుఁడు, సర్వకర్మ, స్వయంభువు, అనాది, అవ్యయుఁడు, సౌమ్యరూపుఁడు, విరూపాక్షుఁడు, సోముఁడు, నక్షత్రసాధకుఁడు, చంద్రుఁడు, సూర్యుఁడు, శని, కేతువు, గ్రహము, గ్రహపతి, వరుఁడు, అద్రి, అద్ర్యాలయుఁడు, కర్త, మృగబాణార్పణుఁడు, అనఘుఁడు, మహాతపుఁడు, దీర్ఘతపుఁడు, అదీనుఁడు, దీనసాధకుఁడు, సంవత్సరకరుఁడు, మంత్రము, ప్రమాణము, పరమతపము, యోగి, యోజ్యుఁడు, మహాబీజుఁడు, మహామాత్రుఁడు, మహాతపుఁ

షు, సువర్ణ రేతుఁడు, సర్వజ్ఞుఁడు, సుబీజుఁడు, వృషవాహనుఁడు, దశ బాహుఁడు, అనిమిషుఁడు, నీలకంఠుఁడు, ఉమాపతి, విశ్వరూపుఁడు, స్వయంశ్రేష్ఠుఁడు, బలి, వైరోచనుఁడు, అరిహంత, గణకర్త, గణపతి, దిగ్వాసుఁడు, కామ్యము, పరమపవిత్రుఁడు, మంత్రము, సర్వభావ హరుఁడు, హరుఁడు, కమండలుధరుఁడు, ధన్వి, బాణహస్తుఁడు, ప్రతా పవంతుఁడు, అశని, శతఘ్ని, ఖడ్గి, పట్టిసుఁడు, ఆయుధి, మహాత్ముఁ డు, సువహస్తుఁడు, సురూపుఁడు, తేజము, తేజస్కరుఁడు, ఉష్ణీషి, సువక్త్రుఁడు, అత్యగ్రుఁడు, వినతుఁడు, దీర్ఘుఁడు, హరినేత్రుఁడు, సతీ ర్థుఁడు, కృష్ణుఁడు, సృగాలరూపుఁడు, సర్వార్థుఁడు, ముండుఁడు, కుండి, కమండలువు, అజుఁడు, మృగరూపి, గంధమాలి, కపర్ది, ఊర్ధ్వరేతుఁ డు, ఊర్ధ్వలింగుఁడు, ఊర్ధ్వశాయి, నభస్థలుఁడు, త్రిజటి, చీరవాసుఁ డు, రుద్రుఁడు, సేనాపతి, విభుఁడు, అహశ్చరుఁడు, నక్తము, తిగ్మము మనువు, సువర్చసుఁడు, గజహంత, దైత్యహరుఁడు, లోకము, లోక ధాత, గుణాకరుఁడు, సింహశార్దూలరూపుఁడు, ఆర్ద్రచర్ముఁడు, ధరా ధరుఁడు, కాలయోగి, మహానాదుఁడు, సర్వావాసుఁడు, చతుష్పథుఁ డు, నిశాచరుఁడు, ప్రేతచారి, భూతచారి, మహేశ్వరుఁడు, బహుభూ తుఁడు, బహుధనుఁడు, సర్వాధారుఁడు, అమితగతి, నృత్యప్రియుఁడు, నృత్యతృప్తుఁడు, నర్తకుఁడు, సవిలాసుఁడు, ఘోషకుఁడు, మహాతపుఁ డు, ప్రాంశువు, నిత్యుఁడు, గిరిచరుఁడు, నభస్సు, సహస్రహస్తుఁడు, విజయుఁడు, వ్యవసాయి, అనిశ్చితుఁడు, అమర్షణుఁడు, మర్షణాత్ముఁ డు, యజ్ఞహంత, కామనాశకుఁడు, దక్షయజ్ఞాపహారి, సుపథుఁడు, మధ్యముఁడు, తపోపహారి, బలవతుఁడు, ముదితుఁడు, అర్థుఁడు, అజి తుఁడు, వరుఁడు, గంభీరుఁడు, గంభీరఘోషుఁడు, గంభీరబలవాహ నుఁడు, న్యగ్రోధరూపుఁడు, న్యగ్రోధుఁడు, వృక్షకర్ణుఁడు, అభీతుఁడు,

విభుఁడు, సుతీక్ష్ణదశనుఁడు, మహాకాయుఁడు, మహాననుఁడు, విష్వ
క్సేనుఁడు, హర్యక్షుఁడు, సంయుగాపీడవాహనుఁడు, తీక్ష్ణబాహువు,
హరి, యజ్ఞుఁడు, మహాశయుఁడు, కర్మకాలవిదుఁడు, విష్ణుప్రసాదితుఁడు,
యజ్ఞము, సముద్రుఁడు, బడబాముఖుఁడు, లంబనుఁడు, లంబితోష్ఠుఁ
డు, బహుమాయాపయోనిధి, మహాంగుఁడు, మహాదంష్ట్రుఁడు, మహా
జిహ్వుఁడు, మహాముఖుఁడు, మహానాథుఁడు, మహారోముఁడు, మహా
కేశుఁడు, మహాజటుఁడు, అసపత్నుఁడు, ప్రసాదుఁడు, ప్రత్యయుఁడు,
గిరిసాధకుఁడు, స్నేహనుఁడు, అస్నేహనుఁడు, అజితుఁడు, మహాముని,
వృక్షకారుఁడు, వృక్షకేతువు, తరళుఁడు, వాయువాహనుఁడు, మం
డలి, వాయుదాముఁడు, దేవదానవదర్పహుఁడు, అథర్వశీర్షుఁడు, సా
మాస్యుఁడు, రిపుహంత, అమితేక్షణుఁడు, యజుష్పాదభుజుఁడు, గు
హ్యుఁడు, ప్రకాశుఁడు, జంగముఁడు, అమోఘార్థప్రసాదుఁడు, అభి
గమ్యుఁడు, సుదర్శనుఁడు, ఉపహారుఁడు, ప్రియుఁడు, సర్వుఁడు, కన
కుఁడు, కాంచనస్థిరుఁడు, నంది, నందికరుఁడు, భవ్యుఁడు, పుష్కరుఁడు,
పతి, స్థిరుఁడు, తపసుఁడు, తాపసుఁడు, ఆద్యుఁడు, ఘృణి, యజ్ఞుఁడు,
సమాహితుఁడు, నక్తుఁడు, కలి, కాలుఁడు, మకరుఁడు, కాలపూజి
తుఁడు, సుగణుఁడు, గణకారుఁడు, భూతభావనుఁడు, సారథి, భస్మ
శాయి, భస్మగోప్తుఁడు, భస్మరూపుఁడు, తరంగణుఁడు, అగణుఁడు,
లోకపుఁడు, మహాత్ముఁడు, సర్వపూజితుఁడు, శంకువు, త్రిశంకుసంప
న్నుఁడు, శుచి, భూతనిషేవితుఁడు, ఆశ్రమస్థుఁడు, కపోతస్థుఁడు,
విశ్వకర్మపతి, వరుఁడు, శాఖుఁడు, విశాఖుఁడు, కుంభాండుఁడు, అర్థ
జాలుఁడు, సునిశ్చయుఁడు, కపిలుఁడు, అకపిలుఁడు, శూరుఁడు, ఆయువు
అపరోరగుఁడు, గంధర్వుఁడు, అదితి, తార్క్ష్యుఁడు, అవిజ్ఞేయుఁడు,
సుసారథి, పరశ్వధాయుధుఁడు, దేవుఁడు, అర్థకారుఁడు, సుధవసుఁడు,

తుంబవీణుడు, మహాకోపుడు, ఊర్ధ్వరేతుడు, జలేశయుడు, ఉగ్రవంశకరుడు, పాశధారుడు, అనిందితుడు, సర్వాంగరూపుడు, మాయావి, సుహృత్తు, అనిలుడు, అనలుడు, బాంధవుడు, బంధుకర్త, సుబంధువు, రవిలోచనుడు, సుయజ్ఞారి, సుకామారి, మహాదంష్ట్రుడు, అసమయోధుడు, బాహువు, అనిందితుడు, శర్వుడు, శంకరుడు, ధనదుడు, ధనుడు, అమరేశుడు, మహాదేవుడు, విశ్వదేవుడు, సురారిహంత, దీధితి, అహిర్బ్రిధ్నుడు, చేకితానుడు, హరి, అజైకపాదుడు, కపాలి, త్రిశంకుడు, అజితుడు, శివుడు, ధన్వంతరి ధూమకేతువు, స్కందుడు, వైశ్రవణుడు, ధాత, శక్రుడు, విష్ణువు, మిత్రుడు, త్వష్ట, ధ్రువుడు, ధని, ప్రభావుడు, సర్వగుడు, వాయువు, అర్యముడు, సవిత, రవి, ఉదగ్రుడు, విధాత, మాంధాత, భూతభావనుడు, హుతతీర్థుడు, వాగ్మి, సర్వకాలగుణావహుడు, పద్మవక్త్రుడు, మహావక్త్రుడు, చంద్రవక్త్రుడు, మనోజవుడు, బలవంతుడు ఉపశాంతుడు, పురాణుడు, కురుడు, కర్త, కాలరూపి, కురుభూతుడు, మహేశ్వరుడు, సర్వాశనుడు, సర్వశాయి, సర్వప్రాణిపతి, దేవదేవుడు, సుఖాసక్తుడు, సత్తు, అసత్తు. సర్వరత్నవిదుడు, కైలాసశిఖరవాసి, హిమవద్గిరిసంశ్రయుడు, కులహారి, కులకర్త, బహుబీజుడు, బహుప్రదుడు, వణిక్కు, వర్ధనుడు, వృక్షుడు, నకులుడు, చందనచ్ఛదుడు, సారపీరుడు, మహాజంతుడు, ఆలోకుడు, మహౌషధుడు, సిద్ధార్థకారి, సిద్ధార్థుడు, ఛందోవ్యాకరణాంతరుడు, సింహనాదుడు, సింహదంష్ట్రుడు, సింహగుడు, సింహవాహనుడు, ప్రభావాత్మ, జగత్కాలుడు, తలుడు, లోకహితుడు, జ్ఞానసారుడు, నవక్రాంగుడు, కేతుమాలి, శుభాననుడు, భూతాశయుడు, భూతపతి, అహోరాత్రానందితుడు, వామనుడు, సర్వభూతాత్మ, నిల

యుఁడు, విభుఁడు, భవుఁడు, అమోఘుఁడు, సంజయుఁడు, పార్శ్వుఁడు జీవనుఁడు, ప్రాణధారి, ధృతిమాన్, ఆత్మవాన్, దక్షుఁడు, సత్కృతుఁడు, యుగాధిపుఁడు, గోపాలుఁడు, గోయుధి, గ్రాహుఁడు, గోచర్మవసనుఁడు, హరుఁడు, హిరణ్యబాహువు, గుహాపాలుఁడు, ప్రవేశితుఁడు, ప్రతిష్ఠాయి, మహాహర్షుఁడు, జితకాముఁడు, జితేంద్రియుఁడు, గాంధారుఁడు, సురాలుఁడు, తనువు, ఆత్మ, గతి, వరుఁడు, మహాగీతుఁడు, మహానృత్యుఁడు, అప్సరోగణసేవితుఁడు, మహాకేతువు,వికర్తచరేశ్వరుఁడు, ఆవేదనీయుఁడు, ఆవాసుఁడు, సర్వగంధసుఖావహుఁడు తోరణుఁడు, తారణుఁడు, వాయువు, పర్జన్యుఁడు, హుతాశనసహాయుఁడు, ప్రశస్తాత్మ, హుతాశనుఁడు, ఉగ్రతేజుఁడు, మహాతేజుఁడు, జయుఁడు, విజయుఁడు, కాలవిదుఁడు, జ్యోతిషానయుఁడు, సిద్ధి, సంధివిగ్రహుఁడు, శిఖి, దండి, జటి, జ్వాలి, మూర్తిజుఁడు, దుర్ధరుఁడు, వణిక్కు, వైణ్ణవి, పణవి, తాళి, కాలుఁడు, కాలకంటకుఁడు, నక్షత్రుఁడు, విగ్రహుఁడు, వృద్ధి, గుణవృద్ధి, అయోగముఁడు, ప్రజాపతి, దిశాబాహువు, విభాగుఁడు, సర్వతోముఖుఁడు, విమోచనుఁడు, సురగణుఁడు, హిరణ్యకవచి, ద్రవి, మేఢ్రజుఁడు, బలచారి, మహాచారి. సూతుఁడు, సర్వతూర్యనినాది, సర్వవాద్యపరిగ్రహి, బాలరూపి, బిలావాసి, హేమమాలి, తరంగవిత్తు, త్రిదశుఁడు, త్రివృత్తు, ఛందము, సర్వబాధవిమోచకుఁడు, బంధనుఁడు, సురేంద్రశత్రువినాశి, సాంఖ్యప్రసాది, దుర్వాసుఁడు, సర్వసాధునిషేవితుఁడు, ప్రస్కందనుఁడు, విభాగుఁడు, అతులుఁడు, యజ్ఞసామవేది, సర్వవాసుఁడు, సర్వచారి, దుర్వాసుఁడు, వాసవుఁడు, అమరుఁడు, హేముఁడు, హేమకారి, యజ్ఞుఁడు, సర్వధారి, ధరోత్తముఁడు, లోహితాక్షుఁడు, మహాక్షుఁడు, విజయాక్షుఁడు, విశారదుఁడు, సంగ్రహుఁడు, నిగ్రహుఁడు,

కాముఁడు, సర్పచీరనివాసనుఁడు, ముక్తుఁడు, వియుక్తదేహి, దేహారి, సర్వకామదాయి, సర్వకాలప్రసాదుఁడు, సుబలుఁడు, బలరూపధారి, సవాకాసుఁడు, నిరూపి, నిపాని, ఉరణుఁడు, ఖగుఁడు, రౌద్రరూపాంశువు, ఆదిత్యుఁడు, వసువు, అగ్ని, సువర్చసి, వసువేగుఁడు, మహావేగుఁడు, మనోవేగుఁడు, నిశాకరుఁడు, సర్వావాసి, ప్రియావాసి, అపదేశకారి, హారుఁడు, ముని, ఆత్మకరుఁడు, లోకుఁడు, సంభోజ్యుఁడు, సహస్రభోజ, పక్షి, పక్షరూపి, విశ్వదీపుఁడు, విశాలపతి, ఉన్మాదుఁడు, మదనాకారుఁడు, అర్థము, అర్థకరుఁడు, అవముఁడు, వామదేవుఁడు, వాముఁడు, ప్రాగ్దేవుఁడు, వామనుఁడు, సిద్ధయోగాపచారి, సిద్ధుఁడు, సిద్ధార్థసాధకుఁడు, భిక్షువు, భిక్షురూపి, విపాణి, మృదువు, అవ్యయుఁడు, మహాసేనుఁడు, విశాఖుఁడు, షష్టినాగుఁడు, విశాలపతి, వజ్రహస్తుఁడు, ప్రతిష్ఠంభి, వజ్రస్తంభనుఁడు, క్షమావ్రతకరుఁడు, కాలుఁడు, మనువు, మధుకరుఁడు, చలుఁడు, వానస్పత్యుఁడు, వాజిమేధుఁడు, ఆశ్రమపూజితుఁడు, బ్రహ్మచారి, లోకచారి, సర్వచారి, సుచారవిత్తు, ఈశానుఁడు, ఈశ్వరుఁడు, కాలుఁడు, నిశాచారి, అనేకదృక్కు, నిమిత్తస్థుఁడు, నిమిత్తుఁడు, నంది, నందికరుఁడు, హరుఁడు, నందీశ్వరుఁడు, నందిమంతుఁడు, నందివర్ధనుఁడు, భగాక్షినిహంత, కాలుఁడు, బ్రహ్మవిద్వరుఁడు, చతుర్ముఖుఁడు, మహాలింగుఁడు, చతుర్లింగుఁడు, లింగాధ్యక్షుఁడు, లోకాధ్యక్షుఁడు, మహాధ్యక్షుఁడు, యుగావహుఁడు, బీజాధ్యక్షుఁడు, బీజకర్త, అధ్యాత్మానుగతి, బలి, ఇతిహాసకర్త, కల్పుఁడు, సోత్తముఁడు, జలేశ్వరుఁడు, దంభుఁడు, దంభకరుఁడు, రంహుఁడు, వశ్యుఁడు, వశ్యకారి, కలి, లోకకర్త, పశుపతి, మహాకర్త, మహౌషధుఁడు, పరమాక్షరుఁడు, బలవంతుఁడు, శుక్రుఁడు, నీతి, అనీతి, శుద్ధాత్మ, శుద్ధుఁడు, మాన్యుఁడు, గతాగతుఁడు, బహుప్ర

సాధుడు, సుస్వప్నుడు, దక్షిణోఘుడు, అమిత్రజిత్తు, వేదకారుడు, సూత్రకారుడు, విద్వాంసుడు, పరముడు, తపస్సు, మహామేఘని నాది, మహాఘోరవశీకరుడు, అగ్నిజ్వాలి, మహాజ్వాలి, అతిధూముడు, హుతము, హవి, వృషణుడు, శంకరుడు, నిత్యుడు, వర్చస్వి, ధూమకేతనుడు, నీలుడు, స్వర్ధాంగుడు, లుబ్ధుడు, శోభనుడు, నిరవగ్రహుడు, స్వస్తిదుడు, స్వస్తిభాగుడు, భాగి, భాగకారి, లఘువు, ఉత్సంగుడు, మహాంగుడు, మహాగర్భపూరుడు, యువ, కృష్ణవర్ణుడు, సువర్ణుడు, సర్వేంద్రియుడు, మహాపాదుడు, మహాహస్తుడు, మహాకాయుడు, మహాయశుడు, మహామూర్ధుడు, మహానేత్రుడు, మహామాత్రుడు, విశాలయుడు, మహాదంతుడు, మహాకర్ణుడు, మహేషువు, మహానుగుడు, మహానాది, మహాగ్రీవుడు, సుశాంతధారి, మహాచక్షువు, మహావక్త్రుడు, అంతరాత్మ, మృగాలయుడు, మహాకటి, మహాగ్రీవుడు, మహాబాహువు, ప్రతాపవంతుడు, సంయోగి, వర్ధనుడు, వృద్ధుడు, నిత్యవృద్ధుడు, గుణాధికుడు, నిత్యధర్మసహాయుడు, దేవాసురపతి, పతి, అయుక్తుడు, యుక్తబాహువు, ద్వివిధుడు, సుపర్వణుడు, ఆషాఢుడు, సుషాఢుడు, ధ్రువుడు, హరిహరుడు, హరుడు, వసువు, ఆవృత్తిమంతుడు, నిత్యుడు, వసుశ్రేష్ఠుడు, మహారథుడు, శిరోహారి, విసర్పి, సర్వలక్షణభూషితుడు, అక్షరుడు, అక్షరయోగి, సర్వయోగి, మహాబలి, సమామ్నాయుడు, అసమామ్నాయుడు, తీర్థసేవి, మహారథుడు, నిర్జీవుడు, జీవనుడు, వాసి, నీరసుడు, బహుకర్కశుడు, రత్నప్రభూతుడు, రత్నాంగుడు, మహాహ్రదనినాదకారి, మూలుడు, విశాఖుడు, సర్వవృత్తుడు, వ్యక్తుడు, అవ్యక్తుడు, నిధి, ఆరోహణుడు, నిరూహుడు, శైలహారి, మహాతపుడు, సేనా

కల్పుఁడు, మహాకల్పుఁడు, యోగము, యోగకరుఁడు, హరుఁడు, యుగరూపుఁడు, మహారూపుఁడు, అయనుఁడు, గహనుఁడు, శరుఁడు, శార్యనిర్వాపణుఁడు, వాదుఁడు, పండితుఁడు, విశ్వలోచనుఁడు, బహుమాలి, మహామాలి, సుమాలి, బహులోచనుఁడు, విస్తారుఁడు, భవనుఁడు, క్రూరుఁడు, కుసుముఁడు, సుఫలోదయుఁడు, వృషజుఁడు, వృషభాంగాంగుఁడు, మల్లిబిల్వుఁడు, జటాధరుఁడు, ఇందుఁడు, విసర్గుఁడు, సుముఖుఁడు, సురుఁడు, సర్వాయుధధారి, నివేదనుఁడు, సుధన్వి, సంగాధారుఁడు, మహాహనువు, గంధమాలి, భగవానుఁడు, సర్వకర్మోత్థానుఁడు, మంథానుఁడు, బహులుఁడు, శాహువు, సకలుఁడు, సర్వలోచనుఁడు, ఉరస్తాలి, కరస్తాలి, ఊర్ధ్వసంహననుఁడు, ఛత్రపత్రిసువిఖ్యాతుఁడు, సర్వలోకాశ్రయుఁడు, మహాత్ముఁ, ముండుఁడు, విరూపి, వికృతి, దండి, ముండవికర్ణకుఁడు, హర్యక్షుఁడు, కోకసుఁడు, చక్రి, దీప్తజిహ్వుఁడు, సహస్రపాదుఁడు, సహస్రమూర్ధుఁడు, దేవేంద్రుఁడు, సర్వభూతమయుఁడు, గురువు, సహస్రబాహువు, సర్వాంగుఁడు, శరణ్యుఁడు, సర్వలోకధారి, పవిత్రుఁడు, త్రిమధువు, మంత్రము, కనిష్ఠుఁడు, కృష్ణపింగళుఁడు, బ్రహ్మదండవినిర్మాత, శతఘ్నీ, శతపాశధృక్కు, పద్మగర్భుఁడు, బ్రహ్మగర్భుఁడు, జలగర్భుఁడు, జలోద్భవుఁడు, గభస్థుఁడు, బ్రహ్మవిదుఁడు, బ్రహ్మ, బ్రహ్మజ్ఞుఁడు, బ్రాహ్మణుఁడు, గతి, అనంతరూపి, నైకాత్మ, తిగ్మతేజుఁడు, తమోగదుఁడు, ఊర్ధ్వగాత్మ, పశుపతి, వాతరంహుఁడు, మనోజవుఁడు, చందని, పద్మనాళాగ్రుఁడు, సురభి, ఉత్తరణుఁడు, నరుఁడు, కర్ణికారుఁడు, మహాసర్గుఁడు, నీలమాలి, పినాకధారి, ఉమాపతి, ఉమాకాంతుఁడు, జాహ్నవీహృదయంగముఁడు, వరుఁడు, వరాహుఁడు, వరదుఁడు, దేవేశుఁడు, సుమహాస్వనుఁడు, మహాప్రసాదుఁడు, అన

ఘుఁడు, శత్రుహంత, శ్వేతపింగళుఁడు, ప్రీతాత్మ, ప్రయతాత్మ, సంయతాత్మ, ప్రధానవిదుఁడు, సర్వపార్శ్వసుతుఁడు, తార్క్ష్యుఁడు, ధర్మసాధారణుఁడు, ధరుఁడు, చరాచరాత్మ, సూక్ష్మాత్మ, సువృషాంకుఁడు, వృషేశ్వరుఁడు, సాధ్యుఁడు, ఋషి, వసువు, ఆదిత్యుఁడు, వివస్వంతుఁడు, సవిత, అర్చితుఁడు, వ్యాసుఁడు, సర్వార్థసంక్షేపి, విస్తారుఁడు, పర్యయుఁడు, భయుఁడు, ఋతువు, సంవత్సరము, మాసము, పక్షము, సంధ్య, సమాపకుఁడు, కళ, కాష్ఠ, లవము, మాత్ర, ముహూర్తము, అహస్సు, క్షప, క్షణము, విశ్వక్షేత్రుఁడు, బీజలింగుఁడు, బీజము, ఆద్యుఁడు, అనిందితుఁడు, సర్వాది, సదసద్వ్యక్తి, పిత, మాత, పితామహుఁడు, స్వర్గద్వారము, ప్రజాద్వారము, మోక్షద్వారము, త్రివిష్టపము, నిర్వాణము, హ్లాదనుఁడు, బ్రహ్మలోకపరాగతి, దేవాసురవినిర్మాత, దేవాసురపరాయణుఁడు, సురాసురగతి, దేవుఁడు, దేవాసురనమస్కృతుఁడు, దేవాసురమహామాత్రుఁడు, దేవాసురమహేశ్వరుఁడు, దేవాసురమహాశ్రయుఁడు, దేవాసురగణాధ్యక్షుఁడు, దేవాసురగణాగ్రణి, దేవాసురగురువు, దేవాసురపరిష్కృతుఁడు, దేవాసురమహామంత్రుఁడు, దేవాసురమహేశ్వరుఁడు, దేవాసురమయుఁడు, చింత్యుఁడు, అచింత్యుఁడు, దేవాత్మ, సంభవుఁడు, ఉద్భిజ్జుఁడు, శుక్రుఁడు, అవేద్యుఁడు, విరజుఁడు, విరజాంబరుఁడు, ఇజ్యుఁడు, హస్తి, సురవ్యాఘ్రుఁడు, దేవసింహుఁడు, నరర్షభుఁడు, నిరాయుధుఁడు, వరశ్రేష్ఠుఁడు, సర్వదేవోత్తమోత్తముఁడు, గురువు, కాంతుఁడు, నిజుఁడు, సర్వుఁడు, పవిత్రసర్వవాహనుఁడు, ప్రయుక్తుఁడు, శోభనుఁడు, వజ్రుఁడు, ఈశానుఁడు, ప్రభువు, అవ్యయుఁడు, శృంగి, శృంగప్రియుఁడు, రాజు, రాజరాజు, నిరామయుఁడు, అభిరాముఁడు, సురగణము, విరాముఁడు, సర్వసాధని, లలాటాక్షుఁడు, విశ్వదేహుఁడు,

హారిణుఁడు, బ్రహ్మవర్చసి, స్థావరగణపతి, నవమేంద్రియవర్ధనుఁడు, సిద్ధార్థుఁడు, సర్వభూతార్థుఁడు, నిత్యుఁడు, సత్యవ్రతుఁడు, శుచి, వ్రతాది, పరమబ్రహ్మ, భక్తపరమగతి, విముక్తుఁడు, దీప్తతేజుఁడు, శ్రీమంతుఁడు, శ్రీవర్ధనుఁడు, గజుఁడు—

అనునీనామంబులచే శంకరుండు ప్రసన్నుం డగువఱకును నేను స్తోత్రంబు గావించి యుంటిని. బ్రహ్మాదిదేవతలకును, మహాత్ములకును గూడ నవేద్యంబగుతత్త్వముగల స్తవనీయుండును, బూజనీయుండును, వందనీయుండును, జగత్పతియు నగుమహాదేవు నిట్లు స్తోత్రము చేయ వలయును. నేనమ్మహాదేవుని యాజ్ఞానుసారంబుగ భక్తితో, యజ్ఞపతి యు, గతిమంతులకుఁగూడగతియు నగుభగవానునిస్తవంబు చేసితిని. నిత్యయోగపరాయణుండగుమానవుండు, శుచియై పుష్టివర్ధనం బగు నీసహస్రనామావళిచే శంకరునిస్తుతించి యాత్మోద్ధరణంబునకు సమ ర్థుండు గాఁగలఁడు. ఈనామములు పరబ్రహ్మస్వరూపములు. ఇవి స్వయముగా బ్రహ్మదేవునిచేఁ గీర్తితంబు లయ్యెను. ఋషులును, దేవ తలునుగూడ నీసహస్రనామములచేతనే యవ్విభుని వినుతించుచుం దురు. ఈవిధముగా నాత్మగతిస్వరూపుం డగుమహాదేవునింగూర్చి యాస్తి కభావముతో శ్రద్ధాసహితంబుగ జన్మజన్మాంతరంబులయందును స్తోత్ర ము చేయువారికి భక్తప్రియుండగుశంకరుండు తనసాయుజ్యమును బ్రసా దింపఁగలఁడు. జాగ్రదవస్థయందును, నిద్రయందును, మార్గమధ్యంబు నందును, ఎల్లవేళలందును నీశివస్తోత్రముం గావించుచుండువారికి సుభ సౌభాగ్యములు వర్ధిల్లుచుండును. అట్టివారికిసహస్రజన్మములయందు గావించినపాపంబు లన్నియు నశించి నిశ్చలం బగునీశ్వరభక్తి లభిం చును. సర్వాంతఃకరణంబులచేతను బరమేశ్వరునియందలి యేకాగ్ర భక్తియె ముక్తికేకాధారంబై యున్నది. అచంచలంబగునీశ్వరభక్తి

చింతలకుఁగూడ దుష్ప్రాపంబైనది. అట్టిచో మానవమాత్రుల కెట్లు లభింపఁగలదు? ఈశ్వరప్రసాదమువలననే మానవులకు భక్తి యుదయింపఁగలయును. ఆభక్తివలననే తద్భావగతులగుమానవులకుఁ బరమపదప్రాప్తి యగుచుండును. మహాదేవునియందు నిశ్చలభక్తిభావం బుదయించినంతనే భక్తవత్సలుండగు శంకరుండు ప్రసన్నుండై ముక్తిం బ్రసాదించుచుండును.

మహేంద్రకల్పంబును, విశుద్ధబుద్ధియు నగుతండిమునీంద్రుం డీస్తవరాజముచేఁ గృత్తివాసుని స్తుతించి యుండెను. ఈస్తవమును భగవానుండగుశంకరుండు స్వయముగా బ్రహ్మ కుపదేశించి యుండెను. ఆతఁ డింద్రునకును, ఆతఁడు మృత్యువునకును, మృత్యువు రుద్రగణంబులకును దీనింగూర్చి బోధించియుండెను. ఆరుద్రగణంబులవలనఁ దనమహోతపంబునకు ఫలంబుగా బ్రహ్మసభయందు తండిమునీంద్రుం డీస్తోత్రరాజమును బడసెను. ఆతండి శుక్రునకును, ఆతఁడు గౌతమునకును, ఆతఁడు ధీమంతుండగువైవస్వతునకును, ఆతఁడు నారాయణునకును, ఆతఁడు యమునకును, ఆతఁడు మృకండునకును, ఆతఁడు మార్కండేయునకును, ఆతఁడు నాచికేతునకును, ఆతఁ డుపమన్యునకును, ఆతఁడు శ్రీకృష్ణునకును బోధించుటయుఁ గ్రమక్రమముగా నీస్తవరాజము లోకమంతటను బరివ్యాప్తంబయ్యెను. ఇది సర్వకామదంబును, భోగదాయకంబును, సర్వసిద్ధిప్రదంబును, స్వర్గసాధనంబును, ఆరోగ్యకరంబును, ఆయుష్కరంబును, ధనధాన్యప్రదాయకంబు నైనది. దానవులు, యక్షులు, రాక్షసులు, పిశాచములు, యాతుధానులు, గుహ్యకులు, భుజంగులు మఱియెవ్వరునుగూడ నీస్తోత్రమునకు విఘ్నంబును గల్పింపఁజాలరు. శుచియు,బ్రహ్మచారియు, జితేంద్రియుండునై యోగభంగంబు గాకుండునట్లు వత్సరపర్యంతము

నియమముతో నీస్తోత్రపాఠంబు గావించువాఁడు శంకరసాక్షాత్కార
ముం బొందఁగలఁడు. మహాదేవునిసన్నిధిని నిత్యము నీ స్తోత్రమును బఠిం
చువాఁడు సర్వపాపవిముక్తుండై యశ్వమేధఫలంబును గాంచఁ
గలుగును.

—♦ తులాపురుషదానవిధి ♦—

వేదవ్యాసుఁడు సనత్కుమారా [illegible] మహా
త్మా! ధర్మమువలననే యర్థకామమోక్షంబులు మూఁడును లభించు
చున్నవి. ఆకారణముచేతనే పండితులగువారు తపోదానవ్రతాదిని
యమంబులచే ధర్మాచరణంబునకుఁ బ్రయత్నించుచుందురు. సాత్త్వికత
పంబువలన స్వర్గంబును, అనంతరము క్రోధలోభవివర్జితంబగు రాజ
త్వమును బిమ్మట జన్మాంతరంబున శంకరపదప్రాప్తియు లభించును.
రజోగుణబహుళం బగు తపంబువలన రాజసప్రకృతి యగును. తమో
యుతంబగు తపంబువలన క్రూరకర్మంబును నిష్ఠురప్రకృతియు నగును.
రజస్తమంబులచే నాక్రమింపఁబడని తపమే సాత్త్వికంబని కీర్తింపఁబడు
చున్నది అదియే ప్రశస్తమైనది. పర్ణభక్షులును, వాయుభక్షులును,
విపినావాసులు నగుమునీంద్రులు సాత్త్వికతపంబునే యాచరించుచుం
దురు. రాగాంధులగు మానవులు వనవాసులై యుండియు దోషంబు
లనే గావించుచుందురు. సాధువులు గృహస్థులై యున్నను జితేంద్రి
యులై తపంబు చేయుచుందురు. వీతరాగులును, అనింద్యకర్ములు
నగువారికి గృహమే తపోవనంబుగా గలదు. చతుర్థాశ్రమము జితేం
ద్రియులకుఁగూడ సుదుశ్చరమైనది. గృహస్థాశ్రమముకూడ శ్రేష్ఠతమ
మైనదియే. బుద్ధిమంతులగువారు రయ్యాశ్రమమున ననేకవిధంబులగు

ధర్మకార్యంబుల నిర్వర్తించుచుందురు. తపస్వులు విపినక్లేశంబు లను భవించుచుఁ దపంబు చేయుచు క్షుధార్తులై యన్నదాత లగుగృహస్థు లయింట్ల కేతెంచుచుందురు. గృహస్థులు వారిని బరితృప్తులంగావించి వారితపఃఫలంబులయందు భాగములను గ్రహించుచుందురు. కావున నే సకలాశ్రమంబులయందును గృహస్థాశ్రమము శ్రేష్ఠమైనది. ఈయాశ్రమధర్మముల నుచితరీతిని నిర్వహించువా రిహలోకంబున విపులైశ్వర్యంబు లనుభవించి పరంబున స్వర్గసుఖంబులం గాంచఁగ లరు. అట్టిగృహస్థులకుఁ బ్రమాదవశంబునఁగలుగుచుండు పాపంబు లెట్టిదానంబుచే వినష్టంబు లగునో యానతీయవలయును.

అని ప్రార్థించుటయు సనత్కుమారుం డిట్లు చెప్పందొడం గెను. సర్వపాపహరంబును, సర్వసంపత్కరంబును, ఐహికాముష్మిక ఫలప్రదంబు నగునట్టిదానంబునుగూర్చి వర్ణించెద నాకర్ణింపుము. ఆదాన మొకశుభదినంబునఁ జంద్రమౌళియగు మహాదేవునిపూజించి నిత్యనైమిత్తికకర్మంబులందీర్చిన వెనుక శక్త్యనుసారంబుగఁ గావలయును. పరద్రవ్యముచే దానముగావించువారు నిరయదర్శనము చేయకుండఁ బరమగతిం గాంచఁజాలరు. ప్రజాపీడనమూలంబున లభించినద్రవ్యముచే దానములం జేసిన శతానీకమహారాజు నరకగామియై పుత్త్రసహాయంబునఁగాని తరింపఁజాలక పోయెను. ఇతరులసొమ్ముతోఁ గావించిన దానములుగూడ నట్లే నిష్ఫలంబు లైపోవును. సత్త్రాదిధర్మస్థానంబులయందుఁ జేసిన దానములలో సగముపుణ్యము వానిని బ్రతిష్ఠించినవారికిఁ జెందఁగలదు. బహువిత్తసాధ్యంబును, దేహశుద్ధికరంబును, స్వర్గప్రదంబు నగునీతులాపురుషదానము ప్రశంసనీయమైనది. పూర్వకాలమునందు రాజవధంబువలనం గలిగినపాపముచేఁ బీడితుండగుభార్గవ రాము[illegible] [illegible] ను. పాప

కర్మనిరతులును, వధబంధనక్రియాపరులగునృపులును, సంకరస్త్రీసమాసక్తులును, మద్యపానతత్పరులును, అభక్ష్యభక్షకులును, భ్రూణహంతకులును, గురుతల్పగులును, మిథ్యావాదులును, విరుద్ధజాతిసంభవులును, అయాజ్యయాజకులునుగూడ నీదానముచే విశుద్ధులగుదురు.

పాపక్షయంబును గోరుమానవులు పూర్వ మీశ్వరునిచేఁ బ్రశంసింపంబడిన యీయజ్ఞమును గావింపవలయును. ఈయాగమునందు ఇంద్రుఁడు, వరుణుఁడు, వాయువు, యముఁడు, నిర్ఋతి, శంభుఁడు, సోముఁడు వీరింగూర్చి హోమములం గావింపవలయును. మొట్టమొదట గ్రహక్షత్రపతింగూర్చి మహావ్యాహృతులచే హోమంబుచేసి, సప్తమంత్రములతో హోమంబుగావించి శాకల్యహోమమును నిర్వర్తింపవలయును. అనంతరము యథాక్రమంబుగ సకలదేవతలకు నాహుతు లొసంగి దృఢంబులును, బలయుతంబులు నగు రెండుస్తంభములను నిర్మింపవలయును. తరువాత వినాయకకార్తికేయులను సుగంధవస్త్రాదులచేఁబూజించి సోమద్విజశూలపాణుల నారాధింపవలయును. అందు మహాదేవును గ్రీశించి రుద్రసూక్తంబును బఠించుచు నాసనార్ఘ్యపాద్యాదులను సమర్పించి "ఓశూలపాణీ! నీవు నాయజ్ఞంబునుగూర్చి దయచేయుము. నాగోత్రీయుండవగునీ వుమాసహితంబుగ నాపూజల నంగీకరింపుము. బ్రహ్మచేతను, సూర్యరశ్మిచేతను బవిత్రబగునాపూజను బలిసహితంబుగ రుద్రుండు పరిగ్రహించుఁగాక! సూర్యకిరణంబులచేఁ బవిత్రంబులగు నీసుగంధకుసుమముల నుమాసహితుడగుమహాదేవుండు స్వీకరించుఁగాక! వనస్పతిరసంబును, దివ్యంబును, సర్వగంధంబులయందుత్తమంబును, సకలదేవతలకు నాఘ్రాణయోగ్యంబును నగునీధూపమును శంకరుండు గ్రహించుఁగాక! అగ్నియు, శక్రుండును, జ్యోతియు, సర్వతేజోమయుండును,

ప్రభాకరుండును, మహాతేజుండునగుశివుండు డీనిఁదమును గైకొనుఁ గాక!" అని యర్చించి పృథివికధిపతి యగునగ్నిని, సురాధిపతియగు నింద్రుని, దినాధిపతియగుసూర్యుని, నక్షత్రాధిపతి యగుసోముని నుద్దేశించి హోమము చేసి మిగిలినదానిని వ్యాహృతులచే హోమము చేయవలయును.

అనంతరము తులయందు ద్రవ్యము నుంచి "ఓతులా! ధరణీదేవి నీతల్లియు, బ్రహ్మదేవుండు నీతండ్రియున్నై నీవు సత్యధర్మస్వరూపముం గాంచినదానవే యైనచో నిన్నారోహించిన నన్ను భరింపుము" అని ప్రార్థించి తులారోహణంబు చేసి బ్రాహ్మణు నుద్దేశించి "ఓనరసత్తమా! నీవు సత్యబలంబుచే మహాత్ములగుమునిగణంబుల కంటెను శ్రేష్ఠత్వముం గాంచితివి. కావున మత్ప్రదత్తంబగు నీద్రవ్యమును స్వీకరింపుము." అని దానము చేయవలయును. ఇట్లొకసారి దానము చేసినచో సర్వపాపవిముక్తియు, రెండుసారులు చేసినచో గణాధిపత్యలాభమును, మూఁడుసారులు చేసినచో మహాదేవసాయుజ్యంబును లభించును. పూర్ణిమ, యుగాది, చంద్రసూర్యగ్రహణములు మొదలగుపవిత్రసమయములయందును, దివ్యక్షేత్రంబులయందును దానముచేయువారు కృతార్థులగుదురు. తులాపురుషదానవిధానము నాకర్ణించువారును, ఈగ్రంథమును దానము చేయువారును, ఈదానము గావింపవలయునని కుతూహలపడువారునుగూడ సర్వపాపవిముక్తులై స్వర్గలోకావాసు లగుదురు.

తులాపురుషవర్ణనము.

విశుద్ధాంతరంగుండును, అక్లిష్టకర్ముండును, మహాత్ముండును, మహామునియు నగుభార్గవరాముఁడు దేవదేవుండగు శూలపాణి యొ

దుకొంటి కీతులాపురుషదానమాహాత్మ్యమునుంగూర్చి తెలిపియు జెనో
యాతఁడెందుకొంటి కీదానముచేసియుండెనో యానతీయవలయు నన
వేదవ్యాసుం డడుగుటయు సనత్కుమారుండు చెప్పందొడంగెను.
మునిశ్రేష్ఠా! తొల్లి కుశికుం డనురాజేంద్రుం డపుత్రకుండై యతీ
యుండెను, మహాబలవంతుండగుపుత్రుని గోరి కఠోరతపంబుగావిం
చుటయు నింద్రుం డాతనియెడలఁ బ్రసన్నుండై తానే స్వయముగా
గాధియను నామంబుతో నాతనికి బుత్రుండై యవతరించెను. ఆగాధి
రాజునకు సత్యవతి యనునొకపుత్త్రికారత్నంబు జనించెను. గాధి
యాతనయను ఋషిపుత్రుఁడగు ఋచికున కిచ్చి పెండ్లి చేసెను. అం
దువలన నమ్మునికుమారుం డారాజునెడల నతిప్రీతుండై యొకమహా
యజ్ఞంబును గావించి చరువును గ్రహించి రెండుపాత్రములయందు దాని
వేర్వేఱుగ నుంచి తనభార్యచేతికిచ్చి దీనిని నీవును, రెండవదానిని
నీతల్లియు భుజింపుఁడని నిర్దేశించి చెప్పెను. ఈచరుసేవనంబున నీతల్లికి
దీప్తిమంతుండును, అజేయుండును, క్షత్రియవరుండునగుకుమారుండు
ను, నీకుఁ దపస్సంపన్నుండును, శమదమాదిగుణాభరణుండును ద్విజ
శ్రేష్ఠుండు నగుతనయుండును గలుగుదురని కూడఁ జెప్పి యుండెను.
సత్యవతి యాచరుపాత్రద్వయమును భద్రపఱచియుంచుకొనెను.

మఱికొన్నిదినంబులకుఁ దీర్థసేవనంబునకై పోయినగాధిరాజు
పత్నీసహితముగ ఋచికాశ్రమమునకు విచ్చేసెను. అప్పుడు సత్య
వతి పరమానందముతో దల్లికా చరుద్వయముం జూపించి తననాథుఁడు
చెప్పినవిషయమంతయు నెఱింగించెను. తల్లి యామాట లాలించిహర్ష
పరవశయై ప్రమాదవశంబునఁ దనయభాగమును దాను భుజించి తన
యంశమును బుత్రికకిచ్చెను. ఆపరివర్తనము గ్రహింపఁజాలక సత్య
వతియు దానిని భుజించెను. అనంతరము సత్యవతి ప్రదీప్తదేహుండు

న, ఘోరదర్శనుండగు, క్షత్రియాంతకుం డగు భార్గవుని గర్భము నం దాల్చియుండుటను మహర్షి యగు ఋచీకుండు యోగదృష్టిచే గ్రహించి వరవర్ణిని యగు సత్యవతినుద్దేశించి ఓభద్రా! నీతల్లి పొరపాటున నీభాగంబగు చరువును సేవించినది. అందుచే నీజననికే బ్రహ్మనిష్ఠానిధి యగుతనయుండు కలుగఁగలఁడు. నేనాచరువునందు నాతపోబలం బంతయు వినియోగించితిని. నీతల్లి భాగమును నీవుగ్రహించుటచే నీగర్భమునందు క్షత్రతేజస్సంపన్నుం డగు పుత్రుండు గలుగును. అందుచే నాతఁడు బ్రాహ్మజాతియందు నికృష్టుం డగును" అని చెప్పుటయు సత్యవతి విచారముతో "నాధా! నీవుజగంబులనుసృష్టించుటకుఁగూడ సమర్థుండవు. అట్టినీకు సుపుత్రప్రదానముచేయుట యేపాటిపని? కావున నన్ననుగ్రహించి నాకుసత్సంతానమును బ్రసాదింపుము" అని వేఁడుకొనుటయు మునీంద్రుండు "ప్రియా! నేను సమంత్రకంబుగ నగ్నిస్థాపనంబు చేసి యాచరువును సిద్ధపఱచితిని. దానిని వేర్వేఱుగ విభజించి యిచ్చితిని. ప్రమాదవశంబున నవి వ్యత్యస్తముగ నుపయోగింపఁబడియెను. ఇఁక వానిబలంబుల ననుసరించి సంతానము కలిగితీరును. దీనిని దప్పించుట కెవ్వరికిని సాధ్యముగాదు" అని యూరకుండుటయుసత్యవతి "స్వామీ! నేనట్టిసంతానమువలన సంతుష్టినందఁజాలను. నాపుత్రుం డట్టివాఁడు గాక పౌత్రున కట్టిలక్షణములుండునట్లుగనైన ననుగ్రహింపవలయు నని ప్రార్థించెను. ఋచకుం డట్లె యగుఁగాక యని యనుగ్రహించెను.

పిమ్మటఁగొన్నాళ్లకు సత్యవతి తపోనిరతుండును దాంతుండును, భృగువంశధరుండు నగు జమదగ్నియను తనయుం గాంచెను. గాధిరాజునకును వేదవేదియు తపోనిధియు, చండపావకసన్నిభుండు నగు విశ్వామిత్రుం డనుపుత్రుండు గలిగెను. ఆజమదగ్నికి బ్రాహ్మణ

గ్ర తేజోనిధియగు పరశురాముం డుదయించెను. ఆకాలమునందు హై హాయవంశజుండును, కృతవీర్యతనయుండునగు నర్జునుం డనురాజుమిగు లం దేజస్వియు, బలాఢ్యుండునై తనసహస్రబాహువులచేఁ జిత్రభా నునివలెఁ బ్రకాశించుచుండెను. ఆతఁడు తుషితునిచేఁ దన బాణము ఖంబున నగ్నిజ్వాల యుదయించునట్టివరంబును గాంచి యాశరానలం బుచే గ్రామములను, నగరములను, ఘోషములను, బట్టణంబులను సమస్తమును దహింపఁజేయఁదొడంగెను. ఒకప్పు డయ్యర్జునుం డాశ్ర మారణ్యమును గాల్చుచుండ నాపస్తంబుండను మునీంద్రుండు దగ్ధం బగుచున్న తనయాశ్రమంబును గాంచి క్రోధప్రదీప్తుండై "భార్గవరా మునిచే ఖండితంబగు నీశరము భూపతితం బగుఁగాక." యని యకార్త వీర్యార్జునుని శపించెను.

పరశురాముండు విద్యార్థియై శివసన్నిధికిం బోయి యమ్మహా దేవునివలన సకలశాస్త్రంబుల నభ్యసించి యస్త్రవిద్యయందుఁగూడ నతినిపుణుండై ధనుర్ధరశ్రేష్ఠుం డయ్యెను. ఇట్లుండ నొకప్పుడు రాజగు నర్జునుండు జమదగ్నియాశ్రమంబునకు వచ్చుటయు జమదగ్ని యాతని కతిథిసత్కారంబులం గావించెను. అప్పుడు రా జయ్యాశ్రమంబునందు నున్న కామధేనువుం గాంచి సంతసించి "నీకెన్నియేని గోసహస్రంబు ల నిచ్చెదను, నాకీధేనువు నీయవలయును" అని యమ్మునిం బ్రార్థిం చెను. ముని యందుల కంగీకరింపకుండుటచే ముష్కరుం డగునయ్యర్జు నుండు బలవంతముగ నాగోవును దీసికొనిపోవుచుండెను. ఇంతలోఁ బరశురాముం డచ్చటికి వచ్చి యారాజుదుర్ణయముం గాంచి సహింప క పరశుధారియై యాతని నెదుర్కొని మహారణంబు గావించి తుద కాయర్జునుని సహస్రబాహువులను ఖండించివైచి తపంబు చేసికొను టకై మహేంద్రశైలంబునకుం బోయెను. పిమ్మట నాతఁడు మరలన

స్త్రవిద్యాపరిశ్రమంబున్నకై శంకరునిసన్నిధికిం బోయెను. ఆసమయం బునఁ గార్తవీర్యునిపుత్రులందఱుంగలసి యాశ్రమంబునకుంబోయిమహా హావంబు గావించి యందు జమదగ్నిమునీంద్రుని నిహతుం గావించి పోయిరి. అవార్త నాలకించి మహాశూరుం డగురాముండు రాజసింహుం డగునర్జునుని సపుత్రికంబుగ నిహతుం గావించుటయే కాక తనజన కునిశరీరమునం దెన్నిగాయములు తగిలెనో యని సాములు క్షత్రియవి నాశంబు గావింపవలయు నని ప్రతిజ్ఞం గావించి యుక్లే భూమండలమం తయు నరాజకంబు గావించెను. రాజపత్నులందఱు నరణ్యంబులకుం బోయి యాశ్రమంబుల నాశ్రయించి యుండి మహాఫలవలనఁ బుత్రలా భంబులు గాంచుచుండిరి. కొంతకాలమున కావిధముగా మరలక్షత్రి యకుమారులు వర్ధిలుచుండుటం గాంచి పరశురాముండు క్రోధోద్రిక్తుండై పోయి మగిలక్షత్రరక్తంబుచే భూతలంబాతయుఁ బంకిలంబుగాఁ జేసినై చెను. అనంతరం మరలఁ డీధరామండలమంతయును ధరామరులకు దానంబు చేసి మరలఁ దపంబునకుం బోయెను. మరల బ్రాహ్మణుల వలన క్షత్రవంశం బుత్పన్నం బయ్యెను. ఆరాజకుమారులందఱునుబల పరాక్రమసంపన్నులైరి. మరలఁ భార్గవరాముండు వచ్చి గర్భస్థశిశు సంతానంబుగ క్షత్రవంశం బంతయును నిర్మూలంబు గావించెను. కొం దఱు రాజపత్నులుపుత్రసుప్తు డెట్లో పుత్రరక్షణము గావించుకొని దాఁగియుండిరి.

పరశురాముఁ డిమ్మహావధంబువలనం గలిగినపాపము శమిం చుటకై యిరువదియొక్కమారులు కశ్యపునకుఁ భూరిదక్షిణాసహితం బుగ గోభూదానములం గావించి యుండెను. అందువలనను, దపోని యమాదులవలననుగూడ హత్యాదోషంబు శమింపకుండుటచే నాతఁ డశ్వమేధయాగంబు గావించి పవిత్రుఁబగుటకుపాయంబు చెప్ప

వలయు నని కశ్యపునిఁ బ్రార్థించెను. కశ్యపముని క్రమముగా వానికి సర్వ దానశ్రేష్ఠంబును, బాపనాశకంబు నగుతులాపురుషదానముంగూర్చి యుపదేశించెను. పరశురాముం డమ్మహాదానంబు గావించి విగత పాపుం డయ్యెను.

ఇమ్మహాదానంబునందు స్వర్ణాభావంబయ్యెనేని రజతంబు నుప యోగింపవచ్చును. మంగళాకాంక్షి యగువాఁడు మధువు, ఘృతము, గుడము, వస్త్రము, సువర్ణము మొదలగువానితోఁ దులారోహణంబు గావింపవలయును. మనోవాక్కర్మంబులచే శక్త్యనుసారంబుగఁ దులా పురుషదానంబు చేయువాఁడు మహాపాపవిముక్తుం డగును. తులాపు రుషదానంబున నెట్టిపాపంబులైనను వినష్టంబులు గాఁగలవు. అట్టి వాడు స్వర్గపదంబు నధిరోహింతు రనుట కెట్టిసంశయమును లేదు. రాత్రులను, పగళ్లను, సంధ్యలను, మధ్యాహ్నంబులను, నిశాంతంబు లను మనోవాక్కర్మంబులచేఁ గావించినపాపంబు లన్నియును దులాపు రుషదానంబున నశింపఁగలవు. "బాల్యయౌవనవార్ధక్యంబులయందు జ్ఞానాజ్ఞానకృతంబు లగు నాపాపంబు లన్నియును దులాపురుషరూపి యగునిమ్మహాదేవునియనుగ్రహంబున నశించుఁగాక! నాచేనార్జింపఁబడి నట్టియు, నాకాశ్రియభూతంబైనట్టియు సర్వస్వము నీతులయందు సమ ర్పింపఁబడినది. ఈధనముతోఁగూడ నాదుష్కృతంబు లన్నియును నాకు దూరంబులగుఁగాక! మదర్జితంబు లగుపుణ్యంబులన్నియు నన్నుఁ జెందుఁగాక" అని పలుకుచు దులారోపితంబగుధనమంతయును బ్రాహ్మణులకు దానము చేయవలయును. ఈదానమొక్క బ్రాహ్మణు నకే చేయంజనదు. ఈతులాపురుషమహాదానంబు చేయువాఁడు నిష్క ల్మషుండై పదునల్వురిందులు పరిపాలించునంతకాలముపఱకును స్వర్గ సుఖంబు లనుభవింపుచుండును.

—♦ బ్రహ్మాండవర్ణనము. ♦—

ముక్తికాము లగుమానవులు సంసారసంతరణార్థులై సర్వోత్త మం బగు బ్రహ్మాండదానము గావింపవలయును. బ్రహ్మాండదానము వలన సకలదానఫలంబులును సిద్ధింపఁగలవు. అమ్మహాదానము చేయు వారు సప్తలోకాధిపు లగుదురు. బ్రహ్మాండదాతయగువాఁడు సూర్య చంద్రులును భూమండలము నున్నంతవఱకు బహుబాంధవసహితుండై దేవభవనంబున సర్వాభీష్టఫలంబులననుభవించుచు సుఖించుచుండును. పిమ్మటవిష్ణుసారూప్యంబు గాంచి సకలదేవతాదుర్లభంబగుదివ్యపదంబు నందఁగలుగును.

ఓవ్యాసమునీంద్రా ! ఈబ్రహ్మాండముంగూర్చి సంక్షేపముగఁ జెప్పెద నాకర్ణింపుము. దీనిని విన్నమానవులు సకలపాపవిముక్తు లగు దురు. సర్వకారణంబును, అవ్యక్తంబును, అనామయంబునగునేశివపద మునుండి యీసమస్తంబును సముత్పన్నంబై యందు విలీనంబగుచుం డునో యాదివ్యపదంబునుండి యాకాశంబును, దానినుండి వాయు వును, దానినుండి యగ్నియు, దానినుండిజలంబును, దానినుండి పృథ్వియు సంజనితంబు లయ్యెను. ఈపంచభూతసమ్మేళనంబువలన నొకయండం బుదయించెను. కాలాంతరంబున నయ్యండంబు పగులు టయు దానినుండి బ్రహ్మయుద్భవించెను. జలమధ్యంబునందున్న యాయండమునందు పాతాళభువనంబు లేడును, ఊర్ధ్వభువనంబు లేడును నంతఃస్థితంబులై యుండెను. అది తనవైశాల్యంబుకంటెద్విగు ణితం బగునున్నతిం గాంచి యుండెను. దాని కనంతుం డను నాగేం ద్రుం డాధారుఁడై యుండెను. ఆతఁడేవిష్ణుం డని కీర్తింపఁబడుచుం డును. బ్రహ్మదేవుని యాజ్ఞచే నాతఁడే యీసమస్తమును ధరించి యుండెను. ఆతనిగుణంబులఁ గీర్తించుటకు దేవదానవులలో నెవ్వరును

గూడ సమర్థులు గాఁజాలరు.

దేవర్షిగణపూజితుండును, సిద్ధులచే ననంతనామకీర్తితుండును, స్వస్తికాకారుండును, విమలభూషణవిశిష్టుండును, సహస్రమస్తకుండును, నవ్యక్తుండు నగు నయ్యనంతుండు ఫణామణిసహస్రంబులచే దిఙ్మండలములఁ బ్రకాశింపఁజేయుచుండును. ఆతనిమదఘూర్ణితంబుల గునేత్రము లగ్నిగోళములవలెఁ బ్రదీప్తంబులై యుండును. ఆతని మస్తకంబునఁ గిరీటమును, గళంబున మాల్యములును, కర్ణంబులఁ గుండలంబులును ప్రకాశించుచుండును. శుభ్రహారంబులను, నీలవసనంబును దాల్చి మదోద్రిక్తుండగునాతఁడు సాయంకాలమున గంగాప్రవాహశోభితంబగు నున్నతకైలాసనగముం బోలి విలసిల్లుచుండును. లాంగలముసలహస్తుం డగునాతఁడు విష్ణుశక్తిస్వరూపిణి యగు వరుణకన్యచే నుపాసితుండై యుండును. ఆతనివదనంబునుండి కల్పాంతంబున విషాగ్నిశిఖాసముజ్జ్వలుం డగురుద్రుం డుద్భవించి జగత్త్రయంబును గ్రసించును. సకలసురపూజితుం డగునాశేషుండు పాతాళమూలమునం దుండి యీభూమండలము నావగింజవలె భరించుచుండును. ఆతని దివ్యరూపబలప్రభావంబులు దేవతలకుఁగూడ వర్ణనాతీతంబులు. కుసుమమాలికవలె భూమండలమును శిరంబునఁ దాల్చి ఫణామణిప్రభలచే దశదిశల వెలిగించు నాతనిమాహాత్మ్యము నెవ్వ రెఱుంగఁగలరు? అయ్యనంతుండు విఘూర్ణితనయనుండై యావులించినప్పుడు గిరికాననసహితంబుగఁ బృథ్వియంతయును జలించిపోవుచుండును. దేవగంధర్వోరగాదులుకూడ నాతనిగుణంబులకంతంబును గానఁజాలకుండుటచే నాతని కనంతుండను నామము గలిగెను. నాగకాంతలకరపల్లవముల యందలిరక్తచందన మాతనినిశ్శ్వాసానిలముచేఁ జిమ్మఁబడి దశదిశలనను లేపించుచుండును. పురాణముని యగుగర్గుం డయ్యనంతు నారా

ధించి సూర్యాదిగ్రహంబుల చారంబునకు ఫలగ్రహణంబు చేయఁగలి గెను. అతఁడు తనమస్తకంబున మహీమండలంబును నితరలోకంబు లను, దేవదానవమానవాదులను భరించి యుండును.

ఓమునివరేణ్యా ! పాతాళము, సుతలము, వితలము, నితలము, మహాతృతలము, అగ్ర్యసుతలము, రసాతలము ననునీయేడులోకంబు లును విస్తారంబుకంటె నున్నతియందు ద్విగుణీకృతంబులై యుండును. అచ్చటి రత్నభూములు సూర్యకిరణంబులవలెఁ బ్రకాశించుచుండును. అందనేకముగ రత్నప్రాసాదములును హేమభూములునుగలవు. అందు దానవులు, దైత్యులు, మహాభాగులగునాగులు, రాక్షసులును నివ సించి యుందురు. మహామునియగునారదుం డొకప్పుడు స్వర్గంబునకు వచ్చి పాతాళము స్వర్గముకంటెను రమణీయం బైనదని చెప్పియుండె ను. వివిధాభరణంబులకుఁ గాంతిదాయకంబులును, హృదయాహ్లాదక రంబులు నగునమూల్యమణిగణంబులచే విరాజిల్లు పాతాళముతోఁ దుల్యం బగులోకము మఱి యెందున్నది ? నిరంతరము నందందు విహ రించు దేవకన్యలచే మనోజ్ఞంబగు పాతాళ మెట్టిముక్తపురుషునికైనను రాగముం గూర్పక మానదు. ఆలోకమునఁ బగలు సూర్యరశ్మియు, రాత్రి చంద్రకాంతియును లేవు. శీతాతపబాధ లెందును లేని యా లోకము మణిప్రభాసముజ్జ్వలమై, సకలామోదదాయకమై దివ్యాన్న పానంబులచేతను, దివ్యభోగంబులచేతను సర్వసమృద్ధంబై యుండును. అందజ్ఞాతముగనే కాలము గడచిపోవుచుండును. అంతలివనోపవనం బులు కోకిలారావంబులచేతను, సరోవరంబులును, నదులును గమల కుసుమంబులచేతను నింపుగూర్చుచుండును. ఆపాతాళవాసు లగు దైత్యోరగాదులు తపోబలంబుచే సకలసుఖభోగంబుల ననుభవించు చుందురు.

నరకప్రశంస.

సనత్కుమారుండు మఱియు నిట్లు చెప్పందొడంగెను. వ్యాస మునీంద్రా ! పాతాళంబున కుపరిభాగంబున రౌరవము, సూకరము, రోధము, తాలము, వివసనము, మహాజ్వాల, తప్తకుంభము, లవణము, విలోహితము, వైతరణి, పూయావహము, క్రిమిలము, క్రిమిభోజనము, అసిపత్రివనము, లాలాభక్షణము, బహిర్జ్వాల, అధశ్శిరము, సందంశ ము, కాలసూత్రము, తమము, అవీచి, రోధనము, శ్వభోజనము, అ దృష్టము, మహారౌరవము, శాల్మలి యను నరకంబులు గలవు. పాపా త్ములగు మానవు లందు వివిధక్లేశంబుల ననుభవించుచుందురు. విప్ర వధవిషయంబునఁ గూటసాక్ష్యంబు నిచ్చినవాఁడును, సురాపానరతుం డును, నిత్యాసత్యవాదియు నగువాఁడు రౌరవంబునం బడును. భ్రూ ణహంతయు, పరధనాపహారియు, గోఘాతుకుండును, శైశున్యాదులచే విశ్వద్వేషియు, సురాపాయియు, బ్రహ్మఘ్నుండను, స్వర్ణహారుండును ఇట్టివారిసంసర్గముగలవాఁడును, రాజఘాతియు, వైశ్యహంతకుండును సూకరనరకపతితులగుదురు. మాతృగామియు, భగినీరతుండును, దు హితృగామియుఁ దప్తకుంభనరకంబునఁ బడుదురు. సాధ్వియగుభార్య ను విక్రయించువాఁడును, బాలఘాతియు, భగవిక్రేతయు, భక్తపరి త్యక్తుండును తపలోహనరకదుఃఖంబు ననుభవించును. గురుధిక్కారి యు, కుటుంబమున కిడక పరోక్షమున భుజించువాఁడును, దైవదూష కుఁడును, వేదవిక్రేతయు, అగమ్యాగామియు, తపఖలనరకంబునఁ బడు ను. మర్యాదాదూషకుం డవీచిరోధనరకంబునను, దేవద్విజపితృరత్న దూషకుఁడు క్రిమిభక్షనరకంబునను, లోభాశ్రద్ధాదులచేఁ గర్మాచర ణంబు గావింపనివాఁడు క్రిమిలనరకంబునను, యజ్ఞంబులయందు దేవ దానవమానవపితృతర్పణంబు గావింపక భుజించువాఁడును, శస్త్రవి

షాదిప్రయోగంబు చేయువాఁడును లాలాభక్షనరకంబునను గూలుదురు. అసత్ప్రతిగ్రహుండును, అయాజ్యయాజియు, అభక్ష్యభక్షకుండును నగుబ్రాహ్మణుఁడు విశసనరకంబునను, సోమవిక్రయుఁడు రుధిరాంధనరకంబునను, మిత్రద్రోహియు, మధులోభంబున మక్షికాఘాతుకుండు నగువాఁడు వైతరణియందును బతితులగుదురు. యౌవనమదంబున మర్యాద నతిక్రమించి యపవిత్రజీవనంబు గావించువాఁడు కృష్ణనరకంబునను, నిష్కారణంబుగ వృక్షచ్ఛేదనంబు సేయువాఁ డసిపత్రవనంబునను, మేషాదిసాధుమృగహంతకులు వహ్నిజ్వాలానరకంబునను, సాధుగృహదాహకు లగ్నిమయనరకంబునను, వ్రతలోపంబు గావించువారు సందంశనరకంబునను, బ్రహ్మచర్యవ్రతచ్యుతులును, బుత్రులకిడ నధ్యయనంబు సేయువారును శ్వభోజననరకంబునను నిపతితు లగుదురు.

ఇట్టినరకంబు లింకను ననేకశతసహస్రంబు లున్నవి. వానియందుఁ జేరి పాపాత్ములు ఘోరయాతనల ననుభవించుచుందురు. నరకకారణంబు లగుపాపంబులును బహుప్రకారంబులై యుండును. మనోవాక్కర్మంబులచే వర్ణాశ్రమధర్మచ్యుతు లగువారుగూడ నరకగాము లగుదురు. స్వర్గమునుండి దేవత లధోముఖులయి నరకవాసులను దర్శించుచుందురు. కాని నారకు లధోముఖులైయుండుటచే దేవతలను దర్శింపనేరరు. స్థావరంబులును, క్రిములును, మత్స్యాదిజలచరంబులును, పశుపక్షిమృగంబులును మొదలగుజీవులు స్వర్గమునందువలెనే నరకమునందును వసించియుండును. ప్రాయశ్చిత్తపరాఙ్ముఖులుగూడ నిరయగాము లగుదురు. పాపంబునకుఁ దగినప్రాయశ్చిత్తము మునులచే నిర్దేశింపఁబడియెను. గురుపాపంబునకు విశేషంబుగను, లఘుపాపంబునకు స్వల్పంబుగను ప్రాయశ్చిత్తంబు గావింపవలయునని స్వాయంభువమను

వు వచించెను. ప్రాయశ్చిత్తానుష్ఠానంబుచే సకలపాపంబులును వినష్టంబు లగును. పాపము చేసితి ననిపరితపించువానికి సర్వప్రాయశ్చిత్తంబులకంటెను శివస్మరణమే శ్రేష్ఠమైనది. త్రిసంధ్యలయందును, రాత్రులందును మహాదేవుని స్మరించుటవలనఁ బాపక్షయం బగును. మహాదేవస్మరణంబునఁ బాపక్లేశంబులు నశించి స్వర్గప్రాప్తియగుటయే కాక ముక్తికూడ లభింపఁగలదు. భక్తిపూర్వకంబుగ శివుని స్మరించు వారు పాపముక్తు లగుటచే వారికి నరకగమనంబు లేదు. స్వర్గనరకములు పుణ్యపాపములపరిణామములు. లోకంబునఁ గేవలసుఖదంబును, గేవలదుఃఖప్రదంబు నగునది యేదియును లేదు. సుఖదుఃఖములు మనఃపరిణామమాత్రములు. కావున జ్ఞానమే పరబ్రహ్మంబును సత్యంబు నైనది. ఈవిశ్వం బంతయుజ్ఞానమయమైనది. జ్ఞానముకంటె నుత్తమంబగునది లేదు.

—♦ భూమండలప్రశంస ♦—

ఓపరాశరతనయా! జంబు, ప్లక్ష, శాల్మలి, కుశ, క్రౌంచ, పుష్కర, శాకద్వీపము లేడును, లవణ, ఇక్షురస, సుర, సర్పి, దధి, దుగ్ధ, జలసముద్రంబులచేఁ బరివృతంబులై యుండును. అందు జంబూద్వీపమధ్యంబునఁ గనకమయంబగు మేరుశైలము విరాజిల్లుచుండును ఆపర్వతము పదియారుయోజనంబులలోతున నాటుకొన్నదై యెనుబదినాలుగువేలయోజనముల యున్నతి గలిగి శిఖరభాగంబున నిరువది రెండువేలయోజనముల విస్తీర్ణము గలదై భూమియనెడుపద్మమునకుఁ గర్ణికాకృతిని విలసిల్లుచుండును. దానికి దక్షిణమున హిమవంతంబును హేమకూటనిషధగిరులును, నుత్తరమున నీలశ్వేతవర్షపర్వతంబులును గలవు. ఈనగంబు లన్నియు రత్నవిశిష్టంబులును, అరుణరాగసమంచి

తంబులునై దశసహస్రయోజనవిస్తృతంబులును, ద్విసహస్రయోజనో న్నతంబులు నై యుండును. ఈజంబూద్వీపంబున మేరువునకు దక్షిణం బున భారతవర్షము, కింపురుషవర్షము, హరివర్షమును గలవు. ఉత్తర మున రమ్యకవర్షమును దరువాత నుత్తరకురుభూములును గలవు. ఇవి యొక్కొక్కటి నవసహస్రయోజనపరిమితంబులు. తన్మధ్యంబున ని లావృతవర్షంబును దానినడుమ నున్నతంబగు మేరువును విరాజిల్లుచుం డును. మేరువునకు నలుదెసల నవసహస్రయోజనపరిమితంబగు నిలా వృతవర్షమున్నది. అయ్యిలావృతంబునకుఁ దూర్పున మందరమును, దక్షిణమున గంధమాదనము, పశ్చిమమున విపులము, ఉత్తరమున సు పార్శ్వము నను నయుతయోజనోన్నతంబులగు నాల్గుశైలములుఁగలవు. వానికిఁ గేతుస్వరూపములై యేకాదశశతయోజనపర్యంతము కదంబ జంబూవటపిప్పలభూజంబులు వ్యాపించి యున్నవి. జంబూ వృక్షము చేతనే జంబూద్వీప మని పేరు గలిగినది. దానిఫలంబులు మహాగజ ప్రమాణములై యంతటను రాలుటవలన వానిరసము జంబూనదియై నలుదెసలనుండియుఁ బ్రవహించుచుండును. ఆపర్వతవాసు లానదీజల పానంబు చేసి స్వస్థచిత్తులును, ఖేదదుర్గంధజరారహితులును, అక్షయు లు నైయుందురు. ఆనదీతీరమృత్తిక మందవాయుశోషితంబై సిద్ధాలం కారయోగ్యంబగు సువర్ణం బగుచున్నది.

మేరువునకుఁ బూర్వంబున భద్రాశ్వవర్షంబును, బశ్చిమంబునఁ గేతుమాలావర్షంబును గలవు. వానికినడుమనే యిలావృతవర్షమున్నది. దానికిఁ దూర్పునఁ జైత్రరథవనంబును, దక్షిణమున గంధమాదన మును, పశ్చిమంబున విభ్రాజంబును, ఉత్తరమున నందనంబును గలవు. మేరువునకు నలుదెసలను అరుణోదము, మహాభద్రము, శీతోదము, మానసము నను దేవభోగ్యంబు లగుసరోవరములు గలవు. మేరువు

నకుఁ బూర్వంబున సీతాంజన, కుముద, కురర, మాల్యవంతాదులును దక్షిణమునఁ ద్రికూట, శిశిర, పతగ, రజత, నిషధాదులును, పశ్చిమంబున శిఖవాస, వైదూర్య, కపిల, గంధమాదనాదులును, ఉత్తరమున శంఖచూడ, ఋషభ, హంస, కారంజరాదులును కేసరపర్వతంబును గలవు. మేరువునకుఁ జతుర్దశసహస్రయోజనోపరిభాగంబున స్వర్గ విఖ్యాతం బగుబ్రహ్మపురంబును, దాని దిగ్విదిక్కులయం దష్టదిక్పాల కుల పురవరంబులును విలసిల్లుచుండును. బ్రహ్మపురము నలుదెసల నుండియు, విష్ణుపదోద్భవ యగు గంగ శశిమండలమును దదుపరిదు స్వర్గమునుండి నిపతితం బగుచుండును. ఆగంగానది సీత, అలకనంద, చక్షు, భద్ర యనునామంబులచేఁ జతుర్విధంబుల విభక్తంబై మేరు వునకునాల్గువైపులను బ్రవహించుచు మహాసాగరమునఁ జేరుచుండును. సునీలము, నిషధము, మాల్యవంతము, గంధమాదనము ననునీనాల్గు శైలంబులకు నడుమ మేరువు కర్ణికాకారంబున నొప్పుమీఱుచుండును. ఆమేరువునకు, భరతకేతుమాలాభద్రాశ్వకురుభూములు పత్రాకృతిం దాల్చి బహిస్సీమలయ్యుండును. దానిజఠరదేశంబున దేవకూటంబు గలదు. దానికి దక్షిణోత్తరంబులం గల గంధమాదనకైలాసములు పూర్వపశ్చిమవ్యాప్తంబులై యుండును. పూర్వపశ్చిమంబులం గల నిషధనీలంబులు పూర్వోత్తరవ్యాప్తంబులై యుండును. ఈసకల భూధరంబులయందలి భూభాగములును దేవగంధర్వయక్షరాక్షససేవితంబులగు పురకాననాదులచే నలరారుచుండును. ఆశైలద్రోణులయం దహోరాత్రములు దేవదానవులు విహరించుచుందురు. అవియన్నియు ధార్మిక నిలయంబులై భూతలస్వర్గములై పాపాత్ములకు దుర్గమంబులై యుండును. తక్కిన కింపురుషాదివర్షంబులుగూడ శోకాయాసోద్వేగక్షుద్భ యాదిరహితంబులైయుండును. అందలిప్రజలు స్వస్థచిత్తులును, నిరా

తకులును, దుఃఖవర్జితులును, దశసహస్రవర్షజీవులు నైయుందురు.

* * * * *

మును లిట్లు ప్రశ్నించిరి. మహాభాగా! సర్వార్థసాధకంబును, భుక్తిముక్తిప్రదంబును, మంగళదాయకంబు నగుమహాదేవుని షడక్షరపరమమంత్రముంగూర్చి నీవు పూర్వము వచించియుంటివి. మేమింకను బరమసాధనంబులగుమంత్రములను వినఁగోరుచున్నాము. సూతమాండవ్యాదిమునులును, సిద్ధులును బూర్వమేమంత్రబలంబుచే శివప్రసాదముం గాంచఁగలిగిరో యామంత్రములంగూర్చి తెలుపవలయును. అనుటయు సూతుండిట్లనియెను.

తపోధనులారా! తొల్లిశంకరుఁడు కుమారున కుపదేశించిన శివప్రియంబగు మంత్రముంగూర్చి తెలిపెదను వినుఁడు. మొదటఁ బ్రణవంబును, బిమ్మటఁ బ్రాసాదబీజంబును నుచ్చరించి పంచమస్వరసహితంబును బిందుయుతంబునగుచవర్గతృతీయాక్షరమును రెండుసారులుచ్చరించి తరువాతవిసర్గయుతం బగుపవర్గతృతీయాక్షరము నుచ్చరింపవలయును. ఇదియే మహాదేవుని సర్వార్థసాధకం బగుపరమమంత్రము. ఇది శ్రేష్ఠంబును, బరమంబును, బవిత్రంబును మోక్షదంబును బరమవిభుస్వరూపంబు నైనది. దీనివలన మహాపాతకోపపాతకాదులన్నియు నశింపఁగలవు. ఈమంత్రమును నూఱుసారులు జపించుచు మహాదేవుని బుష్పములతోఁ బూజించువాఁడుపాపదూరుండై కోటిజన్మార్జితపుణ్యలాభంబు నందును. త్రిసంధ్యలయందు నీమంత్రరాజమును శతవారంబులు జపించువానికి మృత్యువు వశమగును. సృష్టిన్యాసక్రమంబున లలాటము, వక్త్రము, హృదయము, నాభి, గుహ్యము, బాహువులు, హస్తములు, పార్శ్వములు, పృష్ఠము, జానులు, జంఘలు, గుల్ఫములు, పాదములు వీనియందుమంత్రస్మరణపూర్వకం

బుగ న్యసించువాఁడు శతకోటిజన్మపాపవిముక్తుండై, వజ్రోపలాదిమహా వర్షణంబువలనను, చోరవ్యాఘ్రాదిభయంబువలనను, జ్వరాదిరోగంబులవలనను, సకలదుఃఖంబులవలనను ముక్తుండగును. అట్టివానికి సంగ్రామవిజయంబును సౌభాగ్యంబును లభించును.

ఈమంత్రము నెల్లప్పుడును దివారాత్రములు మనంబున జపించుచుండుసాధకుండు సిద్ధుం డగును. మృత్యుంజయయంత్రస్థితుండై సతీసహితంబుగఁ ద్రిసంధ్యలయందు నీమంత్రమును జపించువాని కుపవాసహోమబ్రహ్మచర్యాదులతో నిమిత్తంబులేక సర్వకర్మంబులయందును సిద్ధిలాభంబగును. మఱియు సుఖాసీనుండై శ్రేష్ఠం బగుకుంభముద్రం దాల్చి యాత్మదేహంబున దాలుదేశస్థితంబగు సహస్రదళశ్వేతపద్మమునుండి సుధాకారం బమృతవర్షణంబు చేయుచున్నట్లు భావించుచు నీమృత్యుంజయమంత్రరాజమును ధ్యానింపవలయును. ఇట్లు చేయువానికి దివ్యరూపంబును, అణిమాదిసిద్ధియు, స్వేచ్ఛాగతియు, కామరూపంబును లభించును. అతఁడు సర్వజ్ఞుండును, సర్వగుండును, వ్యాప్తుండును, దూరదర్శియు నగును. ఒకసంవత్సర మట్లు సమాహితచిత్తంబున నుపాసించినచో నీసద్గుణంబు లన్నియు లభించును. ఈ ధ్యానాభ్యాసమువలన ఖేచరత్వముకూడ లభించును. ఈమంత్రప్రభావము తొల్లి మహాదేవుండు దేవికిని, గార్తికేయునకును, నందికిని బోధించి యుండెను. నేనద్దానిని సంక్షేపముగఁ జెప్పితిని. ఈమంత్రరాజముచేతనే యగస్త్యాదిమహర్షులు జరామరణవర్జితులైరి.

ఒకప్పుడు భవాని శివుం గాంచి “మహాత్మా! ఈజగంబాతేయును గామక్రోధాదులచేతను, రజస్సుచేతను, సుఖదుఃఖాదులచేతను వ్యాకులమైయున్నది. ఇందు మానవులకు మోక్షోపాయంబునుగూర్చి యెఱింగింపవలయును.” అనుటయు శంకరుం డో దేవి! ఈదేహము

నందు దీనికంటెభిన్నంబగు నహమనునదియే పండితులకుఁ జింతనీయ మైనది. ఆమూలమున జ్ఞానలాభముం గాంచువారు భవబాధముక్తు లగుటకు సమర్థులగుదురు. "నేను, నాది" యను భ్రాంతియే దుఃఖ కారణ మగునజ్ఞానము. "ఇది నాదికాదు" అను తెలివియే సుఖకర మగుజ్ఞానము. ఈజ్ఞానాజ్ఞానములే మోక్షమునకును బంధమునకును హేతువులు. తనదేహమే తనది కానప్పుడు తనకు దారపుత్రాదులు ను, గృహక్షేత్రాదులు నెక్కడివి? అట్టిబంధమునఁ దగిలినవానికి ముక్తిలేదు. ఈపాశుపతయోగరహస్యమును సంక్షేపముగఁ జెప్పితిని. అనిన దేవి యోదేవా! ఈనీతత్త్వ మజితేంద్రియులకు బోధపడునది కాదు. చంచలహృదయము లెప్పుడు నహంభావమునే బోధించుచుం డునుగదా! కృతయుగాదులయందుఁగూడ నెన్నియో జన్మాంతరంబు లకుఁగాని యింద్రియవిజయంబు లభించుటలేదు. అట్టిచో నల్పాయు ష్కులగు కలిప్రజల కట్టిభాగ్య మెట్లుసిద్ధించును. కావునఁ బాపయు క్తులగుమానవులు భవార్ణవంబును దరించుసులభోపాయంబు నానతీయ వలయును. అని వేఁడుటయుఁ గృపామయుం డగుపరమేశ్వరుండు లోకహితార్థినివగునోదేవీ! క్లేశనాశకం బగుక్రియాయోగముంగూర్చి చెప్పెదను వినుము.

పరమాత్మయందుఁ జిత్తసంకలనంబు గావించుయోగము సాధు వులకుమాత్రమే సిద్ధించుచున్నది. బాహ్యార్థంబు లగుమూర్తిపూజా జపాదులచేఁ గావించు నాత్మయోగము క్రియాయోగ మనంబడును. కావున మొట్టమొదటఁ గ్రియాయోగము నాచరింపవలయును. పరమ పదలాభంబునకుఁ గ్రియాయోగంబుకంటె నన్యోపాయం బేదియును లేదు. మనంబును గ్రియాయోగాశ్రితంబుగఁ జేసి యెల్లవర్ణంబులవా రును మదనుష్ఠానతత్పరులై లింగార్చనంబు చేయవలయును. అట్టివా

టికి దుర్లభం బేదియును లేదు. లింగపూజయందు నైష్ఠికులును, తద్గత
చిత్తులును, తత్కార్యాసక్తులును, తదాశ్రితులును, జపపూజానిరతులు
ను, లింగార్చనాసక్తులును, వ్రతోపవాసతత్పరులును, హింసావర్జితు
లు నగునరోత్తములు రుద్రతుల్యులై నాలోకంబున వసించియుందురు.
ఈశ్వరుండ నగునన్ను సర్వాంతర్యామిగ నవలోకించుచు, సర్వభూతం
బులును నాకంటె భిన్నంబులు గావని భావించువాఁడు నిస్సంశయము
గా రుద్రుఁడే యగుచున్నాఁడు. స్థావరజంగమాత్మకంబగు బ్రహ్మాం
డంబంతయు మత్స్వరూపంబని గ్రహించువాఁడు రుద్రస్వరూపుఁడే
యగును. స్వర్ణరజతాదులచేఁగాని, తదితరధాతువులచేఁగాని, రత్న
శిలామృత్తికాదులచేఁగాని విధివిధానంబున లింగనిర్మాణంబు చేసి స్థా
పించి ప్రతిదినంబును భక్తిపూర్వకంబుగ వివిధపూజోపహారంబులచే
నర్చింపవలయును. సర్వకాలంబులయందు, సర్వావస్థలయందును పా
ర్శ్వంబులను, ఎదుటను, వెనుకను, ఊర్ధ్వాధోదేశంబులను నన్ను ధ్యా
నించువాఁడు ముక్తుం డగును. మద్భక్తుండగువాఁడు ప్రణతుండై శుద్ధ
జలఘృతాదులచే నభిషేకించి చందనాగరుకర్పూరాదులచేతను, మనో
హరగీతవాద్యాదులచేతను, విశుద్ధవసనభూషణాదులచేతను మత్ప్రీతి
కరంబుగ లింగార్చనంబు గావింపవలయును. నాచరిత్రశ్రవణంబునం
దాసక్తుఁడై, నన్నీశ్వరునిగ ధ్యానించుచు, నాపురాణంబుల నాలించు
చు మత్పరాయణుం డగుమానవుఁడు సర్వాభీష్టభోగంబులను బడయఁ
గలఁడు. నాసేవయం దాసక్తుండగువానికిఁ బరమపదంబు లభింపఁగలదు.
చిత్తగతంబును, బుద్ధిగతంబును, దేహగతంబు నగునహంకారరూప
మున గోచరించుచుండు మంగళప్రదుండగురుద్రుఁడే శివుఁడు. అతఁడే
స్థావరజంగమాత్మం బగుసమస్తమునకును కర్త. ఇట్టిజ్ఞానంబు గల
మానవుఁడు భవబంధవినిముక్తుం డగును. నాయందే చి[illegible]గించుపుర[illegible]

కర్మంబులు ననంతఫలదంబులై జీవుల నుద్ధరింపఁగలుగును. ఇది మానవులకు సులభంబగుమోక్షసాధనము క్రియాయోగమును, జ్ఞానయోగమునుగూడ ముక్తిసాధనములే. కాని జ్ఞానయోగము దేవతలకుఁగూడ నసాధ్యమైనది. క్రియాయోగమున దేవత్వమును బిమ్మట ముక్తియు లభించును. వాయుయుతం బగువహ్ని తృణరాశిని దహించినట్లు లింగార్చనముచే సమస్తపాపములును నశింపఁగలవు. శివారాధనంబు సేయనిజన్మము నిరర్థకమైనది. శివపూజలేక మణికనకవస్త్రభూషణాదిభోగంబులు లభింపవు. బహుయుగంబులకుఁ గర్మభూమియందు మానవజన్మంబు గాంచియు లింగార్చనంబు చేయనివాఁడు నిరర్థకుఁడు. ద్విజాతులు వేదమంత్రంబులచేతను, అనధికారులగుశూద్రులు పౌరాణికమంత్రంబులచేతను లింగార్చనంబు చేయవలయును. సకలమంత్రంబులును, జరాచరజగంబును శివునియందుఁ బరివ్యాప్తంబులైయున్నవి.

పంచభూతములును, చంద్రసూర్యాదులును, శివప్రకృతులే. సకలదేవతలును మంత్రాత్మకులు. ఆమంత్రము లన్నియు బిందువు నాశ్రయించి యుండును. ఆబిందువు నాదమునందును, నాదము పరమాత్మయందును సుస్థితంబైయుండును. సర్వమయుండగు నమ్మహాదేవుం డామంత్రంబులచేఁ బూజితుండగును. యకారంబున కష్టమంబగుబీజమును బిందుయుక్తం బగుద్వాదశమాత్రతోఁ జేర్చి యుచ్చరించినచో షడంగన్యాసయోగ్యం బగుశివమంత్రంబగును. ఈమంత్రోపాసనమే శివపూజ యగుచున్నది. ఇట్లు శివపూజ చేయువాని కిహపరంబులయందు సర్వాభీష్టసిద్ధియగును. ఈమంత్రము సత్యమై సర్వవ్యాప్తమై నిత్యమైయున్నది. కావున దీని నతిప్రయత్నంబున ధ్యానించుచు నాశ్రయింపవలయును. మహాతపుముత్రంబును, గళాయుక్తంబు

నగుపంచమంత్రజ్ఞానంబు లేనివాఁడు మాహేశ్వరుండు గానేరఁడు. ఈమంత్రపంచకము సకలమంత్రంబులయందును శ్రేష్ఠమైనది. ఈమంత్రోపాసనంబునఁ బ్రాప్తింపనిసిద్ధు లేవియును లేవు. ఈమంత్రసాధనంబువలన దేవమానవగంధర్వరాక్షసాద్యాదిసిద్ధులుగలుగును. దీనిప్రభావంబునఁ త్రైలోక్యస్త్రీవశ్యంబును, అణిమాదిసిద్ధులును లభించును. దేవతలు, దైత్యులు, సిద్ధులు, యక్షులు, ఉరగులు, రాక్షసులుమొదలగువా రందఱు నిమ్మంత్రబలంబునకు వశీభూతు లయ్యెదరు. మృత్యుపీడ, గ్రహబాధ, మున్నగునవి యీమంత్రస్మరణమాత్రమునఁ దొలఁగిపోవును. దీనిప్రభావముచే స్థావరజంగమనఖదంతోద్భూతంబులగువిషయంబులన్నియు వినష్టంబు లగును. ఈదివ్యమంత్రమును నూఱుసారులు జపించిన శతజన్మపాపంబులు నశించును. మఱియు స్వర్గమోక్షలాభంబులు సిద్ధించును.

—♦ పంచబ్రహ్మాఖ్యానము ♦—

మనోరమం బగుగుప్తదేశంబున శుచిస్నాతుండై యేకాగ్రచిత్తంబున మంత్రజపపూర్వకంబుగ నంగన్యాసకరన్యాసంబులు గావింపవలయును. “ఓంహ్రాంహృదయాయనమః” అని హృదయంబును, “ఓంహ్రీంఅఘోరేభ్యఃశిరసేస్వాహా” అని శిరంబును, “ఓంహ్రూంఘోరఘోరతరేభ్యఃశిఖాయైవషట్” అని శిఖను, “ఓంహ్రైంసర్వతఃసర్వేభ్యఃకవచాయ నమః” అని కవచంబును, “ఓంహ్రౌంనమస్తేరుద్రరూపేభ్యో నేత్రాభ్యాంవషట్” అని నేత్రంబులను “ఓంహ్రఃఅస్త్రాయఫట్” అని చతుర్దిశలను న్యసింపవలయును. అనంతరము నాదబిందుకళాయుతంబును రకారయుక్తంబు నగుహాకారమును హృదయంబున నిలిపి పూజించి తదుత్సంగదేశంబున దండశశిరాంకు

శకశక్తిధ్వజధారిణి యగు నఘోరేశ్వరి నారాధింపవలయును. "అఘో రేశీ హ్రీం హుం ఫట్" అను నిమ్మహామంత్రముచేఁ బూజితమైయద్దేవి ప్రత్యక్షప్రసన్న గాఁగలదు. ఈరీతిగా నేకాగ్రచిత్తంబున మానసికారాధనంబు గావించినచో నిహపరలోకంబులయందు సర్వాభీష్టంబులును సిద్ధించును. కపాలమాలికాలంకృతుండును, చతుర్భుజుండును, లలాటలోచనుండును, శూలపాణియు, నభయప్రదుండును, చంద్రశేఖరుండు నగుమహాదేవుని ధ్యానించినచో నభిమతసిద్ధియగును. ఆరాధకుం డెట్టియవస్థయందున్నను శంకరుని బూజించునప్పుడు పవిత్రుఁడే యగును.

శుచిప్రదేశంబున లింగస్థాపనంబుచేసి లక్షజపించి బిల్వపుష్పంబులచే హోమంబాచరించువానికి మహాదేవుండు సాక్షాత్కరించి యణిమాదిసిద్ధులను బ్రసాదించును. అబ్లైకమలకుసుమంబులచేఁ బూజించి హోమంబు చేయువాఁడు జరామరణవివర్జితుండగును. శ్రీపత్రములు, గుగ్గులుమొదలగువానిచే విధ్యుక్తముగ వ్రేల్చువాఁడు పాతాళంబున సిద్ధుండగును. క్లేశనాశకంబగు నీఘోరమంత్రమును సర్వదా జపించువాఁడు సర్వార్థసిద్ధుం డగును. తిలాహోమంబున గ్రహపీడావినాశంబును, ఘృతశర్కరాహోమంబున నాయుర్వృద్ధియు, క్షీరసమిధలతోడి హోమంబున సమృద్ధియు నగును. అఘోరదేవునివలెనే యఘోరేశ్వరింగూర్చికూడ జపార్చనంబులు గావించువాఁడు ద్విగుణీకృతఫలసిద్ధుం డగును. అఘోరేశ్వరి నారాధించువానికిఁ ద్రిభువనదుర్లభంబులగు నభీష్టంబు లన్నియు సిద్ధింపఁగలవు. అఘోరేశ్వరీముద్రను దేవీప్రసన్నతకొఱకుఁ బ్రదర్శింపవలయును. ఉభయహస్తాంగుళంబుల నభిముఖంబులుగఁ జేసి తర్జనీద్వయంబుచే ననామికాద్వయంబును గ్రహించి యుభయమధ్యమాంగుళులచే మధ్యమాంగు

ష్ఠంబుల నాశ్లేషించి యధోముఖముద్రిం గావించి లలాటంబున నుంచి నేత్రనిమీలనంబు చేసి జిహ్వాచాలనం బొనర్చుచు సర్వసిద్ధిప్రదం బగు పరమమంత్రముచు స్మరింపవలయును. అందువలన సర్వ హితసిద్ధియు, దేవాసురమానవాదిగ్రహపీడావినాశంబును సర్వజనవశ్యంబును లభించును. లింగంబునఁగాని భూతలంబునఁగాని యిట్లు పూజించువాఁడు సర్వార్థసిద్ధుం డగును. ఈపూజాఫలంబువలన నిహపరసుఖంబులు లభించును. ఆగమోక్తంబులగు పంచమంత్రంబులచేతను శివపూజం గావించువానికి స్వర్గమోక్షంబులు సిద్ధించును. కావున నిశ్చలభక్తి యుక్తులై సర్వకామఫలప్రదంబగుశివపూజం గావింపవలయును.

—♦ పంచబ్రహ్మమాహాత్మ్యము. ♦—

సనత్కుమారుం డిట్లనియెను. ఓవ్యాసమునీంద్రా! స్థావరజంగమాత్మకం బగునీజగం బంతయును బంచభూతమయమైనది. దీని యందు సకలజీవులును దమతమకర్మవశంబున నుదయించుచుందురు. ఆహారనిద్రాభయమైథునాదులు సకలజీవులకును సమంబులై యుండును. అందు జ్ఞానులు కర్మం బాచరించియు సంసారబద్ధులు కారు. జ్ఞానహీనులగుపశువులు కర్మబద్ధులై పుట్టుచుఁ జచ్చుచుందురు. మఱియుఁ బాపాత్ములై నరకపతితు లగుచుందురు. పాపభోగానంతరంబున బహుజన్మపరంపరలం గాంచి తుదకు నీచమానవజన్మంబు గాంచఁ గల్గుదురు.

ఒకప్పుడు పంచబ్రహ్మవిధానముంగూర్చి పార్వతి ప్రశ్నించుటయు శివుం డిట్లు బోధించెను. దేవీ! సర్వసిద్ధిప్రదాయకంబును శివభక్తుల కిహపరసాధకంబు నగుపంచబ్రహ్మవిధానమును జెప్పెద వినుము. కపిలగోసంబంధములైన పంచగవ్యంబులచే నభిషేకించి యష్టకం

బును జపించి యష్టసహస్రతిలహోమంబు చేయువాఁడు పాపముక్తుం
డును, కలశంబున జలంబునిక్షేపించుచు నయుతజపంబు చేసి ప్రతిది
నంబు నయ్యుదకంబుచే స్నానంబు చేయువాఁడు లక్ష్మీయుతుండును,
బుత్రవంతుండు నగును. సూర్యోదయంబు మొదలుగ నస్తమయపర్యం
తముచు దక్షిణామూర్తిమంత్రమును జపించుచు నెనిమిదివేలహోమ
ము చేయువాఁడు సకలోపపాతకవిముక్తుండగును. పంచామృతమిశ్రి
తం బగుగుగ్గులుహోమంబువలన యక్షరాక్షసాదివశ్యంబును, సంగ్రా
మవిజయంబును, అక్లేశంబును గలుగును. విపత్సమయంబులయందు
మహాదేవునిదక్షిణభాగంబున నుపవసించి త్రిరాత్రంబు లష్టసహస్ర
జపం బాచరించి దధిమధుఘృతయుతంబులగుసమిధలచే వేల్చువాఁ
డు విపన్ముక్తుం డగును. కపిలగోదధిఘృతమధుమిశ్రితంబగునోదనంబు
చే సహస్రహోమంబు చేయువానికి సుపుత్రలాభం బగును. ఘృత
యుతం బగుగుగ్గిలముచే సహస్రహోమంబు చేసిన సకలలోకవశ్యంబు
ను, లక్షహోమంబు చేసిన నిధిలాభంబును బ్రహ్మహత్యావిముక్తియు
శివసాయుజ్యంబును సిద్ధించును. భిక్షాహారియై మంత్రజపంబు చేయు
చు జలంబునుగాని, బిల్వపత్రంబునుగాని, బిల్వఫలంబునుగాని మహా
దేవుని కర్పించువాని కశ్వమేధఫలంబు లభించును. సఘృతంబు లగు
వ్రీహితిలాదులతోఁగూడ సుధనీమూలంబులను శతహోమంబు గావిం
చువానికులంబునం దెన్నఁటికిని దారిద్ర్యంబు గలుగదు. దుర్గమపథం
బులఁ జరించునప్పుడును, భయాతురుండైనప్పుడును నదీతరణంబు
చేయునప్పుడును అష్టశతమంత్రజపంబు చేసిన క్షేమంబు గలుగును.
ఊర్ధ్వబాహుండై సూర్యాభిముఖంబుగ శివార్చనంబు చేయువాఁడు
బ్రహ్మహత్యావిముక్తుండును, సప్తదినంబులు సలిలస్థుండై జలమాత్ర
మును పానము చేయుచు శివపూజచేయువాఁడు సురాపానాదిపాపవిము

క్షాంతుండును, ఏకమాసంబు నిరాహారియై, విషయంబులు విసర్జించి త్రిసంధ్యలయందు జపంబు చేయువాఁడు సర్వపాతకవిముక్తుం డగును. గాన నీచప్రతిగ్రహ, నీచాన్న భోజనాదిదోషవిముక్తుండును నగును. నిత్యంబును మానసజపంబు చేయువానికి గజసింహాదిక్రూరమృగంబులవలనను, శత్రువులవలనను భయంబు గలుగదు. మనంబున నిత్యంబైన ధ్యానరతుం డగువాఁడు కాయసిద్ధుండును, బరమపదప్రాప్తుండు నగును. పంచమంత్రజపంబువలన సకలదోషవినాశంబును, శివసాయుజ్యంబును గలుగుననుట కెట్టిసంశయమును లేదు.

తత్పురుషవిధానము

ఓ దేవీ! తత్పురుషమంత్రముచే లక్షబిల్వదళంబుల హోమంబు చేయువాఁడు బ్రహ్మహత్యావిముక్తుం డగును. నిర్భయంబుగ రాత్రికాలంబున మేకకుడిచెవిని స్పృశించుచు దక్షిణామూర్తిలింగంబున జపించువాఁడు పాపవంతుండైన యక్షిణీసిద్ధుం డగును. నామోచ్చారణంబు చేయుచు ఘృతయుతంబు లగుకరవీరకుసుమంబులచే వ్రేల్చువానికి సప్తదినంబులలో స్త్రీవశ్యంబును, కర్ణికారపుష్పహోమంబు చేయువానికి వత్సరార్ధమధ్యంబున దేవగంధర్వరమణీవశ్యంబును గలుగును. శివలింగంబు నాశ్రయించి నియతచిత్తంబునఁ బ్రతిదినంబును మంత్రజపంబు చేయువాఁడు శరీరి శివసాయుజ్యంబు నందును. సూర్యాభిముఖుండై జపించువాఁడు పాపముక్తుండగును, లవణయుక్తతిలాహోమంబు చేయువాఁడు వశీకృతశత్రుండగును, ఘృతతిలహోమంబు చేయువాఁడు కీర్తిమంతుండగును, దూర్వాయుతంబుగ [illegible] హోమంబు చేయువాఁ డాయుష్మంతుండగును, [illegible] హోమంబు [illegible] వాఁడు [illegible] విముక్తుండగును, [illegible] హోమంబు చేయువాఁడు నిత్యధనవంతుం[illegible]

నగును. గ్రహణంబులయందు దక్షిణామూర్తిలింగమునకు యష్టస
హస్రజపంబు చేయువానిసర్వాభీష్టంబులును సిద్ధించును. ఒకవత్సరము
గాని, యంతకెక్కుడుగఁగాని సర్వదా జపించువానికి కన్యకాశీఘ్రసిద్ధి
యగును. ఏకవత్సరము దక్షిణామూర్తిలింగంబున జపించువానికి
స్వయముగ నేనే సిద్ధిప్రదానముం గావింతును. పంచగవ్యాశనుండై
జపించువానికిఁ బరమాత్మప్రాప్తి యగును. మితాహారియై నిత్యము
జపించువాఁడు ముక్తుఁ డగును. పర్వంబులయందు జపించువానికి సర్వ
క్రతుఫలసిద్ధి యగును. శ్మశానంబున జపించిన సర్వభూతవశ్యం బగు
ను. శ్వేతసర్షపంబులచే హోమము చేసిన శాంతిలాభం బగును.
వశీకరణంబునకు రక్తపుష్పంబులచేతను, మారణంబునకు నీలపుష్పం
బులచేతను, విద్వేషంబునకుఁ బీతకుసుమంబులచేతను, ఉచ్చాటనంబు
నకు ధూమ్రప్రసూనములచేతను హోమము చేయవలయును. సర్వార్థ
సాధకంబగునీమంత్రజపంబువలన సర్వపాపవిముక్తియు, శివసాయుజ్యం
బును లభించును.

అర్చనావిధి.

ఓదేవీ! అఘోరార్చనంబునకుఁ దిథినక్షత్రంబులతోఁగాని,
యుపవాసముతోఁగాని నిమిత్తము లేదు. అఘోరస్మరణమాత్రంబున
నే సర్వపాపక్షయం బగును. ప్రథమంబునఁ బంచగవ్యంబులచే శివాభి
షేకంబు చేసి మంత్రముచేఁ బూజించి అయుతజపంబు గావించి సహ
స్రఘృతహోమంబు గావించినచోఁ ద్రిలోకవశ్యం బగును. చతుర్దశి
యందుఁగాని, యష్టమియందుఁగాని, నుపవాసవ్రతము గ్రహించి మహా
దేవునిదక్షిణభాగంబున నుండి యష్టోత్తరసహస్రజపంబు చేయుచు నర
కపాలంబున గుగ్గులంబును సిద్ధపఱచి కాల్చినచోఁ గాంచన[illegible]సన్నిభో

[illegible] సిద్ధిఁ బొందును. మఱియుఁ [illegible] జపైదు
దూపనాసిక వెలిఁగించి పూర్వముననె చేకాంక చేసి యుపయోగించిన
చో క్షణమాత్రంబుననే యదృశ్యసిద్ధిఁ గాంచి బ్రహ్మేంద్రాదిలోకంబుల
మనసేఁగును. నిత్యదివ్యయు సిద్ధించును. వేయివారు లఘుమంత్రించిన
గోరోచనముచేఁగాని శివనిర్మాల్యముచేఁ గాని ధూపము చేసినచో
భూతబేతాళ శాకినాదిగ్రహంబులును, జ్వరాపస్మారాదిరోగంబులును
వినష్టంబు లగును. కృష్ణచతుర్దశియందు శ్మశానంబున రోగమృతం
బగుశవమును సుగంధజలంబులచే నభిషేకించి మండలమధ్యంబున నిలిపి
గంధపుష్పంబులచే నలంకరించి శుభ్రవస్త్రాచ్ఛాదితంబు గావించి కపిల
గోనవనీతంబుచే విలేపించుచు అష్టశతజపంబాచరించినచో శవంబు
క్రమంబుగ లేచి సాధకుని సకలాభీష్టంబులను బ్రసాదించి మరల క్షణ
మాత్రంబున నిశ్చేష్టంబగును. కృష్ణచతుర్దశియందు గిరి దసబున
హరితాళచూర్ణముం గల్పి శివలింగమునకు దక్షిణభాగంబున నర్చించి
యష్టోత్తరశతజపంబు చేసి యాహరితాళమును మేన విలేపించుకొన్న
చో సదృశ్యసిద్ధియు, యథేచ్ఛాగమనంబును గల్గును. దక్షిణామూర్తి
దేవునిసన్నిధి నుండి లక్షజపంబాచరించి తద్దశాంశము బిల్వపత్రహో
మంబు చేసినచోఁ ద్రివిధంబు లగుసిద్ధులును లభించును. మంత్రమును
నిత్యంబును జపించువానికి సర్వరోగవిముక్తియుఁ గీర్తిశతంగాదివశ్యం
బును గలుగును. అష్టైవ సిద్ధి లభించుసిద్ధి లేకయు నుండవు. వారు
స్వశరీరంబుతోనే పాతాళాదిలోకంబులఁ జేరఁగలరు. బ్రహ్మచర్య
వ్రతనియమంబులతో నొకమాసము పంచగవ్యాశినులై జపించినచో
బ్రహ్మహత్యాదిసర్వపాపవిముక్తుండగును మహాలింగంబు నాశ్రయించి
షణ్మాసంబులు ఫలమూలాశనంబుచే గాని భిక్షాశనంబుచేఁగాని, జపం
బు చేయువానికి శివసాక్షాత్కారం బగును. ఓదేవదేవ! నిత్యంబును

రాధింపవలయును. జపధ్యానపరాయణుం డగుయోగి యోగాభ్యాస మూలంబునను, ప్రదక్షిణనమస్కారరూపం బగుక్రియాయోగంబువలనను సేవింపవలయును. పూజాదులకు భక్తియే కారణ మైనది. పరమేశ్వరుఁడు భక్తిగ్రాహ్యుండు. సకలాశ్రమంబులను, సకలవర్ణంబులను గలబాలవృద్ధాదిసకలజనంబులును బ్రతిదినము శ్రద్ధావంతులై భక్తియోగంబు నాశ్రయించి సిద్ధు లగుదురు. అట్టివారికి శివసాక్షాత్కారం బగుననిన నాశ్చర్యమేమి? ఆత్మయందు సర్వభూతస్థితుండగు శివుని భావించుచు మంత్రజపంబు గావించి సర్వసిద్ధులును లభించును. శివుండును, సర్వభూతంబులును, స్థావరజంగమాత్మకంబగుసర్వజగంబును నేనేయని భావింపఁగలయోగి వత్సరార్ధంబున సిద్ధుం డగును. సర్వదా సర్వభూతంబులయందు నుండువాఁడను నేనే యని మనంబున ధ్యానించుచు జపించువాఁడు శివస్వరూపుం డగును.

ఓవరాననా! నదీనదసముద్రపర్వతాదులయందుఁగాని గృహంబునఁగాని పశ్చిమాభిముఖంబుగ శివలింగంబు దాపున సిద్ధికాముం డగువరుండు కపిలగోమయంబుచే నలికి పంచగవ్యంబుచే నభిషేకించి సద్యోజాతమంత్రంబుచే నభిమంత్రించి, వామదేవమంత్రంబున దిగ్విదిక్కుల [illegible], అఘోరమంత్రంబున [illegible] గావించితత్పురుషమంత్రంబుచే గంధపుష్పనమస్కారంబు చేసి, మస్తకంబున నీశానమంత్రంబుచే [illegible] ఈశానమంత్రంబుచే నిత్యపూజ గావింపవలయును. దేవాసురప్రతిష్ఠితం బగు లింగముగాని, స్వయంభూలింగముగాని లక్షణవిహీనమైనను, స్ఫుటితమైనను, విశీర్ణంబైనను సిద్ధిప్రదంబే యని యోగి దాని నుద్ధరింపవలయును. నిత్యమ్మును లింగము నాశ్రయించి శ్రద్ధతో నీశానమంత్రము నుజపించువాఁడు షణ్మాసంబులలోపల, వత్సరములోపల సిద్ధుం డగును. నాభిదఘ్నజ

లంబునం దుండి సమాహితచిత్తంబున జపించువానికి దివ్యదృష్టి లభిం
చును. అష్టోత్తరసహస్రవారంబు లీశానమంత్రితంబులగుబీజంబుల క్షే
త్రనిక్షేపంబు గావించినచో నిరుపద్రవంబుగ సస్యసంపత్తి యగును.
క్షీరవృక్షసమిధలనే వేల్చిన శాంతిలాభంబును, పర్వతాగ్రంబునం
దుండి జపించిన శంకరసాక్షాత్కారంబును, శ్రద్ధతో లక్షజపంబు చేసిన
సర్వపాపవిముక్తియు, భుజించుచు జపించిన దివ్యతేజంబును, నిత్యైకశ
తజపంబున మంత్రసిద్ధియు లభించును. దూపభోజనంబును, గగనపథగ
మనంబును గలుగుకాలంబులయం దీశానస్మరణంబు సేయవలయును.
ఈయాచారము ననుసరించి శివపూజాతత్పరులగువారు సర్వపాప
విముక్తులై శివలోకవాసులై యుండుదురు.

ఓభవానీ! [illegible], విమలతపోనిరతులు నగువారు
నిరంతరము [illegible]. వారికి మత్సదృశంబగు జ్ఞానంబు
లభించును. తపంబుచేఁగాని శివలోకగమనంబు గలుగదు. తపోబలం
బుననే దేవర్షిమునిగణంబులు స్వర్గాదిసుఖానందంబులఁ గాంచుచుం
దురు. దుర్ధరంబులును, దుర్గారాధ్యంబులును, సుదూరంబులును, దుర
తిక్రమంబులు నగునవి యని యును దపస్సాధ్యంబులగును తపంబు
మాత్రమే దురతిక్రమమైనది. నేనును, బ్రహ్మయు, విష్ణువునుగూడ
మీయందుఁ దపోనిష్ఠులమై యుందుము. దేవీ! నీవును దపస్వినివే.
తపఃప్రభావముచేతనే నన్నుఁ బతిగాఁ బడయఁగల్గితివి. తపంబుచే
సర్వాభీష్టంబులు నిహలోకంబుననే సిద్ధించును. హితజనకం బగునట్టి
తపము సాత్త్వికంబనియు, రాజసంబనియు, తామసంబనియు మూఁడు
విధముల నొప్పుచుండును. దేవతలును, ఊర్ధ్వరేతస్కులగుయతు
లును గావించుతపము సాత్త్వికము. క్రూరకర్ములగు రాక్షసాదులత
పము తామసము. [illegible] శీతాతపాదులచే శరీరంబును బీడిం

రాధింపవలయును. జపధ్యానపరాయణుం డగుయోగి యోగాభ్యాస
మూలంబునను, ప్రదక్షిణనమస్కారరూపం బగుక్రియాయోగంబువల
నను సేవింపవలయును. పూజాదులకు భక్తియేకారణ మైనది. పరమే
శ్వరుడు భక్తిగ్రాహ్యుండు. సకలాశ్రమంబులను, సకలవర్ణంబులను
గలబాలవృద్ధాదిసకలజనంబులును ప్రతిదినము శ్రీనావంతులై భక్తి
యోగంబు నాశ్రయించి సిద్ధు లగుదురు. అట్టివారికి శివసాక్షాత్కారం
బగుననిన నాశ్చర్యమేమి ? ఆస్మాయమున సర్వభూతస్థితుండగు శివుని
భావించుచు మంత్రజపంబు గావించి సర్వసిద్ధులును లభించును. శివుం
డును, సర్వభూతంబులును, స్థావరజంగమాత్మకంబగుసర్వజగంబును
నేనేయని భావింపంగలయోగి వత్సరార్ధంబున సిద్ధుం డగును. సర్వదా
సర్వభూతంబులయందు నుండువాండును నేనే యని మనంబున ధ్యానిం
చుచు జపించువాండు శివస్వరూపుం డగును.

ఓవామనా ! నదీనదసముద్రపర్వతాదులయందుంగాని గృహం
బునంగాని పశ్చిమాభిముఖంబుగ శివలింగంబును తాపున సిద్ధికాముం
డగునరుండు కపిలగోమయంబుచే నలికి పంచగవ్యంబుచే నభిషేకించి
సద్యోజాతమంత్రంబుచే నభిమంత్రించి, వామదేవమంత్రంబున దిగ్వాది
క్కుల [illegible] అఘోరమంత్రంబున [illegible] గావించితత్పురు
షమంత్రంబుచే గంధపుష్పాలంకారంబు చేసి, మస్తకంబున నీశా
నమంత్రంబుచే స్థాపించి [illegible] ఈశానమంత్రంబుచే నిత్య
పూజ గావింపవలయును. దేవాసుర[illegible] బగు లింగముగాని, స్వ
యంభూలింగముగాని లక్షణవిహీనమైనను, స్ఫుటితమైనను, శిథిలం
బైనను సిద్ధిప్రదంబే యని యెఱింగి దాని నుద్ధరింపవలయును. నిత్య
మును లింగము నాశ్రయించి శ్రేష్ఠతమం బగునీశానమంత్రము జపించువాండు
[illegible] సంవత్సరంబున [illegible] సిద్ధుం డగును. నాభిదఘ్న జ

లంబునం దుండి సమాహితచిత్తంబున జపించువానికి దివ్యదృష్టి లభించును. అష్టోత్తరసహస్రవారంబు లీశానమంత్రితంబులగుబీజంబుల క్షేత్రనిక్షేపంబు గావించినచో నిరుపద్రవంబుగ సస్యసంపత్తి యగును. క్షీరవృక్షసమిధలనే వేల్చిన శాంతిలాభంబును, పర్వతాగ్రంబునం దుండి జపించిన శంకరసాక్షాత్కారంబును, శ్రవణలక్షజపంబు చేసిన సర్వపాపవిముక్తియు, భుజించుచు జపించిన దివ్యతేజంబును, నిత్యైకశతజపంబున మంత్రసిద్ధియు లభించును. దాన భోజనంబును, గంధపథగమనంబును గలుగుకాలంబులందు దీశానస్మరణంబు సేయవలయును. ఈయాచారము ననుసరించు శివపూజాతత్పరులు సర్వపాపవిముక్తులై శివలోకప్రాప్తి యొందుదురు.

ఓభవానీ! [illegible], విమలతపోనిరతులు నగువారు నిరంతరము [illegible] చుందురు. వారికి మత్సదృశంబగు జ్ఞానంబు లభించును. తపంబుచేగాని శివలోకగమనంబు గలుగదు. తపోబలంబుననే దేవర్షిమునిగణంబులు స్వర్గాదిసుఖానందంబులం గాంచుచుందురు. దుర్ధరంబులును, దురారాధ్యంబులును, సుదూరంబులును, దురతిక్రమంబులు నగునవి యని యును దపస్సాధ్యంబులగును తపంబు మాత్రమే దురతిక్రమమైనది. నేనును, బ్రహ్మయు, విష్ణువునుగూడ మీయందుం దపోనిష్ఠులమై యుందుము. దేవీ! నీవును దపస్వినివే. తపఃప్రభావముచేతనే నన్నుం బతిగాం బడయంగల్గితివి. తపంబుచే సర్వాభీష్టంబులు నిహలోకంబుననే సిద్ధించును. హితజనకం బగునట్టి తపముసాత్వికంబనియు, రాజస బనియు, తామసంబనియు మూండు విధముల నొప్పుచుండును. దేవతలును, ఊర్ధ్వరేతస్కులగుయతులును గావించుతపము సాత్వికము. క్రూరకర్ములగురాక్షసాదులతపము తామసము. దస్సహ[illegible] లశీతాతపాదులచే శరీరంబును బీడిం

పంజేయుచుం గావించు సద్భక్తసాధకుం బగుచున్నది తామసము భ[illegible]
గావించు దేవపూజాజపధ్యానంబులు సాత్త్వికదేహంబులు. సాత్త్వికత
పంబుచే నిరాకారసుఖానుభవంబును గ్రమముగ ముక్తియు సిద్ధించును.
అగ్రియే యుత్తమమైనది. నిశ్చలధర్మనిష్ఠ, స్నానము, పూజ, జపము,
హోమము, శౌచము, అహింస, వ్రతము, ఉపవాసము, మౌనము,
ఇంద్రియనిగ్రహము, జ్ఞానము, విద్య, సత్యము, అక్రోధము, దానము,
క్షమ, దమము, దయ, నదీ[illegible]తటాకాదిప్రతిష్ఠ, దేవాలయప్రతిష్ఠ,
చాంద్రాయణాదులు, యజ్ఞము, ఉత్తమతీర్థాశ్రమసేవ మొదలగునవి
ధర్మప్రాప్తి కుపాయములు. మఱియు బాధితులకు సుఖప్రదము లు.
సంక్రాంతి, వివేకవద్యోగము, నాదము, ఉత్క్రాంతి, ధ్యానము, విందుల
వము, జ్యోతిర్దర్శనము, ఉన్మనీభావము, ధారణ, ప్రాణాయామము,
నాడీసంచారజ్ఞానము, ప్రత్యాహారము, నిరోధము, కాష్ఠావస్థ, మృతా
వస్థ మొదలగునవి జ్ఞానసాధనములు. వీనివలన సకలపాపక్షయం బగు
ను. నారీశయ్యాసనంబును, యానంబును, వస్త్రంబును, ధూపవిలేప
నంబులును, తాంబూలభక్షణంబు ననునివియును గామైశ్వర్యములు.
సువర్ణము, తామ్రము, గృహము, అశ్వము, రత్నము, ధేనువు, వేద
శాస్త్రవిచక్షణత, నానాస్తోత్రపాండిత్యము, నృత్యగీతాలంకారములు,
శంఖభేరీమృదంగాదివాద్యములు, గజేంద్రము, ఛత్రము, చామరము
మొదలగునవి భోగస్వరూపములు. కామి యగువాఁడు వీనియం దను
రక్తుండగును.

స్నేహ మస్త్రమువంటిది. దానియందు జీవులు తిలలంబోలి పీడితు
లగుచుందురు. అయినను మాయామోహితులై స్నేహమునే విశేష
ము గా నాశించి కష్టసుఖంబుల గాంచుచుందురు. జీవు
లె [illegible] యు సంసారచక్రంబునం బరిభ్రమించుచు [illegible] బంధనై

నానాయోనులంబుట్టుచుఁ గాలవశంబునఁ బదకు దుర్లభంబగు మా
నవజన్మంబు గాంచుచుండును. పుణ్యవశంబునఁగూడ మానవజన్మంబు
లభించుచుండును. గురులఘుకర్మానుసారంబుగ విచిత్రగతు లేర్పడు
చుండును. మానవుండై జనించియు స్వర్గమోక్షసాధకంబును, గల్యా
ణప్రదంబు నగుసత్కర్మానుష్ఠానంబు సేయనివాఁడు మరణానంతరంబునఁ జిర
కాలంబువఱకును శోకతప్తుం డగుచుండును. మానవజన్మము దేవాసు
రదుర్లభమైనది. అది లభించినప్పుడు నరకకారణంబులుగాని సత్క
ర్మంబుల నాచరింపవలయును. స్వర్గమోక్షయత్నంబు సేయకున్నను
మానవధర్మమునైనఁ బాలింపవలయును. మనుష్యజన్మము ధర్మమూల
కమైనది, అది సర్వప్రయోజనంబులకును సాధకమైనది. లోభవశం
బున నితరయత్నంబులు చేయకున్నను మానవుఁడు మూలరక్షణంబు
నైనఁ గావింపవలయును. మానవత్వంబున దుర్లభంబగు బ్రాహ్మణుఁ
డై పుట్టియు నాత్మకల్యాణసాధనంబు చేయనివానికంటె నవివేకి యె
వ్వఁడుండును? సకలద్వీపంబులకంటె నీద్వీపమునందే యుపార్జితకర్మ
ఫలంబు భోగ్యంబగుచుండును. ఇందుఁ గర్మఫలమే స్వర్గమోక్షరూ
పంబునఁ బ్రాప్యంబగును. ఈభారతవర్షంబున మానవుండై పుట్టి
యాత్మమంగళమును సాధింపనివాఁ డాత్మవంచకుం డగును. ఇదియె
కర్మభూమి, ఇదియే ఫలభూమి; ఇందుఁ గావించిన కర్మంబులకు స్వ
ర్గాదులయం దనుభవ మగుచుండును. శరీర మారోగ్యముగా నుండం
తవఱకు సత్కర్మంబు లాచరింపవలయును. అస్వస్థుండై యున్నప్పు
డన్యప్రేరితుండయ్యును ధర్మాచరణంబు చేయఁజాలఁడు. అనిత్యంబగు
నీశరీరమూలంబున నిత్యవస్తుసాధనముం గావింపఁదలంచనివానికి నిత్య
వస్తుసిద్ధి లేకుండుటయే కాక యనిత్యంబగుశరీరముకూడ వినష్టంబై
పోవును. అహోరాత్రరూపంబున నాయువు ఖండఖండంబులుగ

నశించిపోవుచున్నను నేల తెలిసికొనఁజాలరు? ఎప్పుడు వచ్చి పైఁబడు
నో యించుకంతయుఁ దెలియఁబడని మృత్యువిషయంబున నేల నిశ్చిం
తులై యుందురు? మృత్యుహతులై సర్వమును విడిచి యేకాకులై
పోవలసి వచ్చునని యెఱింగియుండియు దారిబత్తెముకొఱకెప్పుడైన
నెవ్వరికైన నించుకంత ధనదానము నేల చేయకున్నారు? దానరూపం
బగుపాథేయము గలవారికి యమాలయపథము సుగమమై యుండును.
అది లేనివారు క్లేశముల ననుభవింపవలయును. మరణానంతరము
పుణ్యమెవ్వరిముందు నడచుచుండునో వారికి స్వర్గపథంబునఁ బ్రతిపద
మునందును సుఖలాభం బగుచుండును. పుణ్యము స్వర్గదంబనియు,
పాపము నరకకారణం బనియు నెఱింగి పుణ్యకార్యంబులఁ జేయుచుఁ
బాపములఁ ద్యజింపవలయును.

ఈశ్వరశరణ్యులగువారికి నరకంబును యమదర్శనంబును గలు
గదు. అట్టివారు మహాపాపులైనచో శివాజ్ఞచే భారతవర్షంబునఁ గొం
తకాలముండి యంతంబున శివపురంబుఁ జేరుదురు. ఎల్లవిధంబుల శివ
శరణ్యులగువారు జలంబులపైఁ బద్మపత్రంబులవలెఁ బాపలిప్తులు గాక
యుందురు. శివనామంబు గీర్తించువారికి నరకయమభీతులు లేవు. కా
వున జ్ఞానులగువారు సర్వదా శివభక్తులై యుండవలయును.

వర్ణవిశేషకథనము.

వ్యాసుం డిట్లనియెను. ఓమునులారా! బ్రాహ్మణత్వము దు
ర్లభమైనది. ప్రకృత్యనుసారంబుగ మానవులు బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్య
శూద్రు లగుచుందురు. బ్రహ్మముఖమునుండి బ్రాహ్మణులును, బా
హువులనుండి క్షత్రియులును, ఊరువులనుండి వైశ్యులును, పాదముల
నుండి శూద్రులును జనించినట్లు వేదప్రమాణము గలదు. ఇట్టిస్థితిలో
నున్నతియు, నవనతియు నెట్లు తటస్థించుచుండు నని యడుగుటయు

సనత్కుమారుం డిట్లు చెప్పం దొడంగెను. వ్యాసమునీంద్రా! పండి
తుండైనను దుష్కృతపరిభావముచే భ్రష్టులగుచుందురు. కావున శ్రే
ష్ఠత్వము లభించినప్పుడు దానిని రక్షించుకొనుచుండవలయును. బ్రా
హ్మణత్వమును త్యజించి క్షత్రియస్త్రీయందు సంతానమును గల్గించు
వాఁడు బ్రహ్మభ్రష్టుండై క్షత్రియత్వముం గాంచును. అధర్మాచరణ
వశంబున నిట్టిపరివర్తనం బగుచుండును. తమోగుణమయంబులగు
సహస్రజన్మంబులయనంతరమున లభించినయుత్తమస్థానమును బ్రమా
దవశంబున వినష్టంబు గావించుకొనఁగూడదు. శూద్రాన్నముదరస్థ
మైయుండ మరణించిన బ్రాహ్మణుండు సాగ్నికుండైనను, విద్వాంసుఁ
డైనను దప్పక శూద్రుండై జన్మించును. బ్రాహ్మణుఁ డెవ్వఁడు
బ్రాహ్మణ్యము నవమానించుచు భోజ్యాభోజ్యజ్ఞానంబు లేకుండువాఁ
డు క్షత్రియజన్మంబు గాంచును. శూద్రుఁడయ్యును స్వకర్మనిరతుండై
యున్నచో వైశ్యుం డగును. వైశ్యుండైనను శాంతస్వభావియు, విద్వాం
సుండును, అగ్నిహోత్రుండును, యజ్ఞశేషాన్నభోజియు నగువాఁడు
క్షత్రియుం డగును. ఉత్తమదక్షిణలతో యథావిధిగ యజ్ఞంబులఁ
జేయుచు, నధ్యయనం బాచరించి స్వర్గకాముండై త్రేతాగ్నుల నారా
ధించుచు, నిత్యదానము, ధర్మపాలనము, ధర్మశాస్త్రరక్షణము. ఋతు
కాలపత్నీగమనము, సర్వాతిథేయత్వము, సర్వభూతసంతర్పణము,
త్రివర్గానుష్ఠానము, గోబ్రాహ్మణవిషయంబునఁగాని, యాత్మార్థంబు
నఁగాని రణమరణమును గాంచిన యగ్నిమంత్రపూతుండగు క్షత్రి
యుండు బ్రాహ్మణుండై విధిజ్ఞుండును, యాజ్ఞికుండును దేవప్రియుండు
నగుచు బహుకాలము స్వర్గభోగంబు లనుభవించును. దుర్లభంబగు
బ్రాహ్మణత్వ మతికష్టంబునఁగాని ప్రాప్తింపదు. కావున దాని నెల్ల
విధముల రక్షించుకొనవలయును.

ధర్మయుద్ధంబువలన లభించుపుణ్యము అగ్నిష్టోమాదియజ్ఞంబులవలనఁగూడఁ బ్రాప్తింపదని యజ్ఞవిదులు చెప్పుదురు. శత్రుసైన్యమును మర్దించుచు సమరనిహతుండగువీరుఁడు ధర్మార్థకామసంపాదకంబగుయజ్ఞఫలంబు నందును. ద్వంద్వరణంబునఁ బ్రతివీరుని నిర్జించి యతనియానంబు నధిరోహించువాఁడును, యుద్ధంబునఁ బరాజయం బొందఁడు నెఱుఁగనివాఁడును విష్ణుపదప్రాప్తు లగుదురు. యుద్ధంబు సేయుచు నిహతుండు గానివాఁ డశ్వమేధచతుష్టయఫలంబుఁ గాంచును. శస్త్రబలంబున నప్రతిహతుండై సేనాముఖంబుననిలుచువాని కెన్నటికిని స్వర్గచ్యుతి లేదు. రాజుగాని, రాజపుత్రుఁడుగాని, సేనానాయకుఁడుగాని కేవలభటుఁడుగాకున్నను ధర్మానుసారంబుగ రణనిహతుఁడైనచో నిశ్చయముగ వారి కక్షయలోకావాప్తి యగును. యుద్ధంబున శస్త్రఘాతిచే నెన్నిరోమకూపంబులు విక్షతంబులగునో సర్వకామదంబులగునన్ని యక్షయలోకసుఖంబు లాతనికిఁ జేకూరును. వీరాసనంబును, వీరశయ్యయు వీరలోకావాసంబునకు హేతువులు. గోబ్రాహ్మణపరిభవవిషయంబున నిహతుం డగుయోధుఁడు పుణ్యశీలురంబోలి స్వర్గలాభంబు నందును. బ్రహ్మహంతయైనను, గోబ్రాహ్మణప్రభువిషయంబునఁ బ్రాణంబులు విడుచువాఁడు పాపముక్తుండగును. తనభర్తసైన్యము రక్షించుకొనుచు నజేయుండై నిలుచువీరుఁడు జీవించియున్నచో విశేషఫలంబును, మరణించినచోఁ బునరావృత్తి రహితం బగుస్వర్గమును గాంచును. గోబ్రాహ్మణప్రభువులకై యను క్రూరజంతునిహతుండగువాఁడు స్వర్గతిం గాంచును. ధనమున్నచో ననేకయాగములఁ జేయనువచ్చును గాని రణమరణంబుఁ గాంచుటమాత్రము దుష్కరము. సకలవర్ణంబులకంటెను క్షత్రియులకు రణయజ్ఞము సద్గతిహేతువైనది. వేదవిదుం డగువిప్రుండైనను నాతతాయియై హింసకుండై యెదిరించినప్పు

డాతని వధించినచో బ్రహ్మహత్యాదోషంబు లేదు. క్షుత్పిపాసాతురులును, భీతులునగు యోధులను వధించువాఁడు బ్రహ్మహత్యాదోషముం గాంచును. వ్యాధిగ్రస్తుండును, దుర్బలుండును, బాలకుండును, స్త్రీరక్షితుండును, దీనుండును, జపధ్యానస్థితుండును, భగ్నధనుండును భిన్నగుణుండు నగువాని రణంబున వధింపఁ గూడదు. ముక్తకేశుఁడై పలాయితుం డగువాఁడును, యుద్ధభయంబున జడుండై యున్మత్తుం డగువాఁడు, పర్ణశాఖాతృణగ్రాహియు, క్షమాప్రార్థియు వధార్హులు గారు. నేనిఁక యుద్ధము చేయఁజాల ననువాఁడును, నీవాఁడనని లొంగినవాఁడును, వృద్ధుండును, రణానభిజ్ఞుండును క్లీబుండును మొదలగు వారిని ప్రమాదవశంబుననైన వధింపఁగూడదు. తపోయజ్ఞంబులవలన బ్రాహ్మణులకు లభించుపుణ్యము సమరనిహతు లగు క్షత్రియులకు సిద్ధింపఁగలదు. ధర్మయుద్ధంబున హతుండగువాఁడు వేదవేదాంగపరిశీలనంబువలనను, యోగంబువలనను, వానప్రస్థదశవలనను లభించు ఫలముం గాంచును.

—♦ సంసారచికిత్స ♦—

సనత్కుమారుం డిట్లనియెను. సాత్యవతేయా! నరకపురుషశరీరము పంచభూతంబులచేతను, ధర్మబలమువలన దివ్యశరీరము భూతసారంబుచేతను క్షణమాత్రంబున నుత్పన్న మగును. మిశ్రకర్మఫలంబునఁ గలుగుదేహము భూతపరిణామంబువలన నుదయించును. అట్టి దేహంబులుగలజీవసముదాయమునందు తృణగుల్మలతాదు లుద్భిజ్జములనియు. క్రిమికీటాదులు స్వేదజంబులనియు, మత్స్యసర్పవిహంగాదులండజంబు లనియు, మానవచతుష్పాదులు జరాయుజంబు లనియుఁ జతుర్విధంబులఁ బరగుచుండును. తేజస్తత్త్వంబును, జలసిక్తంబు నగు

భూమి వాయుతోయానలం బగు నాకాశసంబంధమున బీజప్రాప్తంబగుచు న్నది. ఋతుకాలంబునం దట్టిబీజములు జలసిక్తంబులై స్ఫీతంబులును, మృదులంబులునై క్రమంబుగ మూలమును గాంచును. పిమ్మట నమ్మూలంబునుండి క్రమంబుగ నంకురంబును, పత్రంబును, నాళంబును, కాండంబును, ముకుళంబును, పుష్పంబును, క్షీరంబును జనించి యాక్షీరంబుచేఁ దండులంబులుత్పన్నంబులై యవిపక్వంబులైనంతనే యోషధి విశుష్కంబై పోవును. ఫలపరిపాకంబున నోషధులన్నియును నిర్జీవంబు లగును. అందు యవప్రభృతి సప్తదశౌషధంబులు శ్రేష్ఠములు. తక్కినవి కనిష్ఠములు. యవాదిసస్యంబులు కర్తితంబులును, మర్దితంబులునై ముసలోలూఖలశూర్పాదులచేఁ బరిశోధితంబులై జలాగ్నిసాహాయ్యంబున భక్ష్యభోజ్యపేయలేహ్యచోష్యపిచ్ఛిలంబులను షడ్విధఖాద్యరూపంబులఁ బరిణమించును. పరస్పరసంయోగంబున వానికి వివిధంబులగు రుచులును షడ్విధరసంబులును గలుగును. ఆయన్నము జీవులచే భుజింపఁబడి స్థూలాశయంబునఁ జేరి ప్రాణవాయువును స్థాపించును. ఆవాయువు భక్ష్యపేయవస్తుమధ్యంబునఁ బ్రవేశించి మొదట నన్నజలంబులను వేఱుపఱచి యగ్నిపై జలంబును, జలముపై నన్నమును, నిలిపి తాను తనవాయురూపముతో జలాధోభాగంబున నిలిచి యగ్నిని బ్రజ్వలింపఁజేసి జలంబున కుష్ణముం గూర్చుటచే నన్నము పరిపక్వం బగును. పిమ్మట నాపక్వాన్నమునందు కిట్టము, రసము నని రెండురూపము లేర్పడును. అందుకిట్టము విష్ఠామూత్రకఫాదిద్వాదశవిధమలరూపమై శరీరమునుండి బహిర్గతం బగును.

జీవులహృత్పద్మమధ్యమునుండి దేహమంతటను సర్వనాడులును వ్యాపించి యుండును. ప్రాణవాయు వానాడులయందు రసంబు నింపుటయు నవి స్థూలంబులై వ్యాపించును. అందలి శరీరోష్ణము చేఁ

బక్వంబై యొడలంతటను వ్యాపించి చర్మరక్తరూపంబునఁ బరిణమిం చును. ఆరక్తమునుండి లోమమాంసంబులును, మాంసమునుండి కేశ స్నాయువులును, స్నాయువులనుండి సిరాస్థినఖమజ్జలును, మజ్జనుండి యుత్పత్తినిదానం బగుశుక్రంబును నుత్పన్నంబు లగును. అన్నపరి ణామం బిట్లు ద్వాదశవిధంబు లనిపండితులు చెప్పుదురు. ఈశుక్రము నుండియే దేహోత్పత్తి యగును. ఋతుకాలంబున నిగ్రహం బగుశు క్రము గర్భంబునఁ జేరి వాయుపరిచాలితంబై శోణితసమ్మిళితం బగు ను. జీవులు కర్మవశంబుచే శుక్రక్షరణసమయంబున సర్వేంద్రియపరి వృతులై గర్భమధ్యంబునఁ జేరుటకు బాధ్యులగుదురు. శోణితసంక లితం బగుశుక్ర మొకదినంబునకుఁ గలలాకృతిని పంచదివసంబులకు బుద్బుదరూపమును గాంచును. వారమునిరములలో నాబుద్బుదము మాంసపేశియై ద్వివారంబులకు జర్మరక్తంబులచే దృఢత్వముం జెం దును. దానినుండి పంచవింశతిదివసంబులకు బీజమునుండి యంకురం బులవలెనే దేహాంకురంబు లుదయించును. ఒకమాసంబున కటి గ్రీవము శిరము, స్కంధము, పృష్ఠవంశము, ఉదరము ననుపంచరూపంబుల విభక్తంబగును. మాసద్వయంబునకు హస్తపాదపార్శ్వకటిగాత్రంబు లును, మాసత్రయంబునకు సర్వాంగాంకురసంధులును, మాసచతు ష్కంబున కంగుళులును, మాసపంచకంబునకు ముఖనాసికాకర్ణదంత గుహ్యంబులును, మాసషట్కంబునకు నాభిపాయూపస్థాదులును, సకల గాత్రసంధులును సముత్పన్నంబు లగును. అష్టమమాసంబున సకలాం గప్రత్యంగములును, మస్తకకేశాదినిఖిలావయవంబులును సుస్పష్టముగ నేర్పడును. అప్పుడు శిశువు మాతృభక్షితంబులగు నాహారంబుల వలన నేర్పడు షడ్రసంబులను నాభినాళమునుండి గ్రహించుచు ప్రాణ పంచకయుతుండై దినదినంబును వర్ధిల్లుచుసంపూర్ణుండై పూర్వస్మృతిం

గాంచి పూర్వోపభుక్తంబు లగు సుఖదుఃఖనిద్రాస్వప్నములను, జన్మ మృత్యుపరంపరలను గూర్చి చింతించుచు నేనిఁక గర్భనరకదుఃఖంబులఁ దొలఁగించు శుభకర్మములం గావించి సంసారనాశకంబగు శివజ్ఞానంబు నాశ్రయించి తరించెద నని భావించుకొనుచుండును. గర్భవాసకాలం బున జీవుఁడు గర్భనరకపీడితుండై మోక్షోపాయముం జింతించుచు జరాయువేష్టితుండై పర్వతంబులనడుమఁ జిక్కువడినవానిం బోలి కాల క్షేపము చేయుచుండును. మఱియు సాగరగర్భపతితుండై వ్యాకులుం డై నవిధంబున గర్భోదకనిమగ్నుండై ప్రాణమాత్రావశిష్టుండై విచారిం చుచుండును. గర్భకుంభపతితుం డగుజీవి జఠరానలంబువలనఁ దప్తకుం భపతితుం డగువానివలె దగ్ధుం డగుచుండును. ప్రితప్తసూచీముఖంబు లచే వేధింపఁబడువానిం బోలి గర్భస్థుం డగుజీవి బాధపడుచుండును. గర్భవాసంబు కంటె నతిదారుణంబగుక్లేశం బెందును లేదు. ఏడునమా సములందుండియే జీవులు గర్భమధ్యంబునందుండి సకలబాధల నొందు చుండురనియు, వారికప్పుడు కేవలధర్మబుద్ధియే యుండు ననియుఁ బెద్దలు చెప్పుదురు. ఇక్షుయంత్రంబునఁ జెఱకులవలెను, గానుగునం దుఁ దిలలవలెను గర్భస్థజీవులు పీడితు లగుచుందురు. ఈశరీర మస్థి స్తంభకలితంబును, స్నాయురజ్జుబంధితంబును, రక్తమాంసమృత్తికాలి ప్తంబును, విణ్మూత్రభాజనంబును, కేశతృణాచ్ఛన్నంబును, వ్యాధి లీలారంగంబును, క్లేశాకరంబును, ఏకమాత్రిముఖద్వారవిశిష్టంబును, కర్ణరంధ్రాది వాతాయనాష్టకయుతంబును, ఓష్ఠద్వయకవాటాంచితం బును, దంతజిహ్వార్గళబంధితంబును, భోగతృష్ణాతురంబును, మహాంధ కారపూర్ణంబును, రాగద్వేషవివశంబును, అమేధ్యపూర్ణగర్భవినిర్గ తంబు నగునస్థిపంజరమాత్రం బనియే యెఱుంగవలయును. అందెనిమి దివందలయేఁబదిమాంసపిండములుగలవు. దానియందంతటను సార్ధత్రి

కోటిరోమకూపంబులును నాడులును వ్యాపించి యుండును. ఆరోమ
కూపంబులనుండి నిత్యమును స్వేదాదిమలంబులు బహిర్గతము లగు
చుండును. దాని కిరువదినఖంబులును, ముప్పదిరెండుదంతములు నుం
డును. అందు పిత్తం బొకకుడవంబును, కఫం బొకయాఢకంబును, వస
వింశతిపలంబులును, కపిలధాతువు దశపలంబులును, పలలము పంచా
ర్ధపలంబులును, మేదస్సు దశపలంబులును, మహారక్తము త్రిపలంబు
లును, మజ్జ ద్వాదశపలంబులును, శుక్ర మర్ధకుడవంబును సంచియుం
డును. శుక్రమే దేహులకు బలంబును బీజంబు నని యెఱుంగునది.
మఱియు సహస్రపలంబులు మాంసపిండంబులును, శతపలంబులు
రక్తంబును, అపరిమితంబు లగువిణ్మూత్రంబులు నందు నిండి యుం
డును. ఆత్మనిత్యంబును, విశుద్ధంబు నైయుండియుఁ గర్మవశంబున నిట్టి
యశాశ్వతంబును, నశుద్ధంబునగుగృహంబును గల్పించుకొని యుం
డును. ఈదేహము శుక్రశోణితంబులచే నుత్పన్నంబై విణ్మూత్రపూ
ర్ణంబై యుండుటచే నిత్యము నపరిశుద్ధమై యుండును. అమేధ్యపూర్ణం
బగుఘటము పైనెంత కడిగినను బరిశుభ్రంబు గానట్లు మలపూర్ణంబగు
శరీరము జలస్నానాదులచేఁ బవిత్రంబు గానేరదు. అతిపవిత్రంబులగు
పంచగవ్యంబులును, సుగంధమనోహరాన్నపానాదులును దేహమధ్యం
బునం జేరి క్షణమాత్రంబుననే యపవిత్రంబు లగును. ఇట్టిస్థితిలో శరీ
రంబుకంటె నపవిత్రం బగువస్తువిం కేమున్నది? నిరంతరమును స్రవిం
చుచుండు మలంబులం గాంచుచుండియు, వానికాధారం బగుశరీర
మెట్లు పవిత్రమైయుండునని భావింపఁగలరు? ఎంత గడిగినను బొగ్గు
మాలిన్యమును విడువనట్లు పంచగవ్యకుశోదకాదులచే నెంతశోధించి
నను శరీరము నిర్మలము కాఁజాలదు. పర్వతము జలప్రవాహములం
బోలె నిరంతరమును మలవాహినుల వెలువరించుచుండు నీదేహ మెట్లు

పవిత్రం బగును? విణ్మూత్రపాత్రం బగునీగాత్రంబున కెంపును
శుచిత్వంబు లేదు. దేహమలస్పర్శమాత్రంబున మృత్తికాజలాదులచే
హస్తశోధనంబు గావింపవలసియుండె నట్టిమలభాండము నందు విషయం
బున హర్షంబునకు విరాగంబు గలుగుటలేదు. ఎట్టిసుగంధపుష్పాదు
లచే సంస్కరించినను గుక్కతోక యెట్లు దిన్నఁబడనియట్లు శరీరము
తనస్వభావదుర్గంధము విడువదు. దుర్గంధమలంబుల దర్శించుచు
నాఘ్రాణించుచు నుండియు మానవుఁడు స్వశరీరంబుపై విరక్తి నందకుండు
టెంతయాశ్చర్యము! మోహమాహాత్మ్య మెట్టిదియో గాని శరీరము
నందంతటను దోషంబులనే కాంచుచుండియు జీవులు దానియందే
ముగ్ధులగుచున్నారు. స్వదేహదుర్గంధము గాంచియు విరక్తి నొందని
వానికి [illegible]కారణము నెవ్వరుఁ జేర్పింపఁగలరు? సర్వజగంబును బవి
త్రమైనదియే గాని దేహముమాత్ర మపరిశుద్ధమైనది. దేహమలంబు
చేఁ బవిత్రవస్తువుగూడ నపవిత్రంబగును. దేహదుర్గంధాపనోదనంబు
నకై శౌచవిధి నిర్దేశింపఁబడినది. కాని యంతఃకాలుష్యము మరణ
పర్యంతము, గంగాజలంబంతటిచేతను, బర్వతోపమం బగుమృత్తికచే
తను శోధించినను విశుద్ధంబు గానేరదు. అఖిలతీర్థస్నానంబు చేసినను,
తపమాచరించినను [illegible] యెవ్వరికిని బవిత్రులు గాఁజాలరు.
దుష్టమానసచిత్తపాత్రమునకు తీర్థజలాభిషేచనంబువలన నేమిప్ర
యోజనము? [illegible] మలినులగువారికి ప్రవేశంబు గావించినను నప
విత్రులు గాఁజాలరు. అంతర్మాలిన్యులగువారి కాశీస్నానగంగాస్నా
నంబులుగూడ నిష్ఫలంబులగుచున్నవి. భావదుష్టుల కాజ్యప్రజ్వలితం
బగుహోమానలమందు బడి భస్మమైనను లాభము లేదు. నిత్య
[illegible] నిర్మలదేవాలయస్థితంబులగు విహంగ
ములను బోలి భావశుద్ధులు లేకావుగా నానాదేవపూజాదులవలన
ఫలంబు గలుగ నేరదు.

ఎల్లమెడలను భావశుద్ధియే పరమశౌచము. కౌఁగిలింత తల్లి బిడ్డలమెడల నొక్కటియే యైనను భావముమాత్రము విభిన్నమైనది. కాంత పుత్రునొకభావమునను, భర్తనొకభావమునను గౌఁగిలించుకొనును. నిశ్చలభావులగువారు కాంతాలింగితులయ్యును గామముక్తులు గారు. బంధమోక్షంబులకు భావమే కారణమైనది. కామాదులచే నాక్రాంతుం డయ్యును మానవుండు భావవిశేషముచే ముక్తుండు గాఁగలఁడు. అంతర్ధ్యానవిశుద్ధుం డగువాఁడే మోక్షంబున కధికారి యగును. సద్భావపూతుండు, నిర్మలతేజుండు నగుమానవుండు దానహోమాదులం గావించి పుణ్యలోకంబు లన్నిటిని చేరఁగలఁడు. జ్ఞానంబనుజలముచేతను, వైరాగ్యమనుమృత్తికచేతను మానవులయవిద్యామలంబు విదూరితం బగును. స్వభావముచే నపరిశుద్ధం బగుశరీరము నిస్సారంబగుకదళీస్తంభమువలెఁ జన్మమాత్రసారమైనది. దోషబహుళం బగుదేహము గాంచి విజ్ఞుం డగువాఁడు నిరాసక్తుండై నిశ్చలబ్రహ్మావలంబనంబు గాంచి సుస్థిరుండై యుండును. అజ్ఞానదోషంబునను వివిధకర్మవశంబునను జీవులకు దుస్సహంబగుజన్మసంతతులు గలుగునని పండితులు చెప్పుదురు. విద్వాంసులు కోటిగ్రంథములలో బోధించిన విషయ మొక్కశ్లోకార్ధమునఁ జెప్పుచున్నాను. "మమత్వము పరమదుఃఖాకరము. నిర్మమత్వమే పరమసుఖాశ్రయము." అనేకరాజన్యలు నిర్మములై సంసారవిముక్తులైరి. శతసహస్రవ్యక్తులు మమత్వముచే సంసృతిబద్ధులైపోయిరి. గర్భవాసంబున దృఢస్మృతి గలజీవులు ప్రసవకాలంబునఁ బిశాళోకమూర్ఛితులై తత్స్మృతిం గాఁచుచుందురు. జన్మించినంతనే మోహసంజ్ఞకం బగుఘోరవాహ్యవాయుప్రభావముచే దేహులకు జ్వరంబును, జ్వరహేతుకం బగుమోహంబును బ్రాదుర్భూతం బగును. ఆసమ్మోహంబువలననే స్మృతిభ్రంశంబై పూర్వ

కర్మవశంబున జన్మాసక్తి యుదయించును. అందుచే విషయానురక్తుం
డగుచుయాథమానవుం డెన్నఁడును బవిత్రహితకార్యప్రవృత్తుండు గాఁ
జాలఁడు. అట్టివానికి ఆత్మ, పరమవస్తువు, దేవుఁడు అనుజ్ఞానమే కలు
గదు. అతఁడు కన్నులుండియుఁ జూచుటకైనను, చెవులుండియు విను
టకైనను, శక్తుండు గాఁడు. సమతలంబున నడచుచుండియు నడుగడు
గునకుఁ బడిపోవుచుండును, బుద్ధియుండియుఁ బెద్దలబోధల నెఱుంగ
నేరఁడు. అతఁడు గర్భోద్భవవివశుండై వివిధక్లేశంబుల నందుచుండును.
అందుచేతనే భగవానుండగు శంకరుండు గర్భస్థితిం గలిగించునట్టి
యు, గర్భదుఃఖమును బ్రకటించునట్టియు, మోక్షసాధనం బగునట్టియు
శాస్త్రములు బ్రకాశింపఁజేసెను. సర్వార్థసాధనం బగునట్టి శివజ్ఞానం బు
న్నను మానవు లాత్మహితకార్యప్రవృత్తులు గాకుండు టెంతచిత్రము!
బాల్యంబున నింద్రియంబు లస్ఫుటంబు లగుటచే జీవులు ఘోరదుఃఖం
బు లనుభవించుచుండియు నేమియుఁ జెప్పఁజాలకుందురు. దంతోద్గమ
కాలంబున బాలగ్రహాదిపీడలచేబహుదుఃఖంబు లందుచు క్షుత్పిపాసా
పీడితులై దుఃఖించుచు, నజ్ఞానంబుచే విణ్మూత్రంబులనుగూడ భ
క్షించుచుందురు. కౌమారంబున దల్లిదండ్రులచే నాజ్ఞాపితులగుచుం
డియు నాత్మహితంబు గావించుకొననేరక యధ్యయనసమయంబుల
గురుతాడితులగుచు దుఃఖించుచుందురు. యౌవనంబున నింద్రియలం
పటులై కామరాగాదులచేఁ బీడితులగుచు నాశాపాశంబులఁ జిక్కి
సుఖహీనులైయుందురు. మోహాంధులగుయువకు లీర్ష్యావశంబున స
ర్వదా దుఃఖితులగుదురు. విషయానురాగము కేవలదుఃఖహేతువు.
కాముకులకు రాత్రులయందు నిద్రయు, దివసంబులయం దర్థోపార్జనాది
ప్రయత్నంబును లేదు. కాంతాసక్తులగుపురుషులకు స్వేదబిందువులం
బోలి శుక్రము వినష్టం బగుచు నసుఖంబుఁ గూర్చును. స్త్రీసుఖము

ముష్టగోగికండూతివంటిదని యెఱుంగవలయును. రమణీసంయోగసుఖము మలమూత్రవిసర్జనంబువలనం గలుగుసుఖమువంటిదే యని పంచచూడుండు వచించెను. కాని మోహాంధు లట్లు భావింపఁజాలరు. సర్వదోషాకరంబగు సతీసంయోగసుఖము నామమాత్రమైనది. అవమానముచే మానంబును, వియోగముచే సంగమంబును, జరచే యౌవనంబును నశించుచుండ మానవుల కిఁక సుఖ మెక్కడిది? జరాగ్రస్తులగు మానవులసకలాంగములును శిథిలములై, కేశములు పలితంబులై శక్తులు నష్టములైపోవును. ప్రథమంబున స్త్రీపురుషులకుఁ బరస్పర ప్రీతిదాయకమగునవస్థ జరాగ్రస్తమైనంతనే యుభయులకు నప్రీతికరంబై పోవును. యౌవనంబునఁ దనసౌందర్యముం గాంచి సంతసించువాఁడు వృద్ధావస్థయందుఁ దనరూపము తనకే వికృతముగఁ దోఁచుచున్నను విరక్తుండు గాకుండుట యెంతయవివేకము! జరాయుతుండగుపురుషుని బత్నిపుత్రులును బంధువులునుగూడ నశక్తుండని యనాదరింతురు. భృత్యులుగూడ నాతని లక్ష్యము చేయరు. వార్ధకమునందు మానవుఁడు ధర్మార్థకామమోక్షసాధనంబున నశక్తుండగును గావున యౌవనమునుండియే ధర్మాచరణంబునకుఁ గడంగవలయును.

—♦ స్త్రీస్వభావకథనము ♦—

ఓమునీంద్రా! స్త్రీస్వభావముంగూర్చి చెప్పెదను వినుము. లఘుచిత్త లగుకాంతలు సకలదోషంబులకు నాకరములు. ఈవిషయుంబునఁ బంచచూడానారదసంవాదమును పండితులు వర్ణించి యున్నారు. పూర్వమొకప్పుడు దేవర్షియగునారదుండు లోకసంచారంబు చేయుచుఁ ద్రిలోకసుందరియగు పంచచూడయను వారాంగనం గాంచి యోసుందరీ! నాకుఁగలిగిన యొకసందేహమును నివారింపుమని యడుగు

గుటయు నయ్యప్సరవెలంది నాశక్తి కొలందిఁ బ్రయత్నించెద ననియెను. అప్పుడు నారదుండు నారీస్వభావముఁగూర్చి నాకెఱింగింపవలయు నని కోరుటయు నప్సరసచేడియ యోమునీంద్రా! నేనాఁడుదాననై స్త్రీనిందఁ గావించుట యుచితము గాదు. స్త్రీలచరిత్రస్వభావములు నీవె యెఱుంగినవి గావా. అట్టివి నన్ను ప్రశ్నించుట సమంజసము గాదు. అని చెప్పిన నారదుఁడు ఓరమణీ! సత్యము వచించు టెవ్వరికి నెన్నఁటికిని దుర్గుణమును దోషము గాదనియెను. అంతఁ జారుహాసిని యగుపంచచూడ సత్యబుద్ధియును, శాశ్వతంబులు నగుస్త్రీదోషములంగూర్చి యిట్లుచెప్పందొడఁగెను. నారదమునీంద్రా! కాంతలెంతటికులరూపవతులైనను, సనాథలైనను మర్యాద నతిక్రమింపక మానరు. కావున స్త్రీలకంటెఁ బాపవస్తువు లీజగంబున నింకేవియును లేవు. పతి యెంతటిప్రసిద్ధుఁడైనను, ధనరూపవతుండైనను, వశవర్తియైనను గాంత యాతనిలోపమునే యన్వేషించుచుండును. మఱియు స్త్రీలకుఁ గల గొప్పదోష మేమనిన వారు నిస్సంశయముగా సిగ్గువిడిచి ఘోరపాపులగుపురుషులనుగూడ సేవింతురు. తమ్ముఁ బ్రార్థించుచుఁ దఱచుగ దర్శించుచు కొలఁదిమాత్రముగనైన నాశ్రయించుపురుషులకు వారు లోఁబడిపోవుదురు. కులమర్యాదలకు లొంగియు, పరిజనంబులకు భయపడియుఁ గాంతలు భర్తృవశవర్తినులై యుందురుగాని లేకున్నచో వారు కోరినపురుషులతోనే యుందురు. ఆవిషయంబున వారికి వయసుతోఁగూడ నిమిత్తము లేదు. సురూపియైనను, గురూపియైనను పురుషుఁ డున్నంతనే వారికి భోగవాంఛ దగులుకొనును. భయముచేఁ గాని, దయచేఁగాని, ప్రయోజనముచేఁగాని, కులబాంధవసంపర్కముచేఁగాని కాంతలు కాంతులకు వశవర్తులగుటలేదు. వారెప్పుడును యౌవనవతులును, సర్వాలంకారభూషితలు నగుపరాంగనలప్రవృ

తిని భావించుచుందురు. స్వామిప్రియలై, బంధుగురుజనాదరపాత్రలై సురక్షిత లగుకామినులును పంగ్వాదిజడవారును కుల్యాంగపురుషు లయందుగూడ నాసక్త లగుదురు. ఈలోకమునందున స్త్రీలకు నగమ్యుం డగుపురుషుఁడు దొరకఁడు లేఁడు. కలిసినపుడు కినవరకును లేకున్నను బరపురుషునియందే కామాసక్త లగుదురుగాని స్వభర్తలందు ననుర క్తలు గాఁజాలరు. అన్యపురుషాపవాదమునను, బరిజనభయంబునను, వధబంధనాదిసంశయంబులవలనను మాత్రమే స్త్రీలు పతివ్రతలై యుందురు. స్త్రీలు చపలస్వభావలు, దుస్స్వభావలు, దుస్సాహస్యలు నని ప్రాజ్ఞులు చెప్పుదురు. కాష్ఠములచే నగ్నికిని, నదీజలంబులచే సముద్రమునకును, పాపజీవులచే యమునకును బోలి పురుషులచే యువ తులకుఁ దృప్తి తీరదు. ఇవియొకాక కాంతలయందింక నెన్నియో రహస్యవిషయంబులు గలవు. రూపవంతునిం గాంచినంతనే రమణీహృ దయము కరంగక మానదు. కామదాతయు, నాదరప్రియవచనుం డును, రక్షకుండును సర్వోత్తముండును నైయున్నను గాంతలు కాంతుని వంచింపక మానరు. రమణీమణులకు రతియందు దృప్తి కలిగినట్లు పర మాన్నాలంకారార్థసంచయంబులవలనంగూడఁ గలుగదు. అంతకుండును, శమనుండును, మృత్యుపురుషు, పాతాళంబును, బడబాముఖంబును, అసి ధారయు, విషంబును, సర్పంబును, మహానలంబును గలసి యొకటై యున్న కాంత యొక్క యెత్తునకు నొప్పుంగనగును. పంచభూతంబులను, జగంబులను, స్త్రీపురుషులను విధాత యెప్పుడు సృజించెనో యప్పటి నుండియు స్త్రీజాతి కిట్టి దుష్టత్వము సంఘటిల్లి యున్నది.

అని చెప్పుటయు నారదుండమ్మునివర్యా ! ఈజగంబున మూ ఢమానవులు దురదృష్టవశంబున నాఁటినుండియు గాని గాంతలయందే యా సక్త లగుచుందురు. ఈసంగతి లనంగ మేలకొ తెలియకున్నది. మాద

నుండు స్త్రీలకంటెఁ బురుషులకే దుర్జయుం డని తోఁచుచున్నది. ఓతపోధనా! మన్మథునిచే విజితుండు గాని పురుషుం డెవ్వఁడైన నున్నచో నాతనిచరిత్రముం దెల్పుము. స్త్రీలు సహధర్మచారు లని మహాత్ములు చెప్పినమాట నాకు విరుద్ధముగఁ దోఁచుచున్నది. స్త్రీ లస్వతంత్రలు గావలెనని వేదములుఁగూడఁ దెల్పుచున్నవి. కావున సహధర్మచారిణీశబ్దముపచారవిధిమాత్రమే యని బోధపడుచున్నది. ఈవిషయంబున నెంతయాలోచించినను నాకు గాఢాంధకారముగానున్నది. దీనిం గూర్చి మీ రెఱింగినవిషయం బేమైన నున్న నెఱింగింపఁ గోరెదనని ప్రార్థించుటయు సనత్కుమారుం డిట్లనెను.

సాత్యవతేయా! పూర్వకాలంబున నష్టావక్రుం డను నొక బ్రాహ్మణుండు వదాన్యుం డను ఋషిచెంతకుం బోయి గుణవతియు, సచ్చరిత్రయు, సాధ్వియు నగునాతనితనయను బ్రభయనువానిని దనకిచ్చి పెండ్లి చేయవలయు నని యర్థించెను. అంతవదాన్యుండు "నీవుత్తర దిక్కుం జూచి వచ్చినచో నేను నీకీకన్యక నీయఁగలను" అని చెప్పెను. అష్టావక్రుఁ డందులకంగీకరించి యుత్తరదిక్కు నెట్లు దర్శింపవచ్చునని యడుగుటయు వదాన్యుం డో కుమారా! అలకాపురియు, హిమాలయంబును దాఁటి సిద్ధచారణసేవితంబగు కైలాసమును దర్శించి ముందఱకుఁ బోయినచో రమణీయంబును, మనోజ్ఞంబును, మేఘసన్నిభంబు నగు నీలవనభూమి గానవగును. అచ్చటఁ దపస్వినియు,వృద్ధయు, దీక్షితయు, మహాభాగయు నగునొకరమణీమణిని దర్శింపఁగలవు. ఆమెను బ్రయత్నపూర్వకంబుగఁ బూజించి నీవు మరలి వచ్చినచో నీకు నాతనయ నిచ్చి పెండ్లి చేసెదను. నీవీప్రతిజ్ఞను నిర్వహింపఁగలవేని పోయి రమ్మని చెప్పెను. అష్టావక్రుండును సమ్మతించి యోసాధుపుంగవా! నేనిప్పుడే పయనంబై నీయానతిచ్చినతావునకుం బోయి వచ్చి నాప్రతి

జ్ఞను జెల్లించుకొందును. మీవచన మవశ్యముగ సత్యము గావలయును.
అని భగవానుం డగునష్టావక్రుం డుత్తమం బగునుత్తరంబున సిద్ధచా
రణసేవితం బగు హిమాలయంబునకుం జని యటఁ బుణ్యవాహిని
యగు బాహుదానదిం గాంచి యందు యథావిధిగ నవగాహనంబుచేసి
యత్తిరంబున శయనించి ప్రాతఃకాలంబున లేచి మరల స్నానముచేసి
రుద్రాణీకూపంబుకుఁ బోయి యందును సుస్నాతుండై యటనుండి కై
లాసంబునకుం జని పిమ్మట నలకాపురప్రాంతంబున యక్షరక్షితంబగు
మందాకినిం దర్శించి యందు స్నానంబు చేసి తీరంబునఁ గూర్చుండి
యుండఁ గుబేరానుచరు లగుయక్షు లాతని దర్శించి యోమునిసత్త
మా! అలకేశ్వరుండు మీదర్శనార్థియై యరుదెంచుచున్నాఁడని విన్న
వించిరి. ఇంతలోఁ గుబేరుండును వచ్చి యాఋషివర్యునిఁ బూజించి
మహాత్మా! మీరెట్టిసంశయంబును లేక నాయం దనుగ్రహించి మ
న్మందిరంబునకు విచ్చేయవలయు నని ప్రార్థించి యమ్మునీంద్రుని దన
గృహంబునకుం దోడ్కొనిపోయెను.

అచ్చటఁ గుబేరుం డమ్మునిచంద్రు నర్ఘ్యపాద్యాసనాదిప్రదా
నంబులచేఁ బూజితుంగావించి సుఖోపవిష్టుం జేయుటయు దేవగంధ
ర్వాదు లాతనిఁ బరివేష్టించి యాసీనులై యుండిరి. అప్పుడు ధనేశ్వ
రుండు మధురస్వరముతో మునీంద్రా! మీకు సర్వోత్తమం బగునాతి
థ్యముఁ గూర్చుటయే మాకుఁ గర్తవ్యము. మీయనుజ్ఞయైనచో మీ
వినోదంబుకొఱకు దేవకాంతలు నృత్యగీతంబులఁ గావించెదరని మనవి
చేసెను. అందుల కమ్మునితల్లజుండు వల్లె యనుటయు ఘృతాచి, మి
శ్రకేశి, ఊర్వశి, రంభ, అలంబుస, చిత్ర, విశ్వాచి, సుకేశి, సుముఖి,
హాసిని, రతిప్రియ, మనోహర మొదలగు దివ్యప్రధానాప్సరలు నృత్య
ములఁ గావింప నారంభించిరి. గంధర్వులు దివ్యవాద్యంబుల మ్రోగిం

చుచుండిరి. ఇట్లు నృత్తగీతవాద్యములు చేయుచుండ నేకరీతిగా జరగి పోవుచుండెను. ఆయాసభయంబుచే నొకనిమిషమైనను విరమింపఁబడుట లేదు. అప్పుడప్పుడు దేవియు నాతఁడును యక్షుని చూచుచుండెను. ఈ రీతిగా నొకదివ్యవత్సరము గడచిపోయెను. అప్పుడు యక్షనాథుం డాతపోధనా! ఈవినోదములతో సంతోషించుచు నొకదివ్యవత్సరమైనది. ఇంక నేమి కావలయునో యానతీయవలయును. మేము దాసులము మీసేవకులము. అని విన్నవించుటయు పార్వతీశేఖరుండు పరితుష్టుండై యో రాజరాజా! నీపూజలచే నేను సంతుష్టుండనైతిని. నీవక్షయ్యదయాపరంపరలచే నున్నతుఁడవగుగాక! నేను కార్యార్థినై పోవలెఁ చి యుంటిని. అని చెప్పి యానిధినాథునిచే నంపకంబువడసి యట నుండి సత్వరంబుగ నుత్తరాభిముఖుండై కైలాసమందరహిమశైలంబులం గడచి కైలాసంబునకుఁ బశ్చిమమైన సముద్రభాగంబునుండి పయ్యనంబు సాగించుచుఁ గ్రమంబుగఁ బోయి నందనవనసన్నిభం బగు నొక యరణ్యంబున రమణీయంబగు నాశ్రమంబును సందర్శించెను. అచ్చట స్వర్ణరత్నమయంబులగు శుభశైలంబులను, రత్నభూములును, మనోజ్ఞపుష్కరిణులను ముక్తిమంటపినకు నయనానందముం గూర్చెను. అందుచే నాతఁడు సంప్రీతుండై రమణీయంబులగు వివిధవస్తువులం దర్శించుచు నట రాజరాజభవనంబును మించు మత్కృష్టంబగు రత్నమయమందిరంబును బొడగాంచెను. ఆదివ్యభవనము దివ్యవిమానంబులపై విహరించుచున్న నచ్చరవెలందులచే రమణీయంబులగు శిఖరంబులు గల కాంచనస్ఫటికశిలాతలంబులచేతను, మందారకుసుమాకీర్ణముగుమంటా కోప్రభానాముచేతను, ముక్తారత్నపంక్తులం బులగు వివిధమణిగృహాం [illegible] నొహరకర్తత [illegible] మెరసెను.

అష్టావక్రుం డప్పుడు గృహద్వారంబు చేరంజని దానిపైచి
త్రింబున కచ్చెరువంది తన్నుఁదానే మఱచిపోయెను. కొంతసేపటి
కాసంయమివరుండు స్మృతిం దెచ్చుకొని ముందఱికిం బోయి యున్నై
స్వరంబుతో "ఈస్థానమునం దున్నవా రెవ్వరైన నగువారుగాక!
వారు నేనిచ్చటికి కలిథినై వచ్చితి నని తెలిసికొందురుగాక!" అనిపలు
కుటయు నంతలోనే యాభవనద్వారమునుండి వివిధాలంకారవిభూషి
తలును, ప్రసన్నవదనలును, మనోహరవిగ్రహలు నగునేడ్గురుకన్యకలు
ఋషిసమ్ముఖంబునకు విచ్చేసిరి. ఆసుందరీమణు లందఱు నాతనికి
వందనంబులు గావించి లోనికి దయచేయవలయు నని ప్రార్థించుటయు
నతికుతూహలంబున నమ్మునిసత్తముఁడును వారితోఁగూడ సౌధాంతరం
బునఁ బ్రవేశించెను. ఆభవనాభ్యంతరమున విశుద్ధవసనయు, సర్వా
లంకారభూషితయు, రత్నపర్యంకాసీనయు నగునొకకన్య యమ్ముని
వరుం గాంచినంతనే లేచి యెదురేఁగి నమస్కరించుటయు నష్టావక్రుం
డు శుభం బగుఁగాక యని దీవించెను. నాఁడు మొదలు నయ్యువతి యా
తపోధనుని సుఖాసీనుం గావించి సద్భక్తిసాత్త్వికవృత్తియై యాతనిసన్ని
ధిని నిలిచియుండెను. ఆకన్యకలందఱును గాఢానురక్తలై యున్నట్లు
వారిలక్షణములంబట్టి యష్టావక్రుండు గ్రహించి విస్మితుండై "ఓ
కాంతలారా! మీలో నిత్యసదాచారవతులును, నిత్యవిశుద్ధహృదయము
లు నగువారెవ్వరో వారే నాకాతిథ్యమును నిర్వహింపవలయును.
తక్కినవారందఱును తమతమగృహంబులకుఁ బోవచ్చును." అని యా
జ్ఞాపించుటయు సుందరీరత్నము లగునేడ్గురుకన్యకలును మునివరునకు
వందనంబులు చేసి సెలవుఁ గైకొని వెడలిపోయిరి. ఒకకన్యమాత్రము
పర్యంకోపవిష్టుం డగునయ్యతిథిసన్నిధిని నిలచియుండెను. ఆ వృద్ధ
రూపిణియై యాతనికిఁ బరిచర్యలఁ గావించుచుండెను. [illegible]

పైనపిమ్మటఁ బ్రశంసితవ్రతుండగు నమ్మహర్షి రెండవపర్యంకమును జేరి శయనించుచు నక్కామినిం గాంచి యోభద్రా! చాలరాత్రియైనది. నీవును శయనింపఁగూడదా?" అనియెను. అమ్మునివచనంబు లాలించినంతనే యక్కన్య గడగడవడంకుచు శీతబాధితయైనదానివలె ఋషిశయ్యం జేరి "మహాత్మా! నీయాగమనంబు సుఖజనకం బగుఁగాక!" అని పలుకుచు బాహుయుగళంబుచే నాతని గౌఁగిలించుకొనియెను. కాని యాసంయమివరుండు నిర్వికారుండై కాష్ఠప్రతిమవలె నంతలో నిశ్చేష్టుండైపోయెను. అప్పు డాయువతీమణి దుఃఖితయై "యోమహాత్మా! నేను కామమోహితనై యున్నదానను. అతివలు పురుషులకంటె నధీరలు గదా! ఓబ్రహ్మతేజా! ఇందు నీదోషమించుకంతయును లేదు. నేను నీపొందు గోరివచ్చితిని. నాకోరికసఫలంబు సేయుము. నీయందనురక్త నగునాయెడలం బ్రసన్నుండ వగుము. ధర్మాత్మా! ఇదియే నీతపఃఫలము. దర్శనమాత్రంబుననే నిన్నుఁ గామించి సేవింపఁగోరిన నన్ననుగ్రహింపుము. నాసర్వస్వమునకును నాకును నీవే ప్రభుండవు. సకలసంపన్నిధానంబగునీమందిరంబును, సర్వసురరమణీయం బగునీయుద్యానంబును సర్వంబును నాయవియ. నేను నీసకలమనోరథంబులను సమకూర్పఁగలను. రమణీయం బగునీపుష్పోద్యానమున నాతోఁగలసి యథేచ్ఛావిహారివై సుఖంపుము. నేను నీయధీనను. నావలన దేవమానవభోగంబులం గాంచుచు విహరింపుము. కాంతలకుఁ బురుషసంసర్గంబుకంటెఁ గామింపఁదగిన యుత్తమభోగం బేదియును లేదు. మదనార్తలగుకామినుల స్వేచ్ఛాగమనంబును బ్రతిష్ఠవాలుకాప్రదేశముకూడ నడ్డగింపఁజాలదు." అని యనేకవిధంబులఁ బ్రార్థించుటయు నష్టావక్రుండు "ఓభద్రా! ఎట్లయినను నేను పరదారగమనం బాచరింపఁజాలను. అది కేవలము ధర్మ

శాస్త్రదూషితమైనది. నేను సత్యము చెప్పుచున్నాను. నాకు విష
యాభిజ్ఞత యెంతమాత్రమును లేదు. పుత్రార్థినై మాత్రమే గార్హ
స్థ్యము నభిలషించుచున్నాను. పుత్రసంతతిఫలంబువలన స్వర్గగమనం
బు సేయం దలంచితిని. ఓరమణీమణీ! నాధర్మమును నిశ్చయముగ
గ్రహించి నీవికార్యమునుండి విరతినందుము." అని చెప్పుటయు నా
సుందరి "ఓవిప్రోత్తమా! రతిప్రియ లగు రమణులకుఁ గామదేవుని
కంటె వాయువరుణానిలాదిదేవతలు ప్రియులు గాఁజాలరు. శతసహస్ర
స్త్రీజనంబులలోఁ బతివ్రత యొక్కతెయైన నుండుట కష్టము. కామా
ర్తలగు యువతులు జననీజనకులను, భ్రాతలను, భర్తలను, బంధువు
లను, గులమును, దేవునిఁగూడఁ బరిగణింపక కూలంబును గూల్చి ప్రవ
హించు వాహినులంబోలి కులనిపాతనంబు గావింపఁగలరు. స్త్రీల
బహుదోషంబులంగూర్చి ప్రజాపతి సవిస్తరంబుగఁ దెలిపియున్నాఁడు"
అని యుగ్గడించుటయు మునీంద్రుం డిశ్చలచిత్తుండై "ఓయబలా!
ఆయాసపడకుము. మెల్లగఁగూర్చుండి నేనేమి చేయవలయునో చెప్పు
ము" అనియెను. అప్పుడవ్వోలంది "ఓమహాప్రజ్ఞా! కొన్నిదినంబులు
మద్భవనంబున నుండుము. దేశకాలానుసారంబుగ సర్వంబును దిలకించి
కృతకృత్యుండవై స్వస్థానంబునకు వేంచేయుదువుగాక" అని కోరెను.

అష్టావక్రుండును దనయిచ్ఛవచ్చినంతకాల మటనుండుట కంగీ
కరించెను. ఆసుందరీమణి యఖిలాంగకములు నొక్కొక్కటిగ దర్శించిన
నతిలోకరమణీయములై యుండెను. కాని యామె కేవలము వృద్ధురా
లుగ నగపడుచుండుటం గాంచి యాతఁడు మిగుల విచారించి తనలో
"ఈగృహదేవత యగునీవెలఁది యిట్టివృద్ధభావముం గాంచుటకు నిశ్చ
యముగా నేదియో శాపము కారణమై యుండును. అట్టిశాపకా
రణముంగూర్చి యీయామెను బ్రశ్నించుట యుచితము గాదు." అని భా

విడచుకొనుచుండెను. ఇట్లు పగలంతయు గడచిపోయెను. అప్పుడక్కో-
మలి “ మునీంద్రా! సంధ్యామేఘసంకలితం బగుసవితృమండలముం
దిలకించితిరా! ఇప్పుడేమి చేయవలయునో యానతిచ్చెదరుగాక ”
అనుటయు నతండు “ ఓచెలువా! స్నానజలంబును గొనితెమ్ము !
జితేంద్రియుండనై మౌనముం దాల్చి సంధ్యోపాసనంబు సేయవలయు
ను” అని చెప్పెను. ఆమెయు నట్లే యని దివ్యపరిమళతైలంబును
స్నానజలంబును సమకూర్చి యమ్మునియనుజ్ఞం గాంచి యాతనియొడ
లంతటను తైలమర్దనంబు గావించి స్నానశాలకుం గొనిపోయి సుపరి
ష్కృతంబగుపీఠంబున నాతని నాసీనుం గావించి యభిషేచనంబు
నిర్వర్తించి యనంతర మతిరుచ్యంబులగు దివ్యఖాద్యంబులచే నమ్ముని
శేఖరుని బరితృప్తుం గావించెను. ఇట్లారాత్రి యంతయును మునివరు
నకుం దెలియకుండఁగనే వేగిపోయెను. అప్పుడు పూర్వదిక్తటంబున
సూర్యోదయం బగుటను సందర్శించి మునివరుం డదరిపడి లేచి స్నాన
సంధ్యోపాసనంబులు నిర్వర్తించి యవ్వెలంతం గాంచి యిఁక నిప్పుడు
చేయవలసిన దేమియని యడిగెను. అవ్విలాసిని యప్పు డాతనికి మధు
రాహారంబులం గొనితెచ్చి నివేదించుటయు మునీంద్రుండు వానిని మి
తంబుగ భుజియించెను. ఈవిధముగాఁ బగలతిక్రమించి రాత్రియగుట
యు నామె యాతని శయ్యాభవనంబునకుం దోడ్కొనిపోయెను. అం
దు రమణీయంబు లగురెండు పర్యంకములు సిద్ధపఱుపఁబడి యుండెను.
అప్పావనున్నొకశయ్యపై శయనించి తన వెంటనే వచ్చి నిలిచియున్న
యక్కామినియభిప్రాయంబును గ్రహించి “ ఓభద్రా! నామనంబెన్నఁ
టికిని బరదారాసక్తంబు గానేరదు నీవిటనుండి పోయి యాపర్యంక
ముపైఁ బరుండి సుఖంబుగ నిదురింపుము. నీకు శుభంబగుఁగాక ”
అనుటయు నాహేలావతి “ మహాత్మా! నేను స్వతంత్రురాలను.

కావున నీవు నావలన ధర్మభంగంబు గాంచకుము" అనియెను. మునీం
ద్రుండును విస్మితుండై "నీవు స్త్రీవైయుండియు స్వతంత్ర వైతివి
వి? స్త్రీలకెందును స్వాతంత్ర్యంబు లేదని పతివ్రతాధర్మవచనంబు
గలుగఁగదా!" అనియు నీ పలుకులు నామె విట్టారద్పున వినుచుచు
"మునిప్రవరా! దుర్భగమనోరథనగునేను కామపీడితనై మిగులఁ బరి
తపించుచుంటిని. నీయందలి రాగంబుచేఁ గామకాగ్నిసహాయక భ్రాంత
లంబున బొరలుచు దుఃఖించుచున్న నన్ను గ్రహింపుము. నీకుఁ బర
దారగమనదోషశంక గలదేని నేను నీకిప్పుడే యాత్మార్పణంబు గా
వించుకొనుచున్నదానను. నా ప్రాణరక్షణంబు గావించి నిశ్చింతుండ
వై నాయభిమతంబు దీర్పుము. నేను సత్యము చెప్పుచున్నాను. అందు
నీకెట్టిదోషంబును లేదు. నిక్కముగ నేను స్వతంత్రనే యని యెఱుం
గుము. ఈవిషయంబున నేదైన దోషంబు గలదేని నిశ్చయముగ నది
నాదే యగుఁగాక! ఇట్లు వేఁడుకొనుచున్న యబలనగు నన్ను గ్రహింపక
విడిచినచో శివధర్మగర్హితుండవు గాఁగలవు." అని వేఁడుకొనుటయు
నప్పావకుండు "కాంతామణీ! విధినతిక్రమించి యథేచ్ఛాచారియగు
పురుషునకు సకలదోషంబులును సంఘటిల్లక మానవు. నీవెన్ని చెప్పి
నను నేను పరదారరతుండను గాఁజాలను. నామాట విని నీవు నీ
శయ్యం జేరి సుఖంబుగ నిద్రింపుము" అనియెను. అక్కామినియును
దనపట్టు విడువక "శ్రీవిప్రకులచూడామణీ! నీపదకమలంబులకుఁ బ్ర
ణామంబులు గావించెదను. నాయెడఁ బ్రసన్నుండవగుము. నాచి
త్తము నీయందే యనురక్తంబై యున్నది. సర్వస్వతంత్ర నగు నన్నుఁ
బరిగ్రహించి నాయభీష్టసిద్ధి బ్రసాదింపుము" అని ప్రార్థించెను. కాని
ధీరుండగు నమ్ముని [illegible] జలితుండు గాక "యువతీ! నీవు
స్వతంత్ర [illegible] స్త్రీ [illegible] తెయుం

డుట కెందు నెట్టియవకాశమును లేదే! నీకుమాత్రి మట్టిస్వాతంత్ర్య
ము లభించుటకుఁ గారణమేమి?" అనుటయు నామె నేను చిన్నతన
మునుండియు బ్రహ్మచారిణినే యనియు, నందుచేఁ గన్యకనే యగుదు
ననియు నీవిషయంబున నవిశ్వాసంబుఁ జూపవలదనియు విన్నవించెను.
మునివరుం డామాట లాలించి "ఓమానినీ! మనమిరువురమును బ్రహ్మ
చర్యవ్రతనిరతులమే కావునఁ దద్విరుద్ధంబగుకార్యంబు గావించుట
మనయుభయులకు నుచితంబు గాదు. నీవిప్పుడుగూడ నీబ్రహ్మచర్య
వ్రతమును గాపాడుకొనుము" అని ప్రత్యుత్తరం బిచ్చి తనలో
"ఆహా! దివ్యాభరణభూషిత యగునీకన్య నాసన్నిధిని నిలిచి నన్నభి
లషించుచున్నది. కాని యీమె దివ్యస్వరూప మొక్కొక్కప్పుడు
జరాదూషితంబై కానవచ్చుచుండుటకుఁ గారణ మేమై యుండును?
ఇప్పు డీమె పరమరూపవతియగు కన్యకయై యున్నది. ముందేమగు
నో? ఎట్లయినను నానియమమును స్వశక్తిచే నిలుపుకొనవలయును.
ఈపరీక్షయం దుత్తీర్ణుఁడనైనచో సర్వశ్రేయములును నాకు లభింపఁ
గలవు" అని భావించుకొని "ఓసుందరీమణీ! నిన్నొక్కమాట యడు
గుచున్నాను. బ్రాహ్మణకామ్యానుసారంబుగ సత్యమును వచింపుము.
అసత్యము చెప్పఁగూడదు. అప్పుడప్పుడు నీవు నీరూపమును వికార
ముగాఁ జేసికొనుటకుఁ గారణ మేమి?" అని ప్రశ్నించుటయు నాసతీ
తిలకమిట్లు చెప్పందొడంగెను.

ఓసత్యప్రతిష్ఠా! బ్రాహ్మణోత్తమా! కామమనునది భూమ్యా
కాశంబులను వ్యాపించియున్నదని తెలిసికొనుము. నేనుత్తరదిక్కాం
తను. స్త్రీచాపల్యంబునుగూర్చి సర్వంబును నీసన్నిధిని బ్రదర్శించి
తిని. ఏమైననేమి! సకలలోకంబులను జయింపఁగలయసాధారణ సామ
ర్థ్యము నీయందున్నది. ఓయనఘా! ఎంతటివృద్ధురాండ్రైనను గామ

జ్వరపీడితులు గాకమానరని నీకుఁ దెలియఁజేయుటకే నారూపమును
మార్చుకొని యిన్నిమాయలం గావించితిని. విజితేంద్రియుండవగుని
యెడల బ్రహ్మేంద్రాదిదేవతలందఱును బరితుష్టులైయున్నారు. ఓము
హ్మా శేఖరా! వదాన్యుండు నీకుఁ గన్యాదానంబు సేయందలంచి
యిట్టియుపదేశంబుగావించుటకే నిన్నిప్పటికిఁ బంపియున్నాఁడు. ఆతని
యుపదేశమును సర్వసంపన్నంబుఁ గావించి నేను కృతకృత్యనైతిని.
నీవిఁక సురక్షితుండవై యాశ్రమంబుగ గృహంబునకుఁ బోవచ్చును.
పరమపతివ్రతయు, రూపవతియు నగునక్కన్యకామణి నీకు లభింపఁ
గలదు. ఈశ్వరానుగ్రహంబున నామె సుపుత్రవతియు నగును.
బ్రాహ్మణవాక్యానుసారంబుగ సత్యంబు నివేదించితిని. బ్రాహ్మణ
వాక్యము సకలలోకంబులకు నమస్కరణీయము గదా. నీవిఁక వెళ్ళ
యవచ్చును. సర్వోత్తమమార్గంబున నీవు నీకార్యమును సాధించితివి.
సర్వవృత్తాంతంబును నావలన నాలకించితివిగదా! ఇంకను బ్రశ్నింప
వలసిన దేమైన నున్నచో నడుగుము. మహర్షియగువదాన్యునియను
గ్రహముకూడ నీమూలంబున నాకు లభించినది. ఆతనిప్రియంబుకొ
ఱకే నిన్నిట్లు నీయెడలం బ్రవర్తించితిని. అని చెప్పెను. అష్టావక్రుం
డంతయు నాలించి కృతాంజలిపుటుండై సెలవుగొని యాదేవియనుజ్ఞం
గాంచి పయనంబై పదియవదినంబులకు స్వాశ్రమంబుఁ జేరి స్వజనంబు
లచే నాదృతుండై కొన్నిదినంబులు విశ్రమించి యనంతర మొక
నాఁడు పరమానందముతో ధర్మానుసారంబుగ మహర్షియగు వదా
న్యునిచెంతకుం బోయి దర్శించుటయు నాతఁడు పరమాదరంబున
సన్మానించి "కుమారా! నాచెప్పినవిధంబున సకలస్థలంబులను సంద
ర్శించితివిగద!" అని ప్రశ్నించెను. అష్టావక్రుండును సుప్రీతాంత
రంగుండై "మునీంద్రా! నేను మీయనుజ్ఞం గాంచి ప్రయాణంబున

గంధమాదనంబునకుఁ బోయి నానిగూ[illegible]రంబునం గలమహావనంబును దర్శించితివి [illegible] ఔషధంబులఁ బ్రహ్మాండంబు [illegible] పాతివ్రత్యము [illegible] కాక మీ యుపదేశము [illegible] యని సంక్షేపంబుగ సర్వంబును [illegible] సుభముహూర్తంబునఁ [illegible] యథావిధిగ వివాహంబు గావించెను. అప్పా ర్వతియుం [illegible] యగునర్ధభాగంబుం బరిగ్రహించి సుఖం బుండెను. నిరంతరకామాసక్తలగుకామినీమణులందెవ్వరో యొకరిద్ద ఱుమాత్రమే పతివ్రతలుందురు. ఎవ్వరినామస్మరణమాత్రముచేతను సక లకిల్బిషంబులును నశించునో యాస్త్రీగాని, పురుషుఁడుగాని లో కంబున నతిదుర్లభులై యుందురు.

— అరుంధతీప్రస్తావము —

పూర్వమొకప్పు డింద్రుండును సూర్యుఁడును, వైశ్వానరుం డును గలసి యిట్లాలోచించుకొనిరి. సతులకుఁ బతులును, విప్రులకు సూర్యాగ్నులును, గృహస్థులకు నతిథులును, క్షత్రియులకు ద్విజులును దేవతలై యుండుటచే సతులు పతులచేతను, సూర్యాగ్నులు విప్రులచే తను, అతిథులు గృహస్థులచేతను, బ్రాహ్మణులు క్షత్రియులచేతను సంతృప్తులైనచో బ్రహ్మేంద్రాదిసకలదేవతలును వారిచే సంతృప్తు లగుదురు. సతులకుఁ బతులవలన నిహలోకంబున సకలాభీష్టంబులును, బరంబున సద్గతులును లభించును. కావునఁ గాంతలయం దిట్టిసత్యము గలదేమో మనము పరీక్షింపవలయును. మిథ్య, సాహసము, మాయ, మూర్ఖత, లోభము, అపవిత్రత, నిర్దయ యనునీసప్తగుణంబులును వారికి సహజంబులు. వారిలోఁ గొందఱు సత్యధర్మపరాయణలునా్న

రనికూడ వినుచున్నాము. అట్టి బ్రాహ్మణులలో గృహధర్మనిరతు
లున, క్షత్రియులలో స్వధర్మపాలక [illegible] వసిష్ఠ
పత్ని యగునరుంధతి [illegible] స్వాహాదేవి
సప్తర్షిపత్నుల [illegible] దాల [illegible]
నుమాత్రము గాంచజాలక [illegible] సందర్శించి
"ఓ కల్యాణీ! ఈజగంబున నీవొక్కతెవె పతివ్రతవు. నేనుగూడ
నీవలె [illegible] డితరాంతలలెక్క యేము
[illegible] లగి [illegible] బతికరస్వ
ర్యాబు [illegible] పుత్ర [illegible]ను, నిత్య
సౌభాగ్యంబును [illegible]' అని స్తోత్రము గావించెను.

ఇట్టి [illegible] చేతనే పతివ్రతయగా [illegible] కాంతలే
ప్రశంసచేయ [illegible] గుణవతులే గుణములనెఱిఁగి [illegible] వారు గదా!
కావున మనము స్త్రీలపాతివ్రత్యము గూర్చి తెలిసికొనుటకు
సతీలలామ [illegible] కోవలయును. అని సూర్యేంద్రా
గ్నులు నిశ్చయించుకొని బయలుదేఱి వచ్చుచు మార్గమధ్యంబునసే
కలశకక్షయై జలాహరణార్థమై పోవుచున్న పతివ్రతయగు నరుంధతీ
దేవిం గాంచి ప్రహృష్టహృదయులై యామెసమ్ముఖంబున నాత్మోప
రించిరి. పతిదేవత యగునరుంధతి యాదేవత్రయమును గాంచి భక్తి
పూర్వకంబుగఁ బ్రదక్షిణనమస్కారంబు లాచరించి "ఓదేవతలారా!
మీరిచ్చట విచ్చేయుటకుఁ గతమేమో యానతీయవలయును' అని
ప్రార్థించెను. [illegible] డమ్ముల్లసిల్లు దేవతలును "దేవీ! [illegible]
యంబు నశిఁగి తెలిసికొనవలయు ననిమేము [illegible]
మాప్రశ్నంబునకుఁ బ్రత్యుత్తరం బిచ్చి మమ్ముఁ గృతార్థులఁ గావిం
పుము." అని యడిగిరి. [illegible] నరుంధతి [illegible]

జలంబు గొనితెచ్చునంతవఱకును మీరు మన్ననాంబుగ నిరీక్షించి యుండుడు. నేను వచ్చి మీప్రశ్నకు నాశక్తికొలఁది నుత్తరంబిచ్చెద ననియెను. అంతనా కేసత్రియమోనసతీమణీ! నీవంతశ్రమపడ నక్కఱ లేదు. నీకలశమును మేమింతలో జలపూర్ణంబు గావింతుము. మేము శీఘ్రముగఁ బోవలయును గావున నిప్పుడే మాసంశయంబును దీర్చి పంపఁగోరెదము. అని కోరుటయు నాసతీతిలకంబు సమ్మతించి నాజల కలశంబును జలపూర్ణంబుగాఁ జేయుఁడని కోరెను. అప్పు డింద్రుండు “తపోబ్రహ్మచర్యబలంబుచే సజ్జనసు స్వర్గగత్యాదం గావింపఁగలరని నేను సర్వదా నాగ్రహ్మబలయెడల యథార్థ తత్పరుడనై యుంటి సత్యంబేని నిపీడనార్తంబున నీఘటంబు పాదమాత్రజలపూర్ణం బగుఁగాక” అనియెను. అనంతర మగ్నిదేవుండు “నేను హవ్యకవ్యం బులచేతను, శాస్త్రానుసారంబులచేతను బ్రహ్మతృప్తి నగుట సత్యంబైనచో నీకలశంబున ద్వితీయపాదభాగ ముదకపూర్ణంబగుఁ గాక” అనియెను. పిమ్మట సూర్యదేవుండు “నేను బ్రాహ్మణుం పూజితుండనై యొసంగు నర్ఘ్యజలంబులప్రభావంబుచేతనే మందేహాది రాక్షసభయంబు వాసి సుఖంబుగ దినదినాభ్యుదయంబు గాంచుచుం టుట నిజంబైనచో నీకుంభంబునందలి తృతీయపాదభాగము నీరం బులచే నిండుఁగాక” అనెను. తరువాత నరుంధతీదేవి నిజస్థానం బు లభింపనంతవఱకును, విశేషించి పరపురుష సాహచర్యసంభాష ణంబులు సిద్ధింపనంతవఱకునుమాత్రమే సతులపతివ్రతరక్షణంబగు నవ కాశంబు గలుగుటయు, కాంతలకు నిరంతరబంధుసంరక్షణావశ్యకమే యుచితధర్మం బగుటయు సత్యంబైనచో నీపాత్రంబు జలప్రపూర్ణం బగుఁగాక” అనియెను. ఇట్లా నలువురును సత్యంబులు గావించినంతనే యాజలభాజనంబు సంపూర్ణంబుగ జలపూరితంబయ్యెను.

అది యంతయుం గాంచి సూర్యాదిగ్రహ [illegible] ష్ట్రాంతయునై యు విమర్శించి « సతీమణీ! మహిమాన్వితులగు [illegible] పెనుపు కే [illegible] కేతె చిరము. శ్రీశైలపర్వతంబుగనే [illegible] దేహాముడు నివారించితివి. సెలవొసంగినచో [illegible] మనుదు [illegible] మనుష్యులము" అనుటయు నరుంధతీదేవి « ఓ మునిశ్రేష్ఠా! ఈ జగము [illegible] మనుష్యమానవాదిభేదంబులఁ బ్రహ్మ [illegible] సృజింపఁబడినవారే. ఈ విషయమున [illegible] అని చెప్పెను. అ[illegible] లాలించి సప్తర్షులు [illegible] నిజావాసంబులకుం బోయిరి.

— కాలజ్ఞానము —

మహేశ్వరుడు పార్వతికి [illegible] చెప్పఁదొడఁగెను. దేవీ! కాలచిహ్నంబులం బూర్తిగఁ [illegible] నాలుగు [illegible] దినము, పక్షము మాసము, ఋతువు, ఆయనము, సంవత్సరము మున్నగు కాలభేదంబుల ననుసరించి దేహంబునం దోఁచు నానావిధ లక్షణంబులంబట్టి మృత్యుచిహ్నంబుల గ్రహింపవచ్చును. అకస్మాత్తుగ దేహంబునఁ బాండువర్ణంబు గాన్పించినను, శరీరోర్ధ్వభాగము రక్తవర్ణంబై తోఁచినను, ముఖకర్ణనయనజిహ్వాదులకును, దక్కుంగల యింద్రియంబులకును జడత్వంబు తటస్థించినను షణ్మాసంబులకు మరణంబు గలుగును. అకారణంబుగ సూర్యచంద్రాగ్నుల తేజంబులఁ జూడఁజాలనివారును, అనావృతస్థానంబుల నంధకారము గాంచువారును షణ్మాసంబులకు మృతులగుదురు. సవ్యహస్తము [illegible] నిత్యకంపితంబగుచున్నను, ఇతరాంగంబులు రోమాంచితంబు లగుచున్నను, తాలువు లెల్లప్పుడుచు శుష్కంబు లగుచున్నను మానసంధ్యాంబుకనే

యాయుశ్శేషం బగును. వానిపి నాకఫంబులు విశ్వతంబులైనను, నాసికా
రంధ్రంబు [illegible] ముసు [illegible] గుచున్నను పక్షం
బుననే మరణించును. ముఖకంఠంబులు విశుష్కంబులై యున్నను
జిహ్వ స్థూలంబైనను, దంతంబు లార్ద్రంబులైనను ఆఱుమాసంబుల
లోనే వినాశంబు గలుగును. [illegible] జలతైలఘృతదర్పణాదులయందుఁ
బ్రతిబింబంబును గనఁజాలనివారును. [illegible] జూచువారును
షణ్మాసమధ్యంబున [illegible]
లై తోఁచినను, [illegible]
ముకంటు నధకంబుగ [illegible]
బులు. సూర్యచంద్రమండలంబులు కిరణరహితంబులై తోఁచినను,
కేవలగోళాకారంబులై యగపడినను, షణ్మాసమధ్యంబున విగతజీవులగు
దురు. అరుంధతిం గనఁజాలనివారును, అంతరాళంబున రథవాహనాది
రూపములం గాంచువారును, చంద్రమండలమును గళంకశూన్యంబుగఁ
జూచువారును, అక్షిదోషంబు లేని నక్షత్రంబుల వీక్షింపఁజాలని
వారును షణ్మాసమధ్యంబున మరణింతురు. నిర్మేఘంబగునంతరాళం
బున మెఱుపులు దోఁచినను, పరిచితగృహంబునందు దిగ్భ్రాంతి గలిగి
నను, మాసషట్కంబునకుఁ గాలగతుం డగును. రాత్రులయం దింద్ర
ధనువును, మధ్యాహ్నంబున నుల్కాపాతంబును గాంచువారును, కాక
గృధ్రాదు [illegible] దిరుగువారును, సప్తర్షిమండలంబును, స్వాతీప
థంబును గానఁబడనివారును, [illegible] సూర్యచంద్రగ్రహ
ణంబులఁ గాంచువారును ఆఱునెలలలో మరణింతురు. మక్షికాదులు
మునురుకొనుచుండు దేహముగలవారు మాసమధ్యంబున మరణిం
తురు. కాకగృధ్రసారసంబు [illegible] ఁ దలపైవ్రాలుట శీఘ్ర
మృత్యుసూచకము. ఈమరణచిహ్నంబులు బాహ్యంబులు:—వామదక్షి

ణాకరాంబులు కరియుంటుగ జాగరిసూర్యాత్మకంబునగుటచే శుక్లకృష్ణప క్షంబులుగా బరిగణింపబడు లాగు నట్లు, రెండు చేతులను రెండు పక్షంబులగు నట్లు. మానవుండు సుస్నాతుడు జితేంద్రి యుండునై యిష్టదేవతాస్మరణ బు చేయుచు గరద్వయంబును బాల చే గడిగి లక్షణము గంధపుష్పయుతంబుగ జేసి యందలి శుభాశుభలక్షణంబుల నెరుగవలయును. వామహస్తంబున గనిష్ఠాం గుళిమొదలు వృద్ధాంగుళిపర్యంతమునుగల వ్రేళ్లను బహుళ పక్షపర్వంబులను శుక్లపక్షంబుగ బరిగణించి దినంబులని యుట్లే దక్షిణహస్తంబున కృష్ణపక్షదివసంబులనియును భావించుచు బూర్వముఖుండుగా యున్నవాడై కరద్వయంబును సంపుటంబుగ నవాక్షరయుతంబగు శ్రీవిద్యామంత్రమును అష్టోత్తరశతవారంబులు జపించి యనంతరము హస్తద్వయమునందలి ప్రతిపర్వమును బాగుగ బరీక్షింపవలయును. అందే పర్వంబునందు భృంగాకృతిని నల్లనిమచ్చ యగపడునో యాపక్షంబునం దా తిథి యందు మరణము తటస్థించునని నిశ్చయింపవలయును.

ఓ దేవీ! ఇంక స్వరచిహ్నంబులం జెప్పెదను. మానవులు వీనిని గ్రహించియే గమనాగమనంబుల భావించుచుండవలయును. వాయుగతితత్త్వము బ్రహ్మయే యాత్మజ్ఞానము గాంచవలయును. క్షణము, త్రుటి, లవము, నిమేషము, కాష్ఠ, కళ, ముహూర్తము, అహోరాత్రము, పక్షము, మాసము, ఋతువు, అయనము, వత్స రము, యుగము, కల్పము, మహాకల్పము మున్నగు కాలవిశేషముల ననుసరించి యథాక్రమంబుగ బరమకారణంబగు మహాకాలుండు సర్వంబును సంహరించుచుండును. నాసికకు వామదక్షిణమధ్యభాగం బులు త్రివిధంబులు. అయిదుదినంబులవరకు నొక్కవామనాడియం

డి యే ప్రాణవాయువు సంచరించుచున్నచో మూఁడు వత్సరంబులును, పది
దినంబులవఱకు సంచరించిన [illegible] సంవత్సరంబులును, అట్లు పదును
దినంబులవఱకైన నొకవత్సరంబును, ఇరువదిదినంబులవఱకైన నాఱు
మాసంబులును, ఇరువదియైదుదినంబులవఱకైన మూఁడుమాసం బు
లును, ఇరువదియాఱుదినంబులవఱకైన రెండు నెలలును, ఇరువదే డు
డు దినంబులవఱకైన నొకమాసంబు మాత్రము జీవింతురని గ్రహింప
వలయును.

—♦ కాలజ్ఞానము ♦—

శంకరుం డిట్లనియెను. ఓ దేవీ! పృథివ్యాపస్తేజోవాయ్వాకా
శంబుల సమాయోగంబువలనను పాంచభౌతికం బగు శరీరం బగుచు
న్నది. పంచభూతంబులలోన నాకాశము సర్వవ్యాప్తమై యుండు.
సమస్త పదార్థము లా నాకాశమునందే లీనములు సూక్ష్మరూపంబు
లగుచు గుణాతీతభావం బైనట్టి కారణరూపస్థితంబులై యుం
డును. కావునఁ బాంచభౌతికం బగు నీదేహమునకు వినాశంబు నిశ్చ
యమైనది. తపోధనులగు జ్ఞానులకుఁగూడ శరీరవినాశనంబు దప్పదు.
అని బోధించుటయుఁ బార్వతి నాథా! భయంకరమూర్తి యగు కా
లుండు నీచే దగ్ధుండై నిస్సత్త్వభావమున నిన నేకవిధంబులఁ బ్రార్థిం
చుటయు నీ వాతని మరల బ్రదుకఁజేసి యదృశ్యరూపంబుతో నిజ
గంబున సంచారము గావించునట్లు నీవనుగ్రహించిన విష
యము నే నెఱుంగుదును. ఆ మూలమున మరల నాతఁడు జేయు పరాక్ర
మంబునకై విజ[illegible] మిసుగొంటెను. అట్టి యదృశ్యమూర్తి కెట్టి వినాశంబన
నేమున్నది [illegible] ప్రశ్నించుటయు మహాదేవుండు దేవి! ధ్యానపరా
యణులగు యోగులు మాత్రమే కాలమును నశింపఁజేయఁగలరు. పాప

శూన్యులగు యోగు లెట్టి కాలమును నిర్జింపఁగలుగుదురో స్పష్టముగఁ జెప్పెదను వినుము. ఈ పంచభూతమయం బగు లింగశరీరము భూతగుణ సంకలితములై యుండును. స్త్రీపుంసమాంసకామములచే మిశ్రితంబగుటచే శరీర ముత్పన్నం బగును. ఆకాశమునుండి వాయువును, దాని నుండి తేజంబును, దానినుండి జలంబును, దానినుండి పృథివియు జనించెను. ఆకాశము మొదలుగఁ బంచభూతంబులు నుత్తరోత్తరాధికగుణ కలితంబులై యుండును. అందు ఆకాశమున కొకగుణంబును, వాయువునకు రెండుగుణంబులును, తేజమునకు మూడుగుణంబులును, జలమునకు నాల్గుగుణంబులును, పృథ్వికి నైదుగుణంబులు గలవు. శబ్ద స్పర్శరూపరసగంధంబులు గుణనామకంబులు. పంచభూతములును గుణాత్మకంబులై నప్పుడు దేహాభిమానంబును, గుణాతీతంబులై నప్పుడు దేహాత్మప్రీతియు నగుచుండును. అందువలన యోగులు ధ్యానబలంబుచే దేహాశ్రితంబులగు భూతగుణంబులను స్థిరంబులుగఁ జేసి కాలంబును జయించుచున్నారు. యోగు లెట్టి కాలమును నిర్జించెదరో చెప్పెదను వినుము. ఈదివ్యజ్ఞానము పరమగుహ్యమైనది. దీని ననధికారుల కుపదేశింపఁగూడదు. శ్రద్ధాభక్తిసమన్వితులును, సుబుద్ధులును, ఆస్తికులును, పవిత్రులును, ధార్మికులు నగువారలే యీజ్ఞాన లాభంబునకుఁ బ్రాప్తులు.

ఉత్తమాసనంబునఁ గాని, శయ్యయందుఁ గాని యుపవిష్టులై యోగాభ్యాసంబు చేయవలయును. ప్రదీపశూన్యంబును, అంధకారావృతంబు నగు మందిరంబున నుండి యొరులు నిద్రించు సమయంబున ముహూర్తకాలము తర్జన్యంగుష్ఠములచేఁ గర్ణరంధ్రములను మూసి ప్రాణాయామాభ్యాసంబు గావింపవలయును. ఇట్లు చేసినచో నుదరంబు నందలి వహ్నియం దుదయించు శబ్దము కర్ణముల కినవచ్చును.

అభ్యాసబలంబుననే భుజించినయన్నము క్షణమాత్రంబునఁ బచితం
బగును. రెండుగడియలకాలము ప్రతిదినము నుండి యీశబ్దంబు
నుపాసించువానికి వ్యాధిసకలరోగంబులు నుపద్రవంబులును శాంతిం
బగలవు. సంవత్సరము లోపల మృత్యుంజయు లగుదురు. మఱియు
వీనివలన దివ్యాగమనంబును, సర్వజ్ఞత్వంబును, సకలసిద్ధులను లభింపఁ
గలరు. వర్షాకాలమేఘమువలె ధ్వనించుచున్న యీశబ్దము నుపా
సించుచున్నవారు సంసారబంధముక్తు లగుదురు. క్రమముగా
నట్టిశబ్దము సూక్ష్మాతిసూక్ష్మం బగుచుండును. ఇది శబ్దబ్రహ్మధ్యాన
విధానము. ముక్తికారణంబును, సుఖదంబును, అవ్యయంబును, సక
లోపాధిరహితంబును. బరమంబు నగునీపరమతత్త్వముంగూర్చి నాస్తి
కులకు బోధింపఁజనదు. కాలమృత్యుపాశంబులచే బద్ధు లగుదుర్బుద్ధు
లీతత్త్వంబు నెఱుంగంజాలరు. బ్రహ్మజ్ఞానంబు లభించునంతవఱకును
సంసారపరిభ్రమణంబు తప్పదు. కావున నిద్రాలస్యశూన్యుండై
విఘ్నజనకంబు లగునింద్రియంబులను జయించి రాత్రికాలంబున నుత్త
మాసనంబునం దుండి నిత్యంబు ధ్వనించుచుండెడు పరబ్రహ్మతత్త్వము నుపా
సింపవలయును. దీనివలన మృత్యుజయము, కాయము, ఆరోగ్యము,
ఆయుర్వృద్ధి మొదలగునవి సిద్ధింపఁగలవు. బ్రహ్మజ్ఞానోపాసనంబునకు
తృష్ణులును, దశేంద్రియులనుగూర్చి నమ్మాత్రే యగుదురు. దీనికి మంత్రబీజం
బులతో నిమిత్తము లేదు. శబ్దబ్రహ్మమయుండగు శివుండు కేవలకుం
భకాభ్యాసంబు వలననే సర్వతోభావంబున సాక్షాత్కరింపఁగలఁడు.
అట్టిశబ్దము నవవిధంబులుగా నుండును. [illegible]చే నిర్ణీతంబయ్యెను. జనకోలా
హలము. [illegible] స్వప్రతిధ్వని, భ్రమరగుంజనము, ఘంటానాదము, వీ
ణానాదము, వేణునాదము, దుందుభిస్వనము, శంఖారావము, మేఘ
గర్జనము ననునివి నవవిధశబ్దములు. అవ్యక్తంబులగు నీశబ్దంబులను

బరిత్యజించి కేవలము నోంకారమునమాత్రమే యవలంబించి యోగు
లు సర్వదా యోగాభ్యాసంబు చేయుచు పాపపుణ్యఫలభోగులు గాక
యుందురు. బాహ్యశబ్దంబు లెవ్వానికి గోచరింపనివాఁడు ౬ మా
సంబులలో మరణంబు గాంచును. అభ్యాసయుక్తుండైన యోగుండు నిరం
తరబ్రహ్మాభ్యాసనంబు గావించి మృత్యువును జయించుటకు సమర్థు
లగుచుందురు. నిరంతరశబ్దబ్రహ్మాభ్యాసానుసంధానంబు గావించుచున్న
చోఁ గ్రమంబుగ మృత్యుజయకారణంబును, అనుస్వారంబు నగు
జనకోలాహలధ్వనియు, రోగనాశకరంబై పాపనాశకరణముం గా
వించు కాంస్యధ్వనియు, భూతగ్రహపిశాచభయనాశనంబగు భ్రమర
ఝుంకారమును గోచరించును. శంఖనాదము ముక్తిదాయకంబు బుద్ధిదాసం
బ్రియోగ్యం బగును. చతుర్థంబగు ఘంటానాదము శత్రువిదారణో
చ్చాటనంబుల కుపయోగించును. దీనివలన దేవతలు గూడ నాకర్షితు
లగుదురన్న విద్వాంసులమాట లెక్కగొనుచున్నది. యక్షగంధర్వుల
గూడఁ బిలిచినట్లె యభిమతార్థంబుల నొసంగును. షష్ఠంబగు
వీణానాదంబువలన యోగులకు సర్వాభీష్టసిద్ధి యగును. వేణురవంబు
వలన దూరదృష్టియు, సర్వజ్ఞత్వంబును గలుగును. దుందుభిధ్వానం
బున జరామరణభయవినాశం బగును. శంఖారావంబునఁ గామరూ
పంబు లభించును. మేఘగర్జనంబునఁ బాదుకాసిద్ధియు, సర్వవస్తుసంద
ర్శనశక్తియు, సర్వలోకగమనంబును సిద్ధించును.

ఓభవానీ! ప్రాణాయామపరాయణులగు యోగులు పక్షమ
ధ్యంబునం గలుగఁబోవు మృత్యువును గూడ జయించుటకు శక్తులగుదు
రు. హృదయస్థంబగు వాయువు సర్వదా వహ్నినుద్దీపింపఁజేయుచుం
డును. ఆవాయువు బాహ్యాభ్యంతరంబులం దెల్లెడల వ్యాపించి యుం
డును. జ్ఞానవిజ్ఞానోత్సాహాదులు సర్వంబును వాయుప్రవృత్తులు. వాయు

జయంబు గాంచినవానికి సకలజగంబులును వశీభూతంబు లగును. జరామరణంబుల నిర్జింపఁదలఁచినచో వాయుధారణంబునకుఁ బ్రియత్నింపవలయును. లోహకారకుండు గొట్టమునుండి నోటితో గాలినూదుచుఁ జేతులతోఁ దనపనులం గావించుకొనునట్లు యోగి సమస్తశరీరమును వాయుపూర్ణంబు గావించి యోగాభ్యాసంబు గావింపవలయును. సహస్రశీర్షంబును, సహస్రనయనుండును, సహస్రకరచరణుండును నగునారాయణుండు జగంబులను వ్యాపించి దశాంగుళంబు లతిక్రమించి యుండును. వ్యాహృతిపూర్వకంబగుగాయత్రిని శిరోమంత్రసహితంబుగ నాయతప్రాణుండై త్రివారంబులు జపించినఁ బ్రాణాయామం బగును. సూర్యచంద్రాదిగ్రహంబుల కుదయాస్తమయంబులు గలవుగాని ప్రాణాయామపరులకుఁ బరమగతిలాభం బయిన నిఁకఁ బునరావృత్తి లేదు. బహువత్సరంబులు కుశాగ్రజలపానమాత్రంబున జీవించుచుఁ దపంబు చేసినమహాఫలము ప్రాణాయామతత్పరులకు లభింపఁగలదు. ప్రతిదినంబును ప్రాతఃకాలంబునఁ బ్రాణాయామం బాచరించువారు సర్వపాపవిముక్తు లగుదురు. శ్రద్ధాన్వితుండై నిర్జనస్థానంబున నిత్యంబును బ్రాణాయామసాధకుం డగువాఁడు జరామరణవివర్జితుం డగును. సర్వసిద్ధులు నాతనికి లభించును. అట్టిసిద్ధునకుఁ దేజోమయంబగుసుందరదేహంబును, బుద్ధియు, బలపరాక్రమంబులును వాయుగమనంబును, సుఖంబును, సర్వమాన్యత్వంబును లభించును.

అంధకారమయంబును, నిశ్శబ్దంబు నగు నిర్జనప్రదేశంబున పద్మాసనంబున వసించి యోగులు యోగాభ్యాసంబు చేయుచు శిఖాభావహేతుకంబగు దివ్యతేజము భ్రూమధ్యంబున దర్శింతురు. అట్టి ధ్యానమూలంబునఁ దేజోదర్శనంబు చేసి యేకాగ్రచిత్తంబున ముహూర్తార్ధమాత్రమోంకారము గాంచుచుఁ దేజోమయం బగుపర

బ్రహ్మస్వరూపమును ధ్యానింపవలయును. ఆధ్యానవశంబున శ్వేత రక్తపీతనీలవర్ణంబులును, ఇంద్రధనుస్సుంబోలి చిత్రవర్ణంబులును గల జగదీశ్వరుని పరమజ్యోతిని దర్శింపవలయును. భ్రూమధ్యంబున లలాట స్థానంబునఁ బ్రాతఃకాలప్రభాకరునిఁబోలిన తేజంబును దర్శింపఁగల యోగసిద్ధులకు స్త్రీవశ్యంబును, సర్వక్రియాపాటవంబును, పరకాయ ప్రవేశశక్తియు, నణిమాదిసిద్ధులు, సర్వజ్ఞత్వంబును, దూరదృష్టి దూరశ్రవణంబులును, అదృశ్యత్వంబును, గామరూపంబును, ఆకాశ గమనంబును లభించును. యోగాభ్యాసశీలురును, వివిధశాస్త్రజ్ఞులగు పండితులును, జ్ఞానులును గూడఁ దమతమకర్మానుసారంబుగ ఫలభోగం బులం గాంచుచుందురు. కావున నెల్లవారును యోగసిద్ధులు కాఁజా లరు. పాపచిత్తులగుమానవులు పాపఫలప్రదంబగునరకంబు గలదని యెఱింగియుండియు, నజ్ఞానులై, శాస్త్రబోధంబువినుచుండియు బధిరులై మఱిమఱి మరలఁ బాపంబులనే గావించుచుందురు.

ఇఁక నాల్గవదియగుజలోపాసనంబువలన యోగులెట్లు మృత్యుం జయులగుదురో చెప్పెదను. యోగులు సిద్ధాసనాసీనులై జితేంద్రియులును, అంజలిబద్ధులునై చంచూరూపంబుగూర్చినవక్త్రము నుండి మెల్లమెల్లగ వాయువుం బీల్చుచుండవలయును. అందువలన జీవన ప్రదంబగుజలము తాలుద్వయమునుండి స్రవించును. అమృతమయం బును శీతలంబు నగునయ్యుదకంబు నాఘ్రాణించుచు నాయుమూలం బున దానిం గ్రహించి ప్రతిదినంబును పానము చేయువారు మృత్యు భయవిరహితులగుదురు. ఆజలపానంబువలన క్షుత్పిపాసారాహిత్యం బును, దివ్యసుందరశరీరంబును, [illegible]తేజంబును, నాగబలంబును, అశ్వవేగంబును, పక్షిదృష్టియు, దూరశ్రవణంబును, [illegible] ధర్మ[illegible] తసదృశరూపంబును గల్గుచుండును సర్వపాపనిర్ముక్తుండై దేవగుహ్యం

బగుపరమార్థముం దెల్పెద నాకర్ణింపుము. యోగులు తాలుమధ్యం
బున జిహ్వను నిల్పి యోగాభ్యాసంబు గావించుచుండఁ గ్రమంబుగఁ
గొంతకాలంబునకు లంబికాయోగసిద్ధి యగును. అట్టిజిహ్వచేఁ దాలు
స్పర్శంబు గావించినంతనే యందుండి శీతలామృతరసంబు వెలువడును.
యోగులు నిరంతర మట్టిసుధారసమును పానంబు చేయుచు నమర
త్వంబు గాంచఁగలరు. లంబికాగ్రంబును సూక్ష్మంబుగఁ జేసి మూలా
ధారపద్మంబును దృఢంబుగఁ జేయుటయు, శిరస్థితం బగుశుక్లపద్మ
ముగుండి బిందురూపంబున వెలువడు రసం బమృతరూపంబునఁ బరిణ
మించి సర్వోత్కృష్టంబును, సర్వదేవతానందకరంబును, సర్వవస్తుసా
రంబును, సంసారసాగరోత్తారకంబును, పాపభయనివారకంబు నగును.
అయ్యమృతరసంబుచే ప్లావితదేహులగుయోగులు క్షుత్పిపాసావివర్జి
తులును, దీర్ఘజీవులు నగుదురు.

ఛాయాపురుషపరిజ్ఞానము

ఓదేవీ! మానవులకు సకలపాపవిముక్తికారణ మగుఛాయాపు
రుషజ్ఞానముం దెల్పెద నాకర్ణింపుము. శుక్లమాల్యాంబరధారియై యు
పవేశనస్థానమును జందనధూపాదులచే సువాసితంబుగఁ జేసి సూర్య
చంద్రులకు వెనకనుండి సర్వాభీష్టప్రదం బగుపంచాక్షరమంత్రమును
భక్తిశ్రద్ధలతో జపించుచుఁ బాపమూలంబులును, అంతఃకరణచతుష్ట
యము ననుసపదార్థంబులతోఁ బంధనూతంబై యున తనదేహము
వలనం దోఁచుఛాయను దర్శించి దాని నాకసంబున శ్వేతవర్ణంబుగఁ
గాంచుచుఁ బరమకారణం బగుశివమంత్రమును జపించువాఁడు బ్రహ్మ
హత్యాదిసకలపాపవిముక్తుం డగును. ఆఛాయ సకలాంగపూర్ణంబై
తోఁచినచో నెట్టిభయంబును లేదు. అది మస్తకశూన్యంబైనచో

మశ్వాసంబులకు మరణం బగును. మఱియు నది శుక్లవర్ణం బైన ధర్మ లాభంబును, కృష్ణం బైనఁ బాపసంచయంబును, రక్తం బైన బాధనభయంబును, పీతం బైన శత్రుమిత్త్వంబును గలుగునని యెఱుంగవలయును. ఆఛాయ బాహుశూన్యం బైనచో బాధునాశంబును, ముఖశూన్య మైనచో భోజనద్రవ్యాభావంబును, కటిశూన్యం బైనచో దారవినాశంబును, జంఘాశూన్యం బైనచో ధనక్షయంబును, చరణశూన్యం బైనచో విదేశగమనంబును దటస్థించు నని తెలియనగును. సాధకుండు సకలావయవ పూర్ణంబగు నాస్వచ్ఛాయను దర్శించు, దేహమనంబుల నైక్యంబు చేసి శివహృదయస్వరూప మగునవాక్షరమంత్రమును జపింపవలయును. ఇశ్లోకనస్సెరంబు జపించినచో జగంబున సాతనికి లభింపని సిద్ధి లేవియు నుండదు. అణిమాదిసిద్ధులును, ఖేచరత్వంబునుగూడ సిద్ధించును.

ఓ దేవీ! భవిష్యద్విషయంబు విజ్ఞాతంబు లగునట్టి మఱియొక విధానంబు చెప్పెద నాలకింపుము. అక్షయంబును, సర్వోత్కృష్టంబు నగు కుండలీశక్తి యుపాసనపరితంబయ్యెను నదృశ్యం బైయుండును. బ్రహ్మాండశిరస్థితంబులగు వేదశ్రుతులచే సన్నుతం బై, ఖేచరంబయ్యెను సర్వజీవస్థితం బై, దృశ్యంబును, నదృశ్యంబును, అచలంబును, నిత్యంబును, వ్యక్తంబును, అవ్యక్తంబును, సనాతనంబును, అవర్ణంబును, వర్ణయుతంబును బిందుమాలినినామకంబునగు నాదివ్యశక్తిని సర్వదా సాధింపఁగల యోగిపుంగవుండు కృతకృత్యులగుదురు సర్వతీర్థస్నానఫలంబును, సర్వదానఫలంబును, సర్వయజ్ఞఫలంబును తద్దర్శనమాత్రంబున లభించునదుట కెట్టిసంశయమును లేదు. కావునఁ బండితులు నిత్యము నట్టియోగాభ్యాసంబు గావించుచు సర్వసత్ఫలం గాంచుచుందురు. యోగమువలన ముక్తికూడ సిద్ధించును. ఇది భుక్తిముక్తిదాయకం బగు యోగతత్త్వము.

— జ్ఞానిగతికీర్తనము —

పురుషులలోఁ గొందఱు జ్ఞాననిష్ఠులును, గొందఱు తపోనిష్ఠులునై వివి
ధరీతులఁ గానవచ్చుచున్నారు. ఇందుత్తమపథం బేదియో బోధింప వల
యునని శర్వాణి ప్రార్థించుటయు శంకరుం డిట్లు చెప్పందొడంగెను. ప్రి
యా! ఈగూఢతత్త్వము నెఱింగించెద వినుము. తీర్థంబులయందును,
పర్వతంబులయందును, వృక్షవాటికలయందును నుత్తమమధ్యమాధ
మ భేదంబులచేఁ ద్రివిధంబులగు పురుషులుందురు. బాగుగఁ బరీ
క్షించినచో మానవలోకంబున సత్యము లేదనియే చెప్పవచ్చును.
అజ్ఞానులగు మానవులనేకవిధంబులఁ గామము చెందియు నాత్మశ్రేయస్సు
నెఱుంగఁ జాలకున్నారు. స్థావరంబులు గమనశక్తిని, చతుష్పాదంబు
లు వచనశక్తిని, మానవులు స్వర్గవాసమును, దేవతలు మోక్షపదమును
నాకాంక్షించుచుందురు. యజ్ఞతపోదానాదులచే స్వర్గలాభం బగుట నిశ్చ
యమే. కాని స్వర్గవాసులగు మానవులు తమకుమరల నటనుండి పత
నంబగుదురు. గావున నిత్యానందదాయకం బగుమోక్షంబును గోరు
కొనుచుందురు. బ్రహ్మయు, విష్ణువును నేనునుగూడఁ గామక్రోధా
దిదోషంబులచే సర్వదా కర్మబద్ధులమే యైయుందుము. కావున [illegible]
[illegible] ముక్తితత్త్వగులును, జ్ఞాన
నగు యోగులు జ్ఞానము [illegible] గాంచవలెనని పోవుదురు గర్భపాశవిముక్తు
లగుదురు. పుణ్యాత్ములగు సజ్జనులకును, తపస్వులకును జ్ఞానలాభంబు
సిద్ధించినప్పుడు మోక్షశాస్త్రాధ్యయనంబును, పురాణశ్రవణంబును
గర్తవ్యములు. వానివలనఁ బాపక్షయంబును బుణ్యసంచయంబు
నగునని యెఱుంగవలయును. శాస్త్రాలోచనంబువలనను బురాణశ్రవ
ణంబువలను గ్రమముగ జ్ఞానలాభంబు గలిగి సంసారబాధవిముక్తి
యగును. కావున సర్వదా శ్రద్ధాళువులై పురాణశ్రవణ[illegible]ము

పలయును. అందువలన ధర్మార్థకామమోక్షసిద్ధి యగును. యజ్ఞము, దానము, తపము, తీర్థసేవ మొదలగుసత్కర్మంబులవలనం గలుగు ఫలము పురాణశ్రవణమాత్రంబున లభించును. శాస్త్రపురాణాదులే ధర్మప్రకాశకంబులు గాకున్నచో నిఁక మానవుల కాముష్మికోపాయ ము లేమున్నవి? వేదశాస్త్రములే లోకమునకు మార్గదర్శకములు. పౌరాణికధర్మము సర్వథా శ్రేష్ఠమైనది. సూర్యతేజంబు లేక జగం బంధకారంబైనట్లే వేదశాస్త్రంబులు లేకున్న లోకముశూన్యంబగును. సృష్టివిధము, వంశమన్వంతరప్రశంస, దానధర్మవ్రతనియమానుష్ఠాన ములు మొదలగువిషయములు పురాణంబుల వర్ణితంబులై యుండును. మహాపురాణంబులు, నుపపురాణములును గలసి ముప్పది యారు గల వు. అందొక్కదానినైన భక్తితో వినువాఁడును, బఠించువాఁడును మహాఫలంబు నందఁగలఁడు. అరణ్యంబున నుండి పురాణపఠనంబు చేయువాఁడు చతుర్వేదజ్ఞానలాభముం గాంచును. పురాణపఠనంబు చే యజ్ఞదానతపంబులవలనం గలుగుఫలంబు సిద్ధించును.

—♦ లింగార్చనంబునకుఁగారణము. ♦—

ఇట్లు హరపార్వతీసంవాదమును, సూతుఁడు శౌనకాదులకుం దెల్పుటయు నాకర్ణించి యందఱును బ్రహ్మానందభరితులైరి. అప్పుడు శౌనకుం డోమహాత్మా! మానవులు సకలదేవతల నాపాదమస్తకము ను పూజించుచు మహాదేవునిలింగమునుమాత్రమే పూజించుటకుఁ గా రణమేమి యని ప్రశ్నించుటయు సూతుండిట్లు చెప్పం దొడంగెను. మునివరులారా! పూర్వము స్థావరజంగమాదిసకలపదార్థములును వినష్టంబులై జగం బాతయు జలమయంబై యున్నసమయంబున బ్రహ్మ యు, విష్ణుండును, రుద్రుండును జలంబులం దేలియుండిరి. అత్యంతం

బగువారికతిని బాడితులుకూడ గ్రహింపఁజాలరుగదా! అప్పుడు ప్రచండవాయువులు చెలరేఁగి సప్తసాగరముల నింకింపఁజేయుచుండెను. జలంబంతయును శుష్కం బగుటచే జంగమంబు లన్నియును నశించి పోయెను. పిమ్మటఁ గ్రమంబుగ స్థావరంబులును విశుష్కంబులయ్యెను. అప్పుడు చతుర్దిశలయందును, నలువురును, ఉపరిభాగంబున నెనమండ్రును సూర్యులుదయించి తీవ్రాద్వాదశాదిత్యులును, దమతీవ్రకిరణంబులచే జగంబును దహింపఁజేయఁజొచ్చిరి. ఆసమయంబునఁ గాలాగ్నిరుద్రుండు పాతాళంబునుండి వెలువడి యెల్లదిశలను నిండి వెలుంగుచుండుటయుఁ బాతాళోర్ధ్వభాగంబులును దిర్యగ్భాగంబునునిశ్శేషంబుగ దగ్ధంబులైపోయెను. అనంతర మద్దేవదేవుండు మరలఁ బాతాళంబునఁ బ్రవేశించెను. పిమ్మటఁ గాలమేఘంబులు క్రమ్మి యెల్లయెడల ధారాపాతంబుగ వర్షించుచు దశదిశలను జలపరిపూర్ణంబులుగాఁ జేసివైచెను. సర్వము నేకార్ణవం బగుటచే భూమ్యాకాశములును, దిగ్విదిక్కులును దెలియకుండఁబోయెను. కేవలజలప్రవాహముమాత్రమే యంతటను వ్యాపించి యగపడుచుండెను. అట్టిప్రళయసమయంబున కేవలావ్యక్తగతులును, నిత్యులు నగుబ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరులు ఆజలరాశిమధ్యంబునఁ దేలి యాడుచుండిరి. అప్పుడు బ్రహ్మయు, విష్ణుదేవుండును మహానలంబును బోలి ప్రజ్వలించుచున్న రౌద్రమూర్తి యగు మహాదేవునకుఁ బ్రణామంబు లాచరించి "ఓదేవదేవా! నీవే మాకెల్ల విధంబులఁ బ్రభుండవు. కావున నీసంకల్పానుసారంబుగ సృష్టిగావింపుము." అని కోరుటయు నట్లే చేసెద నని రుద్రుం డాక్షణంబుననే జలనిమగ్నుండయ్యెను. అట్లు సహస్రదేవవత్సరంబులు గడచినను మహాదేవుండు కానరాకుండుటయు నేమిచేయుటకుం దోఁపక హరిబ్రహ్మలు సృష్టినిర్మాణంబునకు సముత్కంఠులై యుండిరి. అప్పుడు విష్ణు

దేవుండు "ఓవిరించీ! ఇంక వృథాకాలక్షేపమువలనం బ్రయోజనము లేదు. నామాట విని నీవు పరిజానర్గంబునకుం బ్రయత్నింపుము. నేను ను నాయాత్మశక్తిని నీకుం బ్రసాదించెదను" అని బోధించుటయు వన జాసనుండు హరివచనంబుల గౌరవించి దేవాసురగంధర్వయక్షరాక్ష సాదులను, సర్పగణంబులను, మఱియు సకలజీవులను; స్థావరజంగమ పదార్థయుతంబగు జగంబును సృష్టించెను. అట్లు సృజించిన కొంత కాలంబునకు మహాదేవుండగురుద్రుండు జలంబు వెలువడి జగత్సర్గంబు నకు సంకల్పించి తదుపాయంబు నాలోచించుచుండెను. అట్లైతరి నూర్ధ్వాధోభాగంబులను, నలుదెసలను నిండి వివిధజీవసంతతులతో విలసిల్లుచున్న జగత్సృష్టి యంతయు నాతనికి గోచరించెను. ఆకారణ మునే నద్దేవులకు చేయునది లేక కోపోద్దీపితుండై బ్రహ్మదేవుండు సృజించినయీజగంబునంతను వినాశంబు గావించెద నని నిశ్చయించి యాత్మతేజంబును వర్ధిల్లంజేసి తనముఖంబునుండి యనలజ్వాలలను బ్రజ్వాలింపంజేసెను. ఆకాలానలకీలలచే జగంబంతయును దగ్ధంబైపో వుచుండుటం గాంచి బ్రహ్మదేవుండు భీతుండై పరమభక్తిపూర్వకంబు గ నద్దేవదేవునకు నమస్కారంబుగావించి నిశ్చలచిత్తంబున నిట్లు స్తో త్రంబు గావింపందొడంగెను.

ఓశర్వా! స్థాణుమూర్తీ! తిగ్మతేజా! ఈశానా! కాలస్వరూ పా! నీకు నమస్కారము. సహస్రాక్షుండును, విరూపాక్షుండును, త్ర్యక్షుండును, యజ్ఞప్రియుండును, శంకుకర్ణుండును, మహాకర్ణుండును, కుంభకర్ణుండును, అర్ణవవాసియు, గజేంద్రకర్ణుండును, గోకర్ణుండును, పాణికర్ణుండు నగునీకు వందనము. శతోదరుండవు, శతావర్తుండవు, శతజిహ్వుండవు, శతాననుండవు, చండమూర్తివి, ముండధారివి, వర దుండవు నగునీకు నమస్కారము. ఊర్ధ్వకేశదంష్ట్రుండవు, నీలగ్రీవుం

డవు, ప్రతిరూపుండవు, విరూపుండవు, భైరవుండవు, శంభుండవు, అమితతేజుండవు, శితికంఠుండవు, శుభ్రుండవు, కపర్దివి, పశుపతివి, త్రిపురాంతకుండవు నైననీకుఁ బ్రణామంబులు. దేవా! నీవు త్రిశూలధారివి, కపాలమాలికాలంకృతుండవు; మహాదేవుండవు, దేవదేవుండవు—అట్టి నీకు సాష్టాంగవందనములు. సర్వభూతంబులకు నీశ్వరుండును, యతులచే నక్షరరూపంబున ధ్యానము గావింపఁబడువాఁడును, సర్వవ్యాపియు, పరముండు నగుదేవుండు నాకు శరణం బగుఁగాక! దేవదానవమానవాదిసర్వజీవయుతంబును, బ్రహ్మాభూతంబు నగునీజగంబును సృజించిన సర్వేశ్వరుండు నాకు శరణం బగుఁగాక! పార్శ్వంబులయందు హరిబ్రహ్మలు వెలుంగుచుండఁ ద్రిమూర్తిధారియు, శాంతుండు నగు దేవుండు నాకు రక్షకుం డగుఁగాక! చతుర్వేదమయుండును, జ్యేష్ఠుండును, ఆదిమూర్తియు నగుజగత్ప్రభుండు నన్ను రక్షించుఁగాక! బ్రహ్మరూపధరుండును, జగద్యోనియు, మహేశ్వరుండును, సృష్టికారణుండు నగు దేవాదిదేవుని నేనాశ్రయించెదను. సృష్టిప్రతిపాలనంబున కై విష్ణురూపధరుండై యున్నయాదిపురుషుండును, శంభుండునగు సనాతనమూర్తికి నేఁ బ్రణతుండ నయ్యెదను. భూతగణంబులతో విహరించువాఁడును, సర్వభూతప్రభుండును, సృష్టికర్తయు, సంహారకారణుండును, ఆదిపురుషోదితుండు నగుసనాతనమూర్తిని నేసేవించెదను. రజస్సత్త్వభావులగు బ్రాహ్మణులు యజ్ఞంబులయందు దేవ్వని నారాధింతురో యట్టియజ్ఞకర్తయు, శాశ్వతుండు నగుపురాణపురుషుని నే నుపాసించెదను. ప్రళయకాలంబున సర్వజగంబును సంహరించుచు మరల యుగారంభంబున సృష్టించువాఁడును, రుద్రాత్ముండు నగు సనాతనమూర్తి నాకు శరణ్యుం డగుఁగాక! కల్పాంతంబునఁ గాలమూర్తియై సకలజగంబును సంహరించి యవిజ్ఞేయుండై విహరించు

మహాదేవుఁడు నన్నుద్ధరించుఁగాక ! స్థాణుండును, ఈశ్వరుండును, పశుపతియు, శితికంఠుండును, మహేశ్వరుండును, భక్తవత్సలుండును నగుదేవుండు నాకు దిక్కగుఁగాక ! శూలపాణియు, మహేశ్వరుండును, శర్వుండును, త్రిలోచనుండును, భక్తవత్సలుండు నగుదేవుండు నాకు రక్షకుఁ డగుఁగాక ! గంగాధరుండును, హరుండును, రుద్రుండును, శివుండును, శంభుండును, ఉమాపతియు, భక్తవత్సలుండు నగుదేవుండు నాకుఁ బ్రాపగుఁగాక ! కామారియు, వామదేవుండును, త్ర్యంబకుండును, త్రిపురాంతకుండును, భక్తవత్సలుండు నగుదేవుండు నాకుఁ బ్రభుం డగుఁగాక ! శివుండును, విరూపాక్షుండును, శంకరుండును, ప్రమథనాథుండును, భక్తవత్సలుండు నగుదేవుఁడు నన్ననుగ్రహించుఁగాక ! ఈశానుండును, శూలియు, అర్ధచంద్రధరుండును కపర్దియు, భక్తవత్సలుండు నగుదేవుండు నన్ననుగ్రహించుఁగాక ! బ్రహ్మశిరోహర్తయు, పినాకియు, వృషభధ్వజుండును నగుదేవుఁడు నాచే సన్నుతుండై నన్ను రక్షించుఁగాక ! కపాలమాలియు, బాలేందు శేఖరుండును, సర్పభూషణుండు నగుదేవుఁడు మత్పూజితుండై నన్నుఁ గాపాడుఁగాక ! ప్రజాసంహారకారియు, భూతేశ్వరుండును, చంద్రశేఖరుండును, కృశానురేతుండును, శ్రీకంఠుండు నగుదేవుం డెల్లయెడల నన్నుఁ గరుణించుఁగాక ! గిరీశుండును, వ్యోమకేశుండును, శర్వుండును, భీముండును, సుయజ్ఞుండును, కృపాళుండును నగుదేవుఁడు నన్నుఁ బాలించుఁగాక !

అని యిట్లు చతురాననుండు సన్నుతించుటయు శంకరుండు ప్రసన్నుండై "ఓవిధాతా ! భక్తిపూర్వకంబుగ నాశరణంబు నపేక్షించువారంక నేను సకలమంగళంబులను సమకూర్చుచుందును. శ్రద్ధాభక్తులతో నన్నుఁ బూజించువారిని నేనన్నుగ్రహింపకుందునా? నీస్తోత్రం

బునకు నేను సంతుష్టుండనైతిని. నీయభీష్టంబు దీర్చెదను. ఏమికావలయునో కోరుకొనుము" అని సర్వేశ్వరుం డానతిచ్చుటయు జలజాసనుండు "ఓప్రభూ! నీవు నాయెడలఁ బరితుష్టుండవైతివేని నేను సవిస్తారంబుగఁ గావించిన యీసృష్టిని సంహారంబు గావింపక రక్షింపుము." అని ప్రార్థించుటయు మహాదేవుండు జగద్వినాశకరంబగురుద్రతేజంబు నుపసంహరించి యింకను నేమి కావలయు నని యడిగెను. అప్పుడు బ్రహ్మదేవుండు ప్రజాహితంబు నాలోచించి "ఓదేవదేవా! నీదివ్య తేజమును సూర్యమండలంబునఁ బ్రవేశింపఁ జేయుము. నీవాద్యునకు స్రష్టవును, బ్రభుండవును, నియామకుండవును గదా! త్రిమూర్తులమగుమనము సూర్యతేజమునందే యుండి సకలదేవదానవమానవాదులచేతను త్రికాలార్చనములను గ్రహించుచుందుము. మహాదేవా! కల్పాంతంబునం దీచరాచరప్రపంచమునంతను నీవు సూర్యమూర్తిం దాల్చి దహించుచుందువు. కావున నన్ననుగ్రహింపుము" అని వేడుకొనియెను.

మహాదేవుం డందులకు సమ్మతించి నవ్వుచు ప్రజాసృష్టి కుపయోగింపని యీలింగంబువలనఁ బ్రయోజనం బేమున్నదని పలుకుచు నాత్మలింగోత్పాటనంబు గావించి భూమధ్యంబున నిక్షేపించెను. అది యాకాశమును భేదించి వర్ధిల్లుచుండెను. దాని యాద్యంతములను గాంచవలయునను నుద్దేశముతో విష్ణుదేవుండు పాతాళంబునకును, బ్రహ్మదేవుం డూర్ధ్వలోకంబునకును బోయి యన్వేషించి యిరువురును కృతార్థులు కాఁజాలక పోయిరి. అప్పు డాకాశవాణి "ఓహరివిరించులారా! లోకంబునం దీమహాదేవుని దివ్యలింగమును బూజించువారికి సకలాభీష్టంబులును సిద్ధింపఁగలవు." అని బోధించెను. ఆవచనంబులాలకించి హరిబ్రహ్మలును, సకలదేవతలును, భక్తిపూర్వకంబుగఁ దత్తచిత్తులై మహాదేవలింగమును బూజింప నారంభించిరి.

—• లింగస్తోత్రము •—

అప్పుడు భగవానుం డగువిష్ణుదేవుండు సర్వతోముఖంబును, అనంతంబు నగుశివలింగముం గాంచి భయభక్తివినమితుండై మహా దేవునిదివ్యనామంబులచే నిట్లు స్తుతింపఁదొడఁగెను. శివుండును శాంతుండును, స్థాణుండును, అమితతేజుండును, ఈశానుండును పశుపతియునగుదేవునకు నిత్యమును నమస్కరించెదను. ఓశితికంఠా! రుద్రా! నీకు నమస్కారము. మహాదేవుండవు, శూలహస్తుండవు, భీముఁడవు, శంభుండవు నగునీకుఁ బ్రణామంబులు. భర్గునకు, త్రినేత్రునకు, గంగాధరునకు నేను నిరంతరమును వందనము లాచరించెదను. హరుండును, శుభ్రుండును, గౌరీప్రియుండును, స్మరారియు నగుత్రిపురాంతకు నానమస్కారము. వామదేవుండును, వేద్యుండును, శిపివిష్టుండును, మహేశ్వరుండును, ఉగ్రుండును, కపాలమాలియు, ప్రమథాధిపుండును, కాముండును, కపర్దియు, విషాణుండును, నీలగ్రీవుండును, నీలలోహితమూర్తియు నగుదేవుని నేనాశ్రయించెదను. విషాదియు, భూతేశ్వరుండును, నిత్యుండును, సంహారకారియు, బాలేందుభూషణుండును, కృశానురేతుండును, శ్రీకంఠుండును, దక్షయజ్ఞధ్వంసకుండును, వ్యోమకేశుండును, శర్వుండు నగుదేవుండు నాకు నిత్యశరణ్యుం డగుఁగాక!

అని యిట్లు శ్రీనాథుండు సన్నుతించుటయు మహాదేవుండు ప్రసన్నుండై "ఓహరిబ్రహ్మలారా! మీస్తోత్రంబునకు నేను సంతుష్టుండ నైతిని. మీయభీష్టసిద్ధి యగుఁగాక" అనియెను. అంత భగవానుం డగువిష్ణుదేవుండు శివలింగప్రసాదంబున శత్రుదుర్జయత్వంబును, త్రిలోకపూజ్యత్వంబును, ప్రజాపాలనశక్తియుం గాంచెను. బ్రహ్మదేవుండు మన్వంతరంబులవఱకును దనసృష్టి కక్షయత్వంబును గాంచెను. ఇట్లు నిర్మలచిత్తంబున భక్తిపూర్వకంబుగా శివలింగమును

స్తుతించువారు ఇహపరలోకసుఖంబులం గాంచఁగలరు. శివలింగపూజాఫలంబువలన స్వర్గసుఖంబును మోక్షలాభంబు నగును. శివలింగమును బూజించుమానవులకు సర్వాభీష్టంబులును లభించును. రాజ్యకాములకు రాజ్యప్రాప్తియు, శ్రీకాములకు సంపత్ప్రాప్తియు, సుఖకాములకు సుఖప్రాప్తియు సిద్ధించును.

—♦ ఆదిసర్గము ♦—

పరిధామంబును, నిత్యుండును, సదసదాత్మకుండు నగుపురుషుండును, ప్రధానపురుషుండై జగంబుల సృజించువాఁడును, లోకభావనుండును, సర్వభూతస్రష్టయు, నారాయణపరాయణుండును, బ్రహ్మస్వరూపముగా మునివరులకు వేద్యుండును, అమితతేజుండును, కల్పకర్త్రుండును, పవిత్రుండును, హిరణ్యగర్భుండును, పురుషుండును, ఈశ్వరుండును, అజుండును, స్థాణుస్వరూపుండును, వరిష్ఠుండును, జగత్కర్త్తయు నగుబ్రహ్మదేవునకు నమస్కారంబు గావించి యత్యుత్తమంబగుసృష్టింగూర్చి చెప్పెదను. బ్రహ్మదేవుండు సృష్టికిని, విష్ణుదేవుండు పాలనంబునకును, మహాదేవుండు సంహారంబునకును కర్తలై యున్నారు. ఆదికాలంబున బ్రహ్మకంటె సృష్టికర్త యన్యుం డెవ్వఁడును లేఁడు. స్వయంభూతుం డగునాభగవానుండు ప్రజాసృష్టి గావింపఁగుతూహలుండై ప్రప్రథమంబున జలరాశిని సృజంచెను. ఆజలంబులయందు వీర్యంబును సృష్టించెను. నరరూపుఁడగు దేవునిచేఁ గల్పితంబగుటచే జలంబునకు నారంబనియు, ప్రళయకాలంబున జలంబులయందే నివసించియుండుటచే విష్ణుదేవునకు నారాయణుండనియు నామనిర్దేశంబయ్యెను. ఆనారాయణునుండి హిరణ్యవర్ణం బగునొకయండంబుతయించి జలంబులం దేలుచుండెను. ఆయండమును భేదించుకొని

బ్రహ్మదేవుం డుత్పన్నుం డయ్యెను. అందుచే నద్దేవునకు స్వయంభు వనునామంబు గలిగెను. ఆహిరణ్యగర్భుం డ బనూకాం బయ్యె బునందుండి దానిని రెండుఖండములుగ భేదించి యొకఖండము వంబుగను, రెండవఖండమును భూమిగను జేసెను. పిమ్మట కధోభాగంబున సప్తలోకంబులను, దివంబున కూర్ధ్వభాగంబున లోకములను గల్పించెను. ఈచతుర్దశభువనాంతరాళంబులయందు కాశమును సృష్టించెను. ఆసమయంబున భూమ్యాకాశములును ది దిశలునుగూడ జలనిమగ్నములై యుండెను. అప్పు డద్దేవుండు కాలం బును, మనంబును, వాక్కును, కామక్రోధంబులను, రతినిసృజించెను. అనంతరము మరీచి, అత్రి, అంగిరుండు, పులస్త్యుండు, పులహుండు, క్రతువు, వసిష్ఠుండు మున్నగుమహాతేజుల నేడ్వురను మానసపుత్రు నుగా సృష్టించెను. అనంతరము బ్రహ్మమానసపుత్రులై యేకాద రుద్రులు సృజింపంబడిరి. అందఱికంటెను ముందుగా బ్రహ్మదేవుం తనమనంబునుండి సత్కుమారునిం బుట్టించెను. ఆసనత్కుమారుండు తన తేజంబును సంక్షిప్తంబుగావించి యుండెను. మరీచిప్రభృతులగు సప్తర్షులవలనను దేవర్షిగణమాన్యంబులగు సమస్తమహావంశంబులు త్పన్నంబు లయ్యెను. మఱియు విద్యుత్తు, వజ్రము, మేఘము, ధనువు జలరాశిని మొదట సృష్టించి పిమ్మటం బర్జన్యుని బుట్టించె తరువాత యజ్ఞసిద్ధికొఱకు ఋగ్వేదమును, యజుర్వేదమును, సామ దమును గల్పించెను. పూజ్యులగుమునివరు లీవేదత్రయముచే స వతలను యజించుచుందురు. సర్వజగత్కర్త యగుబ్రహ్మదే తనముఖమునుండి దేవతలను, వక్షమునుండి పితృగణంబులను, ట మానవులను, జఘనమునుండి యసురగణంబులను బుట్టించెను దేవుని యితరాంగంబులనుండి క్రమంబుగ ప్రధానాప్రధానులగు

స్థజీవులును సంభవించిరి. ఇట్లు సృష్టిం గావించియు వనజాసనుండు జగంబున సంపూర్ణముగ జీవవృద్ధి గాకుండుటను విచారించి యప్పుడు తనదేహంబును రెండు భాగంబులు చేసి స్త్రీపురుషరూపంబులం గావించెను. అనంతర మమ్మహాత్ముండు తనమహిమచే విశ్వమంతటను దనసృష్టిని వ్యాపింపఁజేయుచు ప్రథమంబున విరాణ్మూర్తి యగువిష్ణుదేవుని సృజించెను. విరాడ్రూపియు, నద్వితీయుండును, బురుషుండును, భగవానుండు నగువిష్ణుదేవుండు మనువున కనంతరము సృష్టింపఁబడిన కారణముచే ద్వితీయమనువుగా సుప్రసిద్ధుం డయ్యెను. ఆజగత్ప్రభుం డప్పుడు సృష్టిం గావించెను. ఆనారాయణసృష్టియందలి సకలజీవులు నయోనిజులైరి. ఇది యాదిసర్గవృత్తాంతము. ఈచరిత్రము నాకర్ణించువారు దీర్ఘాయుష్మంతులును, యశస్వులును, ధనవంతులును, పుత్రపౌత్రసంపన్నులునై యిహలోకంబున సకలసుఖంబులం గాంచుచు, పరలోకంబున నభిమతసద్గతిలాభంబుల నందఁగలరు.

—♦ పృథూత్పత్తి. ♦—

బ్రహ్మదేవుండు మొదటఁ గొంతప్రజాసర్గంబు గావించి యట్టి మానససృష్టివలనఁ బ్రజావృద్ధియగుట దుష్కరంబని భావించి తన ప్రభావంబునను, ధర్మబలంబువలనను శతరూపయను నొకరమణీమణిని సృజించెను. అద్దేవి యేకశతవర్షంబులు కఠినతపంబు చేసి యాదిపురుషుం డగుప్రజాపతిని బతిగాఁ బడసెను. అయ్యాదిపురుషుం డగుస్వాయంభువు మనునామంబున విఖ్యాతుండై యేకోత్తరశతయుగపర్యంతమును జీవించెను. ఆతనికిఁ బ్రియవ్రతుండును, ఉత్తానపాదుండు నను తనయులును, వీరికి యనుతనయయుఁ గలిగిరి. మహాభాగ యగుకామ్య యనుకాంతయందుఁ గర్దమప్రజాపతివలన సామ్రాట్టుఁడు, అత్రి,

విరాటుఁడు, ప్రభువు నను నలుగురుసుతులు పుట్టిరి. ఇంద్రతుల్యుండగు నుత్తానపాదుండు ధర్మతనూజయగు సునీతి యనుసుందరివలన బహు పుత్రిలం గాంచెను. అందు ధ్రువుండు త్రిసహస్రదివ్యవర్షంబులు మహాతపంబు చేసి బ్రహ్మలోకసదృశం బగుసప్తర్షిమండల సమ్ముఖం బున నక్షయపదంబుం గాంచెను. ఆతనికి పుష్టియు, ధాన్యుండు నను నిరువురుతనూజులుదయించిరి. అందు పుష్టి, యవంతీకన్యయగుమూర్ఛ యందు రిపుఁడు, పురంజయుఁడు, విప్రుఁడు, వృకలుఁడు, వృకతేజుఁడు నను పుత్రిపంచకముం గాంచెను. అందు రిపునగు చాక్షుషుండను మను వుదయించెను. ఆచాక్షుషమనువునకు పుష్కరిణియను భార్య వలన వరుణుండు జనించెను. మఱియు నాతఁడు నడ్వలయనుకాంత వలన రురుఁడు, పురుఁడు, శతద్యుమ్నుఁడు, తపస్వి, సత్యజిత్తు, కవి, అగ్నిష్టోముఁడు, అతిరాత్రుఁడు, అతిమన్యుఁడు, సుయశుఁడు నను పది గురు తనూజులం గాంచెను. గురుపత్నియగు నాగ్నేయుగర్భంబున అం గుఁడు, సుమనుఁడు, ఖ్యాతి, క్రతువు, అంగిరసుఁడు, మ్మృతియను నార్గురుసుతులు జనించిరి. అంగునకు సునీథయందు వేనుండను నొక యాత్మజుం డుదయించెను. అవ్వేనుం డధర్మపరుండును, దురాచారుం డునై ప్రజాక్రోధంబున గతాసుం డగుటయు లోకహితంబుకొఱకు మునివరు లాతనిదక్షిణభుజంబును మథించుటయుఁ గవచధనుర్ధారియు నాదిత్యతేజుండు నగుపృథుండను కుమారుండు జనించెను. ఆతఁడే క్షత్రియకులంబున నాదిపురుషుండై ప్రపథమంబున సర్వభూపరిపాల నంబు గావించి రాజసూయాధ్వరమును నిర్వహించెను. ఆతనికి సూతుఁడు మాగధుఁడు నను నిద్దఱుపుత్రులు గలిగిరి. ప్రజాహితంబు గోరి యాపృథురాజేంద్రుండు దేవర్షిపితృగణంబులతోడను, అసురగం ధర్వాప్సరోగణంబులతోడను, పుణ్యజనగణంబులతోడను తరులతా

పర్వతంబులతోడను గలసి పృథ్వీదోహనంబు గావించెను. అమ్మహీపాలుని నిరంతర యజ్ఞద్రవ్యంబులచే దేవతలందఱును జీవించుచుండిరి.

దక్షోత్పత్తి.

ఆపృథుచక్రవర్తికి హవిర్ధాని, హవిర్ధాముఁడు నను నిద్దఱుతనయులు గల్గిరి. హవిర్ధామునకు శిఖండియందు ప్రాచీనబర్హి పుట్టెను. అతనివలనఁ బ్రాచీనాగ్రంబులగు కుశలుత్పన్నంబు లయ్యెను. అతఁడు సముద్రతనయను బెండ్లియాడి పదిమందికుమారులం గాంచెను. ఆప్రచేతసులు పదుగురును ధనుర్వేదంబును గూలంకషముగ నభ్యసించి యేకధర్మపరాయణులై సముద్రజలంబుల వసించి పదివేలసంవత్సరములు మహాతపంబు గావించిరి. అట్లు వారందఱును తపోనిమగ్నులై యుండుటయు భూమండలమంతయు నరణ్యమయంబై సస్యోత్పత్తికి నవకాశము లేకుండఁబోయెను. జగమంతయు నరాజకంబగుటచేఁ బ్రజాక్షయంబగుచుండెను. అదియంతయుం గాంచి ప్రచేతసులు సముద్రమునుండి యగ్నిని వాయువును వ్యాపింపఁజేయుటయు, వాయువు వృక్షోత్పాటనంబును, అగ్ని వృక్షదహనంబును గావింపనారంభించెను. అట్లు వృక్షవినాశనంబగుచుండుటయు నోషధీశ్వరుం డగుసోముండు ప్రచేతసులచెంతకుం బోయి "ఓరాజకుమారులారా! మీకోపము నుపసంహరింపుఁడు. ఈభూజంబుల కిట్టిపాటు గలుగునని నేనుముందే గ్రహించి యీవృక్షకన్యకను నాగర్భంబున ధరించి యుంటిని. ఓమహాభాగులారా! సోమవంశవర్ధని యగునీకన్యకను మీరు పరిగ్రహింపుఁడు. ఈమెగర్భంబున మహాత్ముం డగుదక్షప్రజాపతి జన్మింపఁగలఁడు. మీతేజంబులయం దర్ధాంశమును, నాయంశమును గాంచి బ్రహ్మతేజుఁడగుదక్షప్రజాపతి మరలఁ బూర్వాధికంబుగఁ బ్రజాసర్గం

బు చేయఁగలఁడు." అని బోధించుటయు, ప్రచేతసు లాయోగినికన్నను దమ్మహాధర్మిణిగా స్వీకరించిరి. ఆమెగర్భమునందు దక్షప్రజాపతి యుదయించెను. మహాతేజుండగు దక్షుండు పూర్వజన్మవిరోధ మెఱింగి ప్రజా సృష్టించి స్థావరజంగమంబులను, ద్విపాదచతుష్పాదయుతంబులగు సకల జీవులను సంకల్పమాత్రంబుననే సృజించెను. పిమ్మట నతఁడు కన్యా సృష్టిం గావించి ధర్మునకుఁ బదుగురుకన్యలను, కశ్యపునకుఁ బదియే డ్వురుకన్యలను, చంద్రునకు నిరువదియేడ్వురుకన్యకలను దానము చేసెను. అనంతరము దేవదానవాదులును, సర్పవిహంగాదులు నుత్పన్నంబు లయ్యెను. అదిమొదలుగా బ్రజలందఱును స్త్రీపుంసంయోగంబు వలననే జనింపందొడంగిరి. ఆదికాలంబున సందర్శనసంస్పర్శనాదులచే మాత్రమే సృష్టి యగుచుండెనని పురాణంబులవలనఁ దెలియవచ్చు చున్నది.

అని సూతుండు చెప్పుటయు మునులు "సూతనందనా! దక్ష ప్రజాపతి బ్రహ్మదేవుని యంగుష్ఠమునుండి జన్మించె నని నీవిదివఱకు వచించి యుంటివి. ఇప్పుడు ప్రచేతసులవలన నుదయించె నని చెప్పితివి. చంద్రునకు దౌహిత్రుం డైనదక్షుండు మరలఁ జంద్రుని కెట్లు కన్యాదానంబు గావించెను? మాకీసంశయమును నివారింపవలయు" నని ప్రార్థించిరి. సూతుండు మందహాసంబు చేసి యోమహాభాగు లారా! ఈజగంబునఁ బ్రతికల్పంబునందును జీవులుత్పత్తి వినాశనంబు లం గాంచుచుందురు. దక్షాదిప్రజాపతులుగూడ నట్టివారే యని యెఱింగి ప్రాజ్ఞులు నిస్సందేహులై యుందురు. దక్షప్రజాపతిచేఁ గావిం పఁబడిన స్థావరజంగమాదిసృష్టిక్రమముంగూర్చి పఠించువారును విను వారును పుత్రపౌత్రవంతులై దీర్ఘాయుష్మంతులై యిహసుఖంబులం గాంచుచుఁ బరలోకంబున స్వర్గభోగంబు లనుభవింపఁగలరు.

దేవదానవాదిసర్గము.

దక్షప్రజాపతి మొట్టమొదట మానససృష్టినారంభించి యందువలనఁ బ్రజాభివృద్ధి యగుట దుష్కరం బని భావించి తపస్వియగు వీరణప్రజాపతితనయను బెండ్లియాడి యామెవలన నైదువేలమంది పుత్రులం బడసెను. బ్రహ్మపుత్రుం డగునారదుండు దక్షకన్యామూలంబునఁ గశ్యపునివలన జగంబునఁ బురుషసృష్టివర్ధిల్లఁగలదని వినియున్నవాఁడుగావున నాతఁ డప్పుడు దక్షసంతానముం గాంచి "ఓమూర్ఖులారా! దిక్పరిజ్ఞానమే లేని మీరు సృష్టిసముద్యమంబు గావింతురేల? జ్ఞానమును సంపాదించుకొనుఁడు" అని బోధించుటయు వారందఱును బరివ్రాజకులై దిక్కుల నన్వేషించుటకై బయలుదేఱి పోయిరి. అట్లు వారు పోవుటయు దక్షుండు మరల నైదువందలమంది తనయులం గల్పించెను. వారందఱును సర్గంబున కుపక్రమించుటయు మరల నారదుం డాహర్యశ్వులం గాంచి "ఓయవివేకులారా! భూపరిమాణమునే యెఱుఁగనిమీరు సృష్టికొఱకుఁ బ్రయత్నించుట యుక్తముగాదు." అని చెప్పుటయు వా రనంతం బగునాకాశపదంబుఁ బట్టి పోయి పరాభవనామకం బగు దేశంబును జేరి సముద్రమునం జొచ్చిన నదులవలె నిప్పటికిని వెనుదిరిగి రాలేక యుండిరి. పిమ్మట దక్షుఁడు సృజించినపుత్రులందఱును దమసోదరుల నన్వేషింపఁ బ్రయత్నించి హతాశులై నశించుచుండిరి. ఇట్లు తనసృష్టియత్నం బంతయు విఫలం బగుచుండుటయు దక్షప్రజాపతి చింతించి వీరణివలన మరల నఱువది పుత్రికల నుత్పాదించెను. అందు అరుంధతి, వసు, జామి, లంబ, భాను, మరుద్వతి, సంకల్ప, ముహూర్త, సాధ్య, విశ్వ యను పదుగురను ధర్మునకు గన్యాదానంబు చేసెను. వారిలో విశ్వయందు విశ్వేదేవతలును, సాధ్యయందు సాధ్యులును, మరుద్వతియం దూనపంచాశద్వా

యుగణంబులును, వసుగర్భంబునం దష్టవసువులును, భానుగర్భంబున ద్వాదశాదిత్యులును, ముహూర్తయందు ముహూర్తజులును, లంబయందు ఘోషుండును, జామియందు నాగవీథియు, అరుంధతియందు పృథ్వీవిషయంబును సంకల్పయందు సంకల్పమును జనించెను. ఆయుఁడుం ధ్రువుఁడు, సోముఁడు, ధరుఁడు, అనిలుఁడు, అనలుఁడు, ప్రత్యూషుఁడు, ప్రభాసుఁడు, ననువారష్టవసువు లనఁబడుదురు. అందాయునకు వేతండుఁడు, శ్రీముఁడు, శాంతుఁడు, ముని యనువారు జనించిరి. ధ్రువునకు లోకోత్పాదనకారణుఁడగు కాలుండును, సోమునకు వర్చసుండును, ధరునకు దేవాన్నవాహ యగుద్రవిణుండును, అనిలునకు శివయందు పురోజవుఁడు, అవిజ్ఞాతుండును, అనలునకు శరగుచ్ఛంబునఁ గుమారుండును జన్మించిరి. అక్కుమారుండు కృత్తికాగర్భజాతుం డగుటచే కార్తికేయనామంబునఁ బ్రసిద్ధుం డయ్యెను. ప్రత్యూషునకు దేవలుండు జనించెను. ఆతని కిరువురుతనయులు గలిగి వారు సంతానవంతులైరని పెద్దలు చెప్పుదురు. త్రిలోకసుందరియు, బ్రహ్మచారిణియు, కామగమనయు, యోగసిద్ధయు నగుబృహస్పతిసోదరి యష్టమవసువగు ప్రభాసునకు ధర్మపత్ని యయ్యెను. ఆమెగర్భంబున బహుశిల్పనిపుణుండును, దేవతాగృహనిర్మాతయు, అలంకారసృష్టయు శిల్పశ్రేష్ఠుండును, దివ్యవిమాననిర్మాణకుశలబుద్ధియు, మహాభాగ్యశాలియు నగువిశ్వకర్మ యుదయించెను. అజైకపాదుఁడు, అహిర్బుధ్న్యుఁడు త్వష్ట, రుద్రుఁడు, హరుఁడు, బహురూపుఁడు, త్ర్యంబకుఁడు, వృషాకపి, శంభుఁడు, కపర్ది, రైవతుఁడు, ననువారు త్రిభువనేశ్వరులగు నేకాదశరుద్రులు. త్వష్టపుత్రుఁడు మహాయశస్వియు, శ్రీయుతుండునై విశ్వరూపనామంబున విఖ్యాతుం డయ్యెను. ఇది రుద్రవంశము.

అదితి, దితి, దను, అరిష్ట, సురస, ఇల, సురభి, వినత, తామ్రి, క్రోధ

సను, కద్రువ, శని యనుపదుముగ్గురుకన్యలను దక్షుండు కశ్యపున
కిచ్చెను. ఆమన్వంతరంబున సర్వశ్రేష్ఠులగు పన్నిద్దఱు సురవరులు
జన్మించి యుండిరి. వారందఱును జేరి చాక్షుషమన్వంతరసమయంబున
మనమందఱము నదితిగర్భంబున సాధుసంగశార్థమై జన్మింపవలయు
నని నిశ్చయించుకొనిరి. అట్లే వారు చాక్షుషమన్వంతరంబునఁ గశ్య
పున కౌరసులై యదితియం దింద్రోపేంద్రులు జనించినతరువాత
ఆర్యముఁడు, ధాత, త్వష్ట, పూషుఁడు, వివస్వంతుఁడు, సవిత, మిత్రా
వరుణులు, అంశుఁడు, భగుఁడు, అతితేజుఁడు ననునామంబులతో
జనించి ద్వాదశాదిత్యనామంబునఁ బ్రసిద్ధులైరి. వారే రైవతమన్వంత
రంబునను ద్వాదశాదిత్యులై జనించిరి. చంద్రుని యిరువదియేడ్గురుభా
ర్యలను సుప్రతులై యుండిరి. వారిసంతతి యంతయును, దీప్తిమంత
మై విలసిల్లెను. అరిష్టనేమిభార్యలగర్భంబులయందుఁ బదియారుగురు
సుతు లుదయించిరి. బహుపుత్రునకు నలుగురుతనయులుమాత్రమే
కలిగిరి. దేవర్షియగుకృశాశ్వునకు దేవతలశస్త్రాస్త్రంబు లుత్పన్నంబు
లయ్యెను. ఈసకలదేవతలును యుగసహస్రాంతంబున మరల జనించు
చుందురు. అందు ముప్పదిముగ్గురుమాత్రము యథేచ్ఛానుసారంబుగ
జనింపఁగలరు. వారికిని భవవినాశంబులు గలవు. సూర్యుండు ప్రతి
దినంబు నుదయించునట్లే దేవతలును బ్రతియుగంబున నుదయించు
చుందురు. కశ్యపునకు దితియందు, హిరణ్యకశిపుఁడు, హిరణ్యాక్షుఁడు
నను మహాబలవంతు లిద్దఱుపుత్రులు గలిగిరి; సింహికయను తనయ
జనించెను. ఆసింహికను విప్రచిత్తి పెండ్లియాడెను. అతిబలుం డగు
హిరణ్యకశిపునకు అనుహ్లాదుఁడు, హ్లాదుఁడు, ప్రహ్లాదుఁడు, సంహ్లా
దుఁడు నను నలుగురు పుట్టిరి. హ్లాదునకు హ్లాదుండును, ఆయుష్మం
తుండును, శివుండును, కాలుండును జనించిరి. ప్రహ్లాదునకు విరోచ

నుఁడును, అతనికి బలియును జన్మించిరి. ఆబలికి నూర్గురుపుత్రులు గలిగిరి. అందు జ్యేష్ఠుఁడు బాణాసురుఁడు.—హిరణ్యాక్షునకు కుకురుఁడు, శకుని, భూతసంతాపనుఁడు, మహానాదుఁడు, కాలనాభుఁడు ననునైదుగురు సుతులుదయించిరి. పరాక్రమవంతులును, బలవంతులు నగునూర్గురుతనయులు దనుగర్భంబునఁ గశ్యపునకు జనించిరి. వారిలో ద్విశిరుఁడు, శకురుఁడు, పరిఘువు, ఖలి, శిప్రుఁడు, అయోముఖుఁడు, శంబరుఁడు, కపిలుఁడు, వామనుఁడు, విశ్వానరుఁడు, పులోముఁడు, విద్రావణుఁడు, మహాశిరుఁడు, స్వర్భానుఁడు, వృషపర్వుఁడు, వీర్యవంతుఁడు, విప్రచిత్తి యనువారు ప్రధానులు. అందు స్వర్భానునకుఁ బ్రభ యనుతనయయు, పులోమున కింద్రపత్నియగు శచియు, వృషపర్వునకు హయశిర, ఉపదానవి, శర్మిష్ఠయను ముగ్గురుతనూజలును గలిగిరి. విశ్వానరునకు పులోమ, కాలిక యను నిద్దఱుపుత్రికలుదయించిరి. ఆయిరువురను ప్రజాపతి యగుమరీచి పెండ్లియాడి దానవకులావందదాయకు లగు నాఱువేలమంది పుత్రులం గాంచెను. పౌలోమకాలకేయు లనువారు మహాబలవంతులై యమరులకవధ్యులై హిరణ్యపురంబున వసించి యుండిరి. పితామహుండగు బ్రహ్మదేవుని యనుగ్రహముచేఁ బాండునందనుం డగునర్జునుండు వారినందఱను వినాశంబు గావించెను. విప్రచిత్తికి సింహికయందు సైంహికేయులు పదుముగ్గురు జనించిరి. వీరు దైత్యదానవసంసర్గజాతులగుటచే నజేయపరాక్రములైరి. రాహువు, శల్యుండును మిగుల బలవంతులు. బలుఁడు, మహాబలుఁడు, వాతాపి, నముచి, ఇల్వలుఁడు, స్వసృపుఁడు, అజకుఁడు, నరకుఁడు, కాలనాభుఁడు, శరమాణుఁడు, శరకల్పుఁడు మొదలగువారు వంశవృద్ధికరులైరి. వీరిపుత్రపౌత్రగణంబులవలన దనువంశం బభివృద్ధిం గాంచెను. నిత్యతపఃపరతంత్రుం డగుసాహ్లాదునివఁ

శంబున నివాతకవచగణంబులు జనించెను. మఱియుఁ గశ్యపునకుఁ దా మ్రగర్భంబున ఖరాదు లుదయించిరి. మఱియు కాకో, లూక, శ్యేన, భాస, సుగ్రీవ, గృధ్ర, శుక పక్షికాంత లుదయించి యాయాపక్షిజాతులను వర్ధిల్లఁజేసిరి. అశ్వములు, ఉష్ట్రములు, గర్దభంబులునుగూడ తామ్రయందే జనించెను. వినతగర్భంబున అరుణుఁడు, గరుడుండును బుట్టిరి. అందరుణుండు సూర్యతేజంబును సహింపఁగల శక్తింగాంచి సూర్యసారథియై జగద్విఖ్యాతుం డయ్యెను. గరుడుండు పక్షిరాజై సుపర్ణనామంబునఁ బ్రసిద్ధుం డయ్యెను. సురసగర్భంబున బహుమస్తక యుతంబులును, గగనచరంబులును, బాహాబలయుతంబులును, బృహత్కాయంబులు నగుసర్పంబు లనేకంబులు జనించెను. అందు సర్పరాజగు శేషుఁడు, వాసుకి, తక్షకుఁడు, ఐరావతుఁడు, మహాపద్ముఁడు, కంబళుఁడు, అశ్వతరుఁడు, ఏలాపత్రుఁడు, పద్ముఁడు, కర్కోటకుఁడు, ధనంజయుఁడు, మహానీలుఁడు, మహాపర్ణుఁడు, ధృతరాష్ట్రుఁడు, వలాహకుఁడు, కుహరుఁడు, పుష్పదంతుఁడు, దుర్ముఖుఁడు, సుముఖుఁడు, బహుళుఁడు, ఖరరోముఁడు, పాణి మొదలగువారు సర్పప్రధానులై విఖ్యాతులైరి. మఱియు సురభియందు శశంబులు జనించెను. ఇల యందు తృణలతావృక్షంబులు గలిగెను. స్వసయందు యక్షరాక్షసు లుదయించిరి. అరిష్టయందు సకలజీవులు జన్మించిరి. ఇట్టికశ్యపసంతానము జగంబంతటను వ్యాపించెను. ఇది యంతయును స్వారోచిషమన్వంతరసృష్టి యని యెఱుంగనగును. వైవస్వతమన్వంతరంబున వరుణుం డాచరించు మహాయజ్ఞంబునఁ బ్రజాపతి యగుబ్రహ్మ హోతయై యుండెను. ఆసమయంబున నాతని మానసమునుండి ప్రజాసృష్టి యయ్యెను. పూర్వకాలంబున బ్రహ్మమానసపుత్రులగుమరీచిప్రభృతి సప్తర్షిగణంబులే బ్రహ్మపుత్రులుగాఁ బ్రసిద్ధులైరి. అనంతరము దేవదా

నవయుద్ధంబున దానవులు నిహతులగుటయు సపుత్రిక యగుదితి భర్త యగుకశ్యపునిచెంత కేతెంచి శ్రద్ధాభక్తులతో నాతని నారాధించుచుండెను. ఆమెయుపచారంబుల కమ్మునిశ్రేష్ఠుండు సంతుష్టుండై నీకేమి కావలయునో కోరుకొమ్మనియెను. అప్పుడు దితి "నాథా! ఇంద్రుని వధించుటకు సమర్థుండగుతనయుని నాకుఁ బ్రసాదింపుము" అని వేడుకొనియెను. మహాతపుండగుకశ్యపుం డట్లే యనుగ్రహించెను. రమణీరత్నమగు దితి యప్పుడు కశ్యపునివలన గర్భమును ధరించెను. అది యెఱింగి కశ్యపుండు ప్రహృష్టుండై తపంబునకుం బోయెను. దేవనాథుం డగునింద్రుం డీవృత్తాంతమంతయు నెఱింగి యెట్లయిన దితిగర్భంబును వినష్టంబు గావింప నిశ్చయించి ఛిద్రాన్వేషణముం జేయుచుండెను. 'ఏకశతవత్సరంబులుముగియకుండుకాలంబున నొకప్పుడు దితి పాదప్రక్షాళనంబు చేసికొనకుండఁ బశ్చిమశిరస్కయై నిదురించుచుండుటం గాంచి దేవేంద్రుండు దితిగర్భంబునఁ బ్రవేశించి యందలిపిండమును సప్తఖండంబులుగా భేదించెను. వజ్రాహతిచే నాపిండఖండములు రోదనము గావించుటయు గర్భస్థుం డగునింద్రుండు వారిని వారించి మరల నొక్కొక్కఖండమును సప్తఖండములుగా ఖండించెను. ఆనలువదితొమ్మండ్రును వియత్సంచారసమర్థులును, మహాబలవంతులు నగుమరుద్గణంబులై పుట్టి యింద్రునకు సహాయులైరి. వారు క్రమంబుగ వర్ధిల్లుటయు భగవానుండగు హరి వారికిఁ బ్రత్యేకముగ రాజ్యప్రదానముం గావించెను.

—♦ ఆధిపత్యకల్పనము. ♦—

పృథుచక్రవర్తి ద్విజులకు వీరుధులను, నక్షత్రగ్రహంబులకును యజ్ఞతపంబులకును సోముని, జలంబులకు వరుణుని, రాజగణంబులకు

వైశ్రవణుని, ద్వాదశాదిత్యులకు భగవానుండగు విష్ణుదేవుని, వసువులకుఁ బావకుని, ప్రజాపతులకు దక్షుని, మరుత్తులకు వాసవుని, దైత్యదానవుల కమితతేజుం డగు ప్రహ్లాదుని, పితృదేవతలకు వైవస్వతుని, మాతృగణంబులకును, వ్రతంబులకును, మంత్రంబులకును, గోవులకును, యక్షులకును, రాక్షసులకును, పార్థివులకును, సర్వభూతపిశాచంబులకును శూలపాణి యగు మహాదేవుని, శైలంబులకు హిమవంతుని, నదులకు సముద్రుని, మృగంబులకు శార్దూలమును, గోవులకు వృషభంబును, వనస్పతులకు వృక్షమును, దిక్కులకు దిక్పాలకులను, ప్రభువులుగాఁ జేసి యభిషేకించెను. మఱియు విరాట్ప్రజాపతిపుత్రుని పూర్వభాగమునకును, కర్దమప్రజాపతితనయుండగు సుధన్వుని దక్షిణదిగ్భాగంబునకును, రజసపుత్రుండును సర్వకార్యదక్షుండును, మహాత్ముండు నగు కేతుమంతుని బశ్చిమదిగ్భాగంబునకును, పర్జన్యప్రజాపతికుమారుండగు హిరణ్యరోముని నుత్తరదిగ్భాగంబునకును ప్రభువులుగాఁ జేసెను.

పృథుచరిత్రము

తొల్లి ధర్మరక్షణకర్తయు, నత్రితుల్యుండును, అత్రికులసంభూతుండు నగు నంగుఁడను ప్రజాపతి మహీమండలమును బరిపాలించుచుండెను. ఆతనికి మృత్యుతనూజ యగు సునీథయందు వేనుండను తనయుండు గలిగెను. అక్కుమారుండు మాతామహదోషవశంబున స్వధర్మపరిత్యక్తుండును, అధర్మపరుండును, స్వేచ్ఛావిహారియునై ధర్మశాస్త్రనిషిద్ధంబులగు శాసనంబులు గావించి వర్ణధర్మంబుల నతిక్రమించి యాక్రమపరివర్తకుండగుచుండెను. ఆదుష్టశాసనుని పరిపాలనంబున నెవ్వరును వేదాధ్యయనంబు చేయుటకవకాశము లేకుండెను. ఎందును వషట్కా

శాదిశబ్దంబులు వినరాకుండెను. దీక్షితులు యజ్ఞకార్యనిర్వాహకులు
గాఁజాలకుండిరి. సోమపానం బనుమాటయే లేకుండెను. "నారాజ్యం
బున యజ్ఞంబులును, హోమంబులు నెవ్వరును గావింపఁగూడదు"
అని యాతఁడు నిరంతరమును శాసించుచుండెను. ఆతఁడు నిరంకు
శుండై యయోగ్యంబులగు పన్నులను ప్రజలవలన బలవంతముగ
గ్రహించుచుఁ బీడించుచుండెను. ఒకప్పుడు మరీచిప్రభృతు లగుమ
హర్షు లమ్మహీపాలుంగాంచి "రాజేంద్రా! మేము బహువత్సర
వ్యాప్తం బగుయజ్ఞంబు గావింపఁబూనితిమి. నీవధర్మాచరణంబు గావిం
పకుము. అధర్మమును త్యజించుటే సాధువులధర్మము. నీవు ప్రజలకుఁ
బ్రభుండవై పుట్టితివి. కావున నీవే వారిని బాలింపవలయును. ధర్మ
యుక్తముగఁ బ్రజాపాలనంబు చేయుదు నని నీవిప్పుడు మాయెద్ద
బ్రతిజ్ఞ చేయవలయును" అని బోధించిరి. కాని నిర్భాగ్యం డగువేఁ
నుఁడు వారిసదుపదేశములను లక్ష్యము చేయక వికటహాసము చేయు
చు "ధర్మమును సృజించువాఁడు నాకంటెను నింకెవ్వఁడున్నాఁడు?
అట్టినాకుఁగూడ నొకరు బోధించుటయా? ధర్మ మన నేమో మూఢుల
కెట్లు తెలియును! విశేషించి మీకుఁగూడ నాసంగతి తెలియుట
లేదు. నేనీభూమండలమునంతను గరగతంబుగఁ జేసికొని, సకలసము
ద్రములను స్వస్థానచ్యుతంబులుగాఁ జేయఁగలను. భూమ్యంతరాళము
లను భేదింపఁగలను. ఇట్టి నాసామర్థ్యముంగూర్చి మీ రెంతమాత్ర
మును సంశయింపవలదు." అని ప్రత్యుత్తరం బిచ్చెను. ఎంతప్రయ
త్నించినను మాయామోహితుఁ డగు నారాజాధముని సన్మార్గమునకుం
ద్రిప్పఁజాలక ఋషిమహర్షులు మహాబలసంపన్నుండగు వేనుని నిర్బం
ధించి యాతని యూరుదేశంబున మథనంబు గావించుటయు నందుండి
ఖర్వశరీరుండును, కృష్ణవర్ణుఁ డగునొకపురుషుం డుదయించి కృతాం

జలిన్దై మునులయొకుట నిలువంబడియెను. అతివిహ్వాలుం డగునా తనిం గాంచి యత్రిముని "నిషీద" అనెను. ఆహేతువుచే నతి్రము నీంద్రుండు నిషాదవంశమునకు సృష్టికర్త యయ్యెను. ఆవేణుని పాప సంతతినుండి మత్స్యోపజీవులగుధీవరుల నత్రిమునీంద్రుండు సృజిం చెను. మఱియుఁ జండశాసనుం డగునవ్వేణుని పాపసమూహము నుండి వింధ్యపర్వతప్రాంతవాసులును, అధర్మప్రివర్తకులు నగుపుళిం దతుంబురజాతులును, చండాలురును జనించిరి. అనంతర మమ్మహ ర్షులు మరలవేణుని దక్షిణహస్తమును మథింప నారంభించిరి. అప్పుడు సుందరాకారుండును, పావక తేజుండు నగుపృథుచక్రవర్తి మహారవ యుతంబును, ఆద్యంబు నగునజగవంబను ధనుస్సుతోడను, అద్భుత శరంబులతోడను, ఆత్మరక్షాకరంబగు సుందరకవచంబుతోడను సకల జీవానందకరుండై జనించెను. అప్పు డెల్లదిక్పాలురును దమతమస్థానం బుల నధిగమించిరి. మశ్చ్పుత్రుం డయ్యెను వేణుండు స్వర్గముం గాం చెను. సత్పుత్రజననము సద్గతికారణంబుగదా! పురుషశ్రేష్ఠుం డగు పృథుండు తండ్రిని బున్నామనరకమునుండి యుద్ధరించెను. సముద్రిం బులును నదులును నాతని నభిషేకించుటకై రత్నోపహారంబులం గైకొని నలుదెసలనుండియు వెలువడి యాతనిచెంత కేతెంచెను. ప్రజాపాలనదక్షుండును, దీప్తిమంతుండును, మహాబలవంతుండును, ప్రతాపనిధియు నగువేణునందనుండు బ్రిహ్మాదిదేవగణంబులచేతను, సకలమునిగణంబులచేతను, ప్రజాగణంబులచేతను రాజ్యాభిషిక్తుండై తండ్రికాలంబున నతివిరక్తులైయున్నప్రిజలనందఱ ననురక్తులం గావిం చెను. పృథుచక్రివర్తి యట్లు ప్రిజారంజకుండై యత్యద్భుతవిధానం బున రాజ్యపాలనము చేయుచుండెను. అతనిప్రియాణంబులయందు నదులు పాయవిడిచి మార్గము నిచ్చుచుండెను. పర్వతంబులు తమయం

తరాశింబులనుండి యాతనికిఁ బథమును విడుచుచుండెను. ఆతనిజయ
కేతనంబున కెందును నిరోధంబు లేకుండెను. ఆతనిపరిపాలనంబున
విత్తులు చల్లకయే సస్యోత్పత్తి యగుచుండెను. అనలసంయోగంబు
లేకుండనే సంకల్పమాత్రంబున వంటకంబులు సిద్ధంబు లగుచుండెను.
గోవులు కోరినన్నిపాలను బిదుకుచుండెను. ప్రతిపత్రపుటంబునను
మధువు లభించుచుండెడును. ఆసార్వభౌముండు పితామహునింగూర్చి
మహాయజ్ఞంబు గావించుసమయంబున సౌత్యదివసంబున సూతిగర్భంబు
నుండి సూతుండు జనించెను. అప్పుడే మాగధుం డుద్భవించెను.
మహర్షులాసూతమాగధులను పృథురాజేంద్రునిఁ గీర్తించుటకునియో
గించిరి. అప్పుడువారు మహర్షులారా! ఈచక్రవర్తిచరిత్రము నించు
కంతయు నెఱుంగనిమే మీాతనినెట్లు స్తుతింపఁగల మని విన్నవించు
టయు నీమహారాజుశుభలక్షణములనుబట్టి యీతనిభావిచరిత్రముసు
వర్ణింపుఁడని యాజ్ఞాపించిరి. వారును సంతుష్టులై బహువిధంబుల నమ్మ
హారాజును బ్రశంసించుటయుఁ బ్రజారంజకుం డగుపృథుండు సుప్రీ
తుండై సూతున కనూపదేశంబును, మాగధునకు మగధదేశంబును
దానంబు చేసెను అప్పుడు బ్రహ్మాదిదేవతలందఱును పరమానంద
భరితహృదయులై ప్రజావర్గముం గాంచి మీాకెల్లరకు నీప్రభుండు
వృత్తిప్రదానముం గావింపఁగలఁడని తెలిపిరి. అంత బ్రాహ్మణు లంద
ఱును గలసి యమ్మహారాజును సమీపించి మాబోఁటిప్రజలకందఱ
కును జీవనాధారముం గల్పింపవలయునని యర్థించిరి. ఆమాటలు విని
ప్రజాపరిపాలనతత్పరుండగు పృథుచక్రవర్తి యటనుండి చటాలున
లేచి ధనుర్బాణహస్తుండై భూదేవిని వెంబడించెను. భగవతిభూదేవి
యారాజేంద్రుం గాంచి భీతిల్లి గోరూపముం దాల్చిపలాయిత యయ్యె
ను. పృథుండు నామెను దఱిమికొనుచుఁ బోవుచుండెను. అట్లు భూదేవి

భయభ్రాంతుండై సకలలోకంబులను బరిభ్రమించి యెందును రక్ష
ణంబు గానక తుదకప్పృథుమహారాజుశరణంబుగోరి కృతాంజలియై "ఓమ
హారాజా! నేను లేకున్నచోం నీప్రజలనందఱ నెట్లు భరింపం గలవు?
సకలజీవులును నాయందే వసించియున్నారు. నేనే యందఱను భరింప
వలయునుగదా! నాకొఱకే యెందఱో రాజన్యులు నశించి యున్నా
రు. మహాత్మా! నీవు శుభాకాంక్షివే యైనచో నన్ను వధింపఁ బ్రయ
త్నింపకుము. ఉపాయ మెఱింగి యారంభించిన సర్వకార్యంబు లను
సిద్ధింపఁగలవు. కావున నీప్రజలనందఱను బరిపాలింపఁగలమంచియుపా
యము నాలోచించి పని చేయుము. కోపము నుపసంహరింపుము. నే
నెల్లవిధంబుల నీకానుకూల్యంబు గావించెదను. మఱియొకమాట విను
ము. పశుపక్షిగణంబులయందుఁగూడ స్త్రీజనం బవధ్యమైనది. నేనబ
లనుగదా! ఓపృథ్వీపతీ! నీవు ధర్మంబును ద్యజింపకుము. నన్ను
రక్షించి లోకకల్యాణంబు గావించునుపాయం బాలోచింపుము" అని
వేఁడుకొనుటయు ధార్మికవరుండును, బుద్ధిమంతుండు నగుపృథుచక్ర
వర్తి తనకోపంబును మరలించుకొని "ఓభూదేవీ! బహుజీవరక్షణా
బునకై యొకజీవిని సంహరించుట పాపంబు గానేరదు. ఒక్కపాపికొ
ఱకు బహుప్రాణులను వధించుట మహాపాపమగును. ఓవసుంధరా!
నేను సకలప్రజారక్షణంబుకొఱకు నిన్నుఁ బీడింపఁ బ్రయత్నించితిని.
నీవు నామాట విని జీవహితంబు గావింపనిచ్చగింతువేని నాయాజ్ఞాను
సారంబుగ సకలజీవులకును జీవనోపాయంబు గల్పింపుము" అని
హెచ్చరించెను.

భగవతి యగుభూదేవి యాసార్వభౌముం గాంచి "మహారా
జా! నన్నిఁక హింసింపకుము. నాకనుకూలం బగువత్సంబును
గల్పింపుము. దానిమూలంబున నేను నీయభిమతఫలదుగ్ధంబులఁ బిది

కెదను. ఎల్ల మొదలఁ బర్వతసమూహంబులచే నావరింపఁబడి యున్న
నాకు సమత్వంబుఁ గూర్పుము. అప్పుడు నేనంతటను దుగ్ధప్రదానం
బు గావింతును." అని ప్రార్థించుటయు నాపృథ్వీపాలుండు తనధను
ష్కోటిచేఁ బర్వతంబులను దూరంబుగఁ జిమ్మివైచి భూమిని సమతలం
బుగఁ గావించెను. అంతకుఁ బూర్వ మీభూమండలమునఁ బురగ్రామ
విభాగంబు గాని, సస్యోత్పత్తి గాని, కృషివాణిజ్యాదికర్మంబులు గాని
లేవు. ఏదేశొకసమప్రదేశమున జీవులు నేలమీఁదనే వసించుచుండిరి.
ప్రజలందఱకు నప్పుడు ఫలమూలకములమాత్రమే యాహారముగా
యుండెను. అప్పుడు పృథుచక్రవర్తి స్వాయంభువమనువును వత్సం
బుగాఁ జేసి భూమివలన నోషధీసంతతులం బిదికెను. మహాప్రతాప
వంతుం డగు నాతనిచేఁ గల్పింపఁబడిన యన్నంబులవలననే ప్రజ లిప్ప
టికిని బ్రతిదినమును జీవించుచున్నారు. అనంతర మీభూదేవివలన
మహర్షులందఱును సోముని వత్సంబుగను, ఛందంబులఁ బాత్రంబుగను
జేసి శాశ్వతం బగుతపోదుగ్ధమును, దేవతలింద్రుని వత్సంబుగను,
స్వర్ణమును బాత్రముగను, సూర్యుని దోగ్ధగను జేసి యమృతదుగ్ధం
బును, పితృదేవతలు యముని వత్సంబుగను, రౌప్యము పాత్రంబు
గను, కాలుని దోగ్ధగను జేసి స్వధాదుగ్ధంబును, సర్పగణంబులు
నాగరాజగు తక్షకుని వత్సంబుగను, అలాబుపాత్రిబును, ఐరావత
నాగము దోగ్ధగను జేసి విషదుగ్ధంబును, అసురులు విరోచనుని వత్సం
బుగను, లోహము పాత్రంబుగను, మధుని దోగ్ధగను జేసి మాయా
దుగ్ధంబును, యక్షులు కుబేరుని వత్సంబుగను, ఆమపాత్రంబును జేసి
యంతర్ధానదుగ్ధంబును, పిశాచరాక్షసులు సుమాలిని వత్సంబుగను,
రాక్షసాధిపతిని దోగ్ధగను జేసి రక్తదుగ్ధంబును, గంధర్వాప్సరోగణం
బులు గంధర్వరాజగుచిత్రరథుండు వత్సంబుగను, వసురుచి దోగ్ధగను

చేసి పద్మపాత్రంబున నభిమతదుగ్ధంబును, పర్వతంబులు హిమవరి తుండు వత్సంబును, మేరువుదోగ్ధగను జేసి నానౌషధీరత్నదుగ్ధంబులను నీవిధముగ నెల్లజీవులును దమతమ యభీష్టానుసారంబు లగుక్షీరంబులను బిదుకుకొనిరి. సముద్రపరివేష్టిత మగునీభూతల మంతయును మధుకైటభులను రక్కసుల మేదస్సుచేఁ బరిప్లుతమైనది. పృథుచక్రవర్తి యీభూమిని సంస్కరించి తనతనయవలెఁ బరిపాలించుటంజేసి దీనికిఁ బృథ్వీనామంబు గలిగెను. ఈధరామండలమును పృథుభూపాలుండే దేశదేశంబులుగా విభజించెను. ఆమహారాజంతటిప్రభావసంపన్నుఁడు. అతఁడు వర్తికాము లగురాజుల కందఱకును వందనీయుఁడు. ధనకాములగు బ్రాహ్మణవైశ్యశూద్రులకును, రాజ్యాభిలాషులగు బలవదోషులకును బూజనీయుఁడు. ప్రథమమునందే యుద్ధము నారంభించిన పృథుసార్వభౌముఁడు వీరయోధుల కందఱకు నాదిపురుషుండై యున్నాఁడు. యుద్ధార్థులగుపురుషులు పృథునరేంద్రుని నామమును స్మరించుచు సంగ్రామరంగంబునఁ బ్రవేశించినచో సిగపూవైన వాడకుండ విజయులై యిల్లుచేరఁగలుగుదురు. ఆతనినామస్మరణంబు చేయుచుఁ గృష్యారంభంబు గావించువైశ్యులు సస్యసంపన్నులగుదురు. శూద్రు లారాజేంద్రునినామకీర్తనంబుచేఁ బుణ్యఫలప్రాప్తులగుదురు. ఐశ్వర్యకాములగు మానవులెల్లరును బర్వదివసంబులయందాభూపాలుని మాటిమాటికిని స్మరించుచు నమస్కరింపవలయును.

— మన్వంతరచరిత్రము. —

మునివరులారా! మనువులలో స్వాయంభువుండు మొదటివాఁడు. అతనితరువాత స్వారోచిషాదులు పాలించిరి. ఇప్పుడు వైవస్వతుఁడనుమను పరిపాలించుచున్నాఁడు. తరువాత సావర్ణికుఁడను మనువు

పాలించెదరు. ఆతనివెనుక సావర్ణినామంబున నెనిమిదవమనువు
పాలించఁగలఁడు. స్వాయంభువమన్వంతరంబున బ్రహ్మమానసపుత్త్రు
లగు మరీచి, అత్త్రి, అంగిరుఁడు, పులహుఁడు, క్రతువు, పులస్త్యుఁడు,
వసిష్ఠుఁడు ననువారు మహర్షులై దేవతలు యామనామంబున వి
ఖ్యాతులై యుండిరి. స్వారోచిషమన్వంతరంబున ఆగ్నీధ్రుఁడు, అగ్ని
బాహుఁడు, మేధ, మేధాతిథి, వసువు, జ్యోతిష్మంతుఁడు, ద్యుతిమం
తుఁడు, హవ్యుఁడు, సవనుఁడు, శుభ్రుఁడు ననుఋషులు ధర్మకర్తలై
యుండిరనియు, తుషితులనుదేవతలు స్వర్గపాలకులగుదురనియు నా
యుపురాణంబునఁ బ్రకటితంబయ్యెను. స్వారోచిషునకు హరిఘ్నుఁడు,
సుకృతి, జ్యోతి, అయోమూర్తి, అయుఁడు, స్మయుఁడు, ప్రథితుఁడు,
మనస్యుఁడు, నభుఁడు, సూర్యుఁడు ననుమహాబలపరాక్రమవంతులగు
పుత్త్రులు గలరు. ఔత్తమమన్వంతరంబున వసిష్ఠునతతి యగుసప్త
వసిష్ఠులును, బ్రహ్మపుత్త్రులైన యూర్జనాములగుకొందఱును ఋషు
లై ధర్మనిర్ణయంబు గావింతురు. అక్కాలంబున దేవతలు ఋషభనా
ములై యుందురు. ఆమనువునకు ఇషుఁడు, ఊర్జాతుఁడు, ఊర్జుఁడు,
మధువు, మాధవుఁడు, శుచి, శుక్రవహుఁడు, నభసుఁడు, నభుఁడు
ననువారు పుత్త్రులైరి. తామసమన్వంతరంబున గార్గ్యుఁడు, పృథుఁడు,
అగ్ని, జన్యుఁడు, ధాత, కపీనకుఁడు, కపీవానుఁడు ననువారు ఋషు
లు. అప్పుడు దేవతలు సత్యనామంబునఁ బ్రసిద్ధులగుదురు. ఆతనికి
ద్యుతి, హోత్రుఁడు, సౌతపస్యుఁడు, తపుఁడు, శూలుఁడు, తాపసుఁడు,
తపోవతి, అకల్మాషుఁడు, తన్వి, ధన్వియనువారు పదుగురుతనయులు,
రైవతమన్వంతరంబున వేదబాహుఁడు, జయుఁడు, ముని, వేదశిరుఁడు,
హిరణ్యరోముఁడు, పర్జన్యుఁడు, ఊర్ధ్వబాహుఁడు మొదలగువారు
ఋషులై దేవతలు భూతరయనాములై యుందురు. ఆరైవతునకు ధృతి

మ తుఁడు, అవ్యయుఁడు, అవ్యక్తుఁడు, సత్యదర్శి, నిరుత్సవుఁడు, అర ణ్యుఁడు, పరికాశుఁడు, నిర్ద్రోహుఁడు, సత్యవంతుఁడు, కృతియన వారు తనయు లని మెఱుంగునది. చాక్షుషమన్వంతరంబున భృగుఁడు, నహుఁడు, వివస్వంతుఁడు, సుధర్ముఁడు, విరజుఁడు, అతినాముఁడు, అసహిష్ణుఁడు ననువారు ఋషులును, ఆద్యులు, ప్రసూతులు, ఋభ వులు, పృథూగ్రులు, లేఖులు ననుపంచగణంబులును దేవతలై యుందురు. షష్ఠమన్వంతరసమయంబున మహాత్ముం డగునంగిరునకు నడ్వలయందు జనించిన సుప్రసిద్ధులైన ఊరుప్రభృతులు పదుగురుపు త్రులును ఋషులగుదురు.

ఈ వైవస్వతమన్వంతరంబున అత్రి, వసిష్ఠుఁడు, కశ్యపుఁడు, గౌ తముఁడు, భరద్వాజుఁడు, విశ్వామిత్రుఁడు జమదగ్ని యనువారు సప్తర్షులు. మఱియు ఊనపంచాశద్వాయుగణంబులును, ఏకాదశరు ద్రులును, అశ్వినీకుమారులును, ద్వాదశాదిత్యులును, అష్టవసువులు ను, సాధ్యగణంబులును దేవతలై స్వర్గంబున విరాజిల్లుచుందురు. ఆ ఆవైవస్వతున కిక్ష్వాకుప్రభృతిపుత్రపౌత్రులు జగత్ప్రసిద్ధులైయుండిరి. ప్రతిమన్వంతరంబునను ధర్మరక్షణంబుకొఱకు సప్తర్షులు కర్తలై యుం దురు. మన్వంతరంబతీతం బైనంతనే సప్తర్షులును, మనువును, దేవగ ణంబులును, మనుపుత్రులును బ్రహ్మలోకంబుఁ జేరి యుందురు. అనం తరము తపోబలంబుచే నింకొకమనువవచ్చి పరిపాలకుండగును. దక్ష ప్రజాపతితనయయగుప్రియాగర్భంబున సావర్ణినాములు నలుగురుమను వులుదయించి మేరుశైలంబునఁ దపంబు గావించిరి. రుచిప్రజాపతితన యుండగురౌచ్యుఁడనువాఁడొకమనువు. ఆతఁడు భూతిదేవిగర్భంబున జనించుటచే భౌత్యనామంబునఁగూడఁ బ్రసిద్ధుండయ్యెను. భవిష్యత్కా లంబున నేండ్రుమనువులు పాలింపఁగలరు. పరశురాముఁడు, వ్యాసుఁడు

భరద్వాజపుత్రుండగుద్రోణునితనయుఁ డశ్వత్థామ, గౌతమనందనుం
డగుశరద్వంతుఁడు, కుశికాత్మజుండగుగాలవుఁడు, కశ్యపతనూజుఁ డగు
పరుఁడు నను వారేడ్గురును భవిష్యత్సప్తర్షులు. మఱియు సావర్ణిమనువు
నకు వీరవంతుఁడు, అవనీవంతుఁడు, సుమంత్రుఁడు, ధృతిమంతుఁడు,
వసువు, వరిష్ణుఁడు, ఆర్యుఁడు, విష్ణు, రాజు, సుమతి యను పదుగురు
సుతు లుదయించిరి. రోహితమన్వంతరంబునఁ బులస్త్యతనయుం డగు
మేధాతిథియు, కాశ్యపగోత్రుం డగువసుండును, భార్గవుండగు జ్యోతి
ష్మంతుండును, అంగిరుండగుద్యుతిమంతుండును, వసిష్ఠగోత్రజుం డగు
సవనుండును, ఆత్రేయుం డగుహవ్యుండును, పులహాత్మజుండును సప్త
ర్షులగుదురు. అప్పుడు దేవతాగణంబులు ముప్పదిరెండుగుల విరాజిల్లుచుం
దురు. ఆరోహితునకు ఇష్టకేతు, దీప్తకేతుఁడు, పంచహస్తుఁడు, నిరా
కృతి, పృథుశ్రవుఁడు, భూరిద్యుమ్నుఁడు, రుచీకుఁడు, బృహత్తు,
గయుఁడు నను వారు తనూజులగుదురు. ద్వితీయసావర్ణిమన్వంతరంబున
హావిష్మంతుండును, పులహుండును, భార్గవుండగుసుకృతియు, ఆత్రే
యుం డగునపోమూర్తియు, అవ్యయుండును, ప్రమోతియు, నాభా
రుండును, నభసుండును ఋషులగుదురు. అక్షత్వంతుఁడు, ఉత్తమౌ
జుఁడు, భూరిసేనుఁడు, వీర్యవంతుఁడు, శతానీకుఁడు, నిరమిత్రుఁడు,
వృషసేనుఁడు, జయద్రథుఁడు, భూరిద్యుమ్నుఁడు, సువర్చుఁడు నను
వారతనిపుత్రులగుదురు. తృతీయసావర్ణిమన్వంతరంబున హావిష్మం
తుఁడు, వపుష్మంతుఁడు, ఆత్రేయుఁడు, అనఘుఁడు, చాసుధృష్యుఁడు,
నిస్వరుఁడు, తేజసుఁడు నను వారుసప్తర్షు లగుదురు. అక్కాలంబున
దేవగణత్రయము స్వర్గపాలనంబు చేయుచుందురు. సర్వత్రగుఁడు,
సుశర్మ, దేవానీకుఁడు, క్షేమకుఁడు, దృఢేషువు, పశుమఁడు, ధర్మఁడు
రుఁడు, బాహుఁడు నను వారతని యాత్మజు లగుదురు. చతుర్థసావర్ణి

మన్వంతరంబున ద్యుతియు, సుతప్తుండును, తపోమూర్తియు, తపోర
తుండును, తపోరతియు, తపోనిధియు, తపస్వియు ననువారు సప్తర్షు
లగుదురు. దేవతాగణపంచకము స్వర్గంబును బాలించును. రౌచ్యమ
న్వంతరంబున ధృతిమంతుండును, హవ్యవంతుండును, తత్త్వదర్శియు,
నిరుత్సుకుండును, నిష్ప్రకంపుండును, నిర్మోహుండును, సుతపుండును
సప్తర్షులగుదురు. భౌత్యమన్వంతరంబున ఆగ్నీధ్రుండును, మాగధుం
డును, అతిబాహుండును, శుచియు, యుక్తుండును, శుకుండును, అజి
తుండును సప్తర్షులగుదురు. ప్రభూతకాలంబున భూతభవిష్యద్వర్తమాన
కాలంబులయందలి యీమహాపురుషులందఱిని స్మరించువారు సుఖు
లగుదురు. త్రయోదశమన్వంతరంబున దేవతాగణపంచకము స్వర్గం
బున విరాజిల్లుచుండును. తిగ్మతేజుఁడు, బుద్ధుఁడు, తనూగ్రుఁడు,
అత్యుగ్రుఁడు, అతిశూలి ప్రభుఁడు, విష్ణుఁడు, సంక్రందనుఁడు, తేజస్వి
శంబరుఁడు ననువారు పదుమూఁడవమనువునకుఁ దనయులు. భౌత్య
మన్వంతరంబుతోఁ బూర్వకల్పంబు పరిపూర్ణం బగును. ఇట్లు భూత
భవిష్యద్వర్తమానమన్వంతరంబులవృత్తాంతమునుగూర్చి యమితతేజుం
డగుసనత్కుమారుండు వ్యాసునకు బోధించెను. స్వధర్మంబుచేఁ బ్రజా
రక్షణంబు గావించుచు సహస్రయుగంబులకు మునిగణంబు లెల్లరును
బ్రజాసహితంబుగ బ్రహ్మలోకంబుఁ జేరుదురు. డెబ్బదియొక్కయుగం
బులకాలము మన్వంతరంబు గాఁగలదు. మన్వంతరాంతంబున జగం
బంతయును విలయంబునందె బ్రహ్మచే సృష్టి యగుచుండును. శతస
హస్రకల్పంబులకుఁ గల్పశేషం బగును. అప్పుడు విశ్వంబంతయు
రవికిరణంబులచే దగ్ధంబై పోవును. కల్పాంతంబున సకలదేవతలను
బ్రహ్మయునుగూడ నారాయణునందు విలీను లగుదురు. మహాకాలుం
డగురుద్రదేవుఁడు జగత్సంహారంబు గావించును.

—♦ యమాదులజననము ♦—

మునివరులారా! భగవానుండగుకశ్యపునకు దాక్షాయణి గర్భంబున వివస్వంతుండు పుట్టి త్వష్టప్రజాపతి తనయయగు సంజ్ఞను బెండ్లియాడి వైవస్వతుండు, శ్రాద్ధదేవుండు నను పుత్రులను, యమున యను తనయను గాంచెను. శ్రాద్ధదేవుండగుయముండును, యమునయుం గవలు. పరమరూపవతియు, యువతియు నగుసంజ్ఞాదేవి సూర్యదేవుని తేజస్తాపమును సహింపఁజాలక యుద్విగ్నయై తనదేహమునుండి ఛాయ యనుసుందరీమణిని సృజించి "ఓరమణీ! నీకు శుభం బగుఁగాక! నేనిప్పుడు నాపుట్టినింటికిఁ బోయెదను. నాకుఁ బ్రియంబు చేయఁగోరుదువేని నీవు నిశ్చలచిత్తంబున నాయింట నుండి యీనాపుత్రద్వయమును, బుత్రికను భద్రముగాఁ బెంచుచుండుము" అని యాదేశించుటయు ఛాయాదేవి సమ్మతించి "అమ్మా! నాకేశగ్రహణపర్యంతమును గష్టమును సహించి నేనిందుండఁగలను. నీవు సుఖంబుగఁ బుట్టినింటికిఁ బొమ్ము!" అని చెప్పెను. సంజ్ఞాదేవి తనకావించినపనికి సిగ్గుపడుచుఁ బితృగృహంబునకుం బోయెను. తండ్రియునామెను నిందించి మరల నత్తింటికిఁబొమ్మని ప్రతిదినమును గోపపడుచుండెను. అదియును సహింపఁజాలక యద్దేవి తనరూపమును గోపనంబు చేసికొని బడబాకృతిం దాల్చి పోయి యుత్తరకురుదేశంబులయందు సంచరించుచుండెను. ఇటసూర్యదేవుండును దగ్గఱనున్నఛాయనే నిజపత్నియగుసంజ్ఞాదేవి యని భావించి యామెయం దొకపుత్రునిం గనియెను. అతఁడు సావర్ణినామంబున మనువై ప్రఖ్యాతుండయ్యెను. సంజ్ఞామూర్తిం దాల్చియున్న ఛాయ కనిష్ఠపుత్రుఁడగుసావర్ణి నధికముగఁ బ్రేమించుచుఁ దన్ను వేరసు చేయుచుండుటం గాంచి జ్యేష్ఠుండగుయముండు బాల్యచాపలంబువలనను, భవితవ్యత దుర్నివారం బగుటవలనను

క్రుద్ధుండై ఛాయాదేవిని గాలితోఁ దన్నెను. ఆచరణాఘాతముచేఁ గలి గినకోపావేశంబున హతజ్ఞానయై స్వధర్మంబు మఱచి ఛాయాదేవి కటు వచనంబులతో " తల్లినగునన్న వమానించితివి గావున నీచరణంబు భగ్నం బగుఁగాక " యని యముని శపించెను. కుమారుం డగు యముం డామాట నాలించి శాపభీతుండై పరుగెత్తుకొని తండ్రిచెంతకుం బోయి కృతాంజలియై " జనకా ! పుత్రులనందఱను సమదృష్టితోఁ బాలించుట మాతృధర్మముగదా ! అట్లయ్యును మాతల్లి తన కనిష్ఠపుత్రుని బాగుగ నలంకరించి నన్ను నిరసించుటయుఁ గోపించి నేనామెను దన్నితిని. ఈనాయపరాధమును మన్నింపవలయును. ఓదేవదేవా ! మాతల్లి నాపాదము పతితంబగునట్లు శపించినది. నీయను గ్రహముచే నాకట్టియుపాయము గలుగకుండుఁగాక ! " అని ప్రార్థించుటయు నాదిత్యభగవానుండు " కుమారా ! భవితవ్యమిట్లున్నది. కాక యున్నచో ధర్మజ్ఞుండవు, సత్యవ్రతుండవునగు నీకుఁగూడఁగోపమేల కలుగవలయును ? నాయనా ! నీతల్లిమాట నసత్యములుగాఁ జేయుటకు నేనును సమర్థుఁడను గాఁజాలను. క్రిములు నీచరణమాంసముచుహరించి భూతలంబునకుఁ గొనిపోఁగలవు. అందువలన నీమాతృవచనము సత్యము గాఁగలదు " అని యూఱడించి వివస్వంతుండు క్రోధోద్విగ్నుండై ఛాయాదేవిం గాంచి " ఓసీ ! కన్నబిడ్డలందఱును దల్లికి సమానులే కదా ! ఇట్టిచో నీవు కనిష్ఠునియందే ప్రేమగలిగియుండుటకుఁ గారణమేమి ? సత్యము వచింపుము ! " అని యదలించుటయు నద్దేవి నిగూఢం బగుసమస వృత్తాంతమును విస్పష్టముగ నాతనికి నివేదించెను. ఆమాటలాలించి సూర్యదేవుండు కోపముచే మండిపడుచు విశ్వకర్మయింటికిం బోవుటయు, త్వష్ట్రి యాతని సమయోచితంబుగఁ బూజించి తన్ను దహింపఁబూనియున్నయాప్రభాకరు నించుక శాం

తింపఁ జేసి "మహాత్మా! అతితీక్ష్ణంబు లగు నీకిరణముల తాపమును
మా సంజ్ఞ సహింపఁజాలకపోయినది. ఇంతటి తీవ్రరూపము దాల్చి
యుండుట నీకుచితము గాదు. ఓగ్రహపతీ! ఇక్కారణంబుననే నా
తనయ యాత్మయోగబలంబుచే బడబాకృతిం దాల్చి యుత్తమంబులు
ను, నవతృణమయంబులు నగు వనంబులయందుఁ దిరుగుచుఁ బ్రాణము
లను నిలుపుకొని యున్నది. నీకు నాయం దనుగ్రహము గలదేని నా
కును, సకలలోకంబులకును సహ్యంబును, గమనీయంబు నగునట్లు నీ
రూపమును జక్కఁబఱచెదను. అందుకొఱకు నీవనుగ్రహింపవలయు
ను" అని ప్రార్థించుటయు మార్తాండుండు విగతక్రోధుండై యట్లే
చేయుమని యంగీకరించెను. మహాత్ముండగు త్వష్టయు, నద్దేవుని
శాణయంత్రంబున నిలిపి యాతని కిరణతాపమునకు న్యూనత్వముం
గల్పించెను. అందుచేఁ దీవ్రతేజంబునకు హ్రాసత్వంబు గలిగి ప్రభా
కరునకు మనోహరాకారంబు సంఘటిల్లెను. తరువాత నాలోకసాక్షి తన
యోగదృష్టిచే సంజ్ఞాదేవియున్నతావు కాంచి యశ్వరూపంబున నటకుం
బోయి యశ్వినీరూపిణియగు నామెను వెంబడించుటయు స్వాహాదేవి
పరపురుషశంకచే నాతనిఁ దప్పించుకొని పాఱిపోవఁ దొడంగెను. సూ
ర్యుండు నామెను విడువక యద్దేవి ముఖవివరంబునను, నాసారంధ్రంబు
లను శుక్రక్షేపంబు గావించెను. అందువలన దేవవైద్యులగు నశ్విని
కుమారు లిరువురుదయించిరి. వారికి నాసత్యులని కూడ నామాంతరము
గలదు. అప్పుడు సంజ్ఞాదేవి మనోహరాకారులగు కుమారులను గాంచి
పరమానందభరితాంతఃకరణయై యయ్యశ్వమూర్తి తన నాథుం డగు
నాదిత్యమూర్తియే యని తెలిసికొని యాతని పాదంబులపై వ్రాలి
క్షమాప్రార్థనముం గావించుట సూర్యదేవుం డామె ననుగ్రహించెను.

ధర్మరాజగు యముండు తల్లియెడలఁ గావించిన యపకారంబు

నకుఁ బశ్చాత్పుండై ధర్మానుసారంబుగ జగత్పాలనంబు చేయుచు దీప్తిమంతుండై నిజకర్మబలంబునఁ బితృగణాధిపత్యంబును, లోకపాలకత్వంబును గాంచఁగలిగెను. తపఃపరాయణుం డగుసావర్ణి ప్రజాపతి యయ్యెను. కాలాంతరంబున నాతఁడు మనువు కాఁగలఁడు. ఆతఁడు సుదుర్గమంబగు మేరుశైలంబునఁ దపంబు చేయుచుండెను. ఆతని సహోదరుండగుశనియు గ్రహశ్రేష్ఠత్వముం గాంచెను. విశ్వకర్మ సూర్యకిరణరజంబువలన విష్ణుచక్రమును నిర్మించెను. ఆదివ్యాయుధము దానవవినాశకరంబై రణరంగమున నప్రతిహతశక్తిమంతంబై విఖ్యాతిం గాంచెను. సూర్యపుత్రికయగుయమున త్రిభువనపవిత్రకారిణి యగు నదీమతల్లియై పొగడొందెను. ఈచరిత్రమును వినువారును, భావంబున నిల్పుకొనువారును విపద్విముక్తులై కీర్తిమంతు లగుదురు.

—♦ వంశకథనము. ♦—

వైవస్వతమనువునకు ఇక్ష్వాకుఁడు, శిబి, నాభాగుఁడు, ధృష్ణుఁడు, శర్యాతి, నరిష్యంతుఁడు, రిష్టుఁడు, కరూశుఁడు, ప్రియవ్రతుఁడు నను తొమ్మండ్రుపుత్రు లుదయించి జనకసమానులై ప్రఖ్యాతిం గాంచిరి. ఆపుత్రులు జనింపకమున్న వైవస్వతుండు పుత్రార్థియై పుత్రేష్టిం గావించుటయు యజ్ఞవేదినుండి, దివ్యవస్త్రాలంకారవిభూషితయు, దివ్యసుందరవిగ్రహయు నగు ఇలయను కన్యక యుదయించెను. ఆమెంగాంచి వైవస్వతుండు “ఇలా! నావెంటరమ్ము!” అనియెను. పుత్రాభిలాషి యగునాతనివచనంబు లాలించి యిలారమణి ధర్మబద్ధంబులగువచనంబులతో “ఓవాగ్విశారదా! నేను మిత్రావరుణులను దేవతలయంశంబున జనించితిని. కావున నేను వారికడకుం బోయి వారి యనుజ్ఞం గైకొని వచ్చెదను. అప్పుడు నాధర్మంబున కెట్టికళం

కంబును గలుగదు.'' అని చెప్పి యాక్షణమునందే యాసుందరి మి
త్రావరుణులసన్నిధికిం బోయి కృతాంజలియై ''ఓదేవతలారా! నేను
మీయంశంబులం గాంచి పుట్టితిని. నేనేమి చేయవలయునో మీరా
జ్ఞాపింపవలయును'' అని కోరెను. ఆమె పలుకులకు మిత్రావరుణులు
సంతసించి ''ఓకుమారీ! నీవు ధర్మజ్ఞురాలవు. నీప్రణయంబునకును,
దమంబునకును, సత్యంబునకును మేమత్యంతమును బ్రీతుల మైతిమి.
మహాభాగ్యవతీ! నీవు మాయిరువురి చరిత్రమునకును విఖ్యాతిం గూ
ర్పఁగలవు. నీవు వైవస్వతునకుఁ బుత్రుండవై సుద్యుమ్న నామంబునఁ
ద్రిభువనంబులయందును బ్రసిద్ధుండవగుదువు. మఱియు సకలలోక
ప్రియుండవును, ధర్మశీలుండవును, మనువంశకర్తవు నయ్యెదవు.'' అని
యభినందించుటయు నారమణీరత్నము వారికడ సెలవుగైకొని మరలఁ
దండ్రియగువైవస్వతుని చెంతకుఁ బోవుచుండెను. ఆసమయంబునఁ
జంద్రాత్మజుం డగుబుధుం డామెనుగాంచి మోహించి సంసర్గంబుగా
వించుటయు నద్దేవి గర్భంబునఁ బురూరవుండను తనయుండు ప్రభవించె
ను. ఆపురూరవుండు పుట్టినంతనే యత్యాశ్చర్యముగా నయ్యిలాకన్య
సుద్యుమ్నుం డయ్యెను. ఆసుద్యుమ్నునకు ఉత్కళుఁడు, గయుఁడు,
వినతాశ్వుఁడు ననుధర్మశీలురు మువ్వురు తనయులు గలిగిరి. అందుత్క
ళుఁడు ఉత్కళనామకం బగుదక్షిణదిగ్భాగమును, వినతాశ్వుండు పశ్చి
మదిగ్భాగమును, గయుండు పూర్వదిగ్భాగమును బరిపాలించిరి.

సూర్యభగవానుని యాజ్ఞానుసారముగా వైవస్వతుండీభూమండ
లంబును దశభాగంబులుగఁ జేసి పదుగురుపుత్రులకు నొసంగెను.
అందిక్ష్వాకుండు మధ్యదేశముం గైకొని వసిష్ఠానుమతంబునఁ బ్రతిష్ఠా
ననగరంబునందుండి ధర్మపాలనంబు గావించెను. స్త్రీపురుషచిహ్న
ధారి యగుసుద్యుమ్నుండును రాజ్యభాగంబు గైకొని దానిని బుధ్యా

రవున కోసంగెను. నరిష్యంతునకు బహుపుత్రు లుదయించి శకనా
మంబునఁ బ్రసిద్ధులైరి. నాభాగున కంబరీషుండు జనించి బాహ్లికదే
శంబును బాలించెను. శర్యాతికి ఆనర్తుం డనుతనయుండును, సుకన్య
యనుతనయయుఁ గలిగిరి. ఆసుకన్య చ్యవనునకుఁ బత్నియై మహాఖ్యాతి
నందెను. ఆనర్తునకు మహాతేజస్వి యగు రేవుండను వాఁడుదయించి
కుశస్థలి యనురాజధానియం దుండి యానర్తదేశమును బరిపాలించెను.
ఆరేవునకు రైవతుండను సుతుండు గలిగెను. ఆతఁడొకప్పుడు కుమా
రీసహితుఁడై బ్రహ్మలోకంబునకుం బోయి యటగంధర్వగానశ్రవణం
బున ముగ్ధుండై యట్లే యుండుటయు ముహూర్తమాత్రంబున భూలో
కమునందు బహుశతయుగంబులు గడచిపోయెను. అయినను నాతఁడు
బ్రహ్మలోకంబునందుండుటచే వృద్ధుండుగాక యెప్పటివలెఁదరుణుండై
పుత్రికాసహితంబుగ మరల భూమండలంబునకు వచ్చి చూచునప్పటికి
తనరాజ్యమంతయు యాదవులచే నాక్రమింపఁబడి యుండెను. బహు
ద్వారశోభితంబును మనోహరంబును వాసుదేవనివాసంబును, యదు
వృష్ణిభోజాంధకయోధపరిరక్షితంబును నగుద్వారకానగర మారాజ్య
మునకు రాజధానియై యుండెను. అప్పుడు రేవతుండు తనకాలము
నాటి విషయంబును దేనిని గనఁజాక బహుయుగాంతరములు గడచిపో
యినట్లు గ్రహించి తనతనూజయగు రేవతిని శ్రీకృష్ణాగ్రజుండగు బలరా
మున కొసంగి సుమేరుశృంగంబునకుం బోయి తపంబు చేసికొనుచుం
డెను. ఆరేవతుండు బ్రహ్మలోకంబునం దున్నప్పు డాతనికి క్షుత్పిపాస
లును, మృత్యుభయంబును లేకయుండెను. మరల భూలోకంబునకు
వచ్చినప్పటికాతని రాజధాని యగుకుశస్థలి క్రూరరాక్షసులచే విధ్వ
స్తంబు గావింపఁబడియెను:—ఆరేవతునకు నూర్గురుతనయులు గలరు
వారివంశము దశదిశలను వ్యాపించెను. రిష్టునిపుత్రులు [illegible]

బ్రాహ్మణగణంబులతోఁ జేరిపోయిరి. కరూశునిపుత్రులు కారూశనా
మంబున విఖ్యాతులైరి. అంత కారూశునిపుత్రుఁడు పృషధ్రుం డను
వాఁడు గురుగోహింసం గావించి గురుశాపంబుచే శూద్రుండై పో
యెను. ఇది వైవస్వతమనువంశవృత్తాంతము—

వైవస్వతుని జ్యేష్ఠపుత్రుండగు నిక్ష్వాకుండు భూరిదక్షిణలతో
బహుయజ్ఞంబులం గావించి జగన్నుతుం డయ్యెను. అతనినూర్గురుతన
యులయందును వికుక్షి యనువాఁ డయోధ్యారాజ్యమునకుఁ బ్రభుం
డయ్యెను. ఆవికుక్షికి శకునిప్రభృతులు పంచదశపుత్రు లుదయించి
క్షత్రియవంశోద్ధారకులై యుత్తరాపథమును బాలించిరి. ఆవికుక్షి శ్రా
ద్ధార్థమై శశమాంసమును దెచ్చి శ్రాద్ధంబు ముగియకుండఁగనే య
మ్మాంసమును భక్షించుటంజేసి శశాదనామంబున వ్యవహరింపఁబడి
యెను. అతనిజనకుం డగునిక్ష్వాకుండు వసిష్ఠాజ్ఞచే నాతని రాజ్యభ్ర
ష్టునిం గావించి యరణ్యంబున కనిచి తానే యయోధ్యారాజ్యమును
బాలించెను. అయోధ్యేశ్వరునకు కకుత్స్థుం డనుతనయుండు గలిగి
కీర్తిమంతుం డయ్యెను. ఆకకుత్స్థున కరినాభుండును, ఆతనికి పృథుం
డును, ఆతనికి విష్టరాశ్వుండును, అతని కింద్రుండును, అతనికి యువ
నాశ్వుండును, అతనికి శ్రావుండును, అతనికి శ్రావస్తుండును, జనిం
చిరి. ఆశ్రావస్తుండు శ్రావసినగరంబును నిర్మించెను. అతనికి మహా
యశస్వి యగుబృహదశ్వుండును, అతనికి ధార్మికాగ్రణి యగుకువలా
శ్వుండును, జనించిరి. కువలాశ్వుండు జగత్కంటకుం డగు దుందుం
ధను దానవుని సంహరించి దుందుమారనామంబునఁ గీర్తితుం డయ్యెను.
అతనికి ధానుష్కాగ్రేసరులు నూర్గురుతనయు లుదయించిరి. కువలా
శ్వుండు తనతనూజుల కందఱకును రాజ్యంబును విభజించి యిచ్చి తప

శ్చరణంబునకై వనంబునకుఁ బోవుచుండ మార్గమధ్యంబున బ్రాహ్మణ శ్రేష్ఠుం డగునుతంకుం డనువాఁ డాతని వారించి "ఓమహారాజా! ఈభూమండలమును నీవే పరిపాలింపవలయును. నీచే రక్షితంబగు నీజ గంబు నిరుపద్రవంబు గాఁగలదు. కావున నీవు వనంబునకుఁ బోవల దు. నాయాశ్రమసమీపంబున సమతలం బగుమరుభూమియందు బల గర్వితుండును, భయంకరుండును, బృహత్కాయుండు నగుధుంధుం డను దానవుండు లోకభీకరం బగుతపంబు చేసి మధుదైత్యతనయుం డగునాతఁడు తపోబలంబుచే దేవతల కవధ్యుండై సముద్రవాలుకా మధ్యంబున డాఁగియుండి సకలలోకవినాశంబు గావించునుద్దేశముతో నున్నాఁడు. అతఁ డొక్కవత్సరంబున కొక్కనిశ్వాసంబు విడుచును. ఆసమయమున పురవనపర్వతసహితంబుగా నీభూమండలము కంపించి పోవును. ఆనిశ్వాసప్రభంజనముచే నగ్నిస్ఫులింగములతో ధూళిరాశి వెలువడి యాదిత్యపథంబువఱకును భూనభోంతరాళమున వ్యాపించి సప్తాహపర్యంతమును లోకోపద్రవంబు గావించుచుండును. ఓనరనా థా! ఆరాక్షసభయంబుచే మాయాశ్రమవాసులెల్లరును నిలువఁజాల కున్నారు. లోకహితంబుకొఱకు నీవారక్కసుని సంహరింపవలయును. నీవిమ్మహోపకారంబు గావించినచో నీజగంబంతయును స్వస్థము గాఁగలదు. ఇట్టిఘనకార్యంబు నిర్వహించుటకు నీవే సమర్థుఁడవు. ఓ యనఘా! నీయందుఁ దనతేజమును వర్ధిల్లఁజేయునట్లు పూర్వయుగం బున విష్ణుదేవుండు నాకు వరంబిచ్చియున్నాఁడు. ఇహలోకంబునఁ బ్రజాపరిపాలనంబువలననే మహత్తరంబగుపుణ్యప్రాప్తి యగుచుండ నరణ్యవాసంబువలన నేమిప్రయోజనము? నీకు వనవాసాభిలాష కలుగకుండుఁగాక! రాజన్యులకుఁ బ్రజాపాలనంబుతోఁ దుల్యంబగు ధర్మం బేదియును లేదు. పూర్వరాజన్యులు ప్రజాపరిపాలనంబువలన

నుపార్జించినంతటిపుణ్యమును మఱియేఘనకార్యమువలనను గడింపలే దు." అని బోధించుటయు రాజర్షి యగుకువలాశ్వుండు పుత్రసహితుం డై దుందుదానవసంహారార్థమై యుతంకుని వెంట సముద్రతీరంబునకుం బోయెను. ఆసమయంబున భగవానుం డగువిష్ణుదేవుని దివ్యతేజము కువలాశ్వునందుఁ బ్రవేశించెను. అప్పుడు గంభీరధ్వానముతో "ఈ రాజేశ్వరుండు దుంధుమారుండు కాఁగలఁడు" అని దివ్యవాణి వచించెను.

అంత దుర్జయుఁడగు నమ్మహీనాథుండు పుత్రగణయుతుండై జలధితీరవాలుకాప్రదేశంబు చేరి యావాలుకాసముద్రమును ద్రవ్వ ట్టకై కుమారుల కాజ్ఞయొసంగెను. తోడనే వారట్లు గావించుటయు పశ్చిమభాగంబున వాలుకామధ్యవర్తి యగునద్దానవుండు బయల్పడి యెను. ఆతనిముఖంబునుండి జగంబంతయును దాహింపఁజేయఁజాలు నగ్నిజ్వాలలు వెలువడియెను. మఱియు నాతనిదేహమునుండి లోకంబు లముంచివేయునంతటిజలప్రవాహము బయలుదేఱెను. ఆయగ్నిజ్వాలల యందుఁబడి కువలాశ్వుని పుత్రులలోఁ దొంబదిమువ్వురు దగ్ధులై పోయిరి. అంతఁ గువలాశ్వుండు క్రోధోజ్జ్వలుండై యారక్కసుని సమీపించి యోగాస్త్రముచే నాతఁడు గావించినజలవాహిని శుష్కీభవింపఁజేసి, వారుణాస్త్రముచే నాతనివదనానలమును జల్లార్చి యొక్కదివ్యాస్త్రంబుచే జలమధ్యస్థుండగు నా లోకకంటకుని నిహతుం గావించి యుతంకునకు సంతృప్తిం గలిగించెను. అమ్మహాకార్యంబు సాధించిన మహాతేజస్వియగు కువలాశ్వునియెడల నుతంకుండు ప్రసన్నుండై యాతనికక్షయధనంబును, నిత్యవిజయంబును, నిరంతరధర్మ బుద్ధియు, నక్షయస్వర్గసుఖంబును దుందునిముఖానలకీలలచే దగ్ధులైన యాతనితనయులకు స్వర్గవాసంబును గలుగునట్లు వరంబులొసంగెను.

ఆకువలాశ్వునకు దృఢాశ్వుఁడు, హంసాశ్వుఁడు, కపిలాశ్వుఁడు ననుమువ్వురుతనయులుమాత్రముమిగిలియుండిరి. అందు దృఢాశ్వుం డును, అతనికి నిత్యధర్మపరుం డగునికుంభుండును, అతనికి సంహతా శ్వుండును, అతని కృశాశ్వుండును జనించిరి. మఱిసంహతాశ్వునకు హైమవతి యను నొకతనయ జనించెను. ఆమె తనయుండగుప్రసేన జిత్తు గౌరియనుకన్యకు బతియై యుండెను. ఆగౌరి పతిశాపంబుచే బాహుదానది యయ్యెను. ఆమెకుఁ ద్రిభువనఖ్యాతుండగుయువనా శ్వుండు జనించెను. అతనికిమాంధాతపుట్టి శశబిందుతనయయగుచైత్ర రథిని బెండ్లియాడి యామెవలన పురుకుత్సుఁడు, ముచికుందుఁడునను నిరువురుసుతులం గాంచెను. పురుకుత్సునకు త్రిసదస్యుండును, ఆత నికి త్రిధన్వుండును, ఆతనికి త్రియ్యారుణియు, అతనికి పరాక్రమ వంతుం డగుసత్యవ్రతుండును జనించిరి. ఆసత్యవ్రతుండు పాణిగ్రహ ణమంత్రంబులకు విఘ్నం బాపాదించి కామపరవశుండై వివాహితవ ధువును బలవంతముగహరించెను. మహారాజగుత్రియ్యారుణి యధర్మ పరాయణుండగు తనయునిపైఁ గోపించి యిల్లువెడలఁగొట్టించెను. అట్లు పితృత్యక్తుండైన సత్యవ్రతుండు దిక్కులేక చండాలవాటికం జేరి జీవిం చుచుండెను. అయ్యధర్మంబునకు దేవాధీశ్వరుండు కోపించి యాదే శంబున ద్వాదశవర్షంబు లనావృష్టిం గల్పించెను. ఆకాలమునందు మహాతపస్వి యగువిశ్వామిత్రుఁడు సహధర్మిణిని ద్యజించి సముద్రతీ రంబు చేరియత్యుత్కటం బగుతపంబు చేయుచుండెను. అప్పుడమ్మ హర్షి భార్య యాదుర్భిక్షసమయంబునఁ బుత్రులను బోషింపఁజాలక మధ్యమపుత్రుని మెడకుఁ ద్రాడుగట్టి శతసువర్ణంబులకు విక్రయించి యాధనమువలనఁ దక్కినపుత్రులను బెంచుకొనవలయు నని ప్రయ త్నించెను. సత్యవ్రతుం డాఋషిపత్ని యనర్హకృత్యంబును వారించి

విశ్వామిత్రుని ప్రీతియంబుకొఱకును, ఆతని ప్రసాదంబుకొఱకును అష్టుని కుమారుని బంధముక్తుం గావించి ప్రతిపాలించెను. తల్లిచే గళప్రదేశమున బంధితుండైన కారణముచే నవ్విశ్వామిత్రినందనునకు గాలవుం డను నామంబు గలిగెను.

అది మొదలుగా సత్యవ్రతుండు విశ్వామిత్రుని యెడలం గల భక్తివలన నాతని పత్నీపుత్రులను కృపాపరుండై పోషించుచుండెను. ఆతఁడు నిత్యమును వనంబునం గల వరాహమహిషమృగసమూహంబులను వధించి యామాంసమును విశ్వామిత్రాశ్రమంబున నిక్షేపించుచుండెను. అయ్యాహారంబువలన మునిపత్నియును, బుత్రులును సుఖంబుగ జీవించుచుండిరి. చిన్నతనంబునుండియు దుర్గుణంబులతోఁడనే వర్థిల్లుచున్న సత్యవ్రతుని యెడల కులగురుం డగువసిష్ఠుం డెప్పుడును విరక్తుండై యుండెను. కావుననే తండ్రి యాతనిఁ ద్యజించినప్పు డేమియును జెప్పకయూరకుండెను. ఎప్పటికైన బుద్ధివచ్చునేమో యనునుద్దేశముచేతనే గాని వసిష్ఠుని కాతనియం దెట్టిమాత్సర్యంబును లేదు. అనంతరము కొంతకాలంబునకు మహారాజగుత్రయ్యారుణి దివంగతుఁ డయ్యెను. సత్యవ్రతుండు పండ్రెండువత్సరములు వనచారియై యున్నవాఁడుగావున నొకప్పు డాతఁడు మహాత్ముం డగువసిష్ఠునాశ్రమంబునఁ బ్రవేశించి సర్వకామదం బగునమ్మునిధేనువును వధించి యమ్మాంసమునఁ గొంత దాను భుజించి తక్కినవానితో విశ్వామిత్రనందనులకు విందు చేసెను. ఆదుష్కృత్యము నాలకించి వసిష్ఠుండు క్రోధోద్దీప్తుండై ,, ఓరిదురాత్మా! నీవతిక్రూరంబులగుశంకువులం బోలిన మూఁడు మహాదోషంబులం గావించితివి. ధర్మాత్ముం డగుతండ్రికి సంతుష్టిం గల్పించుట యొకయపచారము. నీకులగురుండనగు నాగోవును వధించుట రెండవఅపరాధము. అప్రోక్షితం బగుపదార్థమును భుజించుట మూ

డవదోషము. కావున నీవు త్రిశంకుండ వైతివి” అనియెను. అప్పటి నుండియు సత్యవ్రతునకుఁ ద్రిశంకునామంబు గలిగెను. తరువాత విశ్వామిత్రుండు తపస్సిద్ధుండై స్వీయాశ్రమంబునకువచ్చి తనపత్నీపుత్రులు సత్యవ్రతునియాదరంబునఁ బరిపాలితులైనవృత్తాంతము నాలకించి యాతనియెడలఁ బ్రీతుండై యాతనికి వరప్రదానంబుగావింపనుద్యుక్తుం డయ్యెను. తపోనిధి యగువిశ్వామిత్రుండు సత్యవ్రతుని పితృసింహాసనము నధిరోహింపఁజేసి రాజ్యాభిషేకంబు గావించి యాతనిచే మహాయజ్ఞంబు చేయించి దేవతలాతనియెడ నప్రసన్నులైయున్నను, వసిష్ఠుండు విరక్తుండై యున్నను లక్ష్యము చేయక త్రిశంకునాముం డగుసత్యవ్రతుని సశరీరస్వర్గారోహకునిం గావించెను. కేకయరాజతనయయగు సత్యరథ యనుపత్నియం దాసత్యవ్రతుండు హరిశ్చంద్రుం డనుపుత్రునిం బడసెను. ఆహరిశ్చంద్రుండు బహుయజ్ఞంబులు భూరిదక్షిణలతో నిర్వహించి సార్వభౌముండయ్యెను. ఆతనికి రోహితుండును, ఆతనికి వృకుండును, ఆతనికి బాహుండును జనించిరి. హైహాయులు, తాళజంఘులు ననురక్కసులా బాహుని రాజ్యపదచ్యుతునిం గావించి దూరముగఁ దఱిమివైచిరి. బాహుండు సమర్థుండయ్యును హింస యధర్మం బని తలంచి యుద్ధానప్రులను సంహరింపక ఔర్వమునియాశ్రమంబునకుం బోయి యాతనిచే రక్షితుండై యుండెను. ఆతనికి విషవశంబున సగరుండను తనయుండు గలిగెను. సగరుఁడు ఔర్వమునిప్రసాదంబున నాగ్నేయమంత్రసిద్ధిం గాంచి స్వరాజ్యంబునకుం జేరి హైహాయతాళజంఘులను బ్రతాడితులం గావించి శక, బహూదక, పారద, ఖశాదిమ్లేచ్ఛజనంబులఁ బరాజితులం గావించెను.

ఇట్లు సూతుండు చెప్పుటయు మహర్షులు సగరుండు విషసహితుండై పుట్టుటకుఁ గారణం బేమని ప్రశ్నించిరి. సూతుండిట్లు చెప్పం

దోడంగెను. ఆట్లు బాహుం డపహృతరాజ్యుండై వనవాసంబు చేయు
చుc గొన్నాళ్లకు మరణించెను. అప్పటి కాతనిపత్నియాదవి గర్భిణి
యై యుండియు నాతనితో సహగమనంబు గావించుట కుద్యుక్త
యయ్యెను. అంతకుc బూర్వమే యీయాదవకంటున సవతి యామెకు
విషప్రయోగముం గావించెను. అయ్యాదవి భర్తకొఱకు చితినిపేర్చి
యగ్నిని బ్రజ్వలింపcజేసి తానుగూడ నందుc బ్రవేశించుటకు సిద్ధమై
యుండ నింతలో భృగుకులతిలకుం డగుసౌర్వుండు వచ్చి యామెను
వారించి తనయాశ్రమంబునకుం గొనిపోయెను. అయ్యాశ్రమమందే
యామెగర్భము విషసహితంబుగ వినిస్సృతం బయ్యెను. అందుండి
సగరుం డుదయించెను. మహాత్ముం డగుసౌర్వుండే యారాజకుమారు
నకు జాతకర్మాదిక్రియలను సంపన్నంబులుగాc జేసెను. క్రమముగా
నమ్మునివరుం డక్కుమారునిచే వేదశాస్త్రాధ్యయనంబు సేయించి యా
గ్నేయాస్త్రం బాతనికిc బ్రసాదించెను. అయ్యస్త్రప్రభావముచేతను,
నిజబాహుబలంబుచేతను సగరకుమారుండు రణక్షేత్రంబున హైహ
యాదులను నిర్జించి పితృరాజ్యమును మరలcగైకొని త్రిభువనాసాధా
రణంబగుకీర్తిచేc బ్రకాశించెను. తరువాత నాతcడు శకయవనకాంభో
జపహ్లవగణంబులc బ్రతాడితులం గావించుచుండుటయు వారందఱు
ను బోయి వసిష్ఠమునీంద్రునిశరణంబు వేcడుకొనిరి. వసిష్ఠుండును
వారికభయం బొసంగి సగరుని శాంతింపcజేసెను. గురువాక్యపరిపాల
కుం డగుసగరుండు వారిని వధింపక వారినందఱను ధర్మచ్యుతులుగను
దేశాంతరగతులుగను, కేశపరివర్తితులుగను గావించెను. మహాత్ముం
డగుసగరుండు శకులను మస్తకార్ధముండితులం గావించి సముద్రతీరం
బునకుc దఱిమివైచెను. యవనకాంభోజులను సర్వమస్తకముండితులం
గావించెను. పారదులు శ్మశ్రుధారులగునట్లు చేసెను. వీరికcదఱికిని

వేదాధ్యయనాధికారము లేకుండునట్లు శాసించెను. ఈవిధముగ సగ
గచక్రవర్తి యాసకలక్షత్రియులను ధర్మహీనులం గావించెను. విజయ
శీలుం డగుసగరచక్రవర్తి ధర్మానుసారంబుగ మహీపాలనంబు చేయు
చు నశ్వమేధయాగదీక్షితుండై యొకప్పుడు యజ్ఞాశ్వమును దిగ్విహార
ణార్థమై పూర్వదక్షిణసముద్రతీరంబున విడిచెను. యజ్ఞభీతుం డగు
నింద్రుం డాతురంగము నపహరించి పాతాళంబున దాఁచెను. సగరుం
డాసంగతి నెఱింగి పాతాళమువఱకును ఖననంబు గావించుటకై నిజ
తనూజుల నియోగించెను. వారందఱును గలసి పాతాళంబువఱకును
దవ్వుకొనుచుఁ బోయి యచ్చట నాదిపురుషుఁడును, విశ్వరూపుఁడు
ను, మునీంద్రుండు నగుకపిలభగవానుని సమీపించిరి. తపోనిమగ్న
చిత్తుండగుకపిలుని కప్పుడు తపోభంగం బగుటయు నాతనినేత్రంబుల
నుండి క్రోధానలజ్వాలలు వెలువడియెను. ఆయనలకీలలం బడి సగర
సుతు లఱువేలమందియును క్షణమాత్రమున భస్మీభూతులైపోయిరి.
అందు హర్షకేతుఁడు, సుకేతుఁడు, ధర్మరథుఁడు, పంచజనుఁడు నను
నలుగురుపుత్రులుమాత్రము మిగిలిరి. వారే సగరవంశమునకు ప్రతి
ష్ఠాపకులైరి భగవానుండగు విష్ణుండు సగరునకు వంశాభివృద్ధియు,
విజ్ఞానవృద్ధియు, యశోవృద్ధియు, సంపదభివృద్ధియు, సముద్రజనకత్వం
బు నగునట్లుగా నైదువరంబులను బ్రసాదించెను. సగరాజ్ఞచే నాతని
తనయులవలన దవ్వఁబడిన సముద్రమునకప్పటినుండియు సాగరమను
పేరు గలిగెను. సగరుం డాసముద్రసాహాయ్యమునసే మరల యజ్ఞాశ్వ
ముం బడసి మఖనిర్వహణంబు చేయుటయే కాక యనంతరము శతా
శ్వమేధంబులను భూరిదక్షిణలతో నిర్వర్తించెను.

సగరునకు నిర్మలచరిత్రలగు నిరువురు దేవేరులుండిరి. వారిసే
వకు సంతుష్టుండై ఔర్వమునీంద్రుండు వరప్రదానంబు గావించను

త్యమించుటయు నందొక తె మహాబలవంతు లగునాఱువేలమందితన
యులను గోరెను. రెండవయామె వంశాభివృద్ధికరుం డగునొక పుత్రు
నర్థించెను. పుత్రలోభంబుచే బహుపుత్రులనువాంఛించిన సగరునిప
ట్టమహిషికొంతకాలంబునకు బీజపూర్ణంబగునొక యలాబువును బ్రస
వించెను. అప్పుడు దాదు లందు బీజరూపంబుననున్న పిండంబులను
ఘృతకుండంబులయందు నిక్షేపించి రక్షించుటయుఁ గ్రమక్రమముగా
షట్సహస్రకుమారులు నుదయించి తల్లిదండ్రులకు పరమానందముఁ
గూర్చిరి. కపిలనేత్రానలంబుచే దగ్ధులైనయాసగరకుమారులలో మిగి
లినయైదుగురియందును పంచజనుండను కుమారుండు రాజ్యముం గాం
చెను. ఆపంచజనున కంశుమంతుండును, అతనికి దిలీపుండును, అత
నికి భగీరథుండును జనించిరి. భగీరథుండు భగవతి యగుగంగాదేవిని
హిమాలయమునుండి సాగరమునకుఁ బ్రవహింపఁజేసి గంగాజనకుండ
య్యెను. అదికారణంబుగా గంగకు భాగీరథియనునుపనామంబు గలి
గెను. ఆభగీరథునకు శ్రుతసేనుండును, అతనికిఁ బరమధార్మికుం డగు
నాభాగుండును, అతని కంబరీషుండును, అతనికి సింధుద్వీపుండును,
అతనికి వీర్యవంతుండగునయుతాజిత్తును, అతనికి మహాయశస్వి యగు
ఋతుపర్ణుండును, జనించిరి, ఆఋతుపర్ణుండు అద్భుతద్యూతక్రీడానిపు
ణుండగు నలచక్రవర్తికి సఖుండయ్యెను. ఆఋతుపర్ణున కనుపర్ణుం
డును, అతనికి మిత్రప్రియుం డగుకల్మాషపాదుండును, అతనికి సర్వక
ర్మ్ముండును, అతని కనరణ్యుండును, అతనికి విద్వాంసుం డగుముండి
దుహిహుండును, అతనికి రామచంద్రుని ప్రపితామహుండగు నిషధుం
డును జనించిరి. ఆనిషధుండు స్వర్గమునుండి భూమండలమునకు విచ్చేసి
ముహూర్తమాత్రజీవితంబునందే తనవిజ్ఞానమును, సత్యచరిత్రమును
ప్రకటించి త్రిభువనసంచితముం గావించెను. నిషధునకు మహాభా

జుం డగు రఘుం డును, అతని కజుండును, అతనికి దశరథుండును, అతనికిఁ గీర్తిమంతుం డగు శ్రీరామచంద్రుండును జనించిరి. రామచంద్రునకుఁ గుశుండును, అతని కతిథియు, అతనికి నిషధుండును, అతనికి నలుండును, అతనికి నభసుండును, అతనికి పుండరీకుండును, అతనికి క్షేమధన్వియు, అతనికి దేవానీకుండును, అతనికి అహీనగుండును, అతనికి సహస్వాంతుండును జనించిరి. ఇది యిక్ష్వాకు వంశము. ఈసూర్యవంశోద్భవులగు రాజులందఱును బహుయజ్ఞంబులను, బహుదానంబులను గావించి విఖ్యాతిం గాంచిరి. ఈసూర్యవంశవిస్తృతింగూర్చి పఠించువారు ఇహపరలోకసుఖంబులను వంశాభివృద్ధిని గాంచఁగలరు.

—♦ పితృకల్పము ♦—

శ్రాద్ధమహాత్మ్యంబును, తత్ఫలంబును, పితృప్రీతిఁగావించుట వలన సంతానమునకుఁ గలుగు శ్రేయంబునుగూర్చియు పితృగణోత్పత్తింగూర్చియుఁ దెలుపవలయునని ధర్మరాజు భీష్ముని వేఁడుకొనుటయు గాంగేయుం డిట్లు చెప్పం దొడంగెను. ఓయుధిష్ఠిరా! సర్వాభీష్టఫలప్రదం బగు శ్రాద్ధకర్మంబువలనఁ బితృదేవతలను సంతర్పితులం గావించువా రిహపరలోకసౌఖ్యములం గాంచఁగలరు." అని చెప్పుటయు ధర్మజుండు "పితామహా! ఎవ్వనితండ్రికి స్వర్గంబులభించునో, ఎట్టివానిజనకుండు నరకపతితుం డగునో యెఱింగింపవలయును. జీవులెల్లరును గర్మానుసారంబుగ శుభాశుభఫలంబులు గాంచుచుందు రని శాస్త్రంబులు బోధించుచున్నవి. శ్రాద్ధద్రవ్యములు నరకస్థులగు పితరుల కెట్లు చేరునో పుత్రులు నరకపతితులగు పితృగణంబుల నెట్లుద్ధరింపఁగలరో తెలుపఁగోరెదను. దేవతలుగూడఁ బితృశ్రాద్ధంబు గావింతురని వినియుంటిని. ఈవిషయంబునఁగలుగు నెల్లసంశయములను

నివారింపవలయును" అని ప్రార్థించెను. సర్వజ్ఞుం డగుభీష్ముం డాతని యెడల సంప్రీతుండై "ఓరిపుసూదనా! పరమగుహ్యంబగునీధర్మము నెఱింగించెదవినుము. పూర్వము పరలోకగతుం డగునాతండ్రియె నాకీధర్మమును బోధించియుండెను. ఒకప్పుడు నేను మజ్జనకుని మృత దివసంబునఁ బిండప్రదానంబు చేయుటకు సంసిద్ధుండనైయుండఁగా మాతండ్రి భూగర్భమును భేదించుకొని వచ్చి తనహస్తమును చాచి స్వహస్తంబునఁ బిండదానము చేయఁగోరెను. పితృకరంబునఁ బిండ ప్రదానము చేయు నియమము కల్పసూత్రంబున లేదు. అయినను నేను సంసయింపక కుశమధ్యబున నప్లే పిండదానము గావించితిని. అందువలన నాజనకుండు ప్రసన్నుండై మధురభాషణంబులతో "ఓ భరతకులతిలకా' నేను నీవలనఁ బుత్రవంతుండ నైతిని. ధార్మికుఁ డవు, పండితుఁడవు నగునీవు నన్నుద్ధరించితివి." అనుటయు నేను "మహాత్మా! రాజు దేనిని ప్రమాణంబుగఁ జేసికొని ధర్మనిర్వహ ణంబు గావించునో తెలుపవలయును. ప్రజలుకూడ నప్లే రాజానుమ తంబు ధర్మంబుగఁ బ్రవర్తించుచుందురుగదా!" అనిన నాజనకుండు "కుమారా! శాశ్వతం బగువేదమే ధర్మమునకుఁ బ్రమాణము. నీవు నాకీర్తిని రక్షించితివి. నాకు భక్తుండవైతివి. అందుచే నేను నీయెడలఁ బ్రసన్నుండనైతిని. కావున నీకు సర్వోత్కృష్టవరప్రదా నంబు గావించెదను. నావరప్రభావముచే నీకు జీవితేచ్ఛయున్నంతవ ఱకు మృత్యువు నిన్ను గ్రసింపఁజాలకుండుగాక! త్రిలోకదుర్లభం బగునీవరంబును గ్రహింపుము. ఇంకను నేమికావలయునో కోరుము" అని యనుగ్రహించుటయు నేను పితృదేవున కభివాదనంబు చేసి కృతాంజలిపుటుండనై '"ఓమానదా! నీవు నాయెడలఁ బ్రసన్నుండ వగుటచేతనే నేను కృతార్థుండ నైతిని. నాయందు దయగలదేని

నాప్రశ్నంబులకు ప్రత్యుత్తరంబు నీయవలయును. మహాత్మా! పితృగణంబులు దేవతలకుఁగూడఁ బూజనీయు లని విని యుంటిని. మే మొసంగు శ్రాద్ధద్రవ్యముచే వార లెట్లు సంప్రీతు లగుదురు? లోకాంతర గతులగుపితృదేవతలకు శ్రాద్ధంబు నిర్వర్తించుటవలన నెట్లు ఫలసిద్ధి యగును? ఈవిషయంబున నాసంశయంబు నివారింపవలయును” అని ప్రార్థించితిని. అప్పుడు నాతండ్రి “కుమారా! ఇవ్విషయంబును సంక్షేపముగ నెఱింగించెద నాకర్ణింపుము. వత్సా! దేవతలకుఁగూడ వంద్యులగుపితృదేవతలు బ్రహ్మపుత్రు లని యెఱుంగుము. దేవదానవమానవయక్షరాక్షసగంధర్వపన్నగాదు లెల్లరును పితృదేవతల నారాధించుచుందురు. దేవదానవగంధర్వాదు లెల్లరును నిశ్చలచిత్తంబున భక్తిపూర్వకంబుగ పితృదేవతలను శ్రాద్ధకర్మంబులచే సంతృప్తులం గావింపవలయునని వేదంబులయందు బ్రహ్మదేవుం డాదేశించి యుండెను. నామగోత్రంబులనుడువుచు పితృదేవతల నారాధించుచుండుము. అందువలన వారు సంతృప్తులై సర్వదా నీకఖిలమంగళములను సమకూర్చుచుందురు. పితృగణంబులు స్వర్గమందున్నను, మఱియెందున్నను పుత్రులు వారిని శ్రాద్ధతర్పితులం గావింపవలయును. ఇంకను నివ్విషయంబునందు నీకుఁ గలసంశయంబు లన్నియు మార్కండేయునివలన దీరఁగలవు.” అనిచెప్పి యమ్మహాత్ముం డంతర్హితుం డయ్యెను:—

భీష్ముం డొకప్పుడు మార్కండేయుని దర్శించి యివ్విషయంబునఁ బ్రశ్నించుటయు నతం డిట్లనియెను. “ఓమహారాజా! పితృదేవతాప్రసాదమువలనను, పితృభక్తివలనను నాకు చిరజీవనంబును, నుత్తమయశంబును లభించెను. నేనుకానుకయుగావసానంబున సుమే

రుపర్వతశిఖరంబున వసించి బహుశతవర్షంబులు కఠోరతపంబు గా
వించితిని. అప్పు డొకనాఁడు తన తేజంబుచే భూనభోంతరాళంబును
వెలిఁగించుచు, మేరుపర్వతశిఖరమధ్యమునుండి యొకదివ్యవిమానము
వెలువడియెను. అందు ప్రజ్వలితానలంబువలె దీప్తిమంతం బగునొక
పర్యంకంబు శోభిల్లుచుండెను. తన్మధ్యంబున నగ్నిశిఖాసదృశ తేజ
స్సంపన్నుండును, అంగుష్ఠమాత్రశరీరుండు నగునొకపురుషుండు
వహ్నిమధ్యంబున వహ్నిజ్వాలంబోలి శయనించి యుండెను. అట్లు సా
క్షాత్కరించినయాప్రభుని దర్శించినంతనే నేను సాష్టాంగదండప్రణా
మంబు గావించి ఓప్రభూ! నీవెవ్వండవో యెఱింగింపవలయు నని ప్రా
ర్థించితిని. ధర్మాత్ముం డగునప్పురుషుండప్పుడు "ఓమార్కండేయా!
తపోధనుండ వగునీవు తపోబలంబున నన్ను దర్శింపఁగలిగితివి. నన్ను
బ్రహ్మమానసపుత్రుం డగుసనత్కుమారునిగా నెఱుంగుము. నీ కేమి
కావలయునో కోరుము. ఇతరులగు బ్రహ్మమానసపుత్రు లేడ్వురు
నాకనిష్ఠసోదరులు. వారివంశంబు లన్నియును జగద్వ్యాప్తములై యు
న్నవి. నేను యతిధర్మావలంబినై యాత్మను దేహమధ్యంబున నాయ
త్తంబు గావించి యెచ్చటఁ దోఁచిన నచ్చటఁ గుమారమూర్తినై [illegible]
శించుచుండుదును. ఆకారణంబున నాసనత్కుమారనామము లోకప్రసి
ద్ధం బయ్యెను. నాదర్శనంబుగోరి తపంబు చేయుచున్న నీయభీష్టంబు
సిద్ధింపఁజేయుటకై యిట్లు సాక్షాత్కరించితిని." అని బోధించుటయు
మార్కండేయుండు పితృదేవతలయుత్పత్తింగూర్చి యెఱింగింపవలయు
నని ప్రార్థించెను. అప్పుడు సనత్కుమారుండు "మార్కండేయ
మునీంద్రా! తొల్లి బ్రహ్మదేవుండు దేవగణంబులను సృజించి తన్నుఁ
బూజింపవలయు నని వారిని నియోగించెను. కాని యాదేవతలు
బ్రహ్మ నారాధింపక ఫలార్థులై తమ్ముఁ దామే పూజించుకొనఁదొడం

గిరి. అది యెఱింగి పితామహుండు కోపించి "ఓమూఢులారా! మీరు నష్టసంజ్ఞు లగుదురుగాక!" అని శపించెను. అందువలన దేవత లజ్ఞానులై యేమియు నెఱుంగఁజాలక బ్రహ్మదేవునకు సాష్టాంగదండ ప్రణామంబులు గావించి వినయవినమితశిరస్కులై మమ్మనుగ్రహింప వలయు నని వేఁడుకొనిరి. పితామహుండును వారియెడఁ గరుణాళుండై "దీనికిఁ బ్రాయశ్చిత్తమును మీపుత్రుల నడిగి తెలిసికొనుఁడు. అట్లయినచో మీకు జ్ఞానలాభం బగును." అని యానతిచ్చెను. శాప ప్రభావముచే జ్ఞానహీనులైనదేవతలందఱు నప్పుడు తమకుమారుల చెంతకుం బోవుటయు వారింగాంచి దేవకుమారులు "ఓపుత్రులారా! దయచేయుఁడు." అని పలికిరి. వారికడఁ బ్రాయశ్చిత్తార్థతత్త్వమును గ్రహించి దేవతలందఱును లబ్ధజ్ఞానులై మరల విరించిచెంతకుం బోయి "ఓజగద్విధాతా! మమ్ము మాకుమారులు "పుత్రులారా!" అని సంబోధించుటకుఁ గారణమే" మని ప్రశ్నించిరి. అప్పుడు బ్రహ్మదేవుండు "దేవతలారా! మీరు బ్రహ్మవాదులు గారు. అందుచే మీకాయర్థంబు బోధపడినది కాదు. కాని మీపుత్రులు వచించినది సత్యమే కాని మిథ్యకాదు. మీరు కేవలశరీరమాత్రకర్తలు. అంతే కాని జ్ఞానదాతలు గారు. మీపుత్రులకు మీరును, మీకు మీపుత్రులును బరస్పరపితరులై యున్నారు. ఇందెంతమాత్రమును సంశయము లేదు." అని బోధించుటయు దేవతలందఱును నిస్సంశయులై తమ్ము పుత్రకరూపంబున సంబోధించినపుత్రగణంబులను పితృగణంబులుగా నంగీకరించిరి.

శ్రాద్ధకర్మంబునందు సోముండు పరితృప్తుండైనచో స్థావరజంగమాన్వితంబులగు జగంబు లన్నియును బరితృప్తంబు లగును. పుష్టికాములై పితృగణంబులకు శ్రాద్ధక్రియల నిర్వర్తించువారు పితృప్రసాదం

బున సంతానవంతులును, మహోన్నతులు నగుదురు. పార్వణశ్రా
ద్ధంబులయందు గోత్రనామోల్లేఖనంబుచేసి పిండప్రదానంబుచేయు
వారు శుభఫలసిద్ధు లగుదురు. పితృదేవతలను శ్రాద్ధతృప్తులంగావించి
పితృగణంబులను స్మరింపవలయును. అని యిట్లు బ్రహ్మదేవుండు చెప్ప
టయు దేవతలు తామును బితృగణంబులును బరస్పరపితృపుత్రుల
మగుదుమని తెలిసికొనిరి.

పితృసప్తకవివరణము

పితృదేవత లేడ్వురు. అందు కవ్యవాహనుఁడు, అనలుఁడు, సో
ముఁడు, యముఁడు ననునలుగురును మూర్తిమంతులు. అగ్నిష్వాత్త,
అర్యముఁడు, బర్హిషదుఁడనుమువ్వురు నమూర్తులు. మూర్తిరహితు
లగు పితృదేవతలను దేవతలు పూజింతురు. మూర్తిమంతు లగు నలు
వురను బ్రాహ్మణాదివర్ణంబులవారు పూజింతురు. తక్కినపితృదేవతలం
దఱును ముందుగా సోము నారాధింతురుగావున యోగులకైనను
శ్రాద్ధకర్మం బవశ్యకర్తవ్యము. ఎల్లవారును రజతపాత్రములోఁ బితృ
శ్రాద్ధంబు చేయవలయును. అశక్తులైనచో రజతయుతం బగుతామ్ర
పాత్రంబైన నుపయోగింపవచ్చును. ప్రథమంబున వహ్నిని క్రమంబు
గా సోముని, యమునిఁ బరితృప్తులం గావింపవలయును. దక్షిణోత్తరా
యణంబులం దెప్పుడైనను అగ్నిమధ్యంబునను, దదభావంబున జలమ
ధ్యంబునను బితృతర్పణంబు చేయవలయును. పితృదేవతలు సంతుష్టు
లైనచో పుష్టిని, సంతానమును, స్వర్గసౌఖ్యమును, ఆరోగ్యమును,
సకలాభీష్టంబులను వర్ధిల్లఁజేయుదురు. పితృకార్యము దేవకార్యంబున
కంటెను శ్రేష్ఠమైనది. ఓమార్కండేయా! నీవు పితృభక్తుండ వగుట

చేతనే జరాశూన్యుండవు నమరుండవు నైతివి. పితృభక్తులకు గలుగు ఫలము యోగసిద్ధులకైనను లభింపదు. అని యుపదేశించి సనత్కుమారుండు మార్కండేయునకుఁద్రిభువనదుర్లభం బగుత్రికాలదర్శన సామర్థ్యమును, దివ్యదృష్టియు, యోగిగతియును బ్రసాదించెను.

భరద్వాజనిపుత్రు లగుబ్రాహ్మణులు యోగసిద్ధులయ్యును దుష్కర్మంబులచే భ్రష్టులైరి. వాగ్దుష్టుఁడు, క్రోధనుఁడు, హింస్రుఁడు, పిశునుఁడు, కవి, స్వసృపుఁడు, పితృవర్తి యనుసార్థకనామములుగల కౌశికపుత్రులు గర్గమునికి శిష్యులై యుండిరి. వారు తమతండ్రియనంతరమున గురుగృహమందే వసించి గురుని యాజ్ఞానుసారముగా కపిల యనుపేరుగల యతనిధేనువును సవత్సంబుగఁ బొలంబునకుఁ దోలుకొనిపోయి మేపుకొని వచ్చుచుండిరి. ఒకనాఁడు దుష్టుండనువాఁడు క్షుధార్తుండై మేయుచున్నయావును జంపితినవలయునని యూహ్యమించెను. అప్పుడు కవియును, స్వసృపుండును గోహత్యచేయుట యుచితము గాదని యతనికి బోధించిరి. తక్కినవారు నాఁకలిగొని యుండుటవలన వారిమాటలను నిరాకరించిరి. అప్పుడు వారిలోఁ బితృవర్తి యనువాఁడు నిత్యశ్రాద్ధకారియై యుండెను. వాఁడు తనసోదరుల నుద్దేశించి «భ్రాతలారా! మీరు బ్రాహ్మణుల కకర్తవ్యంబగుగోహత్యకుఁ బూని యున్నారు. ఇది తప్పదేని యాహింస పితృదేవతోద్దేశముగా నిర్వహించి ధర్మానుసారంబుగా శ్రాద్ధంబు చేసినచోఁ బాపంబు గలుగదు. పితృగణారాధనంబునకై కావించిన గోహత్యయైనను నధర్మంబు గానేరదు.” అని చెప్పుటయు నాతనియుపదేశ మంగీకరించి యందఱును, ఆధేనువును జంపి యమ్మాంసముతోఁ బితృదేవతల నర్చించి యనంతరము తామును భుజించి యింటికిఁ బోయి యావును పులి చంపివైచినదని గురునకు నివేదించిరి. గురుండును శిష్యుల

వాక్యంబులను విశ్వసించి యూరకుండెను. గురునని ధి నసత్యము చెప్పినందుకై గోహంతకు లగుకౌశికపుత్రులకు దోషంబు ఘటిల్లెను. అందువలన వారందఱును జలోదరరోగముచే బాధింపఁబడి క్రమంబుగ నాయుశ్శేషం బగుటయు మరణించి తమపాపమునకుఫలంబుగ దశార్ణదేశంబున వ్యాధకులంబున బలవంతుండును, ప్రశాంతచిత్తుండు నగులుబ్ధకునకు జన్మించిరి. తరువాతవారు పూర్వము గోహత్యచేసినను దానితో పితృశ్రాద్ధము గావించినవారగుటచే కాలంజరపర్వతంబున మృగంబులై పుట్టిరి. వారికిఁ బ్రతిజన్మమందును బూర్వజ్ఞానము గలిగియుండెను. పిమ్మట వారు, క్షమావంతులును, స్త్రీసంగవర్జితులును, అవివాహితులును, శుభకర్ములును, స్వధర్మనిరతులును, వనవాసులునైరి. వారు పూర్వకాలంబున గురునియొద్ద నెల్లధర్మంబుల వినియున్నవారుగావున దేహాంతరమందు ధర్మబుద్ధిగలవారికి సంసారమందు నివృత్తి గలిగెను. క్రమముగా వారు మితాహారులై తపంబు చేసి కాలంజరపర్వతంబున దేహత్యాగంబుచేసినచిహ్నంబు లిప్పటికిని ప్రొత్తగాఁ గానవచ్చును. అట్లు వారు శుభాశుభకర్మఫలంబుల నజ్జగించుటవలన నుత్తరజన్మంబునందు శరద్వీపంబునఁ జక్రవాకంబులై పుట్టిరి. గురునితో నసత్యమాడినదోషంబుచే వారికిఁ బక్షిజన్మంబు గలిగెను. కాని వారు నిస్పృహులును, నిరహంకారులును, శాంతులును, నిర్ద్వంద్వులును, నిష్పరిగ్రహులును, నివృత్తులునై యుండిరి. పూర్వంబున గావించినబ్రహ్మచర్యప్రభావముచే వారందఱును బరస్పరసహచరులైరి. శ్రాద్ధానుష్ఠానంబువలన వారి కాజన్మంబునందును జ్ఞానభ్రంశంబు గాలేదు. ఆచక్రవాకులు సుమనుఁడు, సువాక్శుద్ధుఁడు, పాంచాలుఁడు, ఛిద్రదర్శకుఁడు, సునేత్రుఁడు, సుతంత్రుఁడు నను నామంబులతో వ్యవహరింపఁబడుచుండెను. ఇట్లుండగా మహా

పరిభావసంపన్నుం డగునీపేశ్వరుం డంతఃపురజనపరివృతుండై యా
చక్రవాకంబులు విహరించువనంబునకు విచ్చేసెను. ఆతనివైభవముం
గాంచి సుతంతుండనుచక్రవాకుండు నేఁజేసినపుణ్యంబును దపంబును
గలదేని నాకిట్టియుద్ధ్యస్తము లభించునుగదా యని యాశపడియెను.
ఆతనిసహచరు లగుమఱియిద్దఱు చక్రవాకులు, అట్లయిన మేము నీకు
మంత్రులమయ్యెదమనిరి. అప్పుడు యోగరతుం డగుసుతంతుండు
'తథాస్తు' అనియెను. అది చూచి సువాక్కనువాఁడు నీవు యోగి
వయ్యును నికృష్టంబగుకోరికం గోరితివి కావున కాంపిల్యనగరంబునకు
రాజవై జనింపఁగలవు. వీరిరువురును నీమంత్రులగుదురనియెను. అప్పు
డు తక్కినచక్రవాకులందఱును గలసి యామువ్వురియెడలను బ్రసన్ను
లై మీ కట్టి జన్మంబు గలిగినను మరల యోగులు గాఁగలరని యనుగ్ర
హించిరి.

× × × × ×

తక్కిననలుగురుచక్రవాకులును కాంపిల్యనగరంబున దరిద్ర
బ్రాహ్మణకుటుంబమున జనించి ధృతిమంతుఁడు, సుమహాత్ముఁడు,
తత్వదర్శి, నిరుత్సుకుఁడు నను నామంబులచే విఖ్యాతులై వేదాధ్యయ
నసంపన్నులును, ఆత్మదర్శులును, యోగనిరతులు నగుసిద్ధులైరి.

— వ్యాసపూజ. —

ఓయాచార్యా! నీవు మహావిష్ణుఁడవు. వ్యాసమూర్తి వగు
నీకు నమస్కారము. ఓవిప్రేంద్రా! నీవు నాయందుఁ బ్రసన్నుండ
వైతివేని నాకు సదాశివప్రసాదంబు లభింపఁగలదు." అని ప్రార్థించి

పురాణపఠనంబు సమాప్తంబైనవెనుక పండితగణంబున బహుదక్షిణా దానంబులచేఁ దనుపవలయును. పిమ్మట పౌరాణికునకు వందనంబు చేసి కరభూషణంబులను, కర్ణకుండలంబులను నూత్నవస్త్రంబులను, సువర్ణంబును సమర్పించి యథావిధిగ నాతనిఁ బూజింపవలయును. మఱియు శివపూజానంతరంబున సవత్సం బగుధేనుదానమును చేయ వలయును. పురాణశ్రవణంబునకు దక్షిణగా పలపరిమితసువర్ణము తో నిర్మించినసింహాసనము, వస్త్రయుగ్మమును గూడ నర్పింపవలయు ను. ఇట్లు చేయువారు భవబంధవిముక్తు లగుదురు. విధివిధానంబునఁ బురాణశ్రవణంబు గావించుట యధికఫలప్రదంబుగావున ఆస్తికులగు వా రెల్లరును విధ్యుక్తముగఁ బురాణము నాశ్రయింపవలయును.

ఆంధ్రప్రచారిణీగ్రంథనిలయము,

(1911 వ సంవత్సరములో స్థాపింపఁబడినది.)

పిఠాపురము.

నవలలు—నవరసభరితములగునవలలు—పుణ్యచరిత్రములు. 200-250 పుటలకు మించకుండ—రెండుమాసముల కొక్కటిగా వెలువడును.

చందాదారులసౌకర్యమునకై నవలలవెలలు చౌకచేసి పోస్టేజి మేమే భరించి పూర్వపునిబంధన లీక్రిందివిధముగా మార్చినాము.

—♦ నిబంధనలు ♦—

1. ఇందుఁ జందాదారులుగఁ జేరువారు ప్రవేశరుసుముక్రింద ముందుగా 0-4-0 చెల్లింపవలయును.

2. ఇందు రెండేసిమాసములకొక్కటిగ వెలువడుచుండు నుంచి రేపరు బైండుగల ప్రతిగ్రంథమును పోస్టేజి మనీఆర్డరు కమీషనులు మేమేభరించి రు 1-0-0 కిమాత్రమే చందాదారులకుఁ బంపుచుందుము.

3. చందాదారు లగువారు వెనుకటిగ్రంథములన్నియుఁ గొన వలయునను నియమములేదు. కాని వారు కోరినచో వెనుకటిపుస్తకములుకూడఁ, జందాదారుల వెలలకే సంపుచుందుము. క్రొత్తగ వెలువడుచుండు గ్రంథములు మాత్రము చందాదారులు తప్పక పుచ్చుకొనుచుండవలయును.

4. ఇందుఁ బ్రకటింపఁబడు అనుబంధములు చందాదారులు తప్పక పుచ్చుకొనవలయునను నియమములేదు. కోరినవారికే పంపుచుందుము.

5. సంవత్సరముచందా అనఁగా ముందుప్రకటింపఁబడు ఆరు పుస్తకములకు రు 5-4-0 లు ముందుగఁ బంపువారికి ఆరుపుస్తకములవలకు ప్రతిపుస్తకమును అదిరిజష్టరుపార్సెలుగా పంపుచుందుము.

శ్రీదేవాయనమః

పురాణగ్రంథమాలిక,

పిఠాపురము.

మనపూర్వులమహామహిమలు, సత్యచారిత్రములు, భగవన్మహిమలు, ధర్మములు, నీతులు, నీతిబోధకములగు కథలు, దేవతల చరిత్రములు, రాక్షసులచర్యలు, భగవంతునియనుగ్రహము—ఇత్యాదివిషయములతో నిండియున్న యిహపరసాధకంబు లగుమనపురాణోపపురాణములు, ఇతిహాసములు మొదలగునుత్తమగ్రంథములను సులభశైలిని వచనరూపమున నాంధ్రీకరించి యాంధ్రమహాజనులహస్తముల కందించుటకై స్థాపింపఁబడినది. రెండేసినెలల కొకొక్క-సంపుటము చొప్పున 200—250 పుటలవంతున డెమ్మిసైజునఁ బ్రకటింపఁబడుచుండును. ఆంధ్రమహాజను లందఱును మాయుద్యమమునకుఁదోడ్పడి గీర్వాణభాషయందున్న మహాపురాణాదులను మన తెలుఁగు వారికిఁ దెలియునట్లుగా నొనర్చుచున్నమాకుఁ బ్రోత్సాహముఁ గలిగింతురు గావుత మని వేఁడికొనుచున్నాము.

నిబంధనలు

(1) ఇంతుఁ జందాదారులగువారు రు 0-4-0 ప్రవేశరుసుము చెల్లింపవలయును.

(2) చందాదారులకు పోస్టేజీ మనీఆర్డరుఖర్చులు మేమే భరించి ఒకొ-క్క-సంపుట మొకరూపాయకుమాత్రమే పంపుచుందుము.

(చందాదారులుకానివారికి పోస్టేజిగాక రు 1-8-0 లు.)

ముందురాబోవు పుష్పము.

బ్రహ్మపురాణము.

మూడవ భాగము

పురాణగ్రంథమాలయందు ప్రకటింపఁబడి వెలకు సిద్ధముగ నున్న గ్రంథములు.

		చందాదారులకు పోస్టేజితో వెల.	ఇతరులకు పోస్టేజికాక వెల.
1. శివపురాణము	౧ సం.	1-0-0	1-8-0
2. శివపురాణము	౨ సం.	1-0-0	1-8-0
3. శివపురాణము	౩ సం.	1-0-0	1-8-0
4. శివపురాణము	౪ సం.	1-0-0	1-8-0
5. శివపురాణము	౫ సం.	1-0-0	1-8-0
6. బ్రహ్మపురాణము	౧ సం.	1-0-0	1-8-0
7. బ్రహ్మపురాణము	౨ సం.	1-0-0	1-8-0
8. వామనపురాణము	౧ సం.	1-0-0	1-8-0
9. వామనపురాణము	౨ సం.	1-0-0	1-8-0
10. వామనపురాణము	౩ సం.	1-0-0	1-8-0
11. శివపురాణము	౬ సం.	1-0-0	1-8-0
12. శివపురాణము	౭ సం.	1-0-0	1-8-0

☞ వామనపురాణము సంపూర్ణగ్రంథము:—చందాదారులకు పోస్టేజీతో రు 2-8-0. ఇతరులకు పోస్టేజీగాక రు 4-0-0.

సంపాదకుఁడు, పురాణగ్రంథమాలికా కార్యస్థానము, పిఠాపురము.

ప్రతులు దొరకువారు ;—

నడకుదుటి వీరరాజు పంతులుగారు,

సంపాదకుడు,

పురాణగ్రంథమాలిక,

పిఠాపురము. (తూర్పుగోదావరి)

అని వ్రాయవలయును.